

Dániel könyve

„Aki olvassa,
értse meg!”

BIBLIA-TANULMÁNYOK ■ 2020/1.

„Aki olvassa, értse meg!”

Dániel könyve

BIK KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2019

A tanulmányokat összeállította:
Vankó Zsuzsanna

A tanulmány elektronikus formában a www.kerak.hu oldalon,
a „Kiadványok” menüpont alatt tölthető le

A Keresztény Advent Közösség megbízásából kiadja:

BIBLIAISKOLÁK KÖZÖSSÉGE KÖNYVKIADÓ

Székhely: 1121 Budapest, Remete út 16/A

Kiadó és könyvlerakat: 1181 Budapest, Reviczky Gyula u. 46.

Telefon/fax: 06-1/267-3947 ■ 06-20/379-6020

megrendeles@bikkiado.hu ■ www.bikkiado.hu

Felelős kiadó: Szigeti Gábor ■ Sorozatszerkesztő: Vankó Zsuzsanna

Nyomtatás: Kvadrát Print ■ +36-30/280-6656

info@kvadratprint.hu ■ www.kvadratprint.hu

ISBN 978-615-5260-79-7 ■ ISSN 0865-3119

TARTALOM

Bevezetés	7
I. TANULMÁNY ■ JANUÁR 4.	
Dániel próféta személye és élete	9
Függelék az I. tanulmányhoz	20
II. TANULMÁNY ■ JANUÁR 11.	
A történeti fejezetek időszerű tanítása a végidőben élők számára (<i>Dn 1. és 3–6. fejezet</i>)	24
III. TANULMÁNY ■ JANUÁR 18.	
„Mi lesz az utolsó napokban”? (<i>2. fejezet</i>)	39
Függelék a III. tanulmányhoz	56
IV. TANULMÁNY ■ JANUÁR 25.	
A négy birodalom – A tíz szarv és a kis szarv felnövekedése közöttük (<i>7. fejezet, 1. rész</i>)	58
Függelék a IV. tanulmányhoz	72
V. TANULMÁNY ■ FEBRUÁR 1.	
A kis szarv sajátosságai és tevékenysége – A mennyei ítélet és az Emberfia hatalomátvétele (<i>7. fejezet, 2. rész</i>)	77
Függelék az V. tanulmányhoz	95
VI. TANULMÁNY ■ FEBRUÁR 8.	
A kos és a kecskebak küzdelme, a kecskebak négy szarva (<i>8. fejezet, 1. rész</i>)	105
Függelék a VI. tanulmányhoz	119
VII. TANULMÁNY ■ FEBRUÁR 15.	
A 8. fejezetben szereplő „kis szarv” azonosítása – Támadása Isten szentélye ellen (<i>8. fejezet, 2. rész</i>)	125
Függelék a VII. tanulmányhoz	141

VIII. TANULMÁNY ■ FEBRUÁR 22.

Mit jelent Dn 8,14-ben a „szentély megigazítása”? 145

IX. TANULMÁNY ■ FEBRUÁR 29.

A 2300 év vége – Hogyan ismerték fel
ennek az időszaknak a kezdőpontját,
és azt, hogy mi történik a lejártakor? (8,26–9,23) 155
Függelék a IX. tanulmányhoz 170

X. TANULMÁNY ■ MÁRCIUS 7.

A Messiás megjelenésének ideje, megöletése,
és Jeruzsálem sorsa (9,24–27) 172
Függelék a X. tanulmányhoz 193

XI. TANULMÁNY ■ MÁRCIUS 14.

Kinyilatkoztatás a nagy küzdelemről
és Mihály fejedelemeiről (10. fejezet) 195
Függelék a XI. tanulmányhoz 212

XII. TANULMÁNY ■ MÁRCIUS 21.

Isten népének helyzete az „északi és a déli király”
harca közepette (11. fejezet) 214
Függelék a XII. tanulmányhoz 233

XIII. TANULMÁNY ■ MÁRCIUS 28.

„Mihály, a nagy fejedelem” lezárja a „nagy küzdelmet”
(12. fejezet) 240

Igéék minden napra

JANUÁR 255
FEBRUÁR 256
MÁRCIUS 257

BEVEZETÉS

Biblia-tanulmányaink tárgya ebben a negyedévben: Dániel könyve. E könyv úgynevezett történeti fejezetei (1,3–6) értékes mondanivalót foglalnak magukban, különösen a végidőben élők számára. A hangsúlyt mégis a prófétikus fejezetek (2,7–12) tanulmányozására tesszük, mert nagy szükségünk van arra, hogy ezeket helyesen értsük. A tartalomjegyzékre pillantva látható, hogy erre törekedtünk.

Dániel próféta könyvének legfőbb ajánlója maga Jézus Krisztus. Az egész könyvre érvényes az a felhívása, amelyet az egyik benne foglalt kijelentésre vonatkozóan tett: „Aki olvassa, értse meg!” (Mt 24,15) Tanulmányozzuk ezt a könyvet figyelmesen, a Szentlélek megvilágosító kegyelmét kérve, hogy valóban megérthessük!

Jézus felhívása Dn 12,10 kijelentésére utal, mely szerint „a vég idején az értelmesek értik” e könyv próféciait. Különösképpen is azokhoz szól tehát ez a könyv, akik a vég idején élnek. A végidőnek is a végső szakaszában vagyunk, ezért személyesen szól hozzánk Jézus „aki olvassa, értse meg” felhívása. Bízunk Jézus ígéretében, hogy a Szentlélek „elvezérel minket minden igazságra, és a bekövetkezendőket megjelenti nekünk” (Jn 16,13).

Ezt mondja Dn 12,10 azokról, akik a vég idején „értik” e könyvet: „megfehérednek, megtisztulnak és megpróbáltatnak”. Tévesen gondolják egyesek, hogy csupán az értelem dolga a bibliai jövendölésekkel való foglalkozás, és hogy Dániel könyve tárgyi ismereteket közöl csak a bekövetkezendőkről. Valamennyi bibliai prófécia Isten megváltási tervéről szól, amelynek közép-pontja Jézus Krisztus, a mi Megváltónk. A bibliai próféciaik helyes tanulmányozása az üdvözítő Krisztussal való közösséghez vezet, ami átformáló erővel hat egész lényünkre és jellemünkre.

Az is megíratott az „értelmesekről”, hogy „fényleni fognak”, és „sokakat az igazságra vezetnek” (12,3). Dániel könyvének megértése nagy horderejű igazságok megértéséhez, s ezzel együtt valódi lelki ébredéshez segíthet minket. Ezáltal fénylő világossággá válhatunk mások számára is a bennünket körülvevő „éjszakában”.

Luther Márton így írt arról, hogy miért értékes ez a könyv, miért ad reménységet minden keresztény számára: „Dániel próféciái nem csupán azért íratnak, hogy e történetről és az elközelgő sanyarúságokról tudomást szerezzünk, és kíváncsiságunkat új hírekkel elégítsük meg, hanem azért, hogy a jámborok megvigasztaltassanak, szívük felviduljon, hittel és reménységgel erősítenek meg állhatatosságukban. [...] Itt szemükkel és fülükkel is meggyőződhetnek arról, hogy nyomorúságuknak egyszer vége szakad, megszabadulnak a bűnöktől, a haláltól, az ördögtől és minden gonoszástól. [...] Láthatjuk, hogy Dániel minden rettenetük ellenére víg szívvel fejezi be látomásait és álmait, Krisztus és országa eljövetelét ígérve. [...] Aki tehát haszonnal akarja forgatni, [annak] szíve Üdvözítőnk, Jézus Krisztus bizonyosan megígért eljövetelével vigasztalódjék és teljék meg, mert Ő az, aki üdvösséggel és boldogsággal megvált bennünket.” (*Előszók a Szentírás könyveibe*, Magyarországi Luther Szövetség, Budapest, 1995, 95–96. o.)

Dániel próféta személye és élete

1 Ki a szerzője Dániel próféta könyvének?

- „Amikor azért látjátok majd, hogy az a pusztító utálatosság, amelyről Dániel próféta szólott...” (Mt 24,15)
-
-

Jézus idézett kijelentése szerint Dániel könyve lapjain maga a próféta szól hozzánk. Ma a keresztény teológusok közül alig vallja ezt valaki. Azt a valójában nagyon ingatag alapon álló feltételezést hangoztatják, miszerint Dániel könyve az i. e. 2. században, a makkabeus szabadságharcok idején keletkezett. Szinte mozdíthatatlan dogmává lett ez a keresztény teológiában. Ritka az ilyen józan, tárgyilagos megállapítás: „A számos ellenvetés ellenére, amit a szakértők felhoznak, [...] nincs semmi megalapozott ok tagadni, hogy az i. e. 6. században élt Dániel az egész mű szerzője.” (Gleason L. Archer: *Survey of the Old Testament Introduction*, 1975, 10. kiadás, 383. o.)

Számos régészeti bizonyosság és logikai érv meggyőzően tanúsodik amellelt, hogy Dániel könyve semmiképpen nem keletkezhetett a feltételezett késői időszakban, hanem az i. e. 6. századra kell tenni keletkezése idejét. (Lásd a fejezethez kapcsolódó függelék.) Azok számára, akik meggyőződtek „a teljes Írás Isten-

től ihletett” voltáról (2Tim 3,16), Jézus idézett kijelentése is döntő jelentőségű. Meggondolandó továbbá, hogy olyan fontos jövődöléseket, jelképes prófétikus ábrázolásokat, mint amilyeneket Dániel könyve tartalmaz, csak az jegyezhetett le pontosan, aki látta és hallotta ezeket, amikor átvette a kinyilatkoztatást. Utalást találunk Dániel könyvében arra, hogy a próféta azonnal feljegyzést készített az Istentől kapott kinyilatkoztatásokról (Dn 7,1).

2 Hogyan vázolhatjuk fel a próféta életének főbb eseményeit?

- „Jojakim, Júda királya uralkodásának harmadik esztendejében, jött Nabukodonozor, a babiloni király Jeruzsálemre, és megszállta azt. (...) Mondta a király Aspenáznak, az udvarmesterek fejedelmének, hogy hozzon Izráel fiai közül királyi magból való, előkelő származású ifjakat, akikben semmi fogyatkozás nincs, akik ábrázatra szépek, minden bölcsességre eszesek, ismeretekkel bírnak, értenek a tudományokhoz, akik alkalmassak legyenek arra, hogy álljanak a király palotájában, és tanítsák meg azokat a káldeusok írására és nyelvére. (...) Ezek között voltak a Júda fiai közül: Dániel, Ananiás, Misáel és Azariás.” (Dn 1,1.3–4.6)
- „[Mondta Isten Dánielnek:] Te pedig menj el a vég felé, és majd nyugszol, de felkelsz a te sorsodra a napok végén.” (Dn 12,13)

.....

Dániel fiatal volt, amikor számos honfitársával együtt fogságba vitték Babilóniába, Nabukodonozor babilóniai király Júda országa ellen vezetett első hadjárata idején (i. e. 605). Utolsó prófétai látomását pedig Círusz uralkodásának harmadik évében kapta, amikor közeli halálát is jelezte neki Isten. Círusz harmadik éve:

i. e. 532.* I. e. 605–i. e. 532 = 73 év. Ennyi időt töltött Dániel Babilóniában a babilóniai, majd a perzsa udvar királyi főtisztviselőjeként és Izráel Istenének prófétájaként. Megérte a hetvenéves fogság végét, örülhetett az első fogolycsapatok hazaindulásának, de ő maga már nem tért vissza szülőföldjére. Hatalmas idő, hosszú, küzdelmes élet és szolgálat! Ha 18 évesnek vesszük fogságba vitelekor, és úgy számítjuk, hogy utolsó látomása évében meg is halt, akkor életkora 91 év volt. Így születése kb. i. e. 623-ra tehető.

Dániel próféta életének időrendi adatai

- Kb. 623: Születése, valószínűleg Jeruzsálemben.
 605: Babilóniába vitele fogolyként Nabukodonozor trónra lépési évében.
 605–602: Tanulóévek a káldeusok iskolájában.
 602: Első prófétai szolgálata a babilóniai udvarban, Nabukodonozor uralkodásának** 2. évében, amikor megmagyarázta a király Istentől kapott álmát, a neki adott kinyilatkoztatás alapján.
 553/52: Prófétiikus álom Belszár 1. évében (7. fejezet).
 550/49: Prófétiikus látomás Belszár 3. évében (8. fejezet).
 538: A próféta imája a jeruzsálemi szenthelyért Jeremiás próféciáinak tanulmányozása nyomán, a méd Dárius 1. évében. Az Istentől válaszként kapott kinyilatkoztatást a 9. fejezet második része foglalja magában.
 535: A méd Dárius halála után egyeduralkodóvá lett Círusz 1. éve, egyben a 70 éves babiloni fogság vége.

* Círusz Babilónia feletti uralkodási éveit - Dániel könyve és Ezsdrás könyve alapján - nem Babilon bevételétől (i. e. 538) számítjuk, hanem a méd Dárius halálától. A méd Dárius Círusz társuralkodója volt egy rövid ideig, mivel a médek és perzsák együtt hódították meg a babilóniai birodalmat.

** A babilóniaiak az uralkodók trónralépési évét (amely rendszerint csonka év volt) nem számolták az uralkodási évek közé, hanem külön vették, és trónralépési évnek nevezték. (Ha európai szokás szerint számolnánk az i. e. 602-es esztendő, Nabukodonozor uralkodása 3. évének tekintenénk.)

532: Círus 3. évében kapta Dániel a 10–12. fejezetben foglalt prófétikus kinyilatkoztatást. Valószínűleg a próféta halála is bekövetkezett ugyanebben az esztendőben.

Előzmények, kortársak és nevezetes események

- 630 körül: Habakuk és Sofóniás próféták működése.
627/26–580: Jeremiás próféta működése.
622: Jósiás király vallási reformja Júdában (2Kir 22–23. fejj., 2Krón 34–35. fejj.).
605: Nabukodonozor első hadjárata Júda ellen.
605–535: a 70 éves babilóniai fogság (Jer 25,11–13; 29,10).
597: Nabukodonozor második hadjárata Júda ellen. Újabb júdabeliek, köztük Ezékiel fogságba vitele.
586: Nabukodonozor harmadik hadjárata Júda ellen. A jeruzsálemi templom és az egész város pusztulása. További júdabeliek fogságba vitele.
593/92–570: Ezékiel próféta működése a babiloni foglyok között.
535: Círus rendelete a zsidók hazatéréséről és a templom újjáépítéséről. A deportáltak első csoportjának hazatérése Zorobábel fejedelem és Józua főpap vezetésével.

Bizonyára hatással volt Dániel hitbeli és lelki felkészítésére még otthon, Júdeában két próféta, Habakuk és Sofóniás. Mindketten szóltak a babilóniai fogságról mint Isten fenyítékéről, továbbá Isten kegyelméről is azok iránt, akik magukat megalázva keresik Őt e feddés nyomán. Jósiás király vallási reformja úgyszintén hatott a próféta szüleire és az ő neveltetésére is. Gyermekek- és ifjúkorában Jeremiás próféta állhatatos küzdelmét is megismerhette.

„Csodálatos jövendöléseket mondott Jeremiás Júda történetének utolsó éveiben. A szabadulás ígérete kellemes zeneként hatott azok fülének, akik állhatatosan imádták az Urat.

Az előkelő és egyszerű otthonokban, ahol Isten tanácsait még mindig tiszteletben tartották, újra és újra elismételték a próféta szavait. A gyermekeket is mélyen érintették ezek a szavak, maradandó hatást tettek fogékony lelkükre.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, A közelgő végzet c. feje)

Dániel csak azt jegyezte fel eseménydús élettörténetéből, amire Isten utasította. „Ő, aki a világ első birodalmában vezető államférfi volt, egyetlen szót sem jegyzett fel önkényesen a saját tetteiről. (...) Nagy uralkodók fő tanácsadója volt, és bizonyára nagy protektora [védelmezője] is népének. De egyetlen szót sem szól vesződségeiről, terveiről, tanácsadásairól a hetven hosszú év alatt.” (Edward B. Pusey: *Daniel the Prophet*, New York, 1885, 88–89. o., idézi Archer, i. m.) Dániel a prófétai fegyelem szerint írt: csak azt foglalta bele könyvébe, amire Isten Szentlelke ihlette (vö. 2Pt 1,20–21).

3 Mikor foglalta írásba Dániel azokat a kinyilatkoztatásokat, amelyeket Istentől nyert?

- „Belszárnak, a babiloni királynak első esztendejében álmodt látott Dániel, fejének látásait ágyában. Az álmodt akkor följegyezte, a dolog velejét elmondta.” (Dn 7,1)
- „Te pedig, Dániel, zárd be e beszédeket, pecsételd be a könyvet a végső időig: tudakozzák majd sokan, és nagyobbá lesz a tudás. (...) Te pedig menj el a vég felé, és majd nyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén.” (Dn 12,4.13)

Dn 7,1 alapján arra következtethetünk, hogy a próféta a kinyilatkoztatás átvétele után azonnal feljegyezte az Istentől kapott kinyilatkoztatásokat. Erre utal az is, hogy e könyv szövege 2,4-től

a 7. fejezet végéig arám nyelvű. A 2., 4. szerint a bölcsek szíriai nyelven szóltak a királyhoz. (Az arám vagy szír nyelv volt a babilóniai birodalom közigazgatásának nyelve.) Ettől kezdve a próféta is egy ideig arám nyelven folytatta feljegyzéseit. Az első fejezet utolsó verse alapján – amely utal arra, hogy Círusz uralkodásának első évében is a babiloni udvarban volt még Dániel – arra következtethetünk, hogy élete vége felé kezdte meg korábbi feljegyzései összerendezését, valószínűleg halála közeledtére gondolva. Ekkor írta meg az 1. fejezetet, bevezetésül addigi feljegyzéseihez. Círusz harmadik évében kapta az utolsó prófétikus kinyilatkoztatást. Ekkor vette át Istentől azt az utasítást is, hogy zárja le a neki adott kinyilatkoztatásokat, így hagyja az utókorra. Azt a kijelentést is kapta, hogy csak a vég idején értik meg teljesen az általa közölt jövendöléseket, amikor majd sokan kutatják. Közeli halálát is ekkor jelentette ki neki Isten. A próféta bizonyára igyekezett véglegesen egybeszerkeszteni és lezárni feljegyzéseit, hogy összefüggő bizonyágtételt alkossanak.

4 Elmondhatjuk-e Dánielről – mint Isten minden prófétájáról –, hogy Isten „szent embere” volt (2Pt 1,21)?

Ellenségei véleménye:

- „Az igazgatók és tisztartók igyekeztek okot találni Dániel ellen a birodalom dolgai miatt, de semmi okot vagy vétket nem találhattak, mert hűséges volt.” (Dn 6,4–5)

A menny értékelése:

- „[Így szólt a mennyei követ Dánielhez]: „Dániel, kedves férfiú! Értsd meg e beszédeket. (...) Kedves férfiú, békesség néked, légy erős, bizony erős!”* (Dn 9,21–23, vö. 10,19)

---

* A „kedves”-nek fordított héber kifejezés pontos jelentése: *kedvelt, szeretett, akiben Isten örömét leli.*

- „[Isten kijelentése Ezékiel próféta által:] Ha volna ez a három férfiú közöttük: Noé, Dániel és Jób, (...) igazságukkal csak a maguk lelkét szabadítanak meg, azt mondja az Úr Isten.” (Ezék 14,14.16; vö. Ezék 28,3)

.....

.....

Dánielre az istenfélelmével, jellembeli kiválóságával, megszentelt képességeivel arányos feladatot bízott Isten.

5 Emeljük ki Dániel jellemének néhány vonását! Írjuk a felsorolt igék mellé – csak egy-két szóval –, hogy a próféta mely jellemtulajdonságáról tanúskodnak!

- „Szólt a király, és mondta Dánielnek, akit Baltazárnak neveztek: Csakugyan képes vagy megjelteni nékem az álmot, amelyet láttam, és annak értelmét? Felelt Dániel a király előtt: A titkot, amelyről a király tudakozódott, a bölcsek, varázslók, írástudók, jóvendőmondók meg nem jelenthetik a királynak. De van Isten az égben, aki a titkokat megjelenti, és ő tudtára adta Nabukodonozor királynak, mi lesz az utolsó napokban. (...) Nékem pedig ez a titok nem bölcsességből – amely bennem minden élő felett volna – jelentetett meg, hanem azért, hogy a megfejtés tudtára adassék a királynak.” (Dn 2,26–28.30)

- „Azért, oh király, az én tanácsom tessék néked: vétkeidről igazság által szabadulj, hamisságaidtól a szegényekhez való irgalmasság által. Így talán tartós lesz a békességed.” (Dn 4,24)

- „Te, Belsazar, az ő fia, nem aláztad meg a szívedet, noha mindezt tudtad. Sőt felemelkedtél az eget Ura ellen, az ő házának edényeit elődbe hozták, te és a te főembereid, feleségeid és ágyasaid bort ittatok azokból, és az ezüst- és arany-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket dicsérted, akik nem látnak, sem nem hallanak, sem nem értenek – Istent pedig, akinek kezében van a te lelked, és előtte minden utad, nem dicsőítetted.” (Dn 5,22–23)
- .....
- .....

- „Dániel pedig, amint megtudta, hogy megíratott az írás, bement az ő házába, és felső termének ablakai nyitva voltak Jeruzsálem felé. Háromszor napjában térdeire esett, könyörgött és dicséretet tett az ő Istene előtt, amiként azelőtt cselekedett. Akkor azok a férfiak berohantak és megtalálták Dánielt, amint könyörgött és esedezett az ő Istene előtt.” (Dn 6,10–11; az előzményeket lásd Dn 6,5–9)
- .....
- .....

- [Dániel könyörgése Istenhez:] „Vétkeztünk és gonoszságot műveltünk, hitetlenül cselekedtünk, és pártot ütöttünk ellened, eltávoztunk a Te parancsolataidtól és ítéleteidről. (...) Nem a mi igazságunkban, hanem a Te nagy irgalmasságodban bízva terjesztjük eléd a mi esedezéseinket. (...) Szóltam és imádkoztam, vallást tettem az én bűnömről és az én népemnek, az Izráelnek bűnéről, és esedezésemet az Úr elé, az én Istenem elé terjesztettem...” (Dn 9,5.18.20–21)
- .....
- .....

6 Mi mindennek volt szerepe abban, hogy Dániel jelleme ilyenné formálódott?

- „Dániel eltökélte szívében, hogy nem fertőzteti meg magát a király ételével és a borral, amelyből az iszik, és kérte az udvarmesterek fejedelmét, hogy ne kelljen magát megfertőztetnie.” (Dn 1,8)
- .....
- .....
- .....

Dániel életének titka nem csupán abban rejlik, hogy már gyermek- és ifjúkorában ismerhette Istent. Ilyen kiváltságuk sokaknak van, de ennek pozitív eredménye mégsem mutatkozik meg kiemelkedően jellemükben. Dániel nemcsak elismerte és szerette az igazságot, hanem szentnek tartotta Isten parancsolatait, abszolút erkölcsi kötelességnek tekintette az irántuk való engedelmességet. Becsülte, komolyan vette Istent, akár nagy, akár úgynevezett kis dologról legyen is szó. Nemcsak gyönyörködött Isten törvényében, hanem engedelmeskedett is az Ő szavának.

Hosszú élete folyamán hatalmas próbákon és nehézségeken ment keresztül, amelyek segítették hitbeli és lelki növekedését:

- „Tudván, hogy a ti hitetek megpróbáltatása kitartást szerez.” (Jak 1,3)

„Dániel története, ha mindent megírtak volna, olyan fejezeteket nyitna meg előttetek, melyek megmutatnák a kísértéseket, amelyekkel szembe kellett szállnia, a gúnyt, irigységet, gyűlölködést, amit el kellett viselnie. Dániel megtanult uralkodni a nehézségeken. Nem a saját erejében bízott, hanem egész lelkét és minden gondját feltárta mennyei Atyja előtt,

s hitte, hogy Isten hallja őt. Megnyugvásban és áldásban is részesült. (...) Dániel nyugodt és derűs gondolkodást sajátított el, mivel tapasztalta, hogy Isten a barátja és segítője. A rá váró fárasztó kötelességek könnyűvé váltak, mivel Isten világosságát és szeretetét vitte bele munkájába.” (Ellen G. White: *Youth Instructor*, 1886. augusztus 25.)

A mi életünkben a nehézségek és próbák is gyümölcstelenek sokszor. Azért van ez így, mert lázongunk és keseregünk, ahelyett, hogy megaláznánk magunkat Isten előtt, és az Ő szabadításáért esedeznénk, ahogyan Dániel tette. Ezáltal a megpróbáltatások áldássá alakulnának át a mi életünkben is.

Isten Igéjének odaadó kutatója volt:

- „Uralkodásának első esztendejében én, Dániel, megfigyeltem a könyvekben az esztendők számát, melyekről az Úr Igéje lett Jeremiás prófétához, hogy hetven esztendőnek kell eltelni Jeruzsálem omladékain...” (Dn 9,2)

Dániel „az Úr igéjeként” tisztelte a más próféták által adott kijelentést is, és meg akarta érteni az üzenetet, amelyet általuk közölt Isten. Az Úr Igéjében keresett útbaigazítást kora történelmi eseményeinek megértéséhez, amelyek Isten népe sorsával és a megváltás művével függtek össze. Figyelmesen kutatta a prófétai kijelentéseket, és amikor ennek ellenére sem értett valamit, akkor böjtöléssel és könyörgéssel kért világosságot Istentől. Így viszonyulunk-e Isten Igéjéhez mi is?

Különleges imaéletet élt:

- „Ekkor Dániel hazament, és elmondta e dolgot Ananiásnak, Misáelnek és Azariásnak, az ő társainak, hogy kérjenek az egek Istentől irgalmasságot e titok végett, hogy el ne vesszenek Dániel és az ő társai a többi babiloni bölcsekkel együtt.” (Dn 2,17–20.23)

- „Dániel (...) napjában háromszor térdeire esett, könyörgött és dicséretet tett az ő Istene előtt.” (Dn 6,10)
- „Arcomat az Úr Istenhez emeltem, hogy keressem Őt imádsággal, könyörgéssel, böjtöléssel, zsákban és hamuban.” (Dn 9,3)
- „Azokban a napokban én, Dániel, bánkódtam három egész hétig. Kívánatos étket nem ettem, (...) és sohasem kentem meg magamat, míg el nem telt az egész három hét...” (Dn 10,2–3.12)

Ilyen-e a mi imaéletünk is? Nehézségek, válságok idején megsztjuk-e terhünket hívő társainkkal, kérjük-e, hogy ők is imádkozzanak velünk? Részt veszünk-e mi is teljes szívből a közös könyörgésben, amikor mások kérnek, hogy imádkozzunk értük? Támogatjuk-e böjttel is könyörgésünket, nagy nehézségek vagy lelki küzdelmek idején? Az Isten művében tapasztalható gondok miatt, Isten neve megdicsőüléseért is imádkozunk-e, vagy mindig csak a személyes problémáinkért? Mély tisztelettel és alázattal, de ugyanakkor hittel imádkozunk-e, mint akik tudjuk, hogy semmi érdemünk vagy jogcímünk nincs igényt tartani Isten áldására, ugyanakkor bízunk abban, hogy mégis kérhetünk Jézus nevében, azaz Krisztus áldozata, Isten nagy irgalmassága alapján?

Az e heti adomány a szociális osztály munkáját támogatja.

FÜGGELÉK

Milyen érveket említenek Dániel próféta könyve i. e. 2. századi keletkezése mellett?

1. Feltételezett történeti pontatlanságok

- Dn 1,1 és Jer 25,1 ellentéte.
- Nabukodonozorról úgy beszél Dániel könyve, mint Babilon városának építetőjéről (lásd 4,25–27).
- Belszár az Újbabiloni Birodalom utolsó uralkodója az 5. fejezet szerint.
- A méd Dárius uralkodása Círusz győzelme után 5,31; 6,28 és 9,1 szerint.

Ellenérvek

- A trónralépési év és az uralkodási évek megkülönböztetése babiloni szokás volt a királyok uralkodási éveinek megadásánál. Ez magyarázza a különbséget Dn 1,1 és Jer 25,1 között.
- Nabukodonozor valóban Babilon városának az építetője volt ékírási feliratok tanúsága szerint. (Több ékírási Nabukodonozor-felirat szövege olvasható például a Tankönyvkiadó által kiadott *Ókori keleti történeti chrestomathiában* is, Budapest, 1965, 227–228. o.)
- Belszár valóban az utolsó babiloni király, mert társuralkodó lett apja, Nabonid mellett, apja uralkodásának utolsó éveiben. (Az előbb említett *Ókori keleti történeti chrestomathiában* is megtalálható például a *Nabonid krónikája* c. ékírási dokumentum fordítása, 227–228. o.)
- A méd Dárius személyére vonatkozóan mostanáig nincs régészeti vagy irodalmi bizonyosság, de nem létezésére vonatkozóan

sem lehet bizonyítékot állítani. Círusz személyiségével nagyon is összeegyeztethető egy olyan gesztus a médek iránt – akik szövetségesei voltak Babilon meghódításánál – hogy méd uralkodót helyezett a központi, babiloni tartomány fölé. Dániel 9,1 szerint a méd Dáriusz „*királynak tétel*”, nem az egész birodalom, hanem csak a „*káldeusok országa felett*”. Círusz társuralkodóként emelhetette maga mellé Dáriuszt.

2. Dániel könyve nyelvzetére vonatkozó érvek

A feltételezés szerint az arám, perzsa és görög nyelvi hatások későbbi eredetre vallanak. Egy hosszú szakasz (2,4–7. fejezet) arám nyelvű Dániel könyvében.

Ellenérvek

– Dániel 2,4-nél logikusan vált át a szöveg arám nyelvre, mert idéz– i, amit a káldeusok arám nyelven mondtak a királynak, és utána már ezen a nyelven folytatódik a szöveg. A Holt-tengeri tekercsek között talált Dániel könyve töredékekben is arám nyelvű a könyv megjelölt szakasza. Az arám nyelv általánosan ismert, használt nyelv volt az i. e. 6. században. Amikor Dániel (valószínűleg halála előtt), összerendezte jegyzeteit, nem látta szükségesnek héberre fordítani a szóban forgó részt, vagy esetleg nem volt már ideje erre.

– A 15 perzsa szó a szövegben a kortörténeti háttér alapján érthető, nem feltétlenül a késői keletkezés bizonytsága.

– A három görög szó (mindhárom zenei kifejezés: *kitharis*, *psalterion*, *symphonia*) sem bizonyíték a késői keletkezés mellett. Ismert például egy i. e. 522–486 tájékról való felirat, amelyet egy susai palota falán találtak: „Ennek a falnak a díszítése Ióniából való.” Egy leszboszi görög költő i. e. 600 körül azt írja, hogy testvére a babiloni hadseregben szolgál. Sargon asszír uralkodó (i. e. 8. század) Ciprus, Ionia, Lídia és Cilicia területéről való görög foglyok eladásáról beszél. A hellén birodalom létrejöttét megelőzően is volt tehát kapcsolat a görög kultúrával.

3. *Dániel könyve helye a héber kánonban nem a prófétai iratok, hanem az „Írások” elnevezésű iratcsoportban szerepel.*

Ellenérv: Dániel könyve részben emlékirat jellegű (1-6. fejezet), ezért nem volt egyértelmű a prófétai írások közé sorolása. Az Ószövetség i. e. 250 körüli időből való görög fordításában már a prófétai könyvek közé sorolták Dániel könyvét.

4. A teológiai „fejlődéselmélet”

Eszerint az angeológia (az angyalokról szóló tanítás), az apokaliptika (a végső dolgokról szóló tanítás) és a feltámadás eszméje csak a babiloni fogság után alakult ki a zsidóság körében.

Ellenérv: Ez az elmélet csupán emberi feltételezés. Ha létezik isteni kinyilatkoztatás, akkor értelmetlenné válik teológiai evolúcióban gondolkodni.

5. *A „kis szarv” Dániel könyve 7. és 8. fejezetében IV. Antiokhosz Epiphanész (i. e. 175–164) Szeleukida uralkodóra utal, Dániel könyve az ő idejénél korábban nem keletkezhetett.*

Ellenérv: A „kis szarv” nem vonatkozhat IV. Antiokhosz Epiphanészre Dn 7. és 8. fejezetében, mivel a prófétikus ábrázolás szerint a 4. nagy világbirodalomból nő ki. (IV. Antiokhosz Epiphanész a hellén birodalom utódállamában uralkodott, tehát a 3. világbirodalomhoz tartozott.)

Összegzés

Archeológiai leletek tanúsítják a szerző kiváló tájékozottságát a 6. századi babilóniai és perzsa viszonyokat illetően. Belsazar személyére, királyi címére vonatkozóan perdöntő régészeti leletek kerültek elő.

Több kéziratröredéket találtak Dániel könyvét illetően, a holt-tengeri kézirat-leletek között, amelyek egybehangzó szakértői álláspont szerint az i. e. 2–1. századból valók. Dániel könyve ekkor már ismert, elterjedt irat volt.

Dániel könyve ott van az Ószövetség ókori fordításában, a

Septuagintában, amely pedig a makkabeus korszak (i. e. 2. század) előtt keletkezett.

Josephus Flavius *Antiquitates* c. műve VIII. fejezetének egy részlete is figyelemre méltó: „[Nagy] Sándor Gáza elfoglalása után azonnal Jeruzsálem ellen indult... Jojada főpap... mikor híret vette, hogy a király már nincs messze a városától, a papokkal és a város népével együtt, más népeknél soha nem látott ünnepélyes menetben vonult ki a városból, egészen addig a helyig, amelynek Szafin a neve... Sándor... először a főpapot köszöntötte... A zsidók kíséretében bevonult a templomba, a főpap utasítása szerint áldozatot mutatott be Istennek, és a főpapot és a papokat a legnagyobb tisztelettel tüntette ki. Amikor Dániel könyvét is megmutatták neki azzal a jövendöléssel, hogy egy görög ember pusztítja el majd a perzsa birodalmat, ezt a célzást is önmagára vonatkoztatta, és örömmel bocsátotta el a népet.” (*A zsidók története*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1966, 42–43. o.)

Tény, hogy Josephus Flavius *A zsidók története* c. műve sok legendás elemet tartalmaz, és az is, hogy az idézett sorok történeti hitelességét más forrásból ellenőrizni nem lehet. Történelmi tény viszont, hogy Nagy Sándor nem rombolta le Jeruzsálemet, és hogy a zsidók sok kiváltságot kaptak tőle. Ezekre a római korszakban is folyvást hivatkoztak a zsidók, mivel a rómaiak tisztelték a hellén hagyományokat. Ha Nagy Sándornak valóban megmutatták Dániel könyve 8. fejezetében azt a részt, amely szerint Görögország lép Médó-Perzsia helyére, akkor Dániel könyve nem keletkezhett az i. e. 2. században.

Jézus Krisztus Mt 24,15-ben idézett kijelentése szerint maga „Dániel próféta szólt” előre Jeruzsálem sorsáról és a végső eseményekről.

A szerzőségi kérdés jelentősége: A 2. századi keletkezés elmélete tág kaput nyit a kételkedésnek Dániel könyve sorsdöntő kijelentéseit, köztük az időmeghatározásokat tartalmazó próféciák hitelességét illetően. Ezek csakis akkor tekinthetőek bizonyosnak, ha isteni kinyilatkoztatást közölnek, amelyet Dániel személyesen vett át és foglalt írásba.

A történeti fejezetek időszerű tanítása a végidőben élők számára

(Dn 1. és 3–6. fejezet)

Dániel könyve fejezeteit két csoportba sorolhatjuk:

1. Történeti fejezetek, amelyek a gyakorlatban szemléltetik Isten történelemformáló munkáját. Ide tartozik az 1–6. fejezet (ezen belül a 2. fejezet részben történeti, részben prófétikus fejezet).

2. Prófétikus fejezetek, amelyek Isten üdvtervéről adnak kinyilatkoztatást egészen a földi történelem végéig. Ide tartozik a 2. fejezet prófeciát és próféciamagyarázatot tartalmazó része, valamint a 7–12. fejezet.

Jézus felhívása – „Aki olvassa, értse meg!” (Mt 24,15) – különösképpen a végidőben élőknek szól. Dániel könyve végén azt a kijelentést találjuk, hogy a vég idején sokan kutatják majd és megértik ezt a könyvet (12,4.10). Dániel könyvében 19-szer fordul elő a „vég” szó. (Összehasonlításul: az egész Ószövetségben 42-szer.) Valóban a végidőben élők tankönyve ez a bibliai irat. Tévedés azt gondolni, hogy ez a megállapítás csak a könyv prófétikus fejezeteire vonatkozik. Az ún. történeti fejezeteknek is fontos mondanivalójuk van a végidőben élők számára.

1 Mi volt a hithű héber fiatalok első nagy próbatétele Babilóniában? Milyen mondanivalója van ennek a végidőben élő hívők számára?

- „Mondta a király Aspenáznak, az udvarmesterek fejedelmének, hogy hozzon az Izráel fiai közül királyi magból való, előkelő származású ifjakat, akikben semmi fogyatkozás nincs, hanem akik külsejüket tekintve szépek, minden bölcsességre eszesek, ismeretekkel rendelkeznek, értenek a tudományokhoz, akik alkalmasak lesznek arra, hogy álljanak a király palotájában. Tanítsák meg őket a káldeusok írására és nyelvére. Rendelt nekik a király mindennapi szükségletül ételből és a borból, melyből ő iszik, hogy így neveljék őket három esztendeig, azután álljanak a király előtt.” (Dn 1,3–5)
- „Dániel eltökélte szívében, hogy nem fertőzteti meg magát a király ételével és a borral, amelyből iszik, és kérte az udvarmesterek fejedelmét, hogy ne kelljen magát megfertőztetnie.” (Dn 1,8)
- Vö. Jel 14,4: „Ezek azok, akik asszonyokkal nem fertőztették meg magukat, mert szüzek. Ezek azok, akik követik a Bárányt, valahová megy...”

.....

.....

.....

Dániel és társai kiszolgáltatott foglyok voltak. A király asztaláról kapott étel-ital visszautasítását könnyen a babilóniai fennhatósággal szembeni passzív ellenállásnak lehetett tekinteni, ami igen veszélyes volt.

„A király asztalán levő étel egy részét a bálványoknak áldozták. Abból enni annyit jelentett, mint hódolattal adózni Babilon isteneinek. Dániel és társai úgy érezték, (...) azzal is megtagadnák hitüket, ha csak színlelnék is, hogy esznek az ételből, és isznak a borból. (...) Továbbá nem merték kitenni magukat annak az elpuhító, tompító befolyásnak, amit a

fényűzés és a kicsapongás gyakorol a fizikai, szellemi és lelki fejlődésre.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Babilon királyi udvarában c. fej.)

„Dániel és társai nem tudták, mi lesz döntésük következménye. Lehet, hogy az életükbe kerül, mégis elhatározták, hogy a szigorú mértékletesség egyenes ösvényét járják a laza erkölcsű babilóniai királyi udvarban.” (Ellen G. White: *Youth Instructor*, 1898. augusztus 18.)

A vég idején is Dánieléhez hasonló „eltökéltségre” van szükség, hogy ne igyunk „Babilon borából”, a legkisebbnek látszó megalkuvással se „fertőztessük meg” magunkat. Csakis töretlen hűséget tanúsítva lehet megállni, kitartani Isten és az Ő igazsága mellett, a veszélyes végidőben, amikor Sátán hitetési és cselvetési a legmegjétebbek (2Thess 2,8–9).

2 Milyen összefüggés volt a Nabukodonozor álmában látott emberszobor, és a király által később felállított szízarany szobor között? Hogyan nyilatkozott meg néhány hívó ember hűsége ebben a kritikus helyzetben? Mi a mondanivalója ennek a végidőben élő hívők számára?

- „Nabukodonozor király csináltatott egy arany szobrot, magassága hatvan sing, szélessége hat sing. Felállította a Dura mezéjén, Babilon tartományában, és (...) egybegyűjtötte a fejedelmeket, helytartókat, kormányzókat, bírákat, kincstartókat (...), hogy jöjjenek a szobor felavatására. A hírnök hangosan kiáltott. (...) Mihelyt meghalljátok (...) mindenféle hangszer szavát, boruljatok le, és imádjátok az aranyszobrot, amelyet Nabukodonozor király állíttatott. Aki nem borul le és nem imádjja, akárki legyen, tüstént bevettetik az égő, tüzes kemencébe. (...)

Káldeus férfiak vádat emeltek: Vannak zsidó férfiak, (...) Sidrák, Misák és Abednégó, [akik] (...) nem becsülnek téged, ó király. (...) Isteneidet nem tisztelik, az arany szobrot, amelyet felállítottattál, nem imádják. (...)

Szólt Nabukodonozor: Sidrák, Misák és Abednégó! Szántsándékkal nem tisztelitek az én istenemet, és nem imádjátok az arany szobrot, amelyet felállítottam? Ha tehát erre készek vagytok, mihelyt halljátok mindenféle hangszer szavát, boruljatok le és imádjátok a szobrot! Ha nem imádjátok, tüstént bevettettek az égő, tüzes kemencébe, és kicsoda az az Isten, aki kiszabadítson titeket az én kezemből?

Felelt Sidrák, Misák és Abednégó: Ó, Nabukodonozor! Nem szükséges erre felelnünk néked. Ímé, a mi Istenünk, akit mi szolgálunk, ki tud minket szabadítani az égő, tüzes kemencéből, és a te kezedből is, ó király, kiszabadít minket. De ha nem tenné is, legyen tudtadra, ó király, hogy mi a te isteneidnek nem szolgálunk, és az arany szobrot, amelyet felállítottattál, nem imádjuk.” (Dn 3,1–2.4–6.8.12.14–18)

- Vö. Jel 13,15.8.10: „Adatott néki, hogy a fenevad képébe lelket adjon, hogy a fenevad képe szóljon is, és azt művelje, hogy mindazok, akik nem imádják a fenevad képét, megölessenek. (...) Annakokáért imádják őt a föld összes lakosai, akiknek neve nincs beírva az élet könyvébe, amely a Bárányé, aki megöletett, e világ alapítása óta. (...) Itt van a szentek állhatatossága és hite.”

.....

.....

A szobor mintegy 27 m magas volt, és kb. 3 m széles (egy sing = 1 könyök = 44,4 cm). Döbbenetes lehetett ennyi aranyat látni egyben, ezenkívül feltehetően művészi kivitelben készült a szobor. Bizonyára lenyűgöző látvány volt, hatott az emberekre, érzékelte velük a király és a birodalom roppant hatalmát.

„A király... [az álmában] látott szobor mása helyett olyat akart csináltatni, amely túlszárnyalja az eredetit. Az ő szobra ne csökkenő értékű anyagokból készüljön, hanem fejtől a lábáig aranyból. Így szimbolizálja Babilont mint elpusztíthatatlan birodalmat, amely darabokra tör minden más országot, és örökké állni fog. (...) A három héber ifjú megmutatta Babilon egész népe előtt, mennyire hisz abban, akit imád. Istenre hagyatkoztak. A próba idején megemlékeztek az ígéretről: »Mikor vízen mégy át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok el nem borítanak, ha tűzben jársz, nem égsz meg, és a láng meg nem perzsel téged.« (Ésa 43,2) Isten mindenki szeme láttára csodával tisztelte meg az élő igébe vetett hitüket. Bámulatos szabadulásuk hírért sok országba elvitték a különböző népek képviselői, akiket Nabukodonozor meghívott a szobor felszentelési ünnepségére. Isten megdicsőült az egész földön gyermekei hűsége által.» (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, A tüzes kemence c. feje.)

Az alábbi sorok rámutatnak arra, hogy milyen hasonlóság van az ősi Bábel, illetve az ókori Babilon, és a végidő jelképes Babilonja törekvései között: „Nabukodonozor nemcsak saját tisztviselőit hívatta össze a síkságra, hanem »minden nép, nemzet, és nyelv képviselőit is« (4. vers). (...) Íme Bábel vallásának első ismertetőjegye. (...) Az egység iránti megszállottság ez, amely Bábel építőire is jellemző volt: »Jertek, építsünk magunknak várost és tornyot (...) és szerezzünk magunknak nevet.« (1Móz 11,4)» (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 54–55. o.)

„Az Isten népére váró gyötrelmes idő olyan hitet igényel, amely nem ingadozik. Gyermekeinek meg kell mutatniuk, hogy imádatuknak Ő az egyedüli tárgya, és semmilyen áron, az életük árán sem lehet őket rábírn arra, hogy akár a legkisebb engedményt is tegyék a hamis imádat javára. A hívő számára a bűnös, véges emberek parancsai elveszítik jelentőségü-

ket az örök Isten Igéjéhez képest. A földi történelem záró szakaszában az Úr nagyszerű dolgokat tesz majd azokért, akik rendíthetetlenül kitartanak az igazság mellett, mint ahogy Sidrák, Misák és Abednégó korában is tette. (...) A nyomorúság idején – amilyen nem volt, amióta nép létezik – választottai szilárdan állnak. Sátán a gonoszság minden seregével sem tudja elpusztítani Isten leggyengébb szentjét sem. Angyalok, akiknek hatalmas erejük van, megoltalmazzák őket, és érdeklükben az Örökkévaló kinyilatkoztatja Önmagát mint az „istenek Istene”, aki mindenképpen meg tudja menteni a Benne bízókat.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, A tüzes kemence c. fej.)

3 Hogyan keményítette meg szívét Nabukodonozor király a Dura mezején történt csoda után ismét? Mit kellett megtanulnia Isten feddése nyomán? Milyen üzenetet kell hirdetni a végidőben is a büszke, önhitt emberiségnek?

- „[Nabukodonozor] a babiloni királyi palota tetején sétált. Szólt a király és mondta: »Nem ez-e ama nagy Babilon, amelyet én építettem királyság házának, az én hatalmam ereje által és dicsőségem tisztességére?« Még a király szájában volt a szó, amikor szózat szállt le az égből: »Néked szól, ó Nabukodonozor király, a birodalom elvétetett tőled...! Hét idő múlik el feletted, míg megismered, hogy a felséges Isten uralkodik az emberek birodalmán, és annak adja azt, akinek akarja.« (...)

Az idő elteltével én, Nabukodonozor, szemeimet az égre emeltem. Az én értelmem visszajött, és áldottam a felséges Istent. Dicsértem és dicsőítettem az örökké Élőt, akinek hatalma örökkévaló hatalom, és országa nemzedékről nemzedékre áll. A föld minden lakosa olyan, mint a semmi, az Ő akarata szerint cselekszik az ég seregében és a föld lakosai között. Nincs, aki az Ő kezét megfoghatná, és ezt mondaná néki: Mit cselekedtél?” (Dn 4,26–29.32)

■ Vö. Jel 14,7: „Féltétek az Istent, és néki adjatok dicsőséget!”

„Amikor a Dura mezején gögje letört, [Nabukodonozor] másodszor is elismerte (vö. Dn 2,47), hogy Isten országa »örökkévaló ország, és az ő uralkodása nemzedékről nemzedékre száll« (Dán 3,33). (...) Jóllehet születésénél és neveltetésénél fogva a király bálványimádó volt, bálványimádó nép élén állt, de ösztönösen érezte, hogy mi az igazság és jogosság. Ezért Isten fel tudta használni eszközként a lázadók megbüntetésére és szándékának véghezvitelére. (...) Nabukodonozor feladata volt, hogy évekig tartó erőfeszítések árán legyőzze Tírust. Győzelmes hadainak Egyiptom is áldozatul esett. Miközben korának egyik legnagyobb uralkodójaként egyik országot a másik után csatolta a babilóniai birodalomhoz, saját dicsőségét is egyre öregbítette.

A nagy sikereket elért, becsvágyó és hiú uralkodót Sátán arra kísértette, hogy térjen le az alázatosság útjáról, amely az igazi nagysághoz vezető egyedüli út. (...) Építési szenvedélye és az a rendkívüli teljesítmény, hogy sikerült Babilont a világ egyik csodájává tennie, növelte hiúságát. Addig-addig, amíg súlyosan fenyegette a veszély, hogy elrontja bizonyítványát, amely bölcs uralkodónak minősítette, akit Isten felhasználhatott szándékai véghezvitelére.

Az irgalmas Isten újabb álmot adott néki, hogy figyelmeztesse veszélyes helyzetére és a megrontására állított csapdára (Dn 4,7–15). (...) Dániel próféta intése és tanácsa (4,16–24) egy ideig erősen hatott Nabukodonozorra. Az a szív azonban, melyet Isten kegyelme nem formált át, hamar elveszti a hatást, amit a Szentlélek gyakorol rá. Lelke mélyén

ott voltak a nagyravágyás gyökerei, és az elpuhultságtól sem szabadult meg. Ezek a jellemvonások később újra előtűntek. (...) Uralkodása, mely mindeddig igazságos és irgalmas volt, zsarnokivá lett. Mivel megkeményítette szívét, és a saját dicsőségére használta fel Istentől kapott képességeit, önmagát Isten fölé emelte, aki életet és hatalmat adott neki.

Isten hónapokig halogatta büntető ítéletét. Ahelyett azonban, hogy ez a türelem megtérésre készítette volna a királyt, annyira gögössé vált, hogy végül elvesztette bizalmát az álom magyarázatában, és tréfálkozott korábbi félelmén.

[A fenyíték nyomán] az egykor büszke király Isten alázas követőjévé lett, a zsarnok, fennhéjázó uralkodó bölcs és könyörületes vezetővé. Aki valamikor dacolt a menny Istennel, és káromolta Őt, most elismerte a magasságos Isten hatalmát. Buzgón igyekezett alattvalóiban tiszteletet ébreszteni az Úr iránt, és boldogságukat elősegíteni. A királyok Királyának és urak Urának dorgálása nyomán Nabukodonozor végre megtanulta azt a leckét, amelyet minden uralkodónak meg kell tanulnia, hogy az igazi nagyság tulajdonképpen az igazi jóság. Elismerte az Urat élő Istenként. (...) Azt a nyilatkozatot, melyben Nabukodonozor nyilvánosan elismerte Isten irgalmát, jóságát és hatalmát, a szent történelem élete utolsó tetteként jegyezte fel.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Az igazi nagyság c. fej.)

A végidőben is szükséges, hogy ráirányítsuk az emberek figyelmét az élő, teremtő Istenre és arra a tényre, hogy minden tekintetben Tőle függünk. Az emberiség ma nagyon eltávolodott Istentől, magában bíz, és lábbal tapossa az Ő erkölcsi törvényét. 2Pt 3,3 prófécijának a beteljesedése nyilvánvaló: „...Az utolsó időben gúnyolódók támadnak, akik saját kívánságaik szerint járnak. (...) Készakarva nem tudják, hogy a világ Isten szavára állt elő.” Ennek az emberiségnek a hármas angyali üzenet felhívása – „Féljétek az Istent és néki adjatok dicsőséget!” – a lehető legidősebb üzenet.

4 Milyen kihívó magatartást tanúsított Belszár, az utolsó babilóniai király Babilon városa elestének éjszakáján? Milyen döbbenetes jelenség rémítette meg a királyt és vendégseregét?

- „Belszár király nagy lakomát szerzett. Borozás közben mondta Belszár, hogy hozzák elő az arany és ezüst edényeket, amelyeket elvitt Nabukodonozor, az ő atyja a jeruzsálemi templomból, hogy igyanak azokból a király, az ő főemberei, feleségei és ágyasai. Bort ittak, és dicsérték az arany-, ezüst-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket.” (Dn 5,1–4.30–31)
  - „Abban az órában emberi kéz ujjai tűntek fel, és írtak a gyertyatartóval szemben a király palotájának meszelt falán. A király nézte azt a kézfejet, amely írt. Ekkor a király ábrázata megváltozott, gondolatai megháborították, derekának inai megoldódtak, térdei egymáshoz verődtek.” (Dn 5,1–6)
- .....
- .....
- .....

Belszárt apja, Nabonid helyezte királyként a hadsereg és a főváros körzete fölé i. e. 553/552-ben, amikor ő maga az arabiai Témánba vonult. Nehéz esztendőök lehettek ezek Dániel számára. Talán tisztviselőként dolgozott valahol az udvarban, de valószínűleg mellőzött volt. Nabukodonozor uralkodásának pozitív eredményei megsemmisültek, lelki tanulságai elhomályosultak, elfelejtődtek ebben az időszakban.

„Amire Nabukodonozor kimondhatatlan szenvedés és megaláztatás árán végül eljutott, attól Belszár közömbösen elfordult. Círusz, a méd Dárius unokaöccse, a médek és perzsák egyesített seregének hadvezére megostromolta Babi-

lont. A látszólag bevehetetlen, az Eufrátesz folyó által védett vár masszív falain és rézkapuin belül, ahol bőségesen volt élelem, a kéjsóvár király biztonságban érezte magát. Idejét szórakozással és tivornyázással töltötte. (...) Alantas ösztönei és szenvedélyei vették át az uralmat. (...) [Előhozatta a templomi szent edényeket,] be akarta bizonyítani, hogy nincs olyan szent dolog, amelyhez ő hozzá ne nyúlhatna. (...) Belszár nem is sejtette, hogy láthatatlan mennyei Vigyázó figyelni az Istent gyalázó jelenetet. (...) A hívatlan Vendég azonban csakhamar érezte jelenlétét. Amikor a tivornya tetőzött, megjelent egy vértelen kéz, és tűzként fénylő betűket rajzolt a falra. A roppant tömeg nem értette az írás szavait, de a lelkiismeretében megrémített király és vendégei az ítélet baljóslatú előjelét látták benne. (...) Belszár rémült meg a legjobban. Ő volt elsősorban felelős az Isten elleni lázadásért, amely a babiloni birodalomban azon az éjszakán tetőzött.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, A láthatatlan vigyázó c. feje.)

Ez a tragikus történet tanúsítja, miként lesz semmivé rettegésben az Isten tekintélyét legkihívóbban tagadó vagy gúnyoló ember is, ha Isten hatalma megnyilatkozik. Így lesz ez Jézus viszszejövelekor is (lásd Jel 11,18/a; 6,15–17; vö. Ésa 2,19–21).

5 Milyen megrendítő beszédet intézett Dániel próféta Belszárhoz, mielőtt az írást elolvasta volna? Hogyan fejtette meg a felirat üzenetét? Milyen időszerű mondanivalója van e történetnek számunkra?

- „[Amikor] Nabukodonozor, a te atyád (...) szíve felfuvalkodott, lelke megkeményedett megátalkodottan, levettetett az ő birodalmának királyi székéből, (...) míg megismerte, hogy a felséges Isten uralkodik az emberek országán, és azt helyezteti arra, akit akar.

Te, Belsazár, az ő fia, nem aláztad meg szívedet, noha mindezt tudtad. Sőt felemelkedtél az egek Ura ellen, az ő házának edényeit eléd hozták, te és főembereid, feleségeid és ágyasaid bort ittatok azokból, és dicsértétek az ezüst-, arany-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket. (...) Istent pedig, akinek kezében van a te lelked, és előtte minden utad, nem dicsőítetted.

Ez az írás, amely feljegyeztetett: Mene, Mene, Tekel, Ufarszin! Ez pedig e szavak értelme: Mene, azaz számba vette Isten a te országlásodat, és véget vet annak. Tekel, azaz megmértél a mérlegen, és híjával találtattál. Peresz, azaz elosztatott a te országod, és adatott a médeknek és perzsáknak.” (Dn 5,17–28)

- Vö. Jel 14,7: „Eljött az ő ítéletének órája!”
- .....
- .....
- .....

„A magasságos Isten szolgájának nyugodt méltóságával (...) állt Dániel a rémülettől dermedt tömeg előtt. (...) A király elé tárta bűnét, és rámutatott a tanulságokra, melyeket elmulasztott levonni, pedig volt rá lehetősége. (...) Alkalma lett volna megismerni és követni az igaz Istent, de nem szívlelte meg a leckéket. Ezért most le kell aratnia lázadása következményét.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, A láthatatlan vigyázó c. fej.)

A Belsazár feletti ítélelhirdetés azért volt visszavonhatatlan, mert a király az igazságot ismerve vétkezett, és Isten elleni lázadásában, kérkedő magabiztossággal a végsőkéig elment. Dániel beszéde tanúsítja, hogy milyen nagy hatású és közismert tény volt Nabukodonozor megaláztatása és megtérése. Huszonnégy esztendővel a nagy király halála után is úgy szólt Dániel erről az eseményről, mint amelynek az emléke még ekkor is elevenen élt a

köztudatban, lelki tanulságai is ismertek voltak. Négy arám szóból állt a felirat: *mene*, azaz számba vett, *tekel*, azaz megmért, *ufarszin*, azaz darabok. (Az „u” a negyedik szó elején „és”-t jelent, a *farszin* pedig a *peresz* szó többes száma. A „p” és az „f” ugyanaz a mássalhangzó a héber nyelvben, kemény és lágy hangzásban.) Így szólt tehát az egész felirat: „Számba vett, számba vett, megmért, és darabok.” Úgy hangzott e tömör és tragikus bejelentés, mint az ítélet gongútése. A felirat szerint megtörtént a számbavétel és a megmérés, aminek a következménye most már megváltoztathatatlan.

„A nemzetek történelme szól hozzánk ma is. Isten nagy-szerű tervében szerepet adott minden népnek és minden egyes embernek. Az egyéneknek és nemzeteknek ma is oda kell állniuk a mérlegre, amely annak kezében van, aki soha-sem téved. Mindenki maga határoz sorsáról, Isten pedig mindent a kezében tartva megvalósítja terveit.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, A láthatatlan vigyázó c. fej.)

Ne felejtjük el, hogy a vizsgálati ítélet idején élünk. Minket is megmérnek – nem tudni, mikor, milyen hamar – a mennyei szentély mérlegén.

„Már jó ideje folyik a végső ítélet. Az Úr most ezt mondja: »Mérd le a templomot és a benne imádkozókat.« (Jel 11,1) Amikor dolgod végzése közben az utcákat járod, emlékezzél meg arról, hogy Isten megmér téged. Amikor házi kötelességeidet végzed, amikor beszélgetsz, Isten megmér téged. Ne feledd el, hogy tetteid és szavaid fényképként kerülnek a menny könyveibe, mint az arckép a fényképész lemezére. Folyik a templom és a benne imádkozók megmérése, annak megmérése, hogy ki áll majd meg az utolsó napon. Akik elfogadtatnak, azoknak gazdagon adatik az Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus örök országába való bemenetel.” (Ellen G. White: *„A Te Igéd igazság”,* 244. o.)

6 Milyen jellegzetes módon intéztek támadást Dániel ellen a perzsa tisztartók? Hogyan viselkedett Dániel a rendelet kiadása után? Hogyan válaszolt Isten a próféta hűségére? Miért előkép ez a történet a végidőben élők számára?

- „Az igazgatók és tisztartók igyekeztek okot találni Dániel ellen a birodalom dolgai miatt, de semmi okot vagy vétket nem találhattak, mert hűséges volt. (...) Akkor mondták azok a férfiak: Nem találunk ebben a Dánielben semmi okot, hacsak nem találhatunk ellene valamit az ő Istenének törvényében. (...) Annakokáért Dárius király adott írást és tilalmat. Dániel pedig, amint megtudta, hogy megíratott az írás, bement az ő házába, és felső termének ablakai nyitva voltak Jeruzsálem felé. Háromszor napjában térdeire esett, könyörgött és dicséretet tett az ő Istene előtt, amiként azelőtt cselekedett. (...) Hajnalban a király azonnal felkelt, még szürkületkor, sietve az oroszlánok verméhez ment. (...) Akkor Dániel szólt a királynak: (...) Az én Istenem elbocsátotta angyalát, és bezárta az oroszlánok száját, és nem árthattak nekem, mert ártatlannak találtattam Őelőtte, és teelőttem sem követtem el, ó király, semmi vétket.» (Dn 6,4–5.9–10; 9,21–22)
- Vö. Jel 13,15: „Adatott néki, hogy a fenevad képébe lelket adjon, hogy a fenevad képe szóljon is, és azt művelje, hogy mindazok, akik nem imádják a fenevad képét, megölessenek.”

.....

.....

.....

„Sátán fontos szerepet játszott ebben az összeesküvésben. A próféta főember volt a birodalomban, és a gonosz angyalok attól féltek, hogy befolyása gyengíti az uralkodókra gyakorolt hatásukat. Ezek a sátáni erők szítottak a tisztartók-

ban irigységet és féltékenységet. Ők sugalmazták a Dániel elpusztítását célzó rendeletet. (...) Dániel rögtön felismerte a rendelet mögötti gonosz szándékot, de semmilyen vonatkozásban nem változtatta meg életmódját. Miért is hagyná abba az imát éppen most, amikor a legnagyobb szükség van rá? Inkább az életét adja fel, mintsem az Isten segítségébe vetett reménységét! (...) Nem próbálta eltitkolni tettét. Jóllehet teljesen tudatában volt Istenhez való hűsége következményének, de nem ingadozott. (...) Dániel mindig engedelmeskedett, amikor a királynak joga volt parancsolni. De sem a király, sem egy félelmetes rendelet nem térítette el a királyok Királya iránti hűségétől. A próféta bátran, de csendesen és alázatosan mutatta meg, hogy semmilyen földi hatalomnak nincs joga Isten és ember közé állni. (...) Dániel a keresztény bátorság és hűség nagyszerű példaképeként áll a világ előtt. (...) Isten nem akadályozta meg Dániel ellenségeit abban, hogy a prófétát az oroszlánok vermébe dobják. Megengedte, hogy a gonosz angyalok és gonosz emberek ilyen messzire jussanak szándékuk végrehajtásában. Így tudta szolgája szabadulását feltűnőbbé, az igazság és igaz élet ellenségeinek kudarcát pedig teljesebbé tenni.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Az oroszlánok vermében c. fej.)

Dániel könyve valóban kiváltképpen szól Isten végidőben élő hívő népének. Isten népe ellen a végidőben is háborút indít Sátán (Jel 12,17). El fogja érni azt, hogy olyan rendeletet adjanak ki ellenük, melyet a hívők hithűségével számolva halálos veszedelembé sodorja őket (Jel 13,15–17). Isten előre ismeri a ránk váró próbákat. Dániel könyve által előre gondoskodott útmutatásról és bátorításról számunkra.

„Dániel szabadulásának történetéből megtanulhatjuk, hogy Isten gyermekeinek a próbában és fájdalomban pontosan úgy kell viselkedniük, mint amikor a jövő ragyogó kilá-

tásokkal kecsegtet, és környezetük a lehető legkívánatosabb. (...) Az az ember, akinek szíve Istenre támaszkodik, ugyanolyan a legsúlyosabb próbában is, mint a jó sorsban, amikor Istentől fény, az emberektől pedig jóakarát sugárzik rá. A hit felfogja a láthatatlant, és megragadja az örök valóságokat.

A menny nagyon közel van azokhoz, akik szenvednek az igazságért. Krisztus azonosul hűségével. (...) Az a hatalom, amely megszabadít fizikai bajtól és gyötrelmetől, közel van, hogy a nagyobb véstől is megmenten.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, Az oroszlanok vermében c. feje.)

Az e heti adomány az eleki szociális otthon munkáját támogatja.

„Mi lesz az utolsó napokban”

(2. fejezet)

1 Mi volt az előzménye annak, hogy Isten különleges ki-nyilatkoztatást adott Nabukodonozor királynak? Hol van e prófécia súlypontja?

- „Néked, ó király, gondolataid támadtak a te ágyadban afelől, hogy mik lesznek ezután, és aki megjelenti a titkokat, megjelentette néked azt, ami lesz. Nekem pedig ez a titok nem bölcsességből – amely bennem minden élő felett volna – jelentetett meg, hanem azért, hogy a megfejtés tudtára adassék a királynak, és te megértsed szíved gondolatait. (...) De van Isten az égben, aki a titkokat megjelenti, és Ő tudtára adta Nabukodonozor királynak, mi lesz az utolsó napokban.” (Dn 2,29–30.28)

.....

.....

A „Mik lesznek ezután?” kérdés a történelem értelmét és vég-ső kimenetelét érintette. Nabukodonozor bizonyára arra vágyott, hogy birodalma, élete munkájának eredménye örökkévaló legyen. (Ezt a becsvágyó célját fejezte ki a színarany szobor elkészíteté-sével is, amiről a 3. fejezet szól.) Az elalvás előtti töprengés ide-jén bizonyára a Szentlélek közelítette meg a keménykezű és aka-ratú, de lelke mélyén mégis igazságszerető királyt. Kérdések, ké-telyek támadtak benne. Talán az élet és az emberi munkálkodás értelme is felvetődött benne. Milyen különös Isten kegyelme!

Felszínre hozta Nabukodonozor lelkéből az igazság szomjúhozását, hogy azután lehajoljon hozzá és választ adjon neki, megértesse vele „szíve gondolatait”.

Nabukodonozor király személyes megszólításán és üdvössége munkálásán túlmenően messze ható tervei is voltak Istennek e ki nyilatkoztatással. Kijelentést akart adni az egyetemes emberiség számára is arról, hogy „mik lesznek ezután”, egészen az idők végéig, különösképpen „az utolsó napokban”. Nabukodonozor örök birodalomról álmódott. Isten megmutatta neki, hogy ilyen birodalmat csak „az egék Istene támaszt” majd az utolsó napokban.

Akkor értelmezzük helyesen ezt a próféciát, ha főképpen arra figyelünk, amit „az utolsó időkről” mond. Továbbá nem egyszerűen történelmi lecke ez a prófécia, hanem mély, lelki tanítása van. Megmutatja, hogy nincs állandóság a földi történelemben. Igaz és örök emberi közösséget Isten teremt csak majd a vég idején. Arról szól a legrészletesebben a prófécia, hogy miként fog megvalósulni ez a mennyei beavatkozás. Ezért Dániel könyve különösképpen időszerű tanúságtétel azoknak, akik a vég idején élnek.

Nabukodonozor számára meglepő lehetett az „utolsó napok” kifejezés. Sokan gondolkoztak úgy az ókorban és gondolkoznak ma is úgy, hogy a természet és a történelem örök körforgásban, változásban és megújulásban létezik. Isten azonban rámutat arra, hogy eljönnek az emberi történelem utolsó napjai, amely után egy új, Isten uralma alatt álló, igazságos és tökéletes birodalom foglalja el a régi helyét, amely az egész Földet betölti, és „megáll örökké”.

2 Mit látott Nabukodonozor álmában? Milyen szemléletes ábrázolás mutatta be azt, ami „ezután lesz”, egészen „az utolsó napokig”?

- „Te láttad, ó király, és ímé egy nagy emberszobor. Ez a szobor – mely hatalmas volt és kiváló a fényessége – előtted állt, és az ábrázata rettenetes volt. Annak a szobornak feje tiszta arany-

ból, melle és karjai ezüsből, hasa és oldalai rézből, lábszárai vasból, lábfeje pedig részint vasból, részint cserépből voltak. Nézted, amíg egy kő leszakadt kéz érintése nélkül, és letörte azt a szobrot vas- és cseréplábairól, darabokra zúzta őket. Akkor egygé zúzódott a vas, cserép, réz, ezüst és arany, és olyanok lettek, mint a nyári szérún a pelyva. Felkapta őket a szél, és helyüket sem találták többé. A kő pedig, amely leütötte a szobrot, nagy hegyé lett, betöltötte az egész földet.” (Dn 2,31–35)

.....

.....

.....

Próbáljuk magunk elé képzelni a leírás alapján, hogy mit látott a király álmában.

Az „állókép” helyesebben szobornak, emberszobornak fordítandó. Figyeljünk a kicsiny, de lényeges mozzanatokra is. Az emberszobor arca például fénylett, de „rettenetes” volt, azaz kegyetlen, félelmetes arckifejezésű. A hatalmas szobor lábfeje és lábujjai részint vasból, részint cserépből voltak, ebből következően instabil volt. Azt a mondást alkalmazhatjuk rá, hogy „agyaglábakon állt”.

A szobor a fejétől lefelé haladva ábrázolta a babilóniai birodalom utáni történelem változásait. Ebből az következik, hogy a vég idején már nagyon ingatag lesz az emberi civilizáció. A kő, amely valahonnét felülről, „kéz érintése nélkül” leszakadt, könnyedén szétzúzta. Semmilyen ellenállást vagy védekezést sem tudott kifejteni vele szemben a szobor. Bámulatatos volt, amint pelyvává zúzódtak össze a nehéz fémek, amint a kő leütötte a szobrot, azonnal. A nagy szél, amely ezután kerekedett, úgy vitte el a szobor porát, hogy „helye sem találtatott többé”. A kő viszont naggyá nőtt, olyannyira, hogy „betöltötte az egész földet”.

A szobor azt ábrázolta, ami „ezután lesz”, vagyis az egész elkövetkezendő emberi történelmet. Pontosabban a történelem-

nek azt a sávját, amely az emberi civilizáció fő vonala, ahol az isteni megváltási terv és a körülötte folyó nagy küzdelem is kibontakozik. Ma, több mint két és fél évezred elmúltával, megállapíthatjuk, hogy igen találó volt e szemléltetés. Az azóta lezajlott emberi történelem egyrészt „kiváló fényességű” volt, azaz sok kiváló emberi teljesítményt is felmutatott, másrészt viszont „rettenetes”. Kegyetlenség, vérengzés, a gonoszság tobzódása – ez jellemző mind a mai napig.

3 Mit jelképezett a négyféle fém és az agyag, amelyből a szobor állt? Mit jelképezett a különböző anyagok értékének a csökkenése?

■ „Ez az álom, és értelmét is megmondjuk a királynak: Te, ó király, királyok királya, akinek az egek Istene birodalmat, hatalmat, erőt és dicsőséget adott, és valahol emberek fiai, mezei állatok, égi madarak lakoznak, a te kezedbe adta azokat, és úrrá tett téged mindezekben, Te vagy az arany fej.

Utánad más birodalom támad, alábbvaló, mint te, és egy másik, egy harmadik birodalom, rézből való, amely az egész földön uralkodik. A negyedik birodalom pedig erős lesz, mint a vas, mert miként a vas széttör és összezúz mindent, bizony mint a vas pusztít, mindazokat szétzúzza és elpusztítja.

Hogy pedig lábakat és ujjakat részint cserépből, részint vasból valónak láttál, a birodalom felbomlik,* de lesz benne a vas erejéből, amint láttad, hogy a vas elegy volt az agyagcseréppel.”

(Dn 2,36–41)

---

* A Károlyi által „kétfelé oszol”-nak fordított héber kifejezést helyesebb így visszaadni: „szétoszlik, darabokra esik szét”.

Nabukodonozor, aki birodalma örökkévalóságát remélte, megdöbbenve hallhatta: „Utánad más birodalom támad, (...) és egy másik, (...) egy harmadik, (...) a negyedik birodalom pedig...”

Az egyes fémek találóan jelképezték az egyes birodalmakat. Az arany a hihetetlen gazdagságú Babilóniai Birodalmat, ahol mindenre volt arany bőségben.* Ezenkívül összetartó erő és bizonyos értékek is jellemezték. Az ezüst jelképezte a Perzsa Birodalmat, ahol bevezették az ezüstpénz használatát, és amely egység és gazdagság szempontjából kb. úgy maradt el egy fokkal a babilóniai birodalomhoz képest, mint ahogy az arany és az ezüst viszonyítható egymáshoz. A réz találóan ábrázolta a bronz fegyverzetű hellén seregeket, Nagy Sándor hadait. A prófétikus magyarázat hozzáfűzi a „rézbirodalom” leírásához azt a megjegyzést, hogy „az egész földön uralkodik”. Nagy Sándor – az előző birodalmak területéhez képest – valóban sokkal nagyobbra terjesztette ki birodalma határait. A negyedik fém, a vas – amely „széttör és összezúz mindent” – ábrázolja a Római Birodalmat, a maga vasfegyverzetével, vaserejű katonai hatalmával, jogrendjével, erőszakos, kemény, kérlelhetetlen uralmával. Az agyag szemléletes jelképe volt azoknak a civilizálatlan, barbár népeknek, amelyeket a népvándorlási hullámok sodortak ázsiai hazájukból Európába. Kultúrájuk éppolyan alacsony fokon állt az előző kultúrákhoz képest, mint ahogy az agyag viszonylik a nemesfémekhez és a kimunkált vashoz. Mégis viharos hullámokban csaptak be a Római Birodalomba, és előidéztek annak szétdarabolódását.

A különböző fémek, illetve birodalmak azonosítása kezdettől fogva ismert a kereszténység körében (Luther Márton és Károlyi

---

* Hérodotosz, a görög történetíró elmondja, hogy ő még az i. e. 5. században is látott olyan aranyszobrot Babilóniában, amelyhez a káldeus papok állítása szerint 800 talentum (1 talentum kb. 30 kg), tehát összesen 24 tonna aranyat használtak fel. Megjegyzí még: "A szentélykörzetben Kürosz uralkodása idején még egy tizenkét pékhusz [= könyök, azaz 40 cm, tehát összesen 4,8 m] magas, tömör aranyszobor is állt. Magam ugyan már nem láttam, csak azt mondom el, amit a khaldeus papoktól hallottam." (A görög-perzsa háború, Bp., Európa Könyvkiadó, 1989, 91. o.)

Gáspár magyarázatát lásd a tanulmányhoz kapcsolt függelékben). Ennek ellenére ma sajnos szinte senki nem foglalkozik e próféciával.

„Évszázadokkal azelőtt, hogy az egyes népek a cselekvés színterére léptek volna, a mindenható Isten tekintetével átfogta a korszakokat, és megjövendölte a világbirodalmak emelkedését és bukását. (...) Isten Igéjének kutatója a népek történelmében megláthatja az isteni jövendölések szó szerinti teljesedését.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 309–310. o.)

A prófétikus magyarázat olvasásakor felmerülhet bennünk a gondolat, hogy a világi történetírás inkább kulturális fejlődést lát a birodalmak egymásutánjánál, semmint hanyatlást. A prófécia azonban más nézőpontból láttatja meg velünk e történelmi folyamatot.

„[A Babilont] követő birodalmak mind becstelenebbek, még erkölcstelenebbek lettek, egyre mélyebbre süllyedtek az erkölcsi értékek mérlegén. (...) Az egymás után következő királyságok mind alacsonyabbra süllyedtek. (...) Megromlottak, mert elvetették Isten iránti erkölcsi kötelezettségüket. Amint megfeledkeztek Istenről, úgy süllyedtek mélyebbre és mélyebbre az erkölcsi értékek skáláján.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 310. o.; *Youth's Instructor*, 1903. szeptember 22.)

„Az Izráeltől elvett korona egymás után a következő sorrendben szállt Babilon, Médó–Perzsia, Görögország és Róma királyságaira. Isten ezt mondja: »Ez sem lesz állandó, míg el nem jő az, akié az uralkodás, és néki adom azt!« (Ezék 21,27)” (Ellen G. White: *Nevelés*, 179. o.)

Isten eredetileg Izráelt kívánta a nemzetek fejevé, példaképévé, vezérévé tenni. Hűtlenségük miatt azonban más nemzetek

léptek a helyükre. Babilónia és Perzsia egyes uralkodóinál még hathatósan érvényesült a mennyei befolyás. Nagy Sándor azonban már istenítette magát, és utódállamainak az uralkodói szintűgy. Ezt tették a római császárok is. Jézus a Római Birodalom fölemelkedése idején jött világunkba. Sátán ekkor már azzal dicsekedett, hogy övé a hatalom az emberi történelem felett (lásd: Lk 4,5–6).

4 Részletesen beszél a prófétikus magyarázat a vas és az agyag keveredéséről, amelyből azonban sohasem lesz összeolvadás, azaz tartós, szilárd ötvözet. Mit jelent ez?

- „Hogy pedig lábfejet és lábujjakat részint cserépből, részint vasból valónak láttál, a birodalom felbomlik, de lesz benne a vas erejéből, amint láttad, hogy a vas elegy volt az agyagcseréppel. Hogy a lábujjai részint vas, részint cserép, az a birodalom részint erős, részint pedig törékeny lesz. Hogy pedig vasat elegyülve láttál agyagcseréppel, azok emberi mag által vegyülnek össze, de egymással nem egyesülnek, mint ahogy a vas nem egyesül a cseréppel. És azoknak a királyoknak az idejében támaszt az egék Istene birodalmat.” (Dn 2,41–44)

.....
.....
.....

A vas a megmaradó római elemet, a római birodalom lakosságát, kultúráját, jogrendjét jelképezi, amelyet a népvándorlási hullámok nyomán létrejött barbár királyságok – melyeket az agyag ábrázol – magukba olvasztottak. Talán még annak is van jelentősége, hogy a vas és a cserép már a lábfejben keveredik, majd ebből nőnek ki a különálló, ugyanacsak vegyes vas-cserép

lábujjak, melyeket a 44. vers különálló királyoknak, illetve királyságoknak nevez. Az új európai királyságok, nemzetek bizonyos idő múltán alakultak ki, miután a történelem nagy keverőfazekában összeelegyedtek egymással a Római Birodalom fizikai és eszmei maradványai, valamint lakosai a népvándorlási hullámokkal Európába özönlött, barbár népekkel, és azok társadalmi, vallási hagyományaival.

Az így kialakuló nemzeteket lehetetlen lesz egyesíteni, jövendölte a prófécia. Sem a népek keveredése, sem a királyházasságok nem tudják megszüntetni az örökös ellentéteket. Éppolyan lehetetlen vállalkozásnak bizonyulnak majd az egyesítésükre irányuló törekvések (több próbálkozás is volt a történelemben), mint amilyen abszolút lehetetlenség egymással ötvözni a vasat és a cserepet.

A „részint erős, részint törékeny lesz” jellemzés szintén sokatmondó. Arra utal, hogy egyfelől tartósak lesznek a részint vas, részint cserép királyságok. Nem lesznek olyan gyors változások a történelem színpadán, mint ahogy korábban, a birodalmak váltakozásakor. A vas és cserép elegyedésével létrejött királyságok hosszú ideig fennmaradnak. Összehasonlításképpen: az Újbabiloni Birodalom még egy évszázadig sem (i. e. 605–538), a Méd–Perzsa Birodalom mintegy kétszáz évig (i. e. 538–331), Nagy Sándor Hellén Birodalma és utódállamai szintén csak mintegy kétszáz évig (i. e. 331–146), a Római Birodalom mintegy ötszáz évig (i. e. 146–i. sz. 476), a birodalom keleti része, a Bizánci Császárság pedig még további ezer évig (i. sz. 1453-ig, Bizánc iszlám-török hadak általi bevételéig) állt fenn. Az európai nemzetállamok viszont mind túlhaladták már a millenniumukat, és a prófécia szerint egészen Jézus eljöveteléig fennmaradnak, mert „ezeknek a királyoknak az idejében támaszt majd az ezek Istene birodalmat”, amint a 44. vers mondja.

Luther Márton megértette a prófécia kijelentését a „vas” maradó voltáról, a darabokra szakadozott időszakban is fennmaradó negyedik birodalomról, mert a következőket írja: „A Ró-

mai Birodalomról beszél legtöbbit és leghosszabban [a prófécia], így nekünk is erre fontos odafigyelnünk. (...) A lábujjak megoszolnak, ám valamennyien a vas lábszárból erednek, amint az emberi testben is megosztva vannak a lábak ujjai, de egytől egyig a lábszárból nőttek ki. (...) A vas jellege megmaradt. Mert a rendek, a hivatalok, a jogok és a törvények nem változtak. Ezért mondja Dániel, hogy ha megosztott birodalom lesz is, benne marad a vas gyökere, szára, törzse. (...) Mindez azért íratott, hogy tudjuk: a Római Birodalom lesz az utolsó, amelyet egyedül Krisztus országa tör meg. Ezért akárhány király is kel fel, (...) és a török is akárhogy tajtékzik, és meglehet, csatát is nyernek, a vasból való gyökéren és plántán azonban soha nem lesz hatalmuk, és nem irthatják ki. Bizony állni fog az az utolsó időkgig.” (*Előszók a Szentírás könyveibe*, Bp., Magyarországi Luther Szövetség, 1995, 86–87. o.)

Másrészt viszont „törekenyek” ezek a királyságok, mert nincs egység köztük, újra és újra háborúznak egymással, határaik is változnak, időről időre leigázza egyik a másikat, majd újra visszanyerik függetlenségüket. Korábbi magyarázók igyekeztek kiszámolni, azonosítani a tíz királyságot, olykor viták is támadtak arról, hogy melyik magyarázat a helyes. Ennek azonban nincs értelme, mert a tízes számot csupán az alkalmazott jelkép, a tíz lábujj indokolja. A tíz globális szám itt, amellyel csupán a részekre osztottságot akarja jelölni a prófécia. A népkeveredések és háborúk folytán az utódkirályságok száma, neve és határa sokat változott a történelem folyamán.

Van azonban egy további jelentése ennek az ábrázolásnak. Emlékezzünk arra, hogy a vasat – a római elemet – az egyház, a kereszténység képviselte, illetve örökölte tovább az új, barbár királyságok civilizációjába. Ennek alapján érthetjük meg a következő kijelentést:

„Az egyházi és a világi erő keveredését is ábrázolja a vas és a cserép. Az ilyen egyesülés minden szempontból

gyengíti az egyház erejét. Az egyház világi hatalommal való felruházása gonosz eredményeket szül.” (Ellen G. White, 63. kézirat, 1899)

A prófétikus ábrázolás nemcsak a pogány Rómáról, hanem a pápai Rómáról is szól. Általa marad fenn a „római vas”, és általa él tovább az egységes világhatalom eszméje a negyedik birodalom darabokra szakadozása után is. A római pápaság hatalma fokozatosan minden új, barbár országra kiterjedt, melyek az egykori Római Birodalom területén létesültek. A római egyház sok mindent átlántált a római kultúrából a középkori világba (a latin nyelvet, a római jogot stb.), viszont a kereszténység is több elemet magába olvasztott a barbár népek vallási hagyományai-ból. A legfontosabb, ókori Rómától átörökített elem a világhatalom eszméje. Közelebről: az abszolút hatalom eszméje, a legfőbb világi és a legfőbb vallási hatalom egy személyben való összpontosítása.

Wolf Schneider írja: „476-ban a germán király, Odoaker letette a trónról az utolsó nyugatrómai császárt, és ezzel Róma városállam hivatalosan is megszűnt. (...) De Róma nem tűnt el a föld színéről. A keresztény világ központjává fejlődött, és a pápák lettek a világbirodalmi hagyományok folytatói. (...) Pontifex Maximus a címük, tehát ugyanaz, mint a római császároké, akik az államvallás főpapjai is voltak.” (Városok *Urtól Utópiáig*, Bp., 1973, 129. o.)

A vallási és világi hatalom „keveredéséből” azonban nem lett maradandó egység. Nem is lehetett – mint ez a prófécia is mondja –, mivel a vasat és a cserepet lehetetlen egymással ötvözni. A sikertelen egyesülések vége pedig mindig viszály és háborúság lett. Bekövetkezett ez egyrészt a pápák és a német-római császárok hatalmi vetélkedése által, majd a trón és oltár szövetsége felbomlásakor, amely a francia forradalommal vette kezdetét, majd fizikai és szellemi fegyverekkel vívott harcok nyomán valósult meg mind több országban.

A prófécia szerint a jellegzetes vonás – a vas és cserép keveredése, de mégsem egyesülése – egészen az „egek Istene birodalmának” felállításáig megmarad (2,44/a). Jelenések könyve 13. és 17. fejezete szól arról, hogy a középkor végén történt „nagy robbanás” után ismét egyesülni próbál majd egymással a két elem. Úgy is érvényesül ez, mint a nemzetállamok egységesítéséért való fáradozás, és úgy is, mint a vallási és a világi hatalom összekapcsolására irányuló törekvés. Továbbra is a halálos sebéből megelevenedő pápaság képviseli a vasat, a cserép, a világi hatalom pedig új alakzatokban jelenik meg (lásd: Jel 13,1–3.11–12; 17,1–2.12.13.17). Végül ezúttal is igazolódni fog, hogy „a vas nem egyesül a cseréppel”. A világhatalom vágya fűti mind a világi erőket, mind a római egyházat. Ebből pedig – bizonyos idő múlva –feltétlenül kirobban az adáz hatalmi harc, amely nyomorúságba dönt.

Napjaink valósága, hogy „a római vas” növeli szellemi befolyását és hatalmát, továbbá megint fáradozik a vas és a cserép egyesítésén. Egyetlen mondat – jellemző példaként – egy 1986-ban megjelent könyv hátsó borítólapjáról: „Karol Wojtyła korunk egyik kiemelkedő államférfia, akinek életcélja az egyházi hatalom világhatalmi tényezővé emelése.” (Gergely Jenő: *II. János Pál*)

Nem tűnik el tehát a római világhatalom visszaállításának eszméje a részekre szakadozás idején sem. Folyton ott vibrál a háttérben a vas és cserép egyesítésének ismételt törekvése. A római egyház, illetve a római pápák tartják fenn töretlen kitartással az „ötödik birodalom” eszméjét.

Az abszolút lelki hatalom igénye (értsd ezen a lelkiismeret uralását, a lelkiismereti szabadság elvét) és a világi hatalom megszerzésére vagy uralására irányuló igyekezet mindenkor antikrisztusi törekvés. Mert semmi sem ellentéteesebb Krisztus evangéliumával és akaratával, mint az ő „nem e világból való” (Jn 18,36) országának földi hatalommá változtatása. Az ilyen törekvés szükségszerűen bűnnel fertőzött, erőszakos, evilági eszközökkel munkálja – Jézus nevében – a kitűzött cél elérését.

5 Mit jelképezett a „kéz érintése nélkül” leszakadt kő, amely megsemmisítette a szoborkolosszust? Mi az üzenete annak, hogy a szobor minden maradványát elhordta a szél, úgy, hogy semmi sem maradt belőle? Mi történt a kővel ezután?

- „Nézted, amíg egy kő leszakadt kéz érintése nélkül, és letörte azt a szobrot vas- és cseréplábairól, darabokra zúzta azokat. Akkor egygé zúzódott a vas, cserép, réz, ezüst és arany, olyanná lettek, mint a nyári szérún a pelyva, felkapta azokat a szél, és helyüket sem találták többé. A kő pedig, amely leütötte a szobrot, nagy hegygé lett, és betöltötte az egész földet.” (Dn 2,34–35)
  - Vö. Mt 21,42–44: „Mondta nékik Jézus: Sohasem olvastátok az Írásokban? Amely követ az építők megvetettek, az lett a szegletnek feje, az Úrtól lett ez, és csodálatos a szemeink előtt. (...) Aki e kőre esik, szétzúzatik, akire pedig ez esik rá, szétmorzsolja azt.”
- .....
- .....
- .....

A „kéz érintése nélkül” kifejezés arra utal, hogy nem az emberi gonoszság fogja megsemmisíteni a jelenlegi emberi civilizációt, hanem természetfeletti beavatkozás fog fordulatot hozni a történelemben.

Elérkeztünk ahhoz az időhöz, amikor nem furcsa többé az „utolsó napok” kifejezés. A realitások alapján számolnak most már sokan egy kikerülhetetlen „véggel”, és úgy gondolják, hogy emberi tényező fogja ezt előidézni. Korábban leginkább egy megsemmisítő atomháborúra gondoltak, ma inkább ökológiai végkatasztrófát emlegetnek.

Bármennyire indokoltak is az ilyen félelmek, az „igen biztos a prófétai beszéd” (2Pt 1,19) szerint nem emberi kéz által jön el a vég világra. A Szentírás azt az evangéliumot hirdeti, hogy a történelem nem atomháború vagy más, emberi vagy természeti pusztító erő következtében ér majd véget. És nem azért, mintha nem lenne reális ez a végkifejlet, hanem azért, mert a „kő” fog közbelépni a kritikus időben. Természetfölötti, isteni közbeavatkozás fogja megakadályozni a történelem emberi kéz általi végét.

Jézus úgy magyarázta ezt a jövendölést, hogy önmagával, az ő dicsőséges visszajövetelével azonosította a leszakadó követ. A gonosz szőlőművelők példázatát fejezte be erre való hivatkozással. Világosan kitűnik a szövegösszefüggésből, hogy a példázatbeli szőlősgazda megvetett, megölt fia, azaz Jézus, a szőlő uraként, örökösöként jelenik meg majd, és ítéletet tart a gonosz szőlőművelők felett. Ő az a megvetett „szegletkő”, aki mégis „Isten templomának fundamentumává” lesz.

Aki beépül ebbe az „élő templomba” (1Pt 2,5–6; Efész 2,20), annak, Őrá, a fundamentumra kell „ráesni”, Őhöz, a „szegletkőhöz” kell hozzáidomulnia. Az önző „én” megtagadásának szükségességére utal ez a jelképes beszéd.

„A Sziklára esni és szétzúzatni annyi, mint feladni önigazoltságunkat, és a gyermek alázatával járulni Krisztushoz, vétkeinket megbánva és megbocsátó szeretetében bizakodva. Hit és engedelmisség által épülünk fel Krisztuson, mint fundamentumon.” (Ellen G.White: *Jézus élete*, 599. o.)

Aki nem épül Őrá, a szegletkőre, arra a „kő” esik rá a vég idején, és „szétmorzsoltatik”. A jövendölés szerint a leszakadó kő porrá morzsol mindent, amire csak ráesik, olyan porrá, amilyen a nyári szérű pelyvéja. Ez az alternatíva, a kőhöz való viszonyulás minden ember sorsát meghatározza, vagy így vagy úgy.

Igeellenes minden olyan elképzelés, mely szerint ezen a Földön, a földi történelem keretében fog megvalósulni Isten országa,

az egyház világhatalmi tényezővé válása által, pedig ezt a felfogást képviseli ma számos keresztény irányzat.

Két idézet példaképpen: „Amikor Jézus világvégi eljövételéről szólunk, kerülnünk kell annak látszatát, mintha ez az eljövétel helyváltoztatással járna. (...) Krisztus voltaképpen nem jön el hozzánk, hanem a világ érkezik el őhozzá, amennyiben a történelem során fokozatosan olyanná fejlődik, hogy a történelem végén képes lesz befogadni mindazt, amit Krisztus a megváltással kiérdemelt számára.” (Előd István: *Katolikus dogmatika*, Bp., 1978, 668. o.) „Ha a Lélek vezérel bennünket, akkor nem olyan uralomban reménykedünk, amely majd egyszer eljön, hanem azért könyörgünk, hogy Isten országa épüljön bele e föld uralmi rendszereibe.” (Jörk Zink: *Egyetemes egyház, de mikor?*, Bp., Kálvin Kiadó, 2003, 182. o.)

A prófétikus kijelentés szerint azonban minden, de minden bűnnel fertőzött e világ. Éppen ezért a földi civilizációk semmilyen eleme, eredménye vagy vívmánya nem építhető be az Isten által megalapítandó „örök birodalomba”, „amelyben igazság lakozik” (1Jn 2,17; 2Pt 3,13; Jel 21,1). Az emberek közül is csak azok lehetnek Isten örök országa részesei, akik belső emberükben győztek a bűn felett, akiknek a jelleme megtisztult az isteni kegyelem befogadása és a vele való együttműködés által.

„A nemzetek emelkedéséből és bukásából – amint Dániel és a Jelenések könyve megvilágítja – meg kell tanulnunk, milyen értéktelen a pusztán külső, földi dicsőség. Milyen tökéletesen eltűnt Babilon minden hatalmával és ragyogásával együtt! Pedig korának népe előtt olyan szilárdnak és marandónak tűnő hatalom volt, amelyhez hasonlót világunk azóta sem látott. Elenyészett, »mint a fűnek virága« (Jak 1,10). Ugyanúgy elpusztult a médó–perzsa birodalom, valamint Görögország és Róma is. És ugyanúgy múlik el mindaz, aminek nem Isten az alapja. Csak az maradhat meg, ami beleilleszkedik Isten tervébe, és az Ő jellemét tükrözi. Egye-

dül Isten elvei állandóak és maradandók mindabból, amit világunk ismer.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 339. o.)

A jelképes ábrázolás arra is utal, hogy Isten „együtt lakozik” majd a megváltott emberiséggel az újjáteremtett Földön (Jel 21,3). Jelenléte, uralma és dicsősége betölti majd az egész Földet (Jel 22,3–5).

„Az örökkévalóság áll szemben itt a gyors elmúlással. A kettő közötti ellentét térbelileg is látható. A szobor hiába hatalmas (31. vers), hiába emelkedik a magasba lenyűgöző óriásként, az álom szerint, mintegy az ember büszke tettének jelképeként, mindezek ellenére végtelenül kicsiny marad a hegy kiterjedéséhez képest, amely »betölti az egész földet« (35. vers). A végtelen áll szemben a véggessel.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 46–47. o.)

6 Milyen ihletett megerősítéssel fejezte be Dániel próféta az Istentől adott kinyilatkoztatás értelmének kifejtését? Milyen hálaima fakadt az ajkán már akkor, amikor Isten éjjeli látásban megmutatta neki Nabukodonozor álmát, és feltárta előtte annak értelmét?

- „A nagy Isten azt jelentette meg a királynak, ami majd ezután lesz. Igaz az álom, és bizonyos annak értelme.” (Dn 2,45/b)
- „Szólt Dániel, és mondta: Áldott legyen Isten neve örökkön-örökké, mert Övé a bölcsesség és az erő, és Ő változtatja meg az időkét és az időknek részeit. Dönt királyokat és tesz királyokat, ad bölcsességet a bölcseknek, és tudományt az értelmeseknek. Ő jelenti meg a mély és elrejtett dolgokat, tudja, mi van a sötétségben, és világosság lakozik vele!” (Dn 2,20–22)

Sátán és démonai, valamint az Istennel szembeforduló emberek bitorolhatnak hatalmat és kérkedhetnek vele. Isten kegyelmében eltűri ezt, mert kizárólag erkölcsi eszközökkel kívánja munkálni a jó végső győzelmét. Mindazonáltal teljhatalmú ellenőrzése alatt állnak ezek az erők. Ő tesz és dönt királyokat, rövidre metsz és hosszúra nyújt időket, ha úgy akarja, bármikor és bármilyen esetben.

„Az egész világ Isten ellenőrzése alatt áll. Dicső lények százmilliói állnak készen, hogy szavának irányítása alatt keresztülhúzzák a gonosz hatalmak és gonosz emberek akaratát, s jót hozzanak Isten hűségesei számára. (...) A közelgő események műsora Isten hatalmában van. A menny fensége tartja kezében a nemzetek sorsát, és egyházának gondjait is. (...) Ami a véges elmék előtt összekuszáltnak és bonyolultnak tűnik, azt az Úr keze tökéletes rendben tartja. (...) Király ő és a seregek Ura. (...) A nemzetek küzdelme és harca közepette megvédelmezi népét. Az a valaki a mi Megváltónk, aki az eget uralja. (...) Az emberiség történelmét megörökítő krónikák úgy tüntetik fel, hogy a nemzetek fejlődése, birodalmak emelkedése és bukása az emberi akarat és vitézség függvénye, és hogy az események alakulását nagymértékben emberek hatalma, becsvágya és szeszélye határozza meg. Isten Igéje azonban félrehúzza a függönyt, és az emberi érdekek, hatalmak és indulatok egymás közötti harca fölött, mögött és általuk meglátjuk a végtelen irgalmú Isten munkáját, aki csendben, türelmesen viszi véghez szándékát.” (Ellen G. White: *Válogatott bizonyágtételek*, II., 402–405. o.; *Próféták és királyok*, Nabukodonozor álma c. feje.)

„Mély és elrejtett dolgokat” láttat meg velünk Isten a bibliai prófécia által. Belső összefüggéseket tár fel előttünk. Az a kijelentés, „ő tudja, mi van a sötétségben”, arra vonatkozik, hogy nemcsak az emberi tervek és szívek titkai nyilvánvalóak előtte,

hanem Sátánnak és démonainak birodalma sem rejtegethet titkot az Úr szeme előtt. Milyen nagy áldás, hogy Ő, aki „tudja, mi van a sötétségben”, leleplezi számunkra a nagy világcsaló terveit, megtévesztéseit a bibliai próféciaik által (Jel 12,9).

Dániel hálaímájának az a részlete, „világosság lakozik Ővele”, arra utal, hogy Isten jelleme és eljárásának alapelvei is feltáru-
lnak előttünk a bibliai próféciaik által. A hívő embert is megkísértheti Sátán kételyekkel és sötét gondolatokkal, mivel halandó értelmünkkel gyakran nem értjük azonnal Isten cselekedeteit, nem látjuk azok igazságos voltát. A próféciaik azonban bepillantást adnak nekünk Isten tetteinek indítékai-
ba és alapelveibe, és eloszlik a homály. Örvendezünk abban a bizonyosságban, hogy „világosság lakozik Ővele”, hogy „nincsen Őbenne semmi sötétség” (1Jn 1,5), „hűséges Isten Ő, és nem csalárd, igaz és egyenes Ő” (1Móz 32,4).

FÜGGELÉK

Hogyan értelmezte Luther Márton és Károlyi Gáspár Dániel könyve 2. fejezetét?

„Az álmot és a szobrot a négy világbirodalomra magyarázza [Dániel]: az első az asszíroké és a babiloniaké, a második a médeké és a perzsáké, a harmadik Nagy Sándoré és a görögöké, a negyedik a rómaiaké.” (Luther Márton: *Előszók a Szentírás könyveihez*, Magyarországi Luther Szövetség, 1995, 86. o.)

„Nabukodonozor álmának magyarázatja: első birodalom ez világon az asszíriai birodalom, melyben fő volt az nagy Nabukodonozor, ezt példázza az arany fő. Második birodalom az perzsiai birodalom, melyben fő volt az Czyrus, Dárius. Harmadik birodalom az Alexander birodalma. Negyedik az Római Birodalom. Az negyedik birodalom két részre oszlott, az egyik vas, az másik sár vagy cserép, és ezek semmiképpen egybe nem férnek. (...) Mindaz négy birodalomnak utána leszen az Jézus Krisztusnak örökké állandó birodalma.” (Károlyi Gáspár lapszéli jegyzete Dániel könyve 2. fejezetéhez, az 1590-ben kiadott Vizsolyi Biblia faksimile kiadásából, Magyar Helikon, 1981)

„Azt mondja az Dániel, (...) hogy négy monarchia, azaz négy birodalom leszen ez földön, azután Krisztus eljő testbe, mind pedig az ítéletre. Ezek pedig az birodalmok immár megvoltak mind, mert az első birodalom volt az asszíriai birodalom Círus királig. Az másik volt az perzsiai birodalom Círustul fogva Alexanderig. Az harmadik volt az görögöké Alexandertől fogva Juliusig. Az negyedik volt az római birodalom, melynek kezdője volt az Julius. De az birodalom immár kettészakadott. Az birodalomba sok nemzetségek elegyedtek, mint törökök, néme-

tek és egyéb sok nemzetségek, kik között igaz ugyan nem lehet az egyezés és barátság, mint az vas nem fér egybe az cseréppel. Az Krisztus egyik országát, tudniillik az lelkit, felépítette nem most, hanem amikor Augustus császár alatt születék, az másik ország is azért, tudniillik az dicsőséges, nem messze vagyon.”
(Károlyi Gáspár: *Micsoda jegyekből esmérjük meg az Istennek ítéletinek közel való voltát?*, Bp., Magvető Könyvkiadó, 1984, 128–129. o.)

A négy birodalom – A tíz szarv és a kis szarv felnövekedése közöttük

(7. fejezet, 1. rész)

1 Mikor, milyen formában kapta Dániel próféta ezt a kinyilatkoztatást, és milyen hatással volt rá?

- „Belsazárnak, a babiloni királynak első esztendejében álmot látott Dániel. (...) Az álmot akkor följegyezte, a dolog velejét elmondta. (...) Megrendültem én, Dániel, lelkemben ezek miatt, fejem látásai megháborítottak engem. (...) Gondolataim igen megrettentettek, ábrázatom elváltozott rajtam, de e beszédet megtartottam szívemben.” (Dn 7,1.15.28)

Ötven esztendővel a 2. fejezetben leírt első kinyilatkoztatás után kapta Dániel a 7. fejezetben olvasható kijelentéseket. (Belszár első éve: i. e. 553/552, Nabukodonozor uralkodásának 2. éve pedig, amikor Dániel Nabukodonozor király prófétikus álmát isteni kijelentés alapján megmagyarázta: i. e. 602 volt.) A Babilóniai Birodalom ekkor már erősen hanyatlóban volt. A próféta tapasztalt államférfi volt, ezért bizonyára látta, hogy Belszár uralma rövidesen teljes romlásra juttatja az egykor rendíthetetlenek

látszó világhatalmat. Foglalkoztathatta a jövő kérdése. Profétikus álom formájában kapta Dániel ezt az újabb kinyilatkoztatást (vö. 4Móz 12,6). A profétikus álom különbözik nemcsak a közönséges álmotól, hanem az Istentől adott intő álmotól is. Hét-köznapi álmainknak semmi közük sincs a kinyilatkoztatáshoz. Sok hiábavalóságot álmodunk egyszerűen a túlfeszítettség következtében – mondja az Írás (Préd 5,3.7). Különleges esetekben viszont Isten is szól egy-egy emberhez álom által, „hogy eltérítse a rossz cselekedettől, (...) és visszatartsa lelkét a romlástól” (Jób 33,14–18). Ilyen intő álom volt Nabukodonozor király álma is, amelyről Dániel könyve 4. fejezetében olvashatunk. A profétikus álom azonban ettől az álmotól is különbözik. A próféta ilyen esetben kinyilatkoztatást hordozó jeleneteket vagy jelképes ábrázolást lát, és mennyei lény vagy lények beszélnek vele, magyarázó kijelentéseket téve. Megbízást is kap a próféta a látott és hallott dolgok leírására, továbbadására.

Dániel prófétát megdöbbenetette a profétikus álom által kapott kinyilatkoztatás. „Megrettent” lelkében, mert megértette, hogy nem gyors és pozitív kibontakozás felé halad a történelem a továbbiakban, hanem súlyos hatalmi harcok következnek. Látta ugyan az Emberfia és hívő népe végső hatalomátvétélét is, mindazáltal megrendült azon, hogy a Gonosz milyen elszánt, kemény és hosszú hadviselést folytat majd Isten népe ellen.

Azonnal lejegyezte a látottak lényegét, de „megtartotta szívében” is. Bizonyára állandóan foglalkoztatta gondolatait e profétikus álom, és töprengett titkain.

2 Mit látott álmában a próféta? Milyen eligazítást kapott a jelképek jelentését illetően?

- „Láttam látásomban éjszaka, és ímé, az ég négy szele háborút támasztott a nagy tengeren. Négy nagy állat jött fel a tengerből, egyik különböző a másiktól.

Az első olyan, mint az oroszlán, és sasszárnyai voltak. Néztem, míg szárnyai kitépettek, fölemeltetett a földről, mint valami ember, lábra állíttatott, és emberi szív adatott néki. Ímé, más állat, a második, hasonló volt a medvéhez, és fordult egyik oldalára. Három oldalborda volt szájában fogai között, és így szóltak néki: Kelj fel, egyél sok húst! Ezután láttam, ímé, egy másik, olyan, mint a párduc. Négy madárszárnya volt a hátán, négy feje is volt az állatnak, és hatalom adatott néki.

Ezek után láttam éjszakai látásokban, ímé, negyedik állat, rettenetes és iszonyú, rendkívül erős, nagy vasfogai voltak, falt, zúzott és a maradékot lábaival összetaposta. Különbözött mindazoktól az állatoktól, amelyek előtte voltak, és tíz szarva volt néki.

Mialatt a szarvakat szemléltem, ímé, másik kicsiny szarv növekedett ki azok között, és három az előbbi szarvak közül kiszakasztott őelőtte. Ímé, emberszemekhez hasonló szemek voltak ebben a szarvban, és nagyokat szóló száj.” (Dn 7,2–8)

.....
.....

Képzeljük magunk elé, hogy milyen jelenetek vonultak el a próféta szeme előtt! Bizonyára megragadták figyelmét az előző prófétikus kijelentéssel (2. fejezet) való hasonlóságok. A próféciákat összevetve felismerhetjük a következő párhuzamokat:

- a négy fémnek megfelel a négy vadállat,
- a tíz lábujjnak a tíz szarv,
- az emberszobor vas lábszárai esetében maradt a vasból a lábfejben és a lábujjakban is, hasonlóképpen a negyedik vadállatnak is van egyfajta „folytatása” a tíz szarvban és a kis szarvban.

A 7. fejezet további részét illetően:

- a természetfeletti közbeavatkozásnak, a leszakadó kőnek megfelel a mennyei ítélet (7,9–10),
- az „egek Istene által támasztott örök birodalomnak” az Emberfia örök országa (7,27).

A próféta külön tudakozódott

– a négy vadállatról,

– a tíz szarvról,

– és a tíz szarv között felnövő „kis szarv”-ról.

A négy vadállatot illetően tudatta vele a magyarázó mennyei lény: „Ezek a nagy állatok, amik négyen voltak, négy király, akik támadnak a földön.” (17. vers) A fenevadak vagy vadállatok egyébként más bibliai iratokban is országokat, birodalmakat jelképeznek (lásd például Ezék 19,1–2; Hab 1,6–8).

A többi jelkép is kézenfekvő volt. A bibliai kijelentések egy-egy jelképrendszere alapján valamennyinek a jelentése egyértelmű.

– A *tenger*: népek, nemzetek sokasága. Lásd: Jel 17,1.15; Ésa 8,7–9; Jer 47,1–2.

– A *szél*: háborús veszedelem. Lásd: Jer 25,32; Jer 4,11–13; 49,36–37.

– A *viharzó tenger*: egymással háborúzó népek. Lásd: Ésa 17,12–13; Jer 46,7–9.

– A *szarv*: hatalom. Lásd: Zak 1,18–21; Dn 8,21; 17,12; Zsolt 75,5–6.

Dániel próféta tehát a népek háborúiból kiemelkedő vezérhatalmak sorát szemlélte.

„Dániel földi hatalmakat jelképező, dühödtt vadállatokat látott látomásban. Ezzel szemben Krisztus országának jelképe a bárány. Míg a földi birodalmak katonai hatalommal uralkodnak, Krisztus országa száműz minden fegyvert és kényszert.” (Ellen G. White: „A Te Igéd igazság”, 102. o.)

A Biblia azért szól csak a szóban forgó birodalmakról és hatalmakról, mert nem világtörténelmi krónikát akar nyújtani, hanem az isteni megváltási terv történelmi megvalósulását, a körülötte folyó nagy küzdelmet kívánja szemléltetni. Ez a küzdelem a próféciában bemutatott szintéren zajlik.

3 Hogyan azonosíthatjuk az első három jelképes vadállatot?

a) Az oroszlán (7,4):

Az oroszlán éppúgy első az állatok között, mint az arany a fémek között. Habakuk és Jeremiás próféta is az oroszlán jelképével ábrázolta Babilont (Hab 1,6–8; Jer 4,6–7). Régészeti leletek sokasága tanúsítja, hogy az oroszlán Babilónia hatalmának a jelképe volt. Különösen kifejező jelképe az Újbabiloni Birodalomnak egy ebből a korból való hatalmas bazalt oroszlánszobor, amely emberalakot gyűr maga alá. Az oroszlán sasszárnyainak kitépése, majd talpra állítása és oroszlánszíve emberi szívre cserélése Babilónia hanyatlását, elerőtlenedését ábrázolja Nabukodonozor utódai alatt. Az „emberi szív” negatív értelemben szerepel itt, a birodalom vezetői és hadserege „elpuhulására” utal. Gondoljunk különösen Belszár kedvtelésekbe merülésére, ami háttérbe szorította nála a kormányzással és a birodalom fejlesztésével, valamint védelmével kapcsolatos feladatokat. A Babilóniai Birodalom „vitézinek asszonyokká változásáról” Jeremiás próféta is ír: 51,29–31.

b) A medve (7,5):

A nagy erejű, vérengző, nehézkes medve találóan szimbolizálja a médó–perzsa birodalmat. Az állat egyik oldalára fordulása azt jelképezi, hogy a két nép szövetségén belül a perzsák jutottak túlsúlyba és vezető szerepre. A medve fogai között a három oldalborda volt látható, ami a második birodalom hódító hadjáratainak három legnevezetesebb „zsákmányára” utal: Babilóniára, a kisázsiai Lüdiára, és Egyiptomra. Kifejező a medvéhez intézett felhívás: „Kelj fel, egyél sok húst!” A birodalom szilárd hatalom volt, de a további terjeszkedés mohó vágya újabb hódító hadjáratra készítette a lomha óriást. A görög városállamok ellen indított támadás azonban kudarcba fulladt, sőt ösztönözte az egységes Görögország létrejöttét, amely a későbbiekben megdöntötte a perzsa birodalmat, és elfoglalta helyét a világhatalom csúcán.

c) A párduc (7,6):

A párduc eleve gyors, ügyes ragadozó. Itt azonban négy mádárszárnya is volt a párducnak, ami még jobban kiemeli gyorsaságát. Nem lehetne elgondolni találébb ábrázolást a hellén hatalomra, amelyet pontosan ezek a tulajdonságok jellemeztek Nagy Sándor káprázatos hódításai idején. Mindössze három év alatt megdöntötte a médó–perzsa birodalmat, és egy óriási – a korábbiaknál jóval nagyobb kiterjedésű – birodalmat alapozott meg. A prófécia külön megjegyzi, hogy „hatalom adatott néki”. (Az emberszobrot alkotó harmadik fém, a réz uralmánál is ott volt az a megállapítás a 2. fejezetben, hogy „az egész földön uralkodik”; 2,39.) Ez esetben a hatalom szó a 3. birodalom szellemi hatalmára is utalhat: „Görögország esetében a mindaddig területi hódításra korlátozódó hatalom kiterjedt a kulturális síkra is. A görög gondolkodás mindenhová beszűrődött... és rajta hagyta határozott jellegét a nyugati civilizáción.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfjtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 128. o.) A párduc négy feje a birodalom négy részre osztására utal Nagy Sándor halála után.

4 Mivel tűnt ki a negyedik vadállat a többi közül?

- „Ezek után láttam éjszakai látásokban, és ímé, negyedik állat, rettenetes, iszonyú és rendkívül erős, nagy vasfogai voltak, falt, zúzott, a maradékot lábaival összetaposta. Ez különbözött mindazoktól az állatoktól, amelyek előtte voltak, és tíz szarva volt. (...)

Akkor bizonyosat kívántam tudni a negyedik állat felől, amely különbözött mindamazoktól, rendkívül rettenetes volt, vasfogai, érc körmei voltak, falt, zúzott, és a maradékot lábaival összetaposta. A tíz szarv felől is, amelyek a fején voltak, és afelől, amely utóbb növekedett...

...így szólt: A negyedik állat negyedik ország lesz e földön, amely különbözni fog* minden országtól. Megeszi az egész földet, eltapossa és szétzúzza. A tíz szarv pedig ez: ebből az országból tíz király támad...” (Dn 7,7–8.19–20.23–24)

.....

.....

A negyedik állat kétségtelenül a Római Birodalmat jelképezi. A „vasfogak” emlékeztetnek arra, hogy a 4. állat megfelel a nagy emberszobor „vas lábszárainak”. E negyedik állat jellemzésénél kulcsszó az, hogy „különbözik” a többiektől. A 7. versben találkozunk ezzel a megállapítással, majd a 19. és 23. versben is. Éppen ezért e negyedik vadállatot nem is hasonlítja semmilyen állathoz, csak azt mondja, hogy „iszonyú és rendkívül erős” volt (7. vers). „Annyira különleges hatalmat képviselt, hogy szimbolizálására megközelítőleg sem volt alkalmas semmilyen élőlény.” (Uriah Smith: *Daniel and the Revelation*, Southern Publishing Association, 1897, 110. o.)

Miben lehet megragadni ennek a különbségnek a lényegét? Herder, a német filozófus ezt a megállapítást tette Rómával kapcsolatban: „Az emberiséget gyűlölő démon alapította Rómát, hogy a földieknek megmutassa emberfölötti dicsőségének nyomait.” (Idézi Wolf Schneider: *Városok Urtól Utópiáig*, Bp., 1973, 130. o.) Úgy tűnik, igazi antikrisztusi hatalomról van szó, azaz olyan hatalomról, amelyben megtestesül Sátán ellenségeskedése Krisztus és népe iránt, mind a hitetés, mind pedig a fizikai üldözés formájában.

A negyedik birodalom konkrétan a következőkben különbözött az előző birodalmaktól:

- Területe annyira kiterjedt, hogy messze meghaladta elődeiét.
- Fennállása sokkal tovább tartott, mint bármelyik előbbi birodalomé. Mintegy fél évezredig állt fenn a teljes birodalom, a birodalom keleti része pedig még további ezer évig.

---

* Pontosított fordítás szerint.

– A birodalom bámulatosan szilárd szervezettséget valósított meg úthálózata, jogrendszere, jól kiépített kormányzási apparátusa révén még a birodalom legszélső részein is.

– Katonai ereje fantasztikus volt, mindenütt hadseregeket tudott állomásoztatni. Hódító ambíciói sem csökkentek az idő múltával, ellentétben az előző birodalmakkal.

– Az abszolút hatalom eszméje és megvalósítása e hatalom legjellemzőbb vonása. Egy személyben, a császár személyében egyesült a legfőbb világi és a legfőbb vallási hatalom. Olyan roppant hatalom volt ez, hogy kialakult a császárkultusz, a császárok istenítése.

Az a jellemzés, hogy ez a hatalom „rettenetes, iszonyú és rendkívül erős” volt, illetve az a megállapítás, hogy „megeszi az egész földet”, e negyedik birodalom ellenállhatatlan hatalmát érzékelteti. Gyakorlatilag senki és semmi nem tudott ellenállni tartósan hatalmának. Az a jellemzés, hogy „zúzott és a maradékot lábaival összetaposta”, a római hatalom kegyetlenségére és kérlelhetetlenségére utal. A magyarázat még hozzáfűzi: „az egész földet eltapossa és szétzúzza” (23. vers).

Korán felismerték a Dániel könyve 7. fejezetében foglalt prófécia pontos beteljesedését a keresztény magyarázók. Bizonyosága ennek Hyppolitus (i. sz. 3. század) értelmezése: „Beszélj hát velem, ó áldott Dániel, adjál nekem teljes bizonyosságot, könyörgök neked. Te profétáltál a babiloni oroslánról, hadifogoly is voltál ott. Feltártad a jövőndőt a medvét illetően, mert te még a világon voltál és látad azokat a dolgokat, amelyeknek meg kell történniük. Azután beszélsz nekem a párducról. És honnan tudtad te ezt, hiszen te akkor már nyugalomra tértél? Ki volt az, aki téged arra tanított, hogy meghirdesd ezeket a dolgokat, ha nem Ő, aki téged a te anyád méhében formált? Azt mondtad, hogy ez az Isten, és valóságot szóltál, nem hamisan mondtad. (...) Ezután beszélsz nekem a félelmetes és rettentő vadállatról, amelynek nagy vasfogai voltak, falt és zúzott, a maradékot lábaival összetaposta. A vas máris uralkodik, s mindent leigáz és mindent darabokra tör, szolgaságba hajtja az összes vonakodókat. Máris látjuk ezeket a dolgokat mi ma-

gunk is. Dicsőítjük hát most Istent, aki megtanított bennünket teáltalad.” (*Értekezés Krisztusról és az antikrisztusról*, idézi Le Roy Edwin From: *The Prophetic Faith of our Fathers*, Washington, I. köt., 273–274. o.)

5 Mit jelképez a tíz szarv, és a közöttük kinövő kis szarv?

- „Tíz szarva volt. Mialatt a szarvakat szemléltem, ímé másik kicsiny szarv növekedett ki azok között, (...) és három az előbbi szarvak közül kiszakasztatott előtte. (...) A tíz szarv pedig ez: Ebből az országból tíz király támad, és más támad utánuk. Ez különbözni fog az előbbiektől, és három királyt fog megálázni.” (Dn 7,7/b.8/a.20.24)
- .....
- .....

A Római Birodalom utódállamaira utal a jövendölés, amelyek a népvándorlási hullámok nyomán, a Nyugatrómai Birodalom bukása (i. sz. 476) után alakultak ki a birodalom nyugati területein. A birodalom tovább élt a tíz szarvban, majd különösképpen a kis szarvban, amelyek a negyedik birodalmat jelképező állat fejéből nőttek ki. (Ezt a szemléltetést vedd össze a 2. fejezetnek azzal az ábrázolásával, hogy a tíz lábujj részint vasból volt, azaz római „vasból” maradt a részekre bomlás után is.)

Számos múltbeli próféciamagyarázó azonosította a tíz szarvat a Római Birodalom helyén létesült új, barbár királyságokkal. Ezek sorra felvették a kereszténységet, és ennek révén az egyház közvetítette nekik számos vonatkozásban a „vas örökségét”, a római kultúrát, jogrendet és a birodalmi egyház hagyományait. Isaac Newton (1642–1727) nemcsak természettudós, hanem kiváló próféciamagyarázó is volt, ő így sorolta fel a Római Birodalom helyét elfoglaló, illetve abból kinövő új királyságokat: hunok,

ravennai királyság, vizigótok, frankok, vandálok, szvevek, burgundok, alánok, britek, lombardok. A 19. századi adventista próféciamagyarázó, Uriah Smith így nevezte meg őket: hunok, osztrogótok, vizigótok, frankok, vandálok, szvevek, burgundok, herulok, angolszászok, lombardok.

A tízes szám azonban globális számként szerepel itt, amely az emberszobornál szereplő tíz lábujj jelképére utal vissza. A megosztottságot akarja csupán ábrázolni. Dániel 2,44 szerint ezek az utódállamok egészen a vég idejéig fennmaradnak. Eközben nekünk, területük, sőt számuk is változik.

Tipikus magyarázatot olvashatunk a kis szarv értelmezéséről az 1973-as kiadású, új fordítású, katolikus Biblia magyarázó megjegyzésében: „A kis szarv IV. Antiokhosz Epiphanész, a zsidóüldöző király. A merész dolgokat beszélő száj e király beszédképességére és gőgös beszédeire utal (11,36; 1Mak 1,25). (...) IV. Antiokhosz Epiphanész irtó hadjáratot indít Isten népe ellen. Meg akarja szüntetni a mózesi törvényt, és az abban előírt ünnepeket (1Mak 1,43–52). Az üldözés három és fél esztendeig tartott, a jeruzsálemi templom megtisztításáig.” (1051. o.)

Ennek az értelmezésnek a kezdeményezője Porphyrius neoplatonista, pogány filozófus (233–kb. 304), aki ezzel az értelmezéssel akarta támadni a keresztény tanítást, amelyben akkor még fontos szerepe volt a bibliai próféciák bizonyoságtevésének. Különös, hogy ennek a kereszténység ellen küzdő, pogány filozófusnak az ötletét átvette a Római Katolikus Egyház, sőt a mai protestantizmus is. A pogány eredetű és támadó szándékkal kifundált értelmezés általánosan győzedelmeskedett mára a kereszténység köreiből, szinte kizárólagossá lett ez a magyarázat.

Bármennyire elterjedt is a „kis szarv” IV. Antiokhosz Epiphanésszal való azonosítása, összeegyeztethetetlen azzal, ahogyan a „kis szarv” keletkezését bemutatja a prófécia:

– Az nemigen vitatható, hogy a negyedik vadállat a Római Birodalmat jelképezi. A kis szarv pedig a negyedik állat fején nőtt ki, mégpedig a tíz szarv között. Tehát a negyedik birodalom ré-

szekre bomlása (i. sz. 476) és a tíz királyság kialakulása után kellett felnövekednie. Ezért „a kis szarv” semmiképpen sem azonosítható az i. e. 2. századbeli hellén (Szeleukida) uralkodóval, IV. Antiokhosz Epiphanésszel. (Merőben önkényes és nyilvánvalóan téves az az értelmezés – amellyel többen próbálkoznak a „kis szarv” IV. Antiokhosz Epiphanésszel való azonosítása érdekében –, miszerint a medve a méd, a párduc a perzsa, a negyedik állat pedig a Nagy Sándor által alapított hellén birodalmat jelentené.)

– IV. Antiokhosz Epiphanész uralmára egyáltalán nem volt jellemző a jelentéktelenségből való lassú, szinte észrevétlen és tünevényes felnövekedés, ami a kis szarv hangsúlyozott jellemzője.

– A három szarv kiszakítása, illetve a három király megalázása a szarv növekedése közben csak igen-igen erőltetetten, valójában sehogyan sem alkalmazható IV. Antiokhosz Epiphanészre.

– A kis szarv többi jellemvonása, amelyek már nem a keletkezésével, hanem a sajátosságaival és tevékenységével kapcsolatosak, szintén nem illenek mind rá az i. e. 2. századi szír uralkodóra.

A kis szarv – mindenekelőtt a keletkezésére vonatkozóan megadott prófétikus adatok alapján – csakis a római pápasággal azonosítható.

E prófétikus jelkép első azonosítója – a ma elérhető irodalmi dokumentumok szerint – éppen a római egyház egyik főpapja, Salzburgi Eberhard érsek volt. Az 1241-es regensburgi zsinaton a következőket mondta, a *Bajor évkönyvek* szerint:

„Az az ember, aki a szolgák szolgálja, uraknak ura akar lenni, éppúgy, mintha ő volna az Isten. Nagy dolgokat szól, mintha ő lenne az igaz Isten. (...) Megváltoztatja a törvényeket, elrendeli saját törvényeit. (...) Megront, kizsákmányol. (...) A Szentírásban írva van: »aki olvassa, értse meg, (...) az istentelenek közül senki sem érti, de az értelmesek értik«. Tíz király létezik egy időben a földön, akik felosztották maguk között a föld kerekességét, az előző Római Birodalmat, (...) és egy kis szarv sarjadt fel ezek közül, (...) amely elviselhetetlen uralkodással gyötri a keresztény népeket és Istennek szentjeit. Összevegyíti az isteni és az emberi dolgokat, elindít-

ja útjára a legkárhozatosabb és legmegvetendőbb dolgokat. Mi volna világosabb, mint ez a prófécia? Mindazok a jelek és csodák, amelyekre a mi isteni Megváltónk előre rámutatott számunkra, már régóta teljesedésbe mentek.” (Idézi Le Roy Edwin Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, I. köt., Washington, Review and Herald, 800–801. o.)

Egy neves, középkori zsidó írásmagyarázó, Abravanel is hasonló következtetésre jutott: „Én arra a benső meggyőződésre jutottam, hogy a kis szarv a pápa uralmát jelezte. (...) A pápaság kezdetben kicsiny és törpe volt, nem pedig hatalmas, ezért hívják kis szarvnak, és mivel annak keletkezése Rómában volt.” (*A megváltás forrásai* c. 1496-ban írt művében; idézi Le Roy Edwin Froom: i. m., II. köt., 228. o.)

Pál apostol jól ismerte és értette a Dániel könyve 7. fejezetében foglalt jövendölést. Nem volt kétséges számára, hogy a negyedik vadállat a Római Birodalommal azonos. Thesszalonikaihoz írt II. levelében azt fejtegette, hogy az antikrisztusi hatalom (a kis szarv) uralmának mindenképpen ki kell alakulnia még Jézus visszatérése előtt, de valami „visszatartja” még (2Thess 2,6–7). Az apostol megértette, hogy csakis a Római Birodalom darabokra szakadása nyomán várható a megjövendölt antikrisztusi hatalom fölemelkedése. A prófécia alapján már akkor leírta ezeket, amikor a római birodalom még erős, rendíthetetlennek látszó nagyhatalom volt.

A 16. században Kálvin János így magyarázta, hogy mit jelent Pál apostol kijelentésében a valami „még visszatartja, aminek félre kell az útból tolatni” részlet (2Thess 2,7): „És most tudjátok, »mi tartja vissza«. A görög szó egyértelműen akadályoztatást, illetve késedelmi okot jelent. (...) Az apostol a Római Birodalmat érti ezen. (...) Annak okát pedig, hogy a Római Birodalom állapota mennyiben késlelteti az antikrisztus megjelenését, így adja meg [Krizosztomosz]:* Mivelhogy a Római Birodalmat a médek és a perzsák döntötték meg, e birodalmat pedig a makedónok foglalták el a perzsák legyőzésével, végül pedig a makedónokat a rómaiak tették alattvalójukká, **ekképpen fogja az Antikrisztus a**

* Aranyszájú Szent János néven is ismert ókori, 4. századi egyházi tanító.

hatalmi űrben maradt Római Birodalmat magához ragadni. Semmi olyan nincs ebben, amit a tények később ne igazoltak volna. A késedelem tehát azt szolgálta, hogy az evangélium futása előbb bevezetett dolog legyen...” (*Kommentár Pál apostol Thesszaloni-kabelieknek írt leveleibez*, Éternitász Kiadó, 2003, 99–100. o.)

Az a kijelentés, hogy a kis szarv az előbbi szarvak közül hármat szakít ki maga előtt, két vonatkozásban is beteljesedett a pápai hatalom kialakulásakor:

a) Egyrészt azáltal, hogy három ariánus* barbár hatalom megtörése nyitott utat ahhoz, hogy a pápaság kiterjessze uralmát az egykori Nyugatrómai Birodalom területén létesült királyságokra. Ez a három ariánus barbár királyság – melyek ellenségüknek tekintették a pápaságot, és olykor létében fenyegették – a herulok, a vandálok és a keleti gótok voltak. A továbbra is fennálló Keletrómai Birodalom verte le ezeket katonai hatalmával, Rómát és püspökét védelmezve ezáltal. E három ellenség közül az utolsótól, a keleti gótoktól (vagy osztrogótoktól) 538 márciusában szabadult meg a pápai hatalom, amikor Belizár, Justinianus keletrómai császár híres hadvezére felszabadította Rómát ostromuk alól. Ettől az időponttól számítjuk a pápaság középkori hatalmának idejét a prófétikus időmeghatározás alapján (lásd Dn 7,25, melynek részletes magyarázata a következő tanulmányhoz kapcsolt függelékben található).

b) Beteljesedett e jövendölés a 8. században is, amikor a pápaság addig meglévő vallási-lelki hatalma mellé világi hatalmat is szerzett a frank királyság területadományozása által. A 8. század pápai szó szerint három király megalázása árán szereztek meg az uralmat Itália egy része felett, amely a pápai állam alapjává lett. E három király a következő volt: a frank királyság törvényes uralkodója, a Meroving dinasztiahoz tartozó III. Childeric (754), továbbá Aistulf (756) és Didier (vagy Desiderius; 774) lombard királyok. (Lásd erre vonatkozóan a fejezet végén található függelék.)

---

* A kereszténység korabeli szentháromság-tagadó irányzata, amely nem fogadta el Róma püspökének fennhatóságát. Ebben a korban jelentős tömeget számláló eretnkség volt.

6 Miből lehet arra következtetni, hogy a Thesszalonikai II. levél 2. fejezetében Pál apostol a „kis szarvról” beszél mint hamarosan felemelkedő antikrisztusi hatalomról?

- „Nem jön el [Krisztus visszajövetelének napja], míg be nem következik előbb a hitehagyás, amikor megjelenik a bűn embe-
re, a veszedelem fia, aki ellene veti és fölbe emeli magát mind-
annak, ami Istennek vagy istentiszteletre méltónak mondatik.
(...) És tudjátok, hogy most mi tartja vissza, amiért csak a ma-
ga idejében fog megjelenni. Működik ugyan már a törvénysze-
gés titkos bűne, csakhogy annak, ami azt még most visszatart-
ja, félre kell az útból tolatni.” (2Thess 2,3–7)
- Vö. Dn 7,25: „[A kis szarv] sokat szól a Felsőgek ellen, a ma-
gasságos egék szentjeit megrontja, és véli, hogy megváltoztatja
az időket és a törvényt...”

.....

.....

Pál apostol az első thesszalonikai levelében is emlékeztette a hí-
vőket, hogy korábban beszélt nekik „időkről és időszakokról”
(1Thess 5,1). Ebből arra következtethetünk, hogy tanított az Írá-
sok történelmi időkre és eseményekre vonatkozó prófétikus kije-
lentéseiről. Második levele 2. fejezetében is ószövetségi próféciák-
ra alapozva jelenti ki, hogy Jézus visszajövele bizonyosan nem
következik be egy nagy hitehagyást, egy antikrisztusi hatalom fel-
emelkedését megelőzően. Ráismerhetünk hivatkozásában arra,
amit Dániel könyve 7. fejezete mond a kis szarvról, valamint Dáni-
el 11,36 kijelentésére is. „Törvényszegésről, törvénytaposásról” be-
szél az apostol, ami a kis szarv tevékenységének fő jellegetessége.

Az e heti adomány az irodalmi alapot támogatja.

FÜGGELÉK

A három király megalázása

„A pápaság nagyra törő programja az 5. században már készen állt. A pápák valóságos földi hatalma azonban ebben az időben még igen csekély volt. Theodorik lombard király odáig merészkedett, hogy I. János pápát bebörtönöztette és utódot nevezett ki helyette. Távol volt még a főpapi hatalom tényleges érvényesülése. A pápák politikai hatalma nem fejlődhetett ki a földbirtokon alapuló hatalom időszakában addig, míg nem rendelkezett földterületekkel.

A pápaság helyzetét még a 8. században is így vázolhatjuk: Állították vallási hatalmuk fensőbbiségét a királyok felett, de nem volt eszközük arra, hogy alkalmazni tudják elméletüket. Inkább azon kellett töprengeniük, hogyan védjék meg magukat, legfőképpen a lombardok ellen. Mivel nincs földbirtokuk, nem képesek magukat megvédeni, nem léphetnek fel igazi földi uralkodóként. Védelmeszövegre lenne szükségük. Hagyományos védelmeszövegeink, a bizánci császár viszont éppen cserbenhagyta őket, érdektelen volt ügyük iránt. Nagy Gergely óta a pápai politika megértette, hogy fel kell számolnia kapcsolatát a Kelet-Római Birodalommal, és a Nyugat felé kell fordulnia.

Nyugaton szeme előtt tűnik föl egy hatalom: a frankoké. A velük való szövetség kívánatos, mert hathatós védelmet biztosít, és segítségükkel lehetővé válna a földi hatalom létrehozása is, mely az elvben Itáliát uraló bizánci császár felségterületén eddig lehetetlen volt. Így született meg a Szentszék és a frankok közötti szövetség zseniális ötlete. A pápaság történelmének fontos fordulatát látjuk itt. Első ízben csoportosítja át politikáját Nyu-

gatra. Ennek az új irányultságnak köszönhetette, hogy a frankok erejére támaszkodva véghez tudta vinni nagyra törő terveit Nyugaton, és ettől kezdve minden számottevő kísérlettel föl hagyott Keleten.

Melyik tehát az a három király, akiket a pápaság megalázott az evilági hatalom megszerzése érdekében?

Az első megalázott király: III. Childerik (754)

Lehetnek-e vajon a frankok Róma püspökének oltalmazói? Aistulf lombard király trónra lépése nyugtalanította a pápaságot, mert 751-ben meghódította Itália területén a ravennai exarchátust, és azt is tervbe vette, hogy megadóztatja Rómát! Vagy bele kellett tehát nyugodni a lombard fennhatóságba, vagy felhívást intézni a frank erőkhöz. Kis Pipin (a frank királyság udvarnagya) királyságra vágyott, és kereste a törvényesség látszatát, ami által Frankhon (Franciaország) uralkodójává lehetne.

Zakariás pápa 750-ben küldöttséget menesztett Pipinhez, hogy segítséget kérjen tőle. Pipin, igen ügyesen, sem igennel, sem nemmel nem felelt. Megelégedett azzal, hogy egy kérdést tegyen föl: »Ki az igazi király, az, akinek nincs hatalma, vagy az, akinek van?« Zakariás pontosan tudta, mit akar ez a kérdés jelezni. Azt válaszolta (mint *Eginhard* krónikás a *Vita Karoli*-ban elbeszéli), hogy sokkal inkább azt illő királynak nevezni, akinek van hatalma, mint azt, akinek nincs. Ezzel azt akarta mondani, hogy a római püspök elismeri Pipint mindenekfölött való frank uralkodónak, és támogatását ígéri, hogy Franciaország katolikusai is őt fogadják majd el törvényes uralkodójukul. A szövetség ezzel meg is volt pecsételve. A hatalomra törő frank udvarnagyot a pápaság fenntartás nélküli áldással illette. Ennek jegyében történtek sorra egymás után a következő események:

– 751-ben Bonifác pápai legátus Pipint a frankok királyává szentelte. A szentelés szertartása itt még egészen új elem. Isten fölkenntje lett, mint valami újdonsült Dávid. Ez a felfogás messze menő történeti következményeket von majd maga után.

– 754-ben maga a pápa (II. István) végezte el ezt a cselekményt ismételten. Ez alkalommal a főpásztori fölkenés már Pipinen és egész családján nyugodott. Azonkívül a pápa kiközösítette azokat, akik nem akarták elfogadni Pipin személyében az Isten választotta királyt.

Pipin ezután megalázta a törvényes meroving királyt. A hatalmától megfosztott III. Childerik meroving uralkodó haját lenyírárták, és a szentbernini apátságba száműzték, hogy ott szerzetesként fejezze be életét. A trón és az oltár szövetsége tehát meg volt pecsételve, s ez egy király megalázása árán történt.

A második megalázott király: a lombard Aistulf (755/756)

Aistulf egyre veszélyesebbé vált. Pipin éppen időben érkezett, mikor 755-ben lement Itáliába, hogy móresre tanítsa. Nem sokkal később, 756-ban újra visszatért. Ez alkalommal a legyőzött Aistulfnak át kellett engednie földjei egy részét. Majd Pipin és a pápa közös egyetértéssel megalázta Aistulf királyt, elmozdítva őt helyéről. Egy másik lombard herceget, Didiert (vagy Desideriust) tették a helyébe, akit tanulékonyabbnak reméltek.

A második király megalázásában is a pápaság játszott a vezető szerepet, az ő fölkérésére jött Pipin Itáliába és beleegyezésével választották meg Didiert.

Pipin az Aistulftól elvett terület egy részét a pápának adta. **Ez volt a pápai állam kezdeménye.** A pápa megszerzett, vagy ahogy a római források állítják, „visszaszerzett” egy földcsíkot, amely az Adriai-tengert szegélyezte, Velence déli csücskéből kiindulva, Ravennát, Pentapoliszt, vagyis Rimit, Pasarót, Fanit, Sinigagliát és Arconát foglalta magában. Bolognát később csatolták hozzá. A frank király segítségével a pápa egyszerre valóságos világi hatalom is lett.

[Ekkor keletkezett a pápai udvarban az ún. *alconstantinusi adománylevél*, amelynek hamisítvány voltát már a 15. században leleplezték humanista tudósok. Ezt ma a Római Egyház is elismeri, noha létrejöttéért a felelősséget igyekeznek a frank királyságra há-

rítani. Az álconstantinusi adománylevél szerint már Constantinus császár Róma püspökének adományozta a császári jelvényeket az egész Nyugat felett, hálából azért, mert leprájából meggyógyította, ami természetesen csupán legenda. Ezt a dokumentumot a pápaság hitelesként kezelte, és mint ilyet fogadtatta el a középkori uralkodókkal. Erre a hamisított okiratra alapozta azt az igényét, hogy övé a legfőbb hatalom az egész Nyugat felett mind világi, mind lelki vonatkozásban.]

A harmadik megalázott király: a lombard Didier (774)

Pipin vizontszolgálata nem vitte egyből diadalra a pápai reményeket. Egyrészt Pipin nem tudta, vagy nem akarta átadni a pápának mindazokat az itáliai földeket, melyekre sóvárgott. Másrészt a hűségeseznek tartott Didier lombard király egyszerre fenyegetésekbe kezdett, mihamlgy Pipin visszatért hazájába.

Didier egyik saját emberét, Fülöp papot készült Szent Péter trónjára emelni. S ehhez még az a veszély is járult, hogy a lombardok és a frankok szövetekeznek egymással. Pipin lánya, Gizella, Didier egyik fiához ment feleségül, Károly pedig – a majdani Nagy Károly – 770-ben a lombard király egyik lányát vette feleségül. A magabiztos Didier egy különítmény katonával megszállta Szent Péter székhelyét, s könyörtelenül bánt III. István pápával. A pápa ennek következtében 772 januárjában meg is halt.

I. Hadrián, az új és energikus pápa újfent felhívással fordult a frank királyhoz, aki nem volt más, mint Nagy Károly, Didier veje! Nagy Károly pozitív választ adott a felhívásra. Házastársi és politikai okokra hivatkozva 772-ben elbocsátotta feleségét, s Róma püspökének a segítségére sietett. Három erélyes üzenetet követően, amelyben megparancsolta, hogy Didier juttassa vissza a pápának a Pipin által neki szerzett területeket, Károly végül fegyveresen lépett közbe. Két csapatra osztva seregét, körülfogta a lombardokat, és könyörtelenül végzett velük.

Károly segítségével a pápa megalázta Didier királyt és feleségét. Fogságba vetették őket, és a frank király ahelyett, hogy egy

másik lombard herceggel kezdett volna sikertelen kísérletet, inkább saját maga számára tartotta meg a Didier-től zsákmányolt koronát.

A pápa bőséggel megtalálta számítását, nemcsak hogy örökre megszabadult a lombard király veszedelmes közelségétől és fenyegetéseitől, hanem Károly tettében Pipin adományát is megerősítve látta.”

(Részletek Jean Flori adventista egyháztörténész „És három királyt fog megalázni” című tanulmányából, *Recherches et Contacts*, 1969)

A kis szarv sajátosságai és tevékenysége – A mennyei ítélet és az Emberfia hatalomátvétele

(7. fejezet, 2. rész)

1 Hogyan jellemzi a prófécia a kis szarv sajátosságait és tevékenységét?

- „Ímé emberszemekhez hasonló szemek voltak ebben a szarvban, és nagyokat szóló száj...
Termete is nagyobb volt a társaiénál...
Láttam, hogy ez a szarv hadakozott a szentek ellen, és legyőzte őket...
Kijelentéseket tesz* a Felséges ellen, és a magasságos egek szentjeit megrontja...
Különb lesz, mint az előbbieket...
Véli, hogy megváltoztatja az időket és a törvényt.” (Dn 7,8.20–21.24–25)

.....
.....

---

* Pontosított fordítás szerint.

Az előző tanulmányban láttuk, hogy a kis szarv keletkezésének körülményeit pontosan meghatározza a prófécia, ami által egyértelművé válik az azonosítás: a római pápaságot jelképezi a „kis szarv”.

A jellemtulajdonságok áttekintése megerősíti ezt az azonosítást:

a) *„Emberszemekhez hasonló szemek voltak a szarvban.”* Ehhez kapcsolódik a magyarázatban az a megjegyzés, hogy a kis szarv „különb lesz, mint az előbbiek”. Elképzelhető, miként hatott Dánielre, hogy miközben szemlélte látomásában a negyedik vadállat fején a kis szarv növekedését a többi tíz között, egyszerre csak értelmes tekintet, emberi szemek néztek vissza rá a kis szarvból. Ennélfogva döbbenetesen különbözött a többi szarvtól. Kifejező ábrázolás ez annak érzékeltetésére, hogy a pápai hatalom szellemi-vallási hatalmával emelkedett ki a körülötte létesült barbár királyságok közül, és szerzett lelki-szellemi uralmat fölöttük.

b) *„Termete is nagyobb volt a társaiénál.”* A középkorban kialakuló pápai állam területe nem volt különösen nagy, a mai Olaszország egy részét foglalta magában. A pápák egyházfői, lelki hatalma azonban kiterjedt az összes többi királyságra is. Ezenfelül a középkorban a pápák úgy értelmezték hatalmukat, hogy az egész egykori Nyugatrómai Birodalom területe az ő jogos tulajdonuk a világi hatalom vonatkozásában is. A többi királyok az ő hűbéreseik, akik tőlük mint „Krisztus földi helytartójától” kapják hatalmukat. A nevezetes hamisítvánnyal, az ál-constantinusi adománylevéllel támasztották alá ezt az igényüket. Nem egy esetben megtették a középkori pápák azt is, hogy kihirdették a hatalom-visszavonást az uralkodótól, ha összeütközésbe került akaratukkal.

c) *„Nagyokat szóló szája”* volt a kis szarvnak, „nagyzó beszédek” jellemezték (11. vers). A magyarázat így világítja meg a „nagyokat szólás” mibenlétét: „sokat szól a Felséges ellen.” Fontos megjegyezni, hogy az „ellen” szócska „mellett”-nek is fordítható. A cad arám prepozícióról van szó. (Emlékeztetünk: Dániel könyve 2,4-től a 7. fejezet végéig arám nyelvű.) Az eredeti szó tehát

azt is kifejezi, hogy a kis szarv oly módon szól a Felséges ellen, hogy mellette szól, a nevében beszél. Olyan alkalmas szóval, meghatározással találkozunk tehát itt, amely pontosan jelöli a „nagyzó beszédek” jellegét. Egybecseng ezzel 2Thess 2,4 kijelentése, valamint a János apostol I. levelében alkalmazott „antikrisztus” kifejezés. Az „anti” görög előjárószo jelentése ugyancsak: „helyett és *ellen*”. Az antikrisztus tehát olyan ellensége Krisztusnak, aki azáltal lesz ellenségévé, hogy a helyébe lép, helyette, illetve a nevében szól.

A pápai hatalom Isten „mellett és ellen” szóló „nagyzó beszédeire” vonatkozóan lásd az ehhez a tanulmányhoz tartozó függelékét!

Ami a kis szarv tevékenységét illeti, „az idők és a törvény megváltoztatása” az egyik jellemző tevékenysége, a másik pedig a „szentek elleni hadakozás”, az, hogy „megrontja a magasságos eggek szentjeit”, amint a magyarázat kijelenti. A bibliai alapelvekhez ragaszkodó, az evangélium hirdetéséért végtelen áldozatokra is kész hívőket hosszú évszázadokon át üldözte a római egyház az inkvizíció által. (Erről a 7. fejezetben lesz szó bővebben.)

2

Hogyan helyezi magát a kis szarv az isteni rendelések fölé? Mit fejez ki a „véli” szó?

- „Véli, hogy megváltoztatja az idöket és a törvényt.” (Dn 7,25)
- Vö. Jel 11,19: „Megnyilatkozott Isten temploma a mennyben, és megláttatott az ő szövetségének ládája templomában...”
- „Uram, örökké megmarad a te igéd a mennyben.” (Zsolt 119,89)

.....

.....

.....

A Római Katolikus Egyház három ponton változtatott Isten erkölcsi alaptörvényén, a Tízparancsolaton: A Tízparancsolat 2. parancsolatát korábban kihagyták a tíz törvény közül, jelenleg pedig lerövidítve hozzákapcsolják az 1. parancsolathoz. A 4. parancsolatot 3. parancsolattá tették, és lerövidítették a szövegét. A 10. parancsolatot, az előbbi említett változtatás következményeként, kettéosztották, hogy meglegyen a tíz törvény.

A *Katolikus Egyház Katekizmusából* (magyarul: Budapest, Szent István Társulat, 1994), amely az egyház mai hivatalos tanításának számít, idézzük az első és a harmadik parancsolat szövegét és ezek magyarázatát:

1. parancsolat: „Én vagyok az Úr, a te Istened, én hoztalak ki Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Senki mást ne tekints Istennek, csak engem. Ne csinálj magadnak faragott képet, vagy hasonmást arról, ami fent van az égben, vagy lent a földön, vagy a vizekben a föld alatt. Ne borulj le az ilyen képek előtt és ne tiszteld őket!”

A **hozzá fűzött magyarázat:** „Az első parancsolat megtiltja, hogy más isteneket tiszteljünk, mint az egyetlen Urat, aki kinyilatkoztatta magát népének. (...) Az isteni felszólítás tiltja Isten mindennemű ábrázolását emberi kéz által. (...) A Niceában összeült hetedik egyetemes zsinat 787-ben a megtestesült Ige misztériumára támaszkodva igazolta a képrombolókkal szemben a képek tiszteletét: és nemcsak Krisztusnak, hanem Isten anyjának, az angyaloknak és a szenteknek a képeit is. Isten Fia megtestesülésekor a képek új „üdvrendjét” indította el. A képek keresztény kultusza nem áll ellentétben az első parancsolattal, mely megtiltja a bálványok faragását. A kép előtt nyilvánított tisztelet az eredetinek szól, és aki a képet tiszteli, valójában azt a személyt tiszteli, aki rá van festve. A szentképek tisztelete „tiszteletreméltó”, és nem imádatról van itt szó, mely egyedül csak Istent illeti.” (I. m., 418., 426., 427. o.)

3. parancsolat: „Gondolj a szombatra és szenteld meg. Hat napig dolgozzál és végezd minden munkádat. A hetedik nap azon-

ban az Úrnak, a te Istenednek a pihenőnapja, ezért semmiféle munkát nem szabad végezned!”

A hozzá fűzött magyarázat: „Az »első nap«, Krisztus feltámadásának napja egyben a teremtés napjára is utal. (...) A keresztény számára ez lett a legelső nap, a legelső ünnep, az Úr napja (...dies dominica), a vasárnap: azért a Nap napján tartjuk mindannyian összejöveteleinket, mert ez az első nap, melyben Isten a sötétség és az anyag megváltoztatásával alkotta a világot, és Jézus Krisztus, a mi Megváltónk ezen a napon támadt fel a halottak közül. A vasárnap a szombat beteljesítése. A vasárnap határozottan különbözik a szombattól, melyre kronológiai értelemben minden héten következik, és melynek ünnepi előírásait átveszi a keresztények számára. Krisztus húsvétjában a vasárnap beteljesíti a zsidó szombat lelki igazságát, és meghirdeti az ember örök nyugalomát Istenben. (...)

Az Egyház parancsa meghatározza és pontosítja az Úr törvényét: (...) Családi vagy hasznos társadalmi szükségszerűség jogos felmentést adhat a vasárnapi pihenés parancsa alól. (...) Ha a szokás (sport, vendéglöbe járás stb.) és a társadalmi kényszerítő körülmények (közszolgálatok stb.) megkövetelik a vasárnapi munkát, mindenki saját felelősségére van bízva, hogy elegendő szabadidőt tartson fenn magának. (...)

Az első teremtés befejezését jelképező szombat helyébe a Krisztus feltámadásával felavatott új teremtésre emlékező vasárnap lépett. Az Egyház Krisztus feltámadásának napját a nyolcadik napon ünnepli, melyet joggal nevezünk az Úr napjának. **A vasárnapot (...) az egész Egyházban őseredeti, kötelező ünnepként kell megtartani.** Vasárnap és más kötelező ünnepeken a hívők kötelesek szentmisén részt venni.” (I. m., 431–435. o.)

Az a tény, hogy a „törvény és az idő” kifejezés együtt szerepel a szövegben – figyelembe véve azt is, hogy az itt szereplő, időnek fordított arám* szó különösképpen szent időt, ünnepi időt jelent –, arra utal, hogy Dn 7,25 főképpen a IV. parancsolat megváltoz-

* Emlékezzünk arra, hogy Dániel könyve szövege 2,4-7. fejezet végéig arám nyelven íródott.

tatására vonatkozik. **A vasárnapünneplés ily módon mintegy a római egyház Írások feletti hatalmának, Isten szava, törvénye fölé helyezkedő tekintélyének a szimbólumává lett.**

„A *törvény* (zimnin) szón itt a ceremoniális, vallásos vagy politikai ünnepek számára megszabott időket kell érteni. A *törvény* (dat) szón pedig nyilvánvalóan a vallásos törvényt, a kinyilatkoztatást” – írja egy katolikus Biblia-magyarázó, Fabre D’ Envieu. Majd így folytatja: „Mohamed változtatta meg így az ünnepnapokat és a törvényt: a hetedik nap megtartását átvitte péntekre.” (*Dániel próféta könyve*, 1890, II. köt., 625. o., idézi A. Vaucher *Az üdvösség története* c. művében) Tény viszont, hogy a katolikus egyház már Mohamed előtt áttette a hetedik nap megtartását vasárnapra,* és így beteljesítette Dániel próféciáját.

A szombat vasárnapra változtatása vitakérdés volt a 16. században, amikor a reformátorok a sola Scriptura elvet hangoztatták, azaz a visszatérést a Szentíráshoz. E viták során a katolikus egyház mentegetőzés nélkül, emelt fővel vállalta az általa véghezvitt törvényváltoztatást, mint amire az egyháznak jogosultsága volt.

Az evangélikus egyház fő hitvallásából, az 1530-ban keletkezett *Ágostai hitvallásból* idézzük az alábbi részletet: „Vita folyik (...) arról is: joguk van-e hozzá a püspököknek vagy a lelkészeknek, hogy szertartásokat vezessenek be az egyházba, és törvényeket hozzanak ételek, ünnepek (...) stb. dolgában. (...) Megemlítik a szombatnapot, amelyet nyilvánvaló módon a Tízparancsolat ellenére cseréltek fel a vasárnappal. Egyetlen példát sem hánytorgatnak annyit, mint a szombatnap megváltoztatását. Bizony nagy az egyház hatalma – állítják –, hogy még a Tízparancsolat egyike alól is feloldott! De a mieink ebben a kérdésben azt tanítják: a püspököknek, mint az előbb bizonyítottuk, nincs hatalmuk rá, hogy az evangéliummal ellentétben rendeljenek el valamit.” (*Az evangélikus egyház hitvallási iratai*, Bp., 1957, 57–58. o.)

---

* Mohamed ugyanis a 7. században élt, a negyedik parancsolat megváltoztatása pedig a 4. században történt.

„Az egyház hatalma az Írások felett – mondta már Eck, Luther Márton híres ellenfele – kitűnik abból a tényből, hogy az Egyház a néki adatott teljhatalomnál fogva megváltoztatta az Írás bizonyos utasításait. A vasárnap elfoglalta a szombat helyét, a szombat parancsa ellenére.” (*Loci*, I., 15. o., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

Katolikus szerzők nyilatkozatai:

„Érdekes megjegyezni, (...) hogy a vasárnap megtartása, ami a protestantizmusban az egyetlen kultusz, nemcsak hogy nem a Biblián alapszik, de szembeszökő ellentétben is van a Biblia parancsával, amely a szombat nyugalma, a szombati nyugalma írja elő. A katolikus egyház tette át ezt a nyugalma Jézus Krisztus tekintélyével vasárnapra, a mi Urunk feltámadásának emlékére. Így a protestánsok azzal, hogy megtartják a vasárnapot, akaratuk ellenére meghódolnak az egyház tekintélye előtt.” (Jean-Charles de Ségur: *Causeuses sur le Protestantisme d'aujourd'hui*, 38. kiadás, 207. o., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

„Az egyház, mintegy az egész emberiséghez fordulva, elválasztotta a Tízparancsolattól a zsidó törvények maradványát, és néhány vonatkozásban még a Dekalógust is módosítania kellett – a képtisztelet és a szombat tekintetében –, hogy éppolyan egyetemes jelleget adjon a Tízparancsolatnak, mint amilyen egyetemes jellegű az evangélium.” (M. L. Lagrange: *Épître aux Galates*, 1918, LXXII., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

II. János Pál pápa 1998-ban kiadott, *Dies Domini* kezdetű enciklikája is jogosnak tartja és vállalja a negyedik parancsolaton végbevitt változtatást:

„A keresztények, amikor fölfogták a Krisztus által megkezdett új és végső idő eredetiségét, a szombat utáni első napot tették ünneppé, mert azon történt az Úr feltámadása. (...) Az apostolok, különösen szent Pál, kezdetben továbbra is eljártak a zsinagógába, hogy „a próféták minden szombaton olvasott szavait” (Ap csel 13,27) magyarázva hirdessék Jézus Krisztust. Egyes közösségekben megfigyelhető a szombat megtartása és a vasárnap-ünneplés együtt. Azonban nagyon hamar egyre világosabban el-

különült egymástól a két nap, főként a zsidóságból megtért, azon keresztények követelésének ellenhatásaként, akik meg akarták tartani a régi törvényt. (...) **Egy bölcs lelkipásztori megfontolás arra készítette az egyházat, hogy tegye kereszténnyé a vasárnap számára a *dies Solis*, a »Nap napja« elnevezést, amellyel a pogány rómaiak jelölték e Napot, és még mai nyelvekben is feltűnik. Így vonták ki a hívőket azoknak a kultuszoknak a csábító hatása alól, amelyek a Napot istenítették, és e nap ünneplését Krisztusra, az emberiség igazi »Napjára« irányították. (...) Krisztus ugyanis a világ világossága (vö. Jn 9,5; 1,4–5,9), és feltámadásának emléknapja dicsősége ragyogásának állandó visszfénye. (...)**

A vasárnap nem a szombat »helyettesítése«, hanem teljes megvalósulása, s bizonyos értelemben kiterjesztése és teljes kifejezése annak az üdvtörténet rendjében, melynek csúcspontja Krisztus. E megvilágításban a »sabbat« biblikus teológiája teljesen magunkévá tehető, anélkül, hogy bármi kárt okozna a vasárnap keresztény jellegének. (...) **A keresztények, akik a Krisztus vérében történt szabadulás hirdetői, följosogítva érezték magukat arra, hogy a szombat értelmét áthelyezzék a feltámadás napjára.**” (Az enciklika 18., 23., 27., 30., 61., 63. szakaszából.)

A fentiek ismeretében válik érthetővé a következő bizonyosságtétel:

„Voltak a letűnt nemzedékek idején olyan vasárnapünneplő keresztények, akik azt hitték, hogy a bibliai szombatot tartják, és ma is vannak minden egyházban igaz keresztények – beleértve a Római Katolikus Egyházat is –, akik őszintén hiszik, hogy a vasárnap Isten szombatja. Isten elfogadja becsületességüket és szándékuk őszinteségét. De eljön az idő, amikor (...) a világ tisztán fogja látni, melyik az igazi szombat. Aki akkor szegi meg Isten törvényét, hogy olyan parancsnak engedelmessédjék, amely csak Róma tekintélyének bélyegét viseli magán, ezzel a pápaságot Isten fölé helyezi. Rómának hódol, és annak a hatalomnak, amely érvényt akar szerezni a Róma által elrendelt ünnepnek. (...) Amikor az ember elveti

azt az ünnepet, amelyet Isten a saját hatalma jelének nevez, és helyette a Róma által választott hatalmi jelvényt tartja tiszteletben, ezáltal elfogadja a Róma iránti hódolat jelét. Ez azonban csak akkor lesz aktuális, amikor a kérdés világosan feltárul az emberek előtt, és választaniuk kell Isten törvénye és az emberi rendelkezések között. Aki ekkor is a törvényszegés mellett dönt, az felveszi »a fenevad bélyegét«.

(Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 1888, 400–401. o.)

3 Mennyi idő „adatott” a kis szarvnak a teljhatalmú uralkodáshoz és a szentek üldözéséhez?

- „Az ő kezébe adatnak ideig, időkig és fél időig.” (Dn 7,25)

.....

.....

Az „idő”-nek fordított arám (*iddán*) szó esztendőöt is jelent. Dániel könyve 4. fejezetében is ebben az értelemben szerepel ez a szó, amikor elhangzik a jövendölés Nabukodonozor hét évig tartó elmebetegségéről (22. vers). Az „idők”-nek fordított kifejezés eredetileg kettes számot (párost) jelölő nyelvtani alak. Az időmeghatározás pontos jelentése tehát: „egy évig, két évig és fél évig”, azaz három és fél évig. Az időmeghatározás nyilván jelképes. Az ún. prófétai nap-év elv szerint (Ezék 4,6/b) – amely a Szentírás összes prófétikus időmeghatározásánál érvényes – ez ezerkétszázhatvan nappal, azaz ugyanannyi esztendővel azonos.*

Ennek az időmeghatározásnak a jelentőségét jelzi az a tény, hogy hétszer találkozunk vele a Szentírásban azonos szövegössz-

---

* Ezt az időszakot esztendőben, hónapban és napban is meghatározza a Szentírás, ezeket egymással összehasonlítva válik nyilvánvalóvá, hogy a prófétikus időmeghatározások kerek 30 napos hónapokkal és kerek 360 napos évekkel számolva adják meg az időtartamokat.

szefüggésben. Minden esetben az itt kis szarvval jelképezett antikrisztusi hatalom teljhatalmának az időszakára vonatkozik ez az időmeghatározás. A többi előfordulási hely: Dn 12,7; Jel 11,2–3; 12,6.14; 13,5.

Mély titok előttünk, hogy – Isten megengedése folytán – ilyen sok idő „adatott” a középkori pápaságnak, illetve a mögötte álló ősellenségnek, hogy a végsőig próbára tegye Krisztus népét. **Jel 6,9–11**-ben bátorító bizonyágtételt olvashatunk arról, hogy a korszak mártírjai nem veszítették el hitüket. Csupán ámultak azon, hogy a „szent és igaz Isten miért nem ítél még”. Erre vonatkozó kérdésüket azonban teljes tisztelettel és bizalommal tárták Isten elé. **Jel 12,11**-ben pedig azt a kijelentést találjuk, hogy a kis szarv csak külső látszat szerint győzte le ezeket a mártírokat, a valóságban ők arattak erkölcsi győzelmet az Ellenség felett. Jelenések könyve 12. fejezete egyébként csaknem teljes egészében erről az időszakról szól. Részletesebben tárja elénk Krisztus üldözött egyházának a megpróbáltatásait és azt, hogy az isteni gondviselés hogyan őrködött felettük.

„Az a titokzatos gondviselés, amely megengedi, hogy az igazak szenvedjenek a gonoszok kezétől, elbizonytalanít sok gyenge hitű embert. Egyeseknek még az Istenbe vetett bizalma is megrendül, azért, mert Isten eltűri, hogy a legbecstelebb embereknek jól menjen a dolguk, míg a legjobbak és legerkölcösebbek e gonoszok kegyetlenségétől szenvednek és gyötrődnek. Miként tűrhet el Isten – aki igazságos és irgalmas, és akinek a hatalma végtelen – ilyen igazságtalanságot és sanyargatást? – kérdezik. (...) Jézus többet szenvedett értünk, mint amennyit bármelyik követője szenvedhet a gonosz emberek kegyetlensége miatt. Akiknek kínzást és mártírhalált kell szenvedniük, azok csupán Isten drága Fiának a nyomdokaiba lépnek. (...) Isten nem felejtí és nem hanyagolja el gyermekeit. (...) Hagyja, hogy a gonosz boldoguljon, és kimutassa Istennel szembeni gyűlöletét. (...) Az isteni igaz-

ságszolgáltatás napja azonban közeleg. Mindazok, akik áthágták Isten törvényét, és sanyargatták népét, megkapják cselekedeteik méltó büntetését. Isten minden kegyetlenséget és jogtalanságot, amit hűséges gyermekei ellen elkövettek, úgy büntet meg, mintha Krisztus ellen követték volna el.”
(Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 43–44. o.)

Az 1260 esztendői időszak i. sz. 538-ban kezdődött. Ekkor szabadította ki a keletrómai császár Justinianus Belizár nevű hadvezére Rómát és Róma püspökét a keleti gótok ostromgyűrűjéből. Ettől kezdve gyakorolhatta Róma püspöke azt az egyetemes lelki hatalmat, amelyet a keletrómai császár adományozott neki 533-ban, amikor az „összes szent egyházak fejének” jelentette ki őt.

Az időszak vége 1798. Ekkor egy ellenkező előjelű esemény történt: a világi hatalom – ezúttal a forradalmi Franciaország – megfosztotta a pápaságot hatalmától, és fogságba vetette a pápát. Így ír erről a neves történész, Leopold von Ranke, *A pápák története* c. művében:

„A forradalmi elemek (...) abból a szándékból, hogy a pápától leszakadjanak, most már addig a gondolatig jutottak előre, hogy magát a pápaságot is megsemmisítik. A direktórium Itália papi kormányzását a saját rendszerével összeférhetetlennek tartotta. Az első alkalommal, amit a lakosság egy véletlen megmozdulása adott, bevonultak Rómába, és elfoglalták a Vatikánt. VI. Pius arra kérte ellenfeleit, hogy engedjék itt meghalni, ahol élt, hiszen már túl van nyolcvanadik esztendéjén. Az volt a válasz, hogy meghalni mindenütt lehet. Szeme láttára fosztották ki lakószobáját, legapróbb szükségleteit is megtagadták, ujjáról lehúzták a gyűrűt, és őt magát elhurcolták Franciaországba, ahol 1799 augusztusában meghalt. Valóban úgy tűnt, hogy a pápai hatalom örökre véget ért.” (693. o.)

Az 1260 év kezdetére és végére vonatkozóan lásd bővebben az ezzel kapcsolatos történelmi tényeket a tanulmány végén lévő függelékben!

4 Mit értsük azon, hogy mennyei ítélet vet véget a kis szarv hatalmának?

- „Néztem, míg királyi székek tétettek le, az Öregkorú leült, ruhája hófehér, fejének haja, mint a tiszta gyapjú, széke tüzes láng, ennek kerekei égő tűz. Tűzfolyam folyt és jött ki az Ő színe felől, ezerszer ezren szolgáltak néki, és tízezerszer tízezeren álltak előtte, ítélok ültek le, és könyvek nyitattak meg. Néztem akkor, hogy a nagyzó beszédek hangja miatt, amelyeket a szarv szólt, megöletett az az állat, teste elveszett, tűzbe vetetett megégetésre. A többi állatoktól is elvétellett a hatalmuk, de ideig-óráig tartó élet adatott nekik. (...) Láttam, hogy ez a szarv [a kis szarv] hadakozott a szentek ellen és legyőzte őket, mígnem eljött az Öregkorú, és ítélet adott a magasságos egkek szentjeinek, az idő eljött, és elvették az országot a szentek. (...) Ítélok ülnek le, és az ő hatalmát elveszik, hogy megrontassék és végleg elveszen.” (Dn 7,9–12.21–22.25–26)

Az „Öregkorú”-nak fordított kifejezés az eredeti szövegben határozott névelő nélkül áll, kb. így lehetne visszaadni a jelentését: „Valaki, akinek a kora végtelen.” (Szó szerint: „napok őse”.)

A jelenet, amelyet a próféta látott, megrendítő kinyilatkoztatás volt. „Elsőként a trón vonta magára a próféta figyelmét. (...) Bemutatásához Dániel ugyanazt a nyelvezetet használja, amit kortársa, Ezékiel. Ugyanazt látták. A trón valamiféle tűzből bontakozott ki (Ezék 1,27; vö. Dn 7,9–10), és mindkét esetben kerekre emelték.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 141. o.)

„Így tárul a próféta elé az a kiemelkedő, ünnepélyes esemény, amikor az egész föld Bírája megvizsgálja az emberek

életét és jellemét. A szent angyalok pedig – tízezerszer tízezeren és ezerszer ezren – Isten szolgálóiként és tanúként vesznek részt ebben a nagy horderejű törvénykezésben.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 427. o.)

A 22. vers helyesbített fordításban így hangzik: „ítélet adatik a magasságos egék szentjei javára (avagy: érdekében).” Az az ítélet, amelyről itt szó van, csakis az ún. preadvent (Jézus második eljövételét megelőző) vizsgálati ítélet lehet, amely számunkra láthatatlanul valósul meg a mennyei szentélyben Isten népe, egyháza felett (lásd: 1Pt 4,17–28; Mt 22,1–14; Jel 11,18 stb.). Egyértelmű ugyanis a leírásból, hogy az Emberfia hatalomátvételét és Földre jövetelét megelőzően történik ez az ítélet. A könyvek megnyitásának említése pedig az egyes hívők feletti ítéletre, illetve vizsgálatra utal.

Felmerül egy kérdés: Ha a pápai teljhatalom ideje lejárt 1798-ban, akkor miért mondja a prófétikus kijelentés mégis azt, hogy az ítélet fog véget vetni a kis szarv hatalmának? Továbbá miképpen érintheti az egyesek feletti vizsgálati ítélet a földi hatalmak sorsát?

A próféciónak az a kijelentése, hogy a mennyei ítélet vet majd véget a kis szarv hatalmának, arra mutat, hogy ez a hatalom létezik és működik az ítélet idején is. Emlékezzünk arra, hogy Dn 2,44 szerint „ezeknek a királyoknak az idejében (azaz a tíz szarv és a kis szarv idejében) támaszt az egék Istene örök birodalmat”. Emlékezzünk Jel 13,2–3-ra is, mely szerint a kis szarv halálos sebet kap az 1260 esztendő végén, de nem semmisül meg, hanem újra begyógyul a sebe. Gondoljunk Jel 17. fejezetére is, amely szerint a tíz szarv „erejét és hatalmát a fenevadnak adja” Jézus adventjét megelőzően.

Figyeljük meg a 26. versben azt a precíz megfogalmazást, hogy a mennyei ítélet eredményeként „végleg” elvész majd ez a hatalom. (A 26. vers utolsó része szó szerinti fordításban: „hogy kiirtassék, elpusztíttassék [végleg].”) A 12. vers visszapillantást és összehasonlítást foglal magában: az előző állatoktól is elvétellett a hatalmuk bizonyos idő multával, a kis szarvat azonban a mennyei ítélet vég-

zése alapján a legsúlyosabb büntetés sújtja, mintegy igazságszolgáltatásként a szentek ártatlan szenvedéséért, halálba küldéséért.

Az a kijelentés Dániel könyvében, amely szerint a végső, egyetemes ítélet semmisíti meg majd a magát Isten fölé emelő antikrisztusi hatalmat, megegyezik a Pál apostol levelében olvasható kinyilatkoztatással, mely szerint az „Úr az Ő szájának lehetével, megjelenése dicsőségének feltűnésével” fogja megsemmisíteni ezt a hatalmat (2Thess 2,81).

A vizsgálati ítéletben az a határozat születik, hogy a szentek felmentetnek a halál törvénye alól, feltámadnak dicsőségben Jézus visszajövetelekor, majd pedig öröklük az újjáteremtett földet. Ennek következményeként nyer felhatalmazást Krisztus kivenni a Földet „pusztítói” kezéből (Jel 18,18), hogy azután újjáteremtse, és üdvözült népének adja. „Az ítéletben tulajdonképpen a világ minden reménysége benne van. A mi elménkben az ítélet gondolata általában a büntetéshez kapcsolódik, és félelmet kelt. Ezzel szemben a Bibliában az ítélet az üldözött szentek javára végzett üdvözítő cselekedetként jelenik meg, s egyszermind az elnyomó ellenség feletti győzelemként határozható meg.” (Jacques Doukhan, i. m., 140. o.)

Az ítéletben *megnyitott könyvekkel* kapcsolatban, melyeket a Szentírás más helyeken található kijelentései alapján azonosíthatunk, lásd Ellen G. White részletes leírását *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában* c. könyve Vizsgálati ítélet c. fejezetében!

5 Milyen örömhírt közöl a prófécia az Emberfia hatalomátvételéről?

- „Láttam éjszakai látásokban, és ímé az ég felhőiben mint valami Emberfia jött. Az Öregkorúhoz ment, eleibe vitték Őt. Adott néki hatalmat, dicsőséget, országot, hogy minden nép, nemzet és nyelv néki szolgáljon. Hatalma örökkévaló hatalom, amely el nem múlik, és országa meg nem rontatik.” (Dn 7,13–14)

.....

.....

A mennyei ítélet ünnepélyes és jelentőségteljes eseményére utal az Ige azzal a megfogalmazással, hogy az Emberfia az Atyához megy, „elébe viszik Őt”. Jelentősége van annak, hogy a dicsőség felhőjével körülvetten jelenik meg az ítéletben. (Így jelenik meg majd a Földön is.) Úgy tűnik, készenlétben van, hogy teljes isteni dicsőségében megjelenjék az emberek előtt, már csak arra az ünnepélyes végzésre és felhatalmazásra vár, melyet a mennyei ítélőszék fog meghozni, illetve Őrá ruházni.

„Az a jelenet, amelyet a prófécia itt elének tár, nem Krisztus második eljövetele e világra. Istenhez, az Atyához való odajárulásáról van szó. Az Ő jelenlétében kap Jézus hatalmat, dicsőséget és országot. Az Emberfia elnyeri a Föld feletti hatalmat, még mielőtt a Földre visszatérne. Lásd Jézus példabeszédét Lukács evangéliuma 19. fejezetében: »Mondott egy példázatot, mivelhogy közel volt Jeruzsálemhez, és azok azt gondolták, hogy azonnal megjelenik az Isten országa. Mondta azért: Egy nemes ember elment messze tartományba, hogy országot vegyen magának, aztán visszatérjen.« (11–12. vers) Krisztus mennyei szentélyben végbevitt főpapi szolgálata végén veszi át az országot. *A népek, nemzetek és nyelvek, amelyek néki szolgálnak*, a megváltottak seregei. Nem a világ istentelen népei, mert ezek megsemmisülnek az Úr második eljövetelénél. A Krisztushoz tartozók, akik a Föld minden nemzetéből valók, Isten országában találnak igazi otthonra, ahol örömmel és vigaszsággal szolgálnak Uruknek örökkön-örökké.” (Uriah Smith: *Daniel and the Revelation*, Southern Publishing Association, 1897, 115. o.)

„A földi törvényszékek döntései iránti legnagyobb érdeklődésünk is csupán halvány árnyéka annak a figyelemnek, amit a mennyei törvényszék tanúsít, amikor az élet könyvébe bejegyzett neveket az egész Föld Bírója megvizsgálja. Mind-

azok bűneire, akik a Krisztus vérébe vetett hit által győztek, a mennyei közbenjáró bocsánatot igényel, hogy visszajuthassanak édeni otthonukba, és megkoronázott társaikkal ők is »az előbbi hatalom« (Mik 4,8) örökösei lehessenek. (...) Krisztus (...) nemcsak bocsánatot és megigazítást kér népe számára, hanem részt is dicsőségéből, és helyet a trónján.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 431. o.)

Jelentősége van annak is, hogy Jézus Emberfiaként jelenik meg az ítéletben. Arról tanúskodik ez, hogy örökre egygé vált az el-esett emberiséggel, örökre egyesítette magát velünk, emberekkel. Jézus úgy szólt visszajöveteléről, hogy Emberfiaként fog megjelenni az ég felhőiben, Atyja dicsőségében és a szent angyalok kíséretével (Mk 14,62; Mt 24,30).

6 Mit jelent az, hogy a Föld feletti uralom végül átadatik a „szentek népének”?

- „A magasságos eget szentjei veszik majd az országot, és bírják az országot örökké és örökkön-örökké. (...) Az idő eljött, és elvették az országot a szentek. (...) Az ország pedig és a hatalom, s az egész ég alatt lévő országok nagysága átadatik a magasságos eget szentjei népének.” (Dn 7,18.22.27)
- .....
- .....
- .....

Mihelyt eltörlik Isten hívő népének bűneit az ítéletben, nekik ítélik az örök élet jogát. Ekkor Jézus – a megváltás művének végrehajtója, a bűn hatalmából kimentett emberiség képviselője – átveszi népe számára a Föld feletti uralom jogát mint az ő öröksé-

güket. Olyan örökség ez, amelyet Isten eredetileg a teremtéskor nekik adott, amikor így szólt: „Hajtsátok birodalmatok alá a földet, uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, a földön csúszómászó mindenféle állatokon.” (1Móz 1,28) A 8. zsoltár is ezt mondja az emberről: „Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél, dicsőséggel és tisztességgel koronáztad meg őt! Úrrá tetted őt kezeid munkáin, mindent lábai alá vetettél.” (6–7. vers) Bűnbeesésével azonban átjásztotta az ember ezt az örökséget Isten és az ember esküdt ellensége, Sátán kezébe. Így lett Sátán „e világ fejedelme” (Jn 14,30). Jézus azonban lejött a Földre, megvívta küzdelmét, meghozta kimondhatatlan áldozatát, azért, hogy megmentse az embert, és ezenfelül még eltékozolt, eljásztott örökségét is visszaszerezze.

A mennyei lények boldogan kiáltják, amikor Jézus elnyeri a meghatalmazást a Föld feletti hatalomátvétellel övéi érdekében és javára: „E világ országai a mi Urunkéi és az Ő Krisztusáé lettek, aki örökkön-örökké uralkodik.” (Jel 11,15) A megváltott emberiséget képviselő huszonnégy vén pedig ezt mondja: „Hálát adunk néked, Uram, mindenható Isten, aki vagy, aki voltál, és aki eljövendő vagy, mert a Te nagy hatalmat kezedhez vetted, és országglásodat elkezdted.” (Jel 11,17)

Ezt követően Jézus visszajön a Földre, hogy érvényt szerezzen a mennyei határozatnak. Mennyire vágyakozhat arra, hogy népét boldog, örökre szóló szabadításban részesítse! És milyen boldogan kísérik el Őt a mennyei seregek, hogy vele legyenek, amikor a hatalomátvételt megvalósítja, hogy együtt örvendzhessenek Krisztussal és megváltottaival!

Ezután már csak az van hátra, ami ennek az egész boldog beteljesülésnek a tetőpontja: Jézus „Atyja házába”, azaz a mennybe viszi népét (Jn 14,1–3) „a menyegzői vacsorára” (Jel 19,6–8). Atyja elé állítja őket, aki a megváltás tervét elgondolta, és maga is végtelen áldozatot hozott értük (Jn 3,16). Jézus bemutatja megváltottainak egész birodalmát, az Ő dicsőségét, amellyel e világ alapítása óta rendelkezett (Jn 17,24).

Ennek az uralomnak és örömnök soha nem lesz vége, mert Isten népe örökre szabad a bűntől. A Föld már csak a végső megtisztításra és újjáteremtésre vár. Amikor ez is megvalósul, Jézus így szól megváltottaihoz: „Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek az országot, mely számotokra készítettett a világ megalapítása óta.” (Mt 25,34) Ekkor a megváltás műve már teljes, tökéletesen befejezett. Visszaáll minden úgy, amint a bűneset előtt létezett. De a megváltottak Isten felől való ismerete és Isten iránti hála kifejezhetetlenül mélyebb lesz, mint korábban, illetve kezdetben volt.

Az e heti adomány a szekszárdi Comenius Általános Iskolát támogatja.

FÜGGELÉK

A kis szarv „nagyzó beszédei”

1. A római egyház a maga földi, történelmi valóságában azonos Isten országával, illetve Krisztussal magával. Mint ilyen, tökéletes és tévedhetetlen (vö. Mt 13,28–49; 22,1–14).

A római egyház hivatalos mai tanítása így hangzik: „A hívők összessége nem tévedhet meg hitében. Ezt a kiváltságos tulajdonságát akkor nyilvánítja ki, az egész népben meglévő természetfölötti hitérzék birtokában, amikor – kezdve a püspököktől a legjelentéktelenebb világi hívekig – kifejezi általános egyetértését a hit és erkölcs dolgaiban. Így Isten népe azzal a hitérzékkel – amelyet az Igazság Lelke hoz létre és tart ébren benne, a szent Tanítóhivatal vezetése alatt – (...) hiánytalanul birtokolja a hitet, amely egyszer s mindenkorra szóló öröksége a szenteknek. (...)

Az Egyház egyszerre hierarchikus szervekkel ellátott társaság és Krisztus misztikus teste. (...) Ezek a dimenziók együtt alkotnak, emberi és isteni elemekből álló, egyetlen összetett valóságot. (...) Krisztus és az Egyház tehát a »teljes Krisztus« (Christus totus). Az egyház egy Krisztussal. (...) Ez az Egyház ebben a világban mint alkotmányos és rendezett társaság, a Katolikus Egyházban áll fenn (...) vagyis a Péter utóda meg a vele közösségben élő püspökök által kormányzott Egyházban...” (A katolikus egyház katekizmus, Bp., Szent István Társulat, 1994, 35., 166., 171., 175. o.)

2. A pápák Krisztus helytartói. (Vö. Jézus ígéreteivel: Krisztus velem marad egyházával a világ végezetéig – Mt 28,20 – a Szentlélek által, akit Ő egyedül rendelt helyetteséül – Jn 14,16–17!)

Az egyház mai hivatalos tanítása: „A pápa, Róma püspöke és Szent Péter utóda »örök és látható őselve és alapja az egységnek mind a püspökök, mind a hívők sokaságában«. A római pápának ugyanis tisztsége folytán – miszerint ő Krisztus helyettese és az egész Egyház Pásztora – teljes, legfelsőbb és egyetemes hatalma van az Egyházon, és ezt mindig is szabadon gyakorolhatja.

»A kollégiumnak, vagyis a püspökök testületének csupán akkor van meg a maga sajátos tekintélye, ha hozzáértik a római pápát, a főt.« Mint olyan, ez a kollégium is »hordozója az egész egyháza kiterjedő legfőbb és teljes hatalomnak, de ezt a hatalmat csak a római püspök beleegyezésével gyakorolhatja.« »Sohasem lehetséges olyan egyetemes zsinat, amelyet Péter utóda nem erősít meg, vagy legalább el nem fogad.«” (Uo., 188. o.)

3. A pápák mint Krisztus helytartói, helyettesei tévedhetetlenek, ennek megfelelő tekintély és tisztelet illeti meg őket.

A római császárkultusz, a római császárok istenítésének hagyománya folytatódik ebben. Az 1512-es lateráni zsinaton hangzott el a pápára vonatkozóan: „Te vagy egy másik isten a földön!” A pápai csalatkozhatatlanságot az 1870-ben tartott I. vatikáni zsinaton tették egyházi dogmává (vö. Rm 3,10; Mt 23,8–10 stb.).

A pápai tekintély Péter apostolra való visszavezetése nem állja meg a helyét, sem bibliailag, sem egyháztörténelmileg. De még ha úgy gondolkodik is valaki, hogy Péter – Krisztus által rendelt apostolsága és „oszlop” (Gal 2,9) szerepe révén – az Isten által rendelt egyházvezetői tekintély megtestesítője és példaképe, akkor sem mondható, hogy Péter tévedhetetlen lett volna. A Krisztus mennybemenetele utáni időben sem, apostolként sem volt az. Tanúskodik erről a Gal 2,9–14-ben feljegyzett eset. Ezenfelül az imádatot még Isten angyalai is elutasítják maguktól: Jel 19,10; 22,8–9.

Az egyház mai hivatalos tanítása: „Krisztus, hogy megőrizze az Egyházat az apostolok által átadott hit tisztaságában, (...) meg akarta adni Egyházának a saját tévedhetetlenségében való részese-
dést. A »természetfölötti hitérzék« révén Isten népe »elveszí-

thetetlenül birtokolja a hitet» az Egyház élő Tanítóhivatalának vezetésével. (...) Krisztus a pásztorokat ellátta a tévedhetetlenség karizmájával hit és erkölcs dolgában. (...) Ez a csalatkozhatatlanság megvan a római pápában, a püspöki kollégium fejében tisztsege folytán, valahányszor végérvényesen meghatároz és kihirdet egy hittani vagy erkölcstani igazságot mint az összes keresztények legfőbb pásztorja és tanítója, aki megerősíti testvéreit a hitben. (...) Az Egyháznak ígért csalatkozhatatlanság megvan a püspökök testületében is, amikor Péter utódával együtt gyakorolja legfőbb tanítói tisztét, főleg egy egyetemes zsinaton. Amikor a legfőbb Tanítóhivatal által az Egyház előterjeszt valamit – hogy higgyük Isten kinyilatkoztatásaként és mint Krisztus tanítását – »hívó engedelmességgel kell ragaszkodni döntéseihez.« (Uo., 189. o.)

4. „Az egyházon kívül nincs üdvösség.” (Vö. Ap csel 4,12; Jn 4,21.23–24, vö. Jn 10,16.) Modernizált, árnyalt átértelmezésekben a mai napig is változatlanul vallja a római pápaság a középkori Unam Sanctam enciklikának ezt a tételét.

Az egyház mai hivatalos tanítása: „Hogyan kell érteni ezt az egyházatyák által gyakran ismételt állítást? Pozitív módon megfogalmazva azt jelenti, hogy minden üdvösség a Főtől, Krisztustól jön, az Egyház által, ami az ő Teste: A Szentírás és a hagyomány alapján azt tanítja a zsinat, hogy ez a földön vándorló Egyház szükséges az üdvösségre. Mert egyedül Krisztus a közvetítő és az üdvösség útja, Ő pedig számunkra jelenvalóvá az ő testében lesz, ami az Egyház. (...) Nem üdvözülhetnek tehát azok, akik nem akarnak belépni az Egyházba, vagy nem akarnak megmaradni benne, noha jól tudják, hogy Isten, Jézus Krisztus által, az üdvösség szükséges intézményének alapította meg a Katolikus Egyházat.” (Uo., 181. o.)

5. „Az egyházi hagyomány a Szentírással egyenértékű kinyilatkoztatást jelent.” (Szenhagyományon az egyházatyák tanításai, a zsinati határozatok, a pápai megnyilatkozások és az egyház közös hite értendő. Vö. Mt 5,19; 5Móz 4,2; Jel 22,18–19; Mt 15,9; Lk 8,21.)

Az egyház mai hivatalos tanítása: „A szenthagyomány és a Szentírás tehát szorosan összefonódik és átjárja egymást. (...) Ennek következtében nem csak a Szentírásból meríti az egyház az összes kinyilatkoztatott dolgokra vonatkozó bizonyosságát. Mindkettőt egyforma áhítattal és megbecsüléssel kell tehát elfogadni és tisztelni. (...) Kizárólag az Egyház eleven tanítóhivatalára van bízva az a feladat, hogy hitelesen magyarázza Isten írott vagy áthagyományozott Igéjét. Tekintélyét Jézus Krisztus nevében gyakorolja. (...) Világos tehát, hogy Isten bölcs rendelkezése szerint annyira összetartozik és egymásra van utalva a szenthagyomány, a Szentírás és az egyházi tanítóhivatal, hogy egyikük sem lehet meg a másik kettő nélkül.” (A *Dei Verbum* konstitúció részlete; idézi *A II. vatikáni zsinat dokumentumai*, Bp., 1975, 148. o.)

„A Szentírás Isten szava, mert az isteni Lélek sugalmazására foglalták írásba. A Szenthagyomány viszont Isten szavát, amelyet Krisztus Urunk és a Szentlélek bízott az apostolokra, sértetlenül származtatja át ezek utódaira, hogy igehirdetésükkel, az igazság Lelkének fényénél, hűségesen őrizzék, kifejtsék és terjesszék.” (A *katolikus egyház katekizmusa*, 33. o.)

6. „A pápa és a felszentelt papság bűnbocsátó hatalommal rendelkezik.” (Vö. Mk 1,7 stb.)

Az egyház mai hivatalos tanítása: „Az Úr azt akarja, hogy tanítványainak mérhetetlen hatalma legyen: azt akarja, hogy szegény szolgálói végbevigyék az ő nevében mindazt, amit Ő tett, amikor a földön volt. A papok olyan hatalmat kaptak, amit Isten sem az angyaloknak, sem a főangyaloknak nem adott. Isten ott fenn szentesíti mindazt, amit a papok tesznek itt lenn. Ha az Egyházban nem lenne a bűnök bocsánata, semmiféle reménye sem létezne, sem az örök életnek, sem az örök szabadulásnak. Adjunk hála Istennek, aki Egyházának ilyen ajándékot adott. (...) Krisztus akaratából az Egyháznak hatalma van a megkereszteltek bűneinek megbocsátására, és azt a püspökök és a papok által állandó jelleggel gyakorolja a bűnbocsánat szentségében.” (Uo., 206. o.)

7. A miseáldozatban az ostya és a bor Krisztus valóságos testévé és vérévé változik át a felszentelt pap konszekráló igéinek hatására.

Ez tulajdonképpen azt az állítást foglalja magában, hogy a teremtmény ember szava teremti a teremtető Krisztust. És ami még súlyosabb: Krisztus egyszeri, „kimondhatatlan” (2Kor 9,5) és „tökéletes” áldozatát úgy mutatja be, mint amelyet meg kellene és meg lehetne ismételni. Ezen kívül azt is magában foglalja az átlényegülés eszméje, hogy a bűntől materiális úton meg lehet tisztulni (vö. Jn 6,63; Zsid 9,25–26 stb.).

Az egyház mai hivatalos tanítása: „Az Egyházban mindig élt az a meggyőződés, amit a szent zsinat újból kinyilvánít: a kenyér és a bor átváltoztatása által a kenyér egész lényege Krisztus, a mi Urunk, testének lényegévé változik, és a bor egész lényege az ő vérének lényegévé; és a katolikus Egyház ezt a változást helyesen és pontosan nevezte el transzsubstantiációnak, átlényegülésnek. Krisztus eucharisztikus jelenléte az átváltoztatás pillanatában kezdődik, és addig tart, amíg az eucharisztikus színek megmaradnak. Az egész Krisztus van jelen a színek mindegyikében, és az egész Krisztus van jelen azok minden egyes részében, oly módon, hogy a kenyértörés nem osztja meg Krisztust. (...) A Szentmise liturgiája során Krisztusnak a kenyér és a bor színe alatti valóságos jelenlétébe vetett hitünket kifejezzük többek között térdhajtással, vagy az Úr iránti imádat jeleként mély meghajlással. Az Oltáriszentséget megillető imádó hódolatot nemcsak a szentmisében adta és adja meg a katolikus egyház, hanem a szentmisén kívül is. Az átváltoztatott ostyát a lehető leggondosabban kell őrizni, a hívek ünnepélyes tiszteletének tárgyául kell kitenni, és a népsokaság örömeire körmenetekben körülhordozni. (...) Krisztus valóságos testének és valóságos vérének jelenlétét ebben a szentségben az ember nem az érzékek útján veszi tudomásul, hanem egyedül a hit által. (...) Az Eucharisztia úgy egyesít bennünket Krisztussal, hogy bennünket egyszerre megtisztít az elkövetett bűnöktől és megóv a jövődő bűnöktől.” (Uo., 287–288., 290. o.)

II. Történelmi adalékok az 1260 esztendőös prófétikus időperiódus azonosításához

1. *Justinianus törvényhozása*

Justinianus keletrómai császár (527–565) a zsinatok egyházi törvényeit állami törvényekké tette, döntő lépésként a középkori állam-egyházi képlet kialakulásához. A következő törvényekre utalunk:

– *131. novella (póttörvény), I. fejezet:* „Ennekokáért mi elrendeljük, hogy azokat a szent egyházi szabályokat, amelyek elfogadtattak és megerősítettek a négy Szent Zsinat által, nevezetesen a háromszáz és tizennyolc szent püspöknek Konstantinápolyban megtartott zsinatával, az első efézusi zsinattal, amelyen Nestorius elítéltetett, és azzal a zsinattal, amelyik Chalcedonban gyűlt egybe, amelyen Eutychest és Nestoriust egyházi átokkal sújtották, úgy tekintsék, mint törvényeket. Ennek a négy zsinatnak dogmáit úgy fogadjuk el, mint szent írásokat és azok rendeleteit mint törvényesen hatályban állókat hajtjuk végre.” (Justinianus érvényesítette a korábbi eretneküldöző rendeleteket azért, hogy a törvénykódexbe foglalta őket, és még újabbat is kapcsolott hozzájuk, ami az államvallás védelmét minden ellenzéki vallási irányzattal szemben hathatósan szolgálta.)

– *131. novella, VIII. fej. 1. szakasz:* „Ha valaki azt merészelné, hogy az ő saját házában végezzen vallásos szolgálatokat, avagy elővárosban, illetve megengedné másoknak azt, hogy ezt cselekedjék a papság valamelyik tagjának jelenléte nélkül, aki az egyházmegye legszentebb püspökének hatósága alá tartozik, elrendeljük, hogy fentebb említett házat, kültelki helyiséget, vagy a földet, amelyen az ilyenfajta sérelmet elkövették, a legszentebb püspök, vagy az ő sáfára, avagy a polgári magisztrátus igényelje ki az illető helység egyházának hasznára.”

– A harmadik legdöntőbb, a *pápaság világhatalmát megalapozó császári rendelet Justinianus 533-as rendelete:* (Előzmények: Justinianus beleavatkozott a nestorianus irányzattal kapcsolatos teo-

lógiai vitába, a nestorinausok fellebbeztek a római püspökhöz, akinek a császár levelet küldött Hypatius filippi, és Demetrius efézusi püspökök követségével. Ezt a levelet belefoglalták a *Codex Justinianus*-ba, ami által az törvényerőre emeltetett.)

– *Justinianus levele II. János római püspökhöz (533. március)*: „Justinianus császár, a győzedelmes, a jámbor, boldog, a hírneves, a diadalmas és a mindenkoron fennkölt Jánoshoz, a pátriárkához, a szép Róma városának legszentebb érsekéhez: Tisztelettel az apostoli Szék és Őszentsége iránt – akiről mi mindenkor megemlékeztünk imádságunkban mind most, mind annak előtte, megtisztelve az ő nyelvének ügyességét, amint illő olyan ember esetében, akit mi atyánknak tekintünk – sietünk Őszentségének tudomására hozni mindazt, ami az egyház állapotával kapcsolatban van, és nekünk mindenkor leghőbb vágyunkat képezte az, hogy megőrizzük az ő apostoli Székének egységét és Isten szent egyházainak állapotát úgy, ahogyan azok a jelenlegi időkben léteznek, hogy azok minden háborgatás és ellenkezés nélkül fennmaradjanak. Ezért arra sarkalltuk önmagunkat, hogy **Kelet összes papjait** egyesítsük és őket **Őszentsége Székének alárendeljük**, és ennélfogva azokat a kérdéseket, amelyek a jelenben felmerültek – noha nyilvánvalóak és minden kétséget kizárnak, megfelelnek Őszentsége és az Apostoli Szék tanainak, amelyeket szüntelenül szilárdan szemmel tartottunk és az összes papokkal prédikáltattunk –, mégis mi szükségesnek láttuk, hogy azokat Őszentsége figyelmébe ajánljuk. Mert mi semmi olyat, ami az Egyház állapotával kapcsolatos, nem tűrjük, hogy Őszentsége tudomására hozása nélkül tárgyalassék, mivel ő az összes szent egyházak Feje, és miután mi minden módon kényszerítjük magunkat – amint ezt már kijelentettük –, **hogy megnöveljük az Ön Székének tisztességét és tekintélyét...**”

„Az ősi Rómának nem csupán a törvények, a törvények eredete az osztályrésze, hanem nincs egyetlen olyan ember sem, aki kételkedne, **hogy abban van a legmagasabb főpapság csúcspontja.**”

(A *Codex Justinianus*-hoz kapcsolt *Novellae*-ből, a 9. novella – póttörvény – előszava)

„Ennélfogva teljes egyetértésben a zsinatokon hozott intézkedéssel elrendeljük, hogy **a régi Róma legszentebb pápája legyen a legmagasabb rangú az összes főpapok között**, azonban Konstantinápolynak, vagyis az új Rómának áldott érseke a második helyet töltse be a régi Róma apostoli Széke után, mint **amelynek az összes többi székhelyeket meg kell előznie.**” (A *Codex Justiniani*-hoz kapcsolt *Novellae*-ből, 131. novella, II. fejezet – Le Roy Edwin Froom, i. m., I. köt., *Gradual Emergence of the Papal Power* c. fejezet)

2. Róma püspökének kiszabadítása az ariánus keleti gótok elnyomása alól 538-ban

„A gótok a győzelmes Belizár elől 538 telén visszavonultak, hogy felkészüljenek a döntő tavaszi hadjáratra. Hiába hagytak Rómában 4000 főnyi gót őrséget, mert amikor a pápa, a papság, a szenátus és a nép értesült Belizár (Justinianus hadvezére) közeledtéről, megnyitották a kapukat, mire a gót őrség egy másik kapun harc nélkül kivonult. (...) A gótoknak Teudebert frank király küldött 10 000 burgund harcost. (...) A győztes mégis Belizár maradt, aki kiéheztetéssel elfoglalta Ravennát, hatalmas zsákmánnyal visszahajózott Konstantinápolyba, a győzelmi jelvényeket császári ura lábaihoz tette, s az elfogott gót királyt, Wittigest és büszke nejét a császár kezébe adta.” (Félegyházi József: *Az egyház a korai középkorban*, Bp., Szent István Társulat, 1967, 110–111 o.)

3. Az 1798-as időpont a középkori pápai teljhatalomnak véget vető eseménysorozat

Előzmények: 1790 júliusában a pápa átok alá helyezte a forradalmi Francia Köztársaság törvényét „A papság polgári alkotmányáról”. Ezzel kibékíthetetlen ellentét vette kezdetét a forradalmi Franciaország és a pápaság között.

1793. november 24-én a Francia Köztársaság törvényt hozott a vallás teljes betiltásáról: „Miután Párizs népe kinyilvánította, hogy semmilyen más vallást nem akar elismerni, csak az Ész vallását, a kommün általános tanácsa a következőket rendeli: vala-

mennyi Párizsban létező vallás vagy szekta templomát azonnal be kell zárni. Valamennyi vallás papjait és lelkészeit felelőssé kell tenni mindennemű olyan zavargásért, amely vallásbeli véleménykülönbség okából keletkezik. Minden olyan személyt, aki akár a templom, akár az imaház kinyitását követeli, mint gyanúsat el kell fogni, és be kell börtönözni.

1797. december 27-én forradalom tört ki Rómában, és egy francia tábornokot agyonlőttek a pápai katonák. A francia nagykövet felháborodottan, fenyegetésekkel távozott Rómából.

Az események:

1798. február 10-én a francia seregek bevonultak Rómába, elfoglalták az Angyalvárat.

1798. február 10-én kikiáltották a Római Köztársaságot, megalakították az ideiglenes kormányt, Haller tábornok a Sixtus-kápolnában közölte VI. Pius pápával és a jelenlevőkkel, hogy a pápaság megszűnt létezni, 8 bíborost letartóztattak.

Az 1798. február 15-ei keltezésű 8. számú hirdetmény szövege: „A római nép most ismét belépett felségjogaiba, kijelentvén függetlenségét, birtokba véve a régi Róma kormányzását, megalapította a Római Köztársaságot. Az Itáliában állomásozó francia hadsereg főtábornoka a Francia Köztársaság nevében kijelenti, hogy függetlennek ismeri el a Római Köztársaságot, és hogy az a francia hadsereg különleges oltalma alatt áll. A hadsereg főtábornoka a Francia Köztársaság nevében elismeri azt az ideiglenes kormányzatot, amelyet a mindenható nép javasolt. *Következésképpen minden egyéb földi hatóság, amely a pápa régi kormányzásából származik, eltöröltetett, és semmilyen működést nem fejtet ki többé.* (...)”

A Római Köztársasághoz, amelyet a Francia Köztársaság elismert, mindazok a területek hozzátartoznak, amelyek a campoformiói béke után megmaradtak a pápa földi hatósága alatt.” – Alexander Berthier, kelt Rómában, 1798. február 15-én, a szabadság első évében, kihirdetve a római fórumon és jóváhagyva a kapitóliumon, közfelkiáltással és aláírva számtalan polgár által.”

1798. február 18-án Haller tábornok közölte VI. Piuszal, hogy száműzetésbe kell mennie, kincstárát át kell adnia. Gyűrűit levették ujjáról, „Hadd haljak meg Rómában” kérését elutasították, 48 órát kapott a készülésre, és február 20-án katonai őrizet mellett a franciaországi Valence erődbe vitték, ahol július 28-án meghalt.

További fejlemény:

1804-ben életbe lépett Napóleon törvénykönyve, amely szétválasztja az államot és az egyházat, szemben a justinianusi törvényhozással, amely teljesen összekapcsolta őket. (Le Roy Edwin Froom, i. m., French Revolution Leads to Papal Wound és The Deadly Wound Ends the 1260 years c. fejezetei nyomán, II. köt., 761. o.)

4. Összegzés

A 1260 esztendő időszak tehát nagyon jól körülhatárolható. Kezdő- és záró pontjaként ilyen eseményeket jelöl meg az ihletett prófécia:

– 538-ban a világi hatalom (a keletrómai császár) hatalmat adott a pápának és kiszabadította a keleti gótok ostromgyűrűjéből és fogságából

– 1798-ban a világi hatalom (ezúttal a forradalmi Francia Köztársaság) megvonta a pápaságtól a hatalmat, és fogságba vetette a pápát.

A kos és a kecskebak küzdelve, a kecskebak négy szarva

(8. fejezet, 1. rész)

1 Mikor és hol kapta Dániel a 8. fejezetben feljegyzett isteni kinyilatkoztatást? Ki fűzött hozzá magyarázatot? Hogyan hatott Dánielre mindaz, amit látott és hallott?

- „Belszár király uralkodásának harmadik esztendejében látomás jelent meg nékem, Dánielnek azután, amely először jelent meg nékem. Láttam látomásban, és mikor láttam, Susán várában voltam, amely Elám tartományában van, az Ulai folyam mellett voltam. (...)

Mikor én, Dániel, láttam e látomást és kerestem az értelmét, ímé elém állt egy férfiúhoz hasonló alak. Emberi szót hallottam az Ulai közén, amely kiáltott és mondta: Gábriel, értesd meg vele a látást! Odajött, ahol álltam, és amint jött, megrettentem, orcámra estem. (...) Amikor szólt velem, ájultan estem orcámmal a földre, de megilletett engem és helyemre állított. (...)

Én, Dániel, elájultam, beteg voltam néhány napig, de felkeltem és a király dolgát végeztem. Álmétkodtam ezen a látáson, de senki sem értette.” (Dn 8,1–2.15–17.27)

Belszár király uralkodásának harmadik éve: i. e. 550/549.* A médek és perzsák i. e. 539/38-ban hódították meg a Babilóniai Birodalmat. Belszár harmadik évével tehát – amikor a próféta ezt a látomást kapta – megkezdődött a Babilóniai Birodalom utolsó évtizede. Az egykor oly hatalmas Babilon utolsó, hanyatló időszakában kapta Dániel ezt a látomást.

Nem lehet biztosan eldönteni, hogy ténylegesen Susán várában tartózkodott-e ekkor Dániel, vagy pedig a látomás állapotában volt ott. (A próféta látomásban átélt helyváltoztatásra vonatkozóan lásd például Ezék 8,3; 11,24–25.) Ha ténylegesen ott volt a próféta, akkor „a király dolga” miatt volt ott (27. vers). Az Ulai folyam egy csatorna volt, amely keresztülfolyt Susán városán.

Susán, Elám tartomány fővárosa, Babilónia és Perzsia határvidékén fekszik. Elám tartománya volt az első terület, amelyet a perzsa Círusz meghódított, melyet még Babilon városa bevételel megelőzően elvett a Babiloni Birodalomtól. Később a perzsák téli fővárosa lett Susán.** A látomás színhelye is érzékeltette tehát, hogy honnét támad a következő világbirodalom. A Médiát és Perzsiát jelképező kost – kifejező módon – Susánban, illetve Susán folyója, az Ulai partján pillantotta meg a próféta.

Dániel próféta ezúttal is kapott magyarázatot az eléje tárt kinyilatkoztatást illetően, csakúgy, mint előző prófétikus álma esetében. A magyarázat döntő útbaigazításokkal szolgál a látomás megértéséhez. Állandóan szem előtt kell tartanunk ezt a magyarázatot, amikor a próféciát értelmezzük.

Egy mennyei szózat – úgy tűnik, hogy Isten hangja – Dániel füle hallatára arra utasított egy Gábiel nevű személyt, hogy „értesse meg vele a látást”. Emberi szóval hangzott a szózat, mintegy jelezve Dánielnek Isten szándékát és akaratát, hogy értse meg a kinyilatkoztatást, és nyilván nemcsak ő, hanem mindazok, akik az

---

* Lásd a III. tanulmány 1. kérdésénél a Belszár személyével és uralkodása idejével kapcsolatos megjegyzéseket.

** Eszter könyve is tanúskodik a város Perzsa Birodalomban betöltött szerepéről.

idők végéig olvassák és tanulmányozzák. Később, a 17. versben olvassuk, hogy Gábrriel felszólította Dánielt: „**Értsd meg, embernek fia!**” Ez a felhívás nekünk is szól. Hangsúlyossá teszi azt a biztatást, hogy értjük meg a Dániel könyvében található próféciákat! (Vö. Mt 24,15/b; Dn 12,10)

A *Gábrriel* héber név jelentése: *Isten erős vitéze*. Ez az egyetlen angyalnév, melyet a Szentírás említ. Dániel könyvében kívül Lukács evangéliumában találkozunk Gábrriel személyével, ő jelentette be mind Keresztelő János, mind Jézus születését. Keresztelő János apjának, Zakariásnak így mutatkozott be ez a mennyei lény: „Én Gábrriel vagyok, aki az Isten előtt állok.” (Lk 1,19) Arra lehet következtetni, hogy Sátán megüresedett helyét foglalta el Gábrriel, aki lázadása előtt „felkent, oltalmazó kerub” volt (Ezék 28,14). A 9. és 10. fejezet további bepillantást nyújt majd abba a tevékenységbe, amelyet Gábrriel a megváltási terv megvalósítása érdekében végez.

A 7. fejezetben leírt látomásnál is említette Dániel, hogy nagyon megrendítették a látottak, annyira, hogy „ábrázata is elváltozott” (7,15. 28). Most pedig azt írja, „megrettent és arcára esett”, amikor a hatalmas angyalfejedelem, Gábrriel közeledett hozzá. A 18. versben azt olvassuk, „ájultan esett arcával a földre”, amikor megszólította őt. Gábrriel azonban egyetlen érintésével „megerősítette és helyreállította” a prófétát.

A látomás után ismét elájult Dániel, és „beteg volt néhány napig”. Bizonyosága ez annak, hogy látomása, találkozása a mennyei lényvel valóságos esemény volt. A testi nyomok emlékeztetésén kívül ott forgott benne az egész szemlélt, hallott, nagy horderejű kinyilatkoztatás: „álmélgodott a látáson”, de nem értette.

Mindez azt érzékelteti, hogy mennyivel magasabb rendű a mennyei világ a földinél. Dániel próféta Isten „szent embere” volt (2Pt 1,20–21), mégis csak különleges megerősítés által viselhette el a hatalmas mennyei lény közelségét, vehette át tőle az isteni kinyilatkoztatást. Mennyivel több tiszteletet kellene tanúsítanunk Isten iránt, és minden iránt, ami Vele és a mennyei világgal kap-

csolatos! Mennyivel komolyabban kellene vennünk, hogy minden bűntől meg kell tisztulniuk azoknak, akik békességben szeretnének találkozni Istennel és szent angyalaival Jézus Krisztus dicsőséges visszajövelekor!

Érdemes megfigyelni valamit Dániel könyve szerzőségét illetően is. Említettük az első fejezetnél, milyen általánosan elfogadott a keresztény teológusok körében az a valójában alaptalan és tartahatatlan feltételezés, hogy Dániel könyvét az i. e. 2. században írta egy ismeretlen szerző, Dániel nevében. Milyen személyesek azonban Dániel megjegyzései, itt a 8. fejezetben: „Nekem, Dánielnek... én, Dániel” – ismétlődik a szövegben.

2 Hol van a súlypontja ennek a látomásnak is?

- „[Gábrriel] mondta nékem: Értsd meg, embernek fia, mert az utolsó időre szól ez a látomás! (...) Ímé, én megmondom néked, mi lesz a haragnak végén, mert a végső időre szól. (...) Pecsételd be a látomást, mert sok napra való.” (Dn 8,17.19.26)
-
-

Figyelemre méltó, hogy többszörösen, teljes határozottsággal szögezi le a magyarázat, hogy az „utolsó időre, a végső időre, a harag végére” vonatkozik ez a látomás, és „sok napra való”. A második fejezetben olvasható kinyilatkoztatáshoz hasonlóan itt is oda fut ki a nagy történelmi vázlat, hogy végül „kéz nélküli” (8,25, vö. 2,34.45), azaz felülről való, isteni beavatkozásra kerül sor.

Ezenkívül – a 7. fejezethez hasonlóan – e fejezet további részében a „kis szarvval” jelképezett antikrisztusi hatalommal találkozunk, amely Isten és népe ellen támad, és ez a tevékenysége egészen a vég idejéig tart, amikor a mennyei közbelépés megsemmi-

síti. A kis szarv hatalmát, tevékenységét, valamint az isteni közbelépés mibenlétét kell tehát különösképpen tanulmányoznunk és megértenünk, mert itt van a prófécia súlypontja.

Az antikrisztusi hatalommal és a mennyei közbelépéssel kapcsolatos kijelentéseket egy élénk, szemléletes és pontos történelmi prófécia előzi meg. Ez a prófécia mintegy kinagyít egy részletet a nagy világbirodalmak váltakozásának történetéből. Megragadó a jövendölés tökéletessége, amint ezt látni fogjuk. Mintegy bizalmat ébreszt a továbbiak iránt, ahol a történelem természetfeletti tényezőiről és üdvtörténeti összefüggéseiről lesz szó.

E látomás során kapott Dániel egy olyan kijelentést, amely – a többi időmeghatározó bibliai jövendöléshez képest – a leghosszabb prófétikus időtartamot jelöli ki (14. vers). Közvetlenül ehhez a kijelentéshez kapcsolódnak az idézett ígék, miszerint „az utolsó időre, a végidőre” vonatkozik, „sok napra való” a látomás. Ehhez az időmeghatározáshoz kapcsolódott a prófétának adott utasítás és ígélet is, hogy a vég idejéig pecsételje be ezt a látomást, amikor majd sokan kutatják és megértik (26. vers; vö. 12,4). **A 8. fejezet tehát kiemelkedően fontos a végidőben élő hívők számára.**

3 Mit pillantott meg először a próféta a látomásban? Melyik hatalommal azonosította a szemlélt jelképet Gábrriel magyarázata?

- „Fölemeltem szemeimet és láttam, ímé egy kos állt a folyam előtt. Két szarva volt, ez a két szarv magas volt, de egyik a másikonál magasabb, és a magasabb később növekedett. Láttam a kost szarvaival öklelni napnyugat, észak és dél felé, és semmilyen állat sem állhatott meg előtte, senki sem szabadíthatta meg magát kezéből. Tetszése szerint cselekedett, és naggyá lett. (...) [Mondta Gábrriel:] A kétszarvú kos, melyet láttál, Médiának és Perzsiának királya.” (Dn 8,3–4. 20)

.....
.....
.....

A médek és perzsák szövetségében utóbb a perzsák kerültek túlsúlyba. Ezért emlegetik sokszor csak Perzsa Birodalom néven ezt a világhatalmat. A perzsák felülkerekedésére utal a jelképes ábrázolásban az a mozzanat, hogy a kétszarvú kos nagyobb szarva később növekedett fel. Vö. a 7. fejezetben alkalmazott jelképpel: „a medve az egyik oldalára fordult”. **A médek és perzsák próféciában ábrázolt viszonyáról szóló bővebb, történetírói leírást lásd a tanulmányhoz kapcsolt függelékben!**

A kos „öklelése” három égtáj felé a Perzsa Birodalom legjelentősebb hódításaira utal: Nyugat felé a dúsgazdag kis-ázsiai államot, Lüdiát, valamint Babilóniát hódította meg, délen Egyiptomot és Etiópiát, északon pedig a szkíta területre hatolt be. Talál az a megállapítás is, hogy „semmilyen állat [azaz ország vagy hatalom] nem szabadíthatta meg magát kezéből, tettszése szerint cselekedett, és naggyá lett” (vö. Ésa 45,1–3). A bibliai Eszter könyve is tanúskodik arról, hogy egy későbbi perzsa király, Xerxész (bibliai nevén Ahasvérus) idején milyen roppant hatalom és gazdagság összpontosult a perzsa uralkodók kezében.

Figyelemre méltó, hogy a 2. és 7. fejezetben található prófétikus kijelentéstől eltérően itt nem Babilóniával kezdődik az egymást követő birodalmak bemutatása, hanem Médó-Perzsiával. Nyilván azért, mert a látomás ideje Belsazar 3. éve, és ekkor már nagyon leáldozott a Babiloni Birodalom dicsősége, tulajdonképpen megpecsételődött a sorsa. Dániel tapasztalt, tájékozott államférfi volt. Valószínűleg kézenfekvő volt számára az, amit látomása is megerősített, hogy hamarosan bekövetkezik a hatalomváltás a történelem színpadán.

4 Milyen hatalmat jelképezett a kosra támadó kecskebak? Milyen küzdelmet szemlélt a próféta a kos és a kecskebak között?

- „Míg szemléltém, ímé egy kecskebak jött napnyugat felől az egész föld színére, nem is illette a földet, és ennek a baknak tekintélyes szarva volt szemei között. A kétszarvú koshoz ment, amelyet láttam állni a folyam előtt, feléje futott erejének indulatában. Láttam a koshoz érni, néki dühödött és leütötte a kost. Letörte a két szarvát, és nem volt erő a kosban megállni előtte. Leütötte őt a földre, megtaposta, és nem volt a kosnak senkije, aki megmentse őt annak kezéből. A kecskebak pedig igen nagygyá lett. (...)

[Mondta Gábiel:] A szőrös kecskebak Görögország királya, a nagy szarv pedig, amely szemei között volt, az az első király.”
(Dn 8,5–8/a.21)

.....

.....

.....

Tömör, de igen találó leírást ad a prófécia a soron következő világhatalomról, Nagy Sándor hellén birodalmáról. Meglepetés-szerű történelmi fordulatot ábrázol a prófécia. Senki sem sejtette, hogy nyugatról támad majd egy új hatalom. Görögország (amelyet Jávánnak nevez a héber szöveg*) nem létezett még ekkor egységes országgént. A görög városállamok függetlenek voltak egymástól, és ellenségeskedtek, háborúztak egymással.

Az a megállapítás, hogy a kecskebak „az egész föld színére jött”, és „szinte nem is illette a földet”, tökéletesen jellemzi a ma-

---

* A 8. fejezet első versétől a könyv végéig ismét héber nyelven íródott Dániel könyve. (A 2. fejezetnél említettük, hogy 2,4-től a 7. fejezet végéig arám nyelvű a könyv.)

kedón-görög Nagy Sándor hódításait: „Tizenhárom esztendő alatt akkora területet foglalt el, amelynek egyik határa 4500 kilométerre, azaz olyan távolságra volt a másiktól, mint Leningrád Lisszabontól. A Schreider házaspár 1966-ban a washingtoni Nemzeti Földrajzi Társaság megbízásából a Nagy Sándor lováról, Bukephaloszról elnevezett terepjárón elindult a hódító nyomában. Útjuk több mint egy évig tartott. Már a bejárt országok száma is tekintélyes: Görögország, Törökország, Libanon, Jordánia, Egyiptom, Líbia, Szíria, Irak, Irán, Afganisztán, a szovjet Türkmén, Üzbég és Tadzsik Köztársaság, Pakisztán, India, majd újra Irán és Irak, s Izraelt még el is kerülték. Pellában (Makedónia fővárosa) nullára állították a trachométert, Babilonban, Nabukadneszar palotájának romjainál (itt halt meg Nagy Sándor, miközben hazafelé tartott nagy keleti hadjáratáról) kikapcsolták. Csaknem 25 000 mérföldet, tehát olyan távolságot mutatott, amely megegyezik az Egyenlítő hosszával.” (Vojtech Zamarovský: *A görög csoda*, Madách Kiadó, 1980, 278. o.)

Nagy Sándor i. e. 334 tavaszán indult el hódításaira, és 323 júliusában halt meg. Alig több mint tíz év alatt járta be a fent említett hatalmas területet hadseregeivel, és közben számos, súlyos csatát vívott.

Rendkívül élénk a leírás a kos legyőzéséről: A kecskebak „ereje indulatában nekirontott a kosnak, amelyben nem volt erő ellenállni neki (...) földre taposta a kost (...) nem volt, aki segítsen neki, aki megmentse”. A Perzsa Birodalmat mindössze három év alatt győzte le Nagy Sándor. A perzsa királyt, III. Dareioszt a végsőig, a teljes megalázásig üldözte. Hiába ajánlott neki III. Dareiosz békét, birodalom-megosztást. Kétszer vívott vele olyan csatát (Isszosznál és Gaugamelánál), amelyekben becslések szerint kb. 100-100 ezer perzsa katona esett el. Sok perzsa szatrapa (tartományfőnök) önként megadta magát. A Nagy Sándor elől folyton menekülő III. Dareioszt végül egyik főembere ölte meg. (Lásd mindezt részletesebben a tanulmányhoz kapcsolódó függelékben.)

A kecskebak „tekintélyes szarva” igen találóan ábrázolja az „első királyt” (21. vers), a világhódító Nagy Sándort. Képességei és ambíciói meghatározó tényezőt jelentettek. A mennyei támogatás ekkor már elállt a perzsa uralkodók mellől, így kiszolgáltatottak lettek (Dn 10,20; vö. 11,1). Ez volt a rendkívüli események természetfeletti háttere.

Dn 8,20–21 jelentőségével és történelemformáló szerepével kapcsolatban érdekes feljegyzés található Josephus Flavius *A zsidók története* c. művében:

„[Nagy] Sándor (...) Jeruzsálem ellen indult. Jojada főpap (...) hírére vette, hogy a király már nincs messze a várostól, a papokkal, és a város népével együtt. (...) ünnepélyes menetben vonult ki a városból. (...) Amikor Sándor megpillantotta a fehér ruhás tömeget, a bisszusruhás papokat és a főpapot kék-arany díszruhájában (...) eléjük ment, hódolt Isten nevének, és mindenekelőtt a főpapot köszöntötte. (...) A zsidók kíséretében bevonult a templomba, a főpap utasítása szerint áldozott Istennek, s a főpapot és a papokat a legnagyobb tisztelettel tüntette ki. *Amikor Dániel könyvét is megmutatták neki azzal a jövendöléssel, hogy egy görög ember pusztítja el majd a Perzsa Birodalmat, ezt a célzást is önmagára vonatkoztatta, és örömmel bocsátotta el a népet.* Másnap azonban összehívta őket, és felszólította, hogy kívánjanak ajándékokat, amennyit csak akarnak. Amikor pedig a főpap engedélyt kért, hogy ősi törvényeik szerint élhessenek és minden hetedik évben mentesek legyenek a szolgáltatásoktól, Sándor ezt a kérését szívesen teljesítette. Mikor továbbá arra kérték, engedje meg a Babilonban és Médiában élő zsidóknak is, hogy törvényeik szerint éljenek, ezt ugyancsak megengedte.” (1966-os budapesti kiadás, 42–44. o.; XI. könyv, VIII. fejezet.)

Josephus Flavius közléseit nem lehet mindig megbízhatónak tekinteni, mert *A zsidók története* c. műve sok legendás elemet tartalmaz. A fenti beszámolóban azonban kétségtelenül van valóság-alapja, mert történelmi tény, hogy az említett előjogokat Nagy Sándor biztosította a zsidóknak.

Megjegyzendő, hogy a kecskebak azonosítása a makedón Nagy Sándor által alapított hellén birodalommal még akkor is kézenfekvő lenne, ha a prófécia nem nevezné néven. A kecske ugyanis Makedónia nemzeti szimbóluma volt. „Számos görög afféle »félbarbár országnak« tartotta Makedóniát. Lakói ugyan görögül beszéltek, de olyan nyelvjárásban, amely eléggé eltért az attikai koinétól. A görög isteneket tisztelték és görög szokások szerint éltek, de a görögség többi részével évszázadokon keresztül úgyszólván nem érintkeztek. A helyi (trák illír törzsekből álló) lakossággal is nagyobb mértékben keveredtek, mint a többi görögök. A hagyomány szerint csak az i. e. 9–8. században telepedtek be országukba, mégpedig a Peloponnészoszról. Perdikkasz (vagy Karanosz) királyuk vezette őket ide Argoszból, első fővárosukat, Aigait is ő alapította.” (Vojtech Zamarovský, i. m., 272. o.) Az első főváros, Aigai neve az aiksz/aigosz görög szóból származik, ami kecskét jelent. Az a legenda kapcsolódik ehhez, hogy Karanosz király népével vándorolva, valamilyen jóslat alapján egy kecskét vitt magával, hogy új hazájukba vezesse őket, majd egy nagy viharban egy menekülő kecskenyáj vezette őt Aigai területére, ahol várost alapított. Így lett a város neve Aigai,* kecskék városa. Nagy Sándor Roxanétól született fiának is az Alexander Aigeos (kecskefiú) nevet adta.

A prófécia azonosítását már az egészen korai szerzők műveiben is megtaláljuk. Hippolitus ezt írta a 3. században, *Értekezés Krisztusról és az Antikrisztusról* c. művében: „A párduc felkelt, a bakkecske megérkezett, szétzúzta a kost, darabokra törte annak szarvait, széttaposta lábaival. (...) Azután a kecskebak nagy szarva helyében négy támadt. Örvendezz, áldott Dániel, nem követtél el tévedést, mindezek a dolgok bekövetkeztek.” (Idézi Le Roy Edwin Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, I. köt., Washington, 273–274. o.)

---

* A makedónok későbbi fővárosa, Pella. Innen indult el Nagy Sándor is világhódító útjára hadseregével.

5 Mi lett a sorsa Nagy Sándor roppant birodalmának?

- „A kecskebak pedig igen naggyá lett, de mikor elhatalmasodott, eltört a nagy szarv, és helyébe négy tekintélyes szarv nőtt az ég négy szele felé. (...)

A szőrös kecskebak Görögország királya, a nagy szarv pedig, amely szemei között volt, az az első király. Hogy pedig az letört, és négy állt helyébe: négy ország támad abból a nemzetből, de nem annak erejével.” (Dn 8,8.21–23)

.....

.....

.....

Ismét megállapíthatjuk, hogy a prófécia nagyon tömör, ugyanakkor igen precíz. Valóban így történt: „amint elhatalmasodott” a kecskebak, „letört a nagy szarv”. Nagy Sándor nem volt egészen 33 éves, amikor – hódításai csúcán – meghalt Babilonban. A megerőltetés után, amit utolsó, Indiába is behatoló hadjárata jelentett, valamint utolsó éveit mértéktelen ivászata miatt a szervezete nem tudott leküzdeni egy lázas betegséget, amely valószínűleg malária volt. Arra is gondolhatunk, hogy Istennél is letelt a neki adott idő, mert Nagy Sándor kezdte istenként tiszteltetni magát, és megrázó kegyetlenségeket és igazságtalanságokat követett el részeg önkívületben. **Nagy Sándor önistenítésével kapcsolatban lásd a tanulmányhoz kapcsolt függelék.**

Uriah Smith, az első jelentős adventista próféciamagyarázó tanulságos megjegyzést fűz a prófécianak ehhez a részletéhez: „Amikor elhatalmasodott, akkor letört a nagy szarv. (...) Bizony gyakran ilyen az istentelenek sorsa. Hatalmuk szarva akkor törik le, amikor a legnagyobb biztonságban érzik magukat. Az igazak viszont gyakran, amikor úgy látszik, hogy el fognak veszni, Isten

megtartó ereje által erősek lesznek, ellenségeik azt tapasztalják, hogy a gyenge nádszál nem törik el, és a pislogó gyertyabél nem alszik ki.” (*The prophecies of Daniel and the Revelation*, 1897, The World Arraigned before the Court of Heaven c. fejezet)

Nagy Sándor halála után azonnal rettenetes harcok törtek ki hadvezérei, az ún. diadokhoszok (örökösök) között. E háborúk nyomán megölték Nagy Sándor feleségét, fiát, törvénytelen fiát, anyját, mostohatestvérét. Az történt, amiről a prófécia így tudósít: a letört szarv „helyébe négy tekintélyes szarv nőtt az ég négy szele felé”. A magyarázat értelmében ezt jelenti a jelképes ábrázolás: „négy ország támad a nemzetből, de nem annak erejével”. A négy utódállam valóban tekintélyes és erős volt, de nem közelíthette meg Nagy Sándor birodalmának hatalmát, annál is inkább, mivel sok kegyetlen harcot vívtak egymással a későbbiekben is.

A négy utódállam a következő volt: Egyiptomban a Ptolemaioszok (Nagy Sándor hadvezére, Ptolemaiosz leszármazottai), Szíriában a Szeleukidák (Nagy Sándor hadvezére, Szeleukosz utódai), Kis-Ázsiában Lüszimakhosz, majd az Attalidák (Attalosz utódai), Görögországban pedig Kasszander, majd pedig az Antigonidák (Antigonosz utódai) uralkodtak.

6 Hogyan utal ez a prófécia is arra, hogy az egymást követő birodalmakat mindinkább a bűn elhatalmasodása jellemezte? Mi szab gátat a bűn pusztításának a történelemben, mi ad erőt és reményt az istenfélőknek?

- „Hogy pedig az letörettetett, és négy állt helyébe: négy ország támad abból a nemzetből, de nem annak erejével. Ezek országai után, amikor betelik a gonoszság...”* (Dn 8,22–23)
- Vö. Hab 1,12/a,13; 2,1–4.6/b.8.12–14: „Avagy nem te vagy-e, Uram, öröktől fogva az én Istenem, Szentem? (...) Tisztábbak

---

* Pontosított fordítás szerint.

szemeid, hogyszem nézhetnéd a gonoszt, és a nyomorgatást nem szemlélheted. Miért szemléled hát a hitszegőket, és hallgatsz, amikor a gonosz elnyeli a nálánál igazabbat? (...)

Ímé, felfuvalkodott, nem igaz őbenne az ő lelke, az igaz pedig az ő hite által él. (...) Jaj annak, aki rakásra gyűjti, ami nem övé! De meddig? (...) Mivelhogy kifosztogattál sok nemzetet, kifosztanak téged mind a többi népek az emberek véérért, az országok, városok és minden bennük lakozók ellen való erőszaktételért. (...) Jaj annak, aki várost épít vérengzéssel, és aki várat emel álnoksággal.

Avagy ímé, nem a Seregek Urától van-e ez, hogy a népek tűznek építenek, és a nemzetek a hiábavalóságnak fáradoznak? Mert az Úr dicsőségének ismeretével betelik a föld, amiképpen a folyamok megtöltik a tengert.”

.....

.....

.....

A Dániel könyve 2. fejezetében olvasható prófétikus kinyilatkoztatás a nagy emberszobrot alkotó fémek értékcsökkenésével ábrázolta az egymást követő birodalmak egyre mélyebb hanyatlását erkölcsi szempontból, valamint a mennyei befolyás érvényesülése szempontjából. Ennél a prófétikus látomásnál is azt látjuk, hogy Nagy Sándor utódállamait, az ún. diadokhoszok (örökösök) uralmát úgy mutatja be a jövődőlés, mint amelyekben tetőzik a gonoszság. **A tanulmányhoz kapcsolódó függelékben történetírói jellemzést találunk a diadokhoszok uralmáról. Ennek fényében láthatjuk, miért mondja róluk a prófécia azt, hogy „gonoszságuk betelt”.**

Hogyan éli át mindezt, hogyan őrzí meg hitét és reményét a hívő ember a történelem sötét korszakaiban? Erről tesz bizonyágot a Habakuk próféta könyvéből idézett részlet. Az igaz ember

mindenkor „hitből él”. Bátorságot és erőt vesz Isten ígéreteiből, amelyek igen bizonyosak számára. Rendületlenül bízik Isten igazságos és irgalmas jellemében, szavahihetőségében. E földön minden bűnnel, önzéssel fertőzött, ezért nincs megállapodás, nincs megnyugvás és biztonság. Isten azáltal ítél meg hatalmakat, hogy engedi, a bűn bűnnel büntettség. Amikor azonban egy nép vagy uralom betölti bűnei mértékét, Isten elvonja tőle oltalmazó kezét. A történelemben ezért törvény a szüntelen változás, a pusztulás és a nagy erőfeszítésekkel való újjáépítés.

Hab 2,14. vers előremutat arra az időre, amikor Isten megváltási terve véglegesen célba ér, amikor a bűn sebeitől sokat szenvedett Földet végül betölti Isten dicsőségének ismerete, mint ahogy a folyamok megtöltik a tengert. Csak az Úr és az Ő igazsága marad meg és magasztaltatik fel végül.

„A keresztény a legsötétebb órákban, a legjjesztőbb körülmények között is bízhat abban a Valakiben, aki a fény és a hatalom forrása. Nap mint nap megújulhat reménye és bátorsága Istenbe vetett hite által. »Az igaz (...) az ő hite által él.« Isten szolgálatában nem kell sem csüggedni, sem bizonytalankodni, sem félni! Az Úr nemcsak valóra váltja a benne bízók legdrágább reményeit, hanem többet tesz ennél. Megadja azt a bölcsességet, amelyre a különböző helyzetekben szükség van. Tápláljuk és ápoljuk a próféták és apostolok hitét, azt a hitet, amely megragadja Isten ígéreteit, és várja, hogy az Úr szabadulást hozzon, amikor és ahogyan jónak látja.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 242. o.)

Az e heti adomány a *Sola Scriptura Teológiai Főiskolát* támogatja.
- Hozzájárulás a közösség által fenntartott főiskola működési költségeihez.

FÜGGELÉK

Médek és perzsák

„A kis perzsa királyság lassan, de megállíthatatlanul erősödött. (...) Kénytelen volt elismerni (i. e. 670 körül) a médek fennhatóságát. (...) Nem tudott ellenállni a médek felfelé ívelő hatalmának, és (...) fennhatósága alá került. (...) [A perzsa] I. Kambüszész (...) Média királyának, Asztüagésznek a leányát vette feleségül. Ez a házasság növelte (...) az egy korona alatt egyesített két királyság tekintélyét. Ebből a házasságból született Nagy Kürosz. (...) A királyi palota oszlopaira vésett feliratok szerint ő a »nagykirály, az Akhaimenida«. Ebben a formulában még nagyapjának, Asztüagésznek a fennhatóságát ismeri el. (...)

A babiloni király, Nabúnaid, aki felismerte Kürosz ambiciózus természetét, ügyes politikai húzással a segítségét akarta megnyerni ahhoz, hogy a médektől (...) Harránt megszerezze. (...) Asztüagész tudomást szerzett az ellene irányuló szövetségről, és Küroszt Ekbatánába rendelte. Kürosz nem engedelmeskedett. A méd királynak nem volt más választása, mint hogy a lázadást erőszakkal fojtsa el. A harc kemény volt, és két csatában dőlt el. A második csatát maga Asztüagész vezette, de a győzelmet így sem tudta megszerezni. Elveszítette a csatát, és maga is Kürosz kezébe került, aki nemes lelkűen bánt vele. Kürosz az egyesített Irán fővárosává [a méd] Ekbatánát tette meg. (...)

A médek fölött aratott győzelmet nem követte olyan véres és pusztító diadalmármor, mint amilyenel az asszírok és a babilóniaiak, az elámiak és a karthágóiak a legyőzött népekkel szemben hatalmukat bizonyították. (...) A méd hivatalviselők megtartották tisztségüket, de kineveztek néhány perzsa tisztviselőt is közé-

jük. A hatalom átvétele olyan diszkréten zajlott le, hogy a nyugati népek szemében a perzsa királyság továbbra is a méd királyság maradt.” (Roman Ghirshman: *Az ókori Irán, médek, perzsák, pártusok*, Bp., Gondolat Kiadó, 1985, 102., 106., 108., 110–111. o.)

Perzsa hódítások

„Kürosz mint a méd királyság örököse, valamint Asszíría, Urartu és Kelet-Kis-Ázsia ura, szembe találta magát Lüdiával, ahol i. e. 561 óta Kroiszosz uralkodott. (...) Javaslatot tett Kroiszosznak, hogy ismerje el a perzsa fennhatóságot. Cserébe, mint ígérte, megtarthatja trónját és országát. Kroiszosz ezt elutasította. Ekkor Kürosz Asszíríában összevonta csapatait, átkelt a Tigrisen, (...) indult Kappadokia felé. (...)

Kevés király emlékéet övezték olyan dicsfénnel, mint Küroszét. (...) Nemes lelkű és jóindulatú jelleméből fakadóan sohasem jutott eszébe, hogy a meghódított országokat mind egyformára gyúrja, igen bölcsen meghagyta a koronájához csatolt országok saját belső szerkezetét. Bárhol járt is, elismerte a különböző vallások isteneit, és tisztelettel adózott nekik. Mindenütt a helyi király utódként lépett fel. (...) A perzsák »atyának« nevezték, a meghódított hellének »mesternek« és »törvényhozónak«, a zsidók pedig »felkentnek«. Nem csökkent harci szelleme az évek hosszú során keresztül folytatott háborúkban és hódításokban. A legyőzöttekkel mindvégig nagylelkűen bánt, és kezét nyújtotta feléjük. (...)

Az Egyiptom elleni hadjárat terve Kürosz fejében fogant, ő bízta az előkészületeket Kambüszészre. Apja halála után Kambüszész helyreállította a rendet a birodalomban, majd hadai élén megindult a Nílus völgye felé...” (Roman Ghirshman, i. m., 111., 114–115., 120. o.)

„Miután Kürosz leigázta e népet, felébredt benne a vágy, hogy a masszagetákat is az uralma alá hajtja. Ez az erős és hatalmas

nép sokak szerint a szkütha fajhoz tartozik. (...) Őellenük akart harcolni Kürosz. Bárhova vetette is hadát, egyetlen nép sem volt képes ellenállni neki.” (Hérodotosz: *A görög–perzsa háború*, Bp., Európa Könyvkiadó, 1989, 100–101. o.)

A kos legyőzése

„A [perzsa] Nagykirály bizonyára későn ébredt rá, hogy a görög invázió nem afféle határincidens, amelyet a helybeli szatrapák is elintéznek. Minden katonáját mozgósította, személyesen állt a sereg élére, s elhatározta, hogy megsemmisíti [Nagy] Sándor hadait. (...) A két sereg aztán a Földközi-tenger legkeletibb nyúlványa fölött, Isszosz városka közelében ütközött meg egymással. (...) Sándor pedig egészen Dareioszig verekedte magát. A Nagykirály nem tartott ki, megfordította harci szekerét, és elmenekült. Ezzel jelt adott a perzsa sereg általános futására. (...) Iszonyú öldöklés kezdődött. (...) Az elesett perzsák számát százezerre becsülték. A perzsa hadsereg megszűnt létezni.

A diadalmámor a zsákmányon való csodálkozássá változott: a pompásan berendezett sátrakból álló perzsa tábor (...) a görögök kezébe került. Amikor Sándor belépett Dareiosz sátrába, valósággal megnémult: csak egy idő múlva bírta kimondani: »Erre mondják hát, hogy királynak lenni!« (...) Aztán a rabszolgáktól megtudta, hogy ez csak a király tábori sátra a legszükségesebb berendezéssel, igazi sátra a kincsekkel és a kincstárral úgymond Damaszkuszban van. (...) A Nagykirály fejvesztett menekülése (gyáva félelmében még feleségét és lányait is a győztesek kényekedvére hagyta) arra a meggyőződésre vezette Sándort, hogy ez a férfi nem méltó egy világbirodalom kormányzására. (...)

Türosz ostroma idején küldöttség érkezett Sándorhoz. A Nagykirály már előbb is kérte, hogy adja vissza feleségét és lányait, s váltságdíjként barátsági szerződést kínált neki. Ajánlatára megfelelő választ kapott, amely eszébe juttatta az eddigi harcok

eredményeit. Most tehát új javaslattal állt elő: feleségül adja Sándorhoz a lányát, neki adja királyságának egyharmadát (az Eufrátesztől nyugatra elterülő vidékeket) és tízezer arany táalentumot. (...) Mindez úgy hangzott, akár egy keleti mese, és Sándor a haditanács elé terjesztette. »Ha Sándornak volnék, elfogadnám a javaslatot« – mondta mindannyiuk nevében Parmenión. »Én is elfogadnám, ha Parmenión volnék« – válaszolta Sándor. Megüzente Dareiosznak, hogy nem szándékozik meglegedni a birodalom harmadrészével, amikor az egész az övé lehet, nem szándékozik elfogadni kincsei egy részét, amikor mindet megkaphatja. (...)

Átkelt a sivatagon, majd az Eufráteszen és a Tigrisen, s 2000 kilométernyi menetelés után, félúton a mai Moszul és Erbil között, először pillantotta meg a perzsa sereg táborát. A hatalmas sátorvárosnak látszó tábor Gaugamela falucska mellett terült el, Arrianosz szerint Dareiosz negyvenezer lovas katonát és kerek egymillió gyalogost összpontosított itt, ezenkívül több száz harci kocsija volt, kerekükön hosszú kaszákkal. (...) A csatára i. e. 331. október 1-jén került sor. (...) Arrianosz százezer halotról beszél. Ezt az ütközetet Dareiosz már sohasem heverte ki. (...)

Sándor aztán előlről és hátulról egyszerre támadt a perzsákra. (...) Hamarabb jelent meg [a főváros] Perszepolisz előtt, mintsem a város védői felkészülhettek volna a harcra. (...) Kezébe került Perzsia büszkesége, az Akhaimenida királyok fővárosa minden palotájával, minden kincsesládájával együtt. (...) Csak arany- és ezüstérméből 120 000 táalentumot, azaz több mint háromezer tonnát talált. Perszepolisz kincsei nem voltak mérhetőek görög mércékkel, mint ahogy a mai mércéinkkel sem mérhetőek. (...)

Megtudta, hogy Dareiosz Bészszosz és Nabarzanész szatrapák segítségével új sereget toborzott, s Média fővárosában, Ekbatanában erősítette meg magát. Sándor ellene vonult, Dareiosz azonban újra megszökött. (...) A mai Teherán közelében megtudta, hogy Dareiosz a Kaspi kapu felé menekül (ez egy körülbelül tíz kilométer hosszú hágó az Elbrusz egyik nyúlványában, bejárata és kijárata alig huszonöt méter széles). Sándor felté-

telezte, hogy Dareiosz megerősíti a hágót, így hát igyekezett még Dareiosz előtt odaérni. A hágóban azonban nem védőket, hanem szökevényeket talált. (...) A következő pihenőnél megtudta, hogy a perzsa tábor teljesen felbomlott, a Dareioszhoz hű görög zsoldosok megtagadták az engedelmisséget, és a nagyurak többségével együtt elpártoltak tőle. Sándor harminchat órán át rohant előre. Dareioszt azonban nem sikerült élve kezébe kapnia. Nabarzanész szatrapa az utolsó pillanatban leszúrta késével.” (Vojtech Zamarovský, i. m., 282–286. o.)

„Eltört a nagy szarv”

„Sándor Makedóniába küldte Krateroszt, [aki] (...) azt a felhívást vitte a görög államokba, hogy ismerjék el Sándort istennek. (...) Amikor Keleten kiáltatta ki magát istennek, azt a barbároknak tett engedménynek vélték, hiszen alkalmazkodnia kellett az ottani szokásokhoz. (...) De Görögországban? (...) A legtöbb város végül engedett. (...) I. e. 323 tavaszán aztán a görög államok küldöttei Babilonba mentek, hogy aranykoszorúval koszorúzzák meg Sándort, mint az isteneket illik. De mihelyt visszatértek, utolérte őket a megdöbbentő hír: az új isten belázasodott és meghalt.” (Idézi Vojtech Zamarovský, i. m., 299. o.)

A diadokhoszok [örökösök] harcai

„A Nagy Sándor hagyatékára pályázók kezdetben mindannyian arra törekedtek, hogy az egész hagyatékot megkaparintsák. (...) [Később] mindenki meg akart kaparintani legalább egy részt – lehetőleg minél nagyobbat. (...) Könyörtelen harcba kezdtek egymással: harcuk az egész birodalmat megrendítette, (...) csaknem fél évszázadig tombolt. (...) Az antik történetírók szerint sokkal több emberéletet követelt, mint Nagy Sándor hadjáratai együtt-

véve. Az igazság előnyére egyik fél sem támaszkodhatott, az győzött, akinek pillanatnyilag a legtöbb zsoldos katonája és a legtöbb pénze volt, aki az árulásban vagy a szövetségesek magához csalogatásában megelőzte a másikat. (...)

I. e. 311-ben a diadokhoszok már annyira kimerültek, hogy békét kötöttek egymással: megegyeztek, hogy mindenki azt tartja meg, ami éppen a hatalmában van. Nagy Sándor világbirodalma felbomlott. Az i. e. 311-ben megkötött béke – ha nevezhetjük békének – nem sokáig tartott. I. e. 310-ben (...) a diadokhoszok között ismét fellángolt a harc. Ezúttal már mint önálló uralkodók harcoltak egymással. Fokozatosan királlyá, egyesek istenné kiáltották ki magukat. Hosszú küzdelmek során számos terület és város jó néhányszor gazdát cserélt...” (Vojtech Zamarovský, i. m., 291–292., 297–298. o.)

A 8. fejezetben szereplő „kis szarv” azonosítása – Támadása Isten szentélye ellen

(8. fejezet, 2. rész)

1 Azonosítható-e a 8. fejezetben szereplő „kis szarv” a 7. fejezetben szereplő „kis szarvval”?

- „Négy tekintélyes szarv nőtt az ég négy szele felé, és azok közül egyből egy kis szarv támadt, és nagyon megnőtt délre, napkeletre és a kívánatos föld felé.” (Dn 8,9)
- „Ezek országai után, amikor betelik a gonoszság, támad egy kemény orcájú, ravaszsághoz értő király.” (Dn 8,23)

.....

.....

Amikor a 8. fejezetben újra találkozunk a „kis szarv” szimbólumával, a 7. fejezetben említett „kis szarv” jut eszünkbe, amelyet, mint láttuk, egyértelműen a római pápasággal lehetett azonosítani. Itt azonban a 3. birodalom, a hellén birodalom négy utódállama után jelenik meg a „kis szarv”. Mintegy „ugrana” itt a prófétikus kinyilatkoztatás, és a hellén utódállamok után mindjárt a pápaságról kezdene szólni? Ilyen következetlenség valószínűtlen a mindenben oly pontos és logikus prófétikus történelemábrázolásban. Érdekes, hogy a 7. és a 8. fejezetben nem teljesen

azonos a kis szarv jelölése. A 7. fejezetben szó szerint „kis szarv”-ról van szó (melléknévi jelzővel), a 8. fejezetben szereplő kifejezés viszont így hangzik: „egy szarv kicsiből”. Tehát kicsiny kezdetből kinövő hatalomról van szó itt is. A kifejezésbeli különbség azonban azt érzékelteti, hogy bár feltétlenül kapcsolat áll fenn a 7. fejezetben bemutatott kis szarvval, mégsem teljesen ugyanarról van szó. (Ez esetben bizonyára ugyanazt a kifejezést alkalmazná a prófécia az azonosítás hangsúlyozására.)

Amint a sajátos kifejezést szemügyre vesszük, eszünkbe villan, hogy a 3. birodalom helyébe lépő negyedik birodalom, a Római Birodalom is kicsiből indult. Kicsiny, jelentéktelen városállamból lett világhatalommá. Arra következtethetünk, hogy kicsiny kezdetből felnövekvő szarv itt együttesen jelképezi a pogány és a pápai Rómát, mivelhogy mindkettő kicsiből lett nagygyá. Az együttes ábrázolás a köztük lévő rokonságot és a jogfolytonosságot hangsúlyozza. A prófétikus ábrázolás itt úgy mutatja be a pogány és a pápai Rómát, mint amelyek lényegében egyazon hatalom két fázisának tekinthetők.

Az „azok közül egyből” héber kifejezés nyelvtanilag vonatkozhat a „négy szélre”, azaz a négy égtájra, és a „négy szarvra” is. Valószínűleg kettős jelentést hordoz a kifejezés. Ha a négy szélre vonatkoztatjuk az „azok közül egyből” megjelölést, akkor arról van szó, hogy a négy égtáj egyike, közelebbről nyugat felől tűnik fel az új világhatalom, mivelhogy úgy folytatódik a szöveg, hogy a kis szarv „nagyon megnőtt délre, napkeletre és a kívánatos föld felé”. Ha a szarvakra vonatkoztatjuk a szóban forgó megjelölést, akkor arra gondolhatunk, hogy Róma a 3. birodalom makedón–görög utódállamának a legyőzésétől fogva számít világhatalomnak, és ami a legfontosabb, a rómaiak elfogadták a görög eszméket és kultúrát. Igen szoros volt tehát a kapcsolatuk a négy „szarv” egyikével. „A történészek görög–római kornak nevezték el [a történelemnek ezt az időszakát]. (...) Bizony paradox elnevezés ez, mert az első helyen a leigázottak neve áll, s azok, akik uralkodtak, csak a második helyre kerültek, a valósá-

got azonban pontosan kifejezi. A görögök ugyanis az egész korszakra rányomták bélyegüket, méghozzá éppen kulturális fölényükkel. (...) Idézzük itt csupán a római Horatius rövid verssorát: »A leigázott Görögország leigázta a vad győztest.«” (Vojtech Zamarovský: *A görög csoda*, Madách Kiadó, 1980, 338–344. o.)

Gábriel „kis szarvhoz” fűzött magyarázata időbeli eligazítást is tartalmaz: „*Ezek országai után* [tehát Nagy Sándor birodalmának utódállamai után], *mikor elfogynak a gonoszok*” – olvasható a revideált Károli-fordításban. Pontosított fordítás szerint így hangzik ez a részlet: „*Ezeknek az országoknak a végidejében, amikor betelik a gonoszság.*” Róma Nagy Sándor utódállamainak legyengülése idején emelkedett fel. Az a megjegyzés, hogy akkor lesz ez, amikor „betelik a gonoszság” (az eredeti szövegben a törvényszegés, az istentelenség), arra utal, hogy Istennél betelt gonoszságuk mértéke. Az ítéletet Isten rendszerint úgy érvényesíti a történelem keretén belül, hogy teret enged egy újabb hatalomnak, amely az előbbit megsemmisíti.

„Isten a próféciában előre kijelentette a legnagyobb világhatalmak, Babilon, Médó-Perzsia, Görögország és Róma, keletkezésének és bukásának történetét. (...) Mindegyiknek megvolt a maga próbaideje. (...) [Amikor] megvetették Isten alapvető törvényeit, (...) megengedte, hogy vesztükbe rohanjanak, mert keresztettké mindent átfogó szándékait. (...) Isten pontos számlát vezet minden egyes nemzetről. A történelem évszázadai folyamán a gonoszok folytonosan gyűjtik a haragot az ítélet napjára. Amikor pedig elérkezik az idő, s e bűnök eléri Isten kegyelmének kijelentett határát, akkor a türelem véget ér.” (Ellen G. White: *Nevelés, Történelem és prófécia* c. fejj.; *Bizonyságtételek*, V. köt., 524. o.)

A kis szarv „nagyon megnőtt délre, napkeletre és a kívánatos [vagy dicső] föld felé”. A pogány Római Birodalom legjelentősebb hódításai, melyekkel világhatalmi pozícióját megalapozta,

valóban a megadott égtájak irányában történtek: délre a punokat, Karthágó hatalmát semmisítette meg, majd Egyiptom meghódítása következett (a Ptolemaioszok királyságának megdöntésével), keletre a makedón–görög királyságon kívül Kis-Ázsiát (a pergamoni Attalida királyságot) kebelezte be, valamint Szíriát (a Szeleukida királyságot). Külön említés történik a dicső földről, mely a kinyilatkoztatás földjére, Júda országára utal, amely i. e. 63-ban lett szintén a Római Birodalom tartományává.

Mivel a 8. fejezetben a 3. birodalom után következik a kis szarv, a mai keresztény írásmagyarázók szinte egyetemesen IV. Antiokhosz Epiphanész Szeleukida uralkodóra vonatkoztatják, akinek hellenizálási törekvései miatt a makkabeus felkelésre került sor Júdeában. Dániel könyve 7. fejezete kis szarvról szóló kijelentésinél is említettük már, hogy a kis szarv azonosítása ezzel az uralkodóval mennyire általános. Arra vonatkozóan, hogy miért nem lehet vele azonosítani a kis szarvat semmiképpen, lásd még a fejezethez kapcsolt függelékben a 3. pontot, amely Isaac Newton kiváló, pontos okfejtését ismerteti ezzel kapcsolatban.

2 Mi teszi még nyilvánvalóvá azt, hogy a 8. fejezetben a „kis szarv” mind a pogány, mind a pápai Rómát jelképezi?

- „...támad egy kemény orcájú (...) király.” (Dn 8,23)
  - Vö. 5Móz 28,15.49–50: „Ha pedig nem hallgatsz az Úrnak, a te Istenednek szavára, (...) hoz az Úr ellened népet messziről, a föld széléről, amely repül, mint a sas, oly népet, amelynek nyelvét nem érted. Vad tekintetű népet, amely nem tiszteli a vénembert, és a gyermeknek nem kedvez.”
- .....
- .....
- .....

A „kemény tekintetű” megjelölés idézet 5Móz 28,50-ból. A héber szövegben szó szerint azonos kifejezés áll a „kemény orcájú” és a „vad tekintetű” megjelölések mögött: „az-pánim”, amelynek jelentése kemény, vagy még inkább kegyetlen tekintetű. Ez megerősíti, hogy a kis szarv a pogány rómaiak hódítására utal, akik i. sz. 63-ban bekebelezték Júdeát birodalmukba. Róma jelentős távolságra volt Júdeától, nyelvük nem sémi nyelv volt, az pedig közsímet, hogy a sas a Római Birodalom hatalmának a szimbóluma volt. Olvassuk el Mózes 5. könyve 28. fejezetében a teljes – a 47. versétől egészen az 57. versig terjedő – szakaszt, hogy szövegösszefüggésében lássuk az 50. verset. A szóban forgó igeszakasz még Jeruzsálem végső pusztulását is megjövendölte a zsidó-római háború idején, i. sz. 70-ben. Az 56–57. vers szó szerint beteljesedett ekkor, erről Josephus Flavius zsidó történetíró leírása tanúskodik *A zsidó háború* c. művében. Lásd ezzel kapcsolatban a tanulmányhoz kapcsolt függelékét!

3 Hogyan mutatja be a prófécia a „kis szarv”, azaz a pogány és a pápai Róma jellegzetes módszereit?

- „Támad egy kemény tekintetű, kétértelmű beszédekhez értő király, és annak nagy ereje lesz, noha nem a maga ereje által. Bámulatosan pusztít, jó szerencsével halad. (...) Okossága által szerencsés lesz az álnokság kezében. Szívében felfuvalkodik, és békés szándékot mutatva elveszt sokakat. (...) Földre veti az igazságot, cselekszik, és jó szerencséje van.”* (Dn 8,23/b.24/a.25/a.12/b)
- .....
- .....

---

* Pontosított fordítás szerint.

Az általunk használt, revideált Károlyi-fordításban a 8,23-ban „ravaszágokhoz értő” olvasható. Az eredeti Károlyi-fordításban: „meséknek értője” szerepel. A legismertebb angol fordításban, a King James-fordításban: „intrikákban jártas” olvasható. A héber kifejezés így fordítható leginkább: „kétértelmű beszédekhez értő”. Itt nem annyira Róma fizikai, katonai ereje kerül előtérbe, mint a 7. fejezetben, hanem inkább a negatív értelemben vett szellemi hatalma: álnoksága, ravaszága, kétértelműsége, békeszándék mögé rejtett pusztító kegyetlensége.

Fontos ez a megjegyzés: „nagy ereje lesz, noha nem a maga ereje által”. A pogány és a pápai Róma kiterjedésben, hatalomban és fennmaradási időben egyaránt felülmúlta összes elődeit. Az a megállapítás, hogy „nem a maga ereje által” lesz ilyen rendkívül erős a kis szarv, Sátánra utal. Róma hatalma különleges történelmi jelenség, és ennek az a háttere – mint Jelenések könyvében olvassuk –, hogy „Sátán adta neki a maga királyi székét és hatalmát” (13,2/b). Akik csodálják e hatalom tüneményeszerű előrehaladását, roppant erejét, szerencséjét, és hódolattal adóznak néki, azok (sokszor tudtukon kívül) „imádják a sárkányt”, azaz Sátánt (vö. Jel 12,9), „aki a hatalmat adta néki” – állapítja meg Jelenések könyve (Jel 13,4).

„Bámulatosan pusztít és jó szerencsével halad” – jellemzi tovább a prófécia. A pápai Róma esetében e pusztítás elsősorban erkölcsi és vallási vonatkozású, nem jelenti azt, hogy nem épített volna, nem pártfogolta volna a művészetet, nem teljesített volna be nagy ívű terveket evilági tekintetben, ami viszont a megtévesztés erejét növeli. A szellemi erő, az éles, ravasz ész itt „sátáni adomány”, mert negatívumokban érvényesül. Olyan álcázottan és ügyesen ferdíti el az igazságot, hogy a prófécia ismételten hangsúlyozza: „földre veti az igazságot jó szerencsével” (12/b), „szerencsés az álnokság az ő kezében” (25/a). Sokatmondó, döbbenetes megállapítás ez. Emlékezzünk a 7. fejezet szemléletes ábrázolására: a kis szarvban „emberszemekhez hasonló szemeket” látott a próféta, az értelmi erő, a szellemi fölény ábrázolásaként. Mind-

ezekben a tulajdonságokban a háttérben álló, hatalmat adó inspirátor jelleme ütközik ki, aki „a hazugság atyja” (Jn 8,44), aki „mind az egész föld kerekességét elhitei” (Jel 12,9), és aki „átváltoztatja magát világosság angyalának” (2Kor 11,13–15).

Egyedül Isten Igéje leplezheti le azt a „szerencsés álnokságot”, amely e hatalom által megnyilatkozik. „Kétértelmű beszédeivel” szemben csak a Szentlélek tehet bölccsé és védetté. Isten bölcsesége, amely Igéjében megnyilatkozik, éles, tiszta, következetes gondolkodásra neveli azokat, akik kutatják. Ezáltal Isten alázatos, hívó népe leleplezheti, és szellemileg legyőzheti e hatalmat.

Sokatmondó az a megállapítás, hogy nyájas békeszándéka lát-szólagos. Jámborsága ne tévesszen meg – int a prófécia –, mert pusztító szándéka ott van cselekedetei mögött, mivelhogy a nagy ellenség az inspirátora. A pogány Róma is gyakran kötött békét és mutatott barátságot a leigázásra kiszemelt népeknek, teljes le-rohanásuk és bekebelezésük küszöbén. A római pápaságra vonatkozóan azonban még találóbb ez a jellemzés. Igen időszerű a következő figyelmeztetés:

„Róma békés hangvétele (...) nem jelenti jellegének megváltozását. Türelmes ott, ahol tehetetlen. A katolicizmus mint szervezet (...) ma sincs jobban ráhangolódva Krisztus evangéliumára mint történelmének bármely korábbi időszakában. (...) A római egyház minden eszközt megragad befolyása kiterjesztésére és hatalma növelésére, mert heves és elszánt harcra készül, hogy visszanyerje világuralmát, ismét megindítsa az üldözést, és lerontsa mindazt, amit a protestantizmus felépített. (...) A római egyház ma makulátlan arcot mutat a világnak. (...) Keresztény köntöst öltött magára, de nem változott meg. (...) Senki ne hagyja magát megtéveszteni! A pápaság, amelynek a protestánsok ma tisztelettel adóznak, ugyanaz, amely a reformáció idején uralta a világot. (...) Ugyanaz a fennhéjázó büszkeség és önteltség jellemzi, amellyel királyokon és fejedelmeken hatalmaskodott,

igényt tartva az Istennek kijáró tekintélyre. Lelkülete nem kevésbé kemény és uralkodó ma sem, mint amikor elfojtotta az emberi szabadságot, és megölte a Magasságos szentjeit. (...) Mivel a protestáns egyházak a világ kegyét keresik, a hamis szeretet elvakítja szemüket. Azt tartják, hogy helyes minden gonoszban a jót látni. Ennek az lesz az elkerülhetetlen következménye, hogy végül minden jót gonosznak fognak tartani. Ahelyett, hogy őriznék a hitet, amelyet egykor a szentek kaptak, úgy tűnik, mintha mentegetőznének, amiért szeretetlenül vélekedtek Rómáról, elnézést kérve »fanatizmusukért.« (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 501–502., 507–508. o.)

Még egy fontos jellegzetesség: „Szívében felfuvalkodik.” Egészen az „ég seregéig és a Seregek Fejedelméig növekszik” (10/a, 11/a), „a fejedelmek Fejedelme ellen is feltámad” (25/b). A pogány Római Birodalom esetében a császárkultuszra, a császárok isteni tiszteletben való részesítésére kell gondolnunk, ami káromlás, kihívás volt a teremtő és fenntartó Istennel szemben. A pápai Róma vonatkozásában pedig a „Krisztus helytartója” címre, valamint az ennek megfelelően megkívánt imádatra és a csatlakozhatatlanság állítására. Közvetlenül visszautal ezekre a kijelentésekre 2Thess 2,4, amikor a „törvénytaposóról, a bűn emberéről” ezt mondja: „Isten és az istentisztelettel kapcsolatos dolgok fölé magasztalja magát, kijelentve magáról, hogy ő az Isten.”*

Mindezek a jellegzetességek a római egyház hatalmi szervezeteire vonatkoznak, valamint azokra, akik azonosulnak céljaival. Nem szabad elfeledkezni azonban ugyanakkor arról, hogy sok őszinte, Isten-szerető, igazságra vágyó keresztény él a római egyház tagjai és papjai között. A hagyományok foglyai sok mindenben, de szeretik Istent, őszintén vágyakoznak az üdvösségre. Közülük sokaknak komoly kritikai észrevételeik vannak saját egyhá-

---

* Pontosított fordítás szerint.

zokkal kapcsolatban, de sajnos nemigen találkozhatnak más, hiteles keresztény közösséggel. Azt láthatják, hogy a protestáns közösségek is a lelki hanyatlás és a megalkuvás állapotában vannak.

„A római katolikusok között vannak őszinte keresztények. Ezek szolgálják Istent ebben az egyházban a legjobb ismeretük szerint. Nem férhettek hozzá Isten Igéjéhez, ezért nem ismerik az igazságot. Nem tudják, mi különbözteti meg a szívből jövő, eleven istenszolgálatot a pusztaságok és szertartások körforgásától. Isten szánakozó szeretettel figyeli ezeket a lelkeket, akik olyan vallásban nevelkedtek, amely megtévesztő és nem elégíti meg a lelket. Isten világszűrést fog adni nekik, amely elűzi az őket körülvevő sötétséget. Kinyilatkoztatja nekik az igazságot úgy, ahogyan Jézusban van, és sokan Isten népéhez csatlakoznak majd.”
(Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 502. o.)

4 Mi jellemzi a „kis szarv” tevékenységét?

- „Megnőtt mind az ég seregéig. A földre vetett ama seregből, a csillagokból, és megtaposta őket. (...) Elpusztítja a hatalmasokat és a szentek népét. (...) A fejedelmek Fejedelme ellen is feltámad.” (Dn 8,10.24/b.25/b)

.....

.....

.....

Ez a jelkép, hogy a kis szarv „a földre vet a csillagokból és megtapossa őket, elpusztítja a szentek népét”, a prófétának adott magyarázat szerint azt jelenti: üldözi, bántalmazza Isten népét.

A csillagok a hívő Krisztus-követőket, ezen belül különösen a tanítókat is jelképezik a Szentírásban (vö. Fil 2,15; Jel 1,16.20). A pogány Róma ismétlődő, súlyos keresztényüldözései által teljesítette be ezt a jövendölést, a pápai Róma pedig az inkvizíció évszázadokon át folytatott „eretnekirtó” tevékenysége által. Az utóbbi eszközével évszázadokon át valósággal széttaposta a bibliai tanításokhoz ragaszkodó hívő keresztényeket.

A hívő nép üldözésével való azonosítást Jézus két fontos kijelentése is hitelesíti: Lukács 21,24 és Jelenések 11,2. „Jeruzsálem”, illetve a „szent város” Isten népét jelképezi ezekben az igékben. Jézus erre a dánieli jövendölésre utalt vissza, amikor Jeruzsálem jelképes „megtaposásáról” szólt. A taposás idejét meghatározó „negyvenkét hónap” azonos a Dn 7,25-ben meghatározott három és fél évvel. Ennyi idő „adatik” a kis szarvnak, hogy „a szentek ellen hadakozzék, és legyőzze őket”. A többi igehelyet is fontos figyelembe venni, ahol ugyancsak meghatározza ezt az időszakot a Szentírás (Dn 12,7; Jel 12,6.12; 13,5). Ezeken a helyeken is ugyanerről a hatalomról van szó, és arról a tevékenységéről, hogy üldözi Isten hívő népét. Az „ég csillagai megtaposása” tehát azonos „Jeruzsálem, a szent város megtaposásával”, azaz a szentek pusztításával a középkori római egyház 1260 esztendeig tartó uralma idején.

A magyarázatban az „elpusztítja a hatalmasokat” ahhoz a látomásban hallott kijelentéshez kapcsolódik, hogy a kis szarv egészen „a menny seregéig növekedett, és a menny seregeből valókat a földre vetette”. Jelenések 13,6 szerint a pápai Róma „szidalmazza azokat, akik a mennyben laknak”. Úgy tűnik, a „hatalmasok” megjelöléssel főként a „mennyei hatalmasságokra” utal a prófécia (Eféz 3,10). A pápai Róma a mennyei hatalmak ellen támad azért, hogy eltorzítja a mennyről alkotott képet, hamis képet fest róla az embereknek. Benépesíti a mennyet a saját maga által kinevezett „szentekkel” és „boldogokkal”, a kulcsos Szent Péterrel, Szűz Máriával. Ily módon bántalmazza, szidalmazza „azokat, akik a mennyben laknak”.

Valószínűleg még arra is emlékeztetni akar „a menny serege és a hatalmasok megrontására” vonatkozó részlet, hogy Sátán, aki a kis szarv mögött áll, még az ég angyalainak egy részét is meg tudta tévesztetni, Isten ellen tudta fordítani egykor (Jel 12,4). Ezzel kapcsolatban írta Ellen G. White:

„Bármilyen csalásra képes az, aki a mindenható Isten és Fia ellen tudta fordítani Isten angyalait, megnyerve magának rokonszenvüket. Négyezer éven át harcolt az isteni vezetés ellen, de ez idő alatt semmit sem vesztett kísértésre és meg tévesztésre való hatalmából, tudományából.” (*Szemelvények Ellen G. White írásaiból*, I., 261. o.)

„Sokan (...) azt hangoztatják, hogy a középkor szellemi és erkölcsi sötétsége kedvezett Róma dogmái, babonái és elnyomása terjedésének, de korunk kultúrája, a nagyobb tudás és a növekvő szabadság meggátolja a türelmetlenség és a zsarnokság feléledését. (...) A sűrű szellemi sötétség kedvezőnek bizonyult a pápaság sikereihez. Meg fogjuk látni azonban, hogy a nagy szellemi világosság éppoly kedvező lesz újabb sikerei eléréséhez.” (*A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 507–509. o.)

Ezek a sorok nem ma, hanem 1888-ban, több mint száz évvel ezelőtt írtak le!

A „fejedelmek Fejedelme ellen való támadást” a pogány Róma is beteljesítette azáltal, hogy a római alkirály, Nagy Heródes halálra kerestette az újszülött Messiás-királyt, majd pedig Heródes Antipas és Pilátus – Róma képviselőiként – szerepet játszottak Jézus halálra adásában. Így értelmezi ezt maga az Írás (lásd Ap csel 4,26–28). Még inkább jellemző azonban a pápai Rómára a fejedelmek Fejedelme elleni kihívóan merész támadás. Legjellegzetesebb tette az Isten szenthelye és az ott folyó naponkénti szolgálat elleni támadás. Erről szól a továbbiakban a prófécia, a 11–12. versben.

5 Milyen „hadviselést” folytat a kis szarv a Seregek Fejedelmének szentélye és papi szolgálata ellen?

„A sereg Fejedelméig növekedett, és elvette tőle a szüntelen való [naponkénti, mindennapi] szolgálatot, és elvettetett az ő szentségének helye. Sereg rendeltetett a szüntelen való szolgálat ellen a vétek [törvényszegés] miatt, földre veti az igazságot, véghezviszi és jó szerencséje van.” (Dn 8,11–12)

.....

.....

„A szüntelen való szolgálat” helyesbített fordítás a Bibliánkban található „mindennapi áldozat” kifejezéssel szemben. A héber szövegben egyetlen szó szerepel: „támid”. Jelentése: *szüntelen való, folytonos*. Ezzel a szóval jelölték a szentélyben (a szent sátorban, majd a jeruzsálemi templomban) állandóan, megszakítás nélkül folyó papi szolgálatot, amely magában foglalta a következőket: a hét-karú lámpás ellátását olajjal, hogy szüntelen világítson, a szent kenyerek kihelyezését az asztalra, illetve azok szombatonkénti kicserélését, hogy állandóan ott legyenek, a jó illattétel oltárán való szüntelen füstölögtetést, a reggeli és esti egészen égő áldozat bemutatását, a papi közreműködést az egyéni áldozatoknál, vagyis összességében mindazt, ami a naponkénti papi szolgálathoz tartozott.

Ellen G. White felhívja a figyelmet a fordítás helyesbítésének jelentőségére:

„Láttam, hogy Dániel könyve 8. részének 12. versénél emberi bölcsesség toldotta a *mindennapi* szó mellé az *áldozat* szót, holott nem tartozik a szöveghez.” (Tapasztalatok és látomások, Az egybegyűjtés ideje c. feje.) (A King James-fordítás is mindennapi áldozatot mond ugyanis, mint a mi fordításunk, de ott az áldozat szó dőlt betűvel szedett, ami jelzi, hogy fordítói kiegészítésről van szó.)

Miért annyira fontos ez a helyesbítés, hogy Isten külön felhívta erre Ellen White figyelmét, és általa a miénket is? Ha *minden-napi áldozatot* olvasunk a szövegben, akkor a templomban folyó áldozatok megszüntetésére gondolunk, valamely templom elleni külső támadás folytán. Az *áldozat* szócskával való kiegészítést egyébként azért alkalmazták a különböző fordítások, mert a keresztény magyarázók sokasága IV. Antiokhosz Epiphánész i. e. 2. századi hellén-szír uralkodó tevékenységére való utalást vélt felfedezni ebben a prófétikus kijelentésben. (A 7. fejezetben is vele azonosítja a „kis szarvat” a mai magyarázók többsége.)

A valóságban sokkal többről van szó, mint csupán a szenthely és az abban folyó áldozatok elleni külső támadásról. Ha ragaszkodunk a „támid” jelentéséhez – azaz ahhoz, hogy az itt szereplő kifejezés a *szüntelen való* szolgálatot, a naponkénti papi szolgálatot jelenti –, akkor válik világossá, hogy miért mondja a prófécia: a kis szarv magától a Seregek Fejedelmétől vette el a *támidot*. A Seregek Fejedelme név egyértelműen Krisztusra utal. Őt mutatja be így a Szentírás számos esetben mint a mennyei seregek, illetve az angyalok Fejedelmét, aki egyben az elveszett emberiséget megváltó Fejedelem is (lásd Józs 5,14; Dn 9,25; 10,21; 12,1). Dániel könyvében ismételten találkozunk a „Messiás fejedelem”, valamint a „Mihály fejedelem” kifejezésekkel. Az utóbbiról azt mondja a prófécia, hogy Ő „az emberek fiaiért áll”, illetve Dánielnek ezt is mondta a menny követője: „A ti fejedelmetek” (lásd: 9,25; 10,13.21; 12,1).

Közvetve benne foglaltatik Dn 8,11 jövendölésében, hogy a Seregek Fejedelme pap is, papi szolgálatot teljesít. Ez a prófétikus ige tehát úgy tesz bizonyosságot Krisztusról, mint aki népének papja és közbenjárója, aki népéért végzi mindazt a szolgálatot, amit az ószövetségi papok naponkénti szolgálata jelképesen ábrázolt. Emlékezzünk Zsolt 110,4 és Zak 6,11–13 messiási jövendöléseire, amelyek előre szóltak arról, hogy az eljövendő Messiás *király* és *pap* lesz egy személyben. Gondoljunk a Zsidókhöz írt levél ugyancsak igen hangsúlyos tanítására Krisztus papi és főpapi szolgálatáról, amelyet a mennyei szentélyben végez: Zsid 8,1–2; 9,11–12.24.

A kis szarv „szíve felfuvalkodásában” nem éri be azzal, hogy „nagyokat szól a Felséges ellen” (Dn 7,8.25), és Istennek kiáltja ki magát (2Thess 2,4), hanem ennek megfelelően cselekszik is, a legmerészebben érvényesítve azt, hogy ő „Krisztus helyettese”. Elveszi Krisztustól a papságot, helyette önmagát nevezi ki főpappá, és „sereget rendel”, azaz papokat állít a saját szolgálói közül, azokra az új szenthelyekre, amelyeket beiktat Isten egyetlen érvényes újszövetségi szentélye, a mennyei templom helyett. Elveti, elfeledteti ezzel Isten valódi szentélyét. Pontos megfogalmazás, hogy a kis szarv tevékenysége folytán „elvetetett Isten szentségének a helye”.

Ezt a próféciaát sohasem teljesítette be IV. Antiokhosz Epiphaneusz. Megvalósította viszont Krisztus papi szolgálatának a helyettesítését és mennyei szentélyének az elvetését a római pápaság. A földi papság által bevezetett miseáldozat, gyónás és feloldozás (bűnbocsánat-hirdetés) beiktatásával a kis szarv elvette Krisztustól papi közbenjáró szolgálatát. Elérte azt, hogy feledésbe merült az élő Krisztus és az Ő mennyei szentélye, közbenjárása és imádsága értünk, vagyis az, hogy közvetlenül Krisztushoz kell fordulnunk, tőle nyerhetünk bűnbocsánatot. Homályba borult az az igazság, hogy a mennyben értünk Isten színe előtt közbenjáró Krisztushoz kell járulnia minden bűnösnek. A kis szarv elfordította, elfeledtette azt az igazságot, hogy a Megváltó áldozata által mindannyiunknak „bizodalmunk van a szentélyébe való bemenegetre”, mert általa „megnyílt nekünk a mennyei szentély útja” (Zsid 10,19–22; 6,19–20). A földi áldozópapsággal, valamint a szentek és Mária közbenjáróvá tétele által ténylegesen „sereget állított” a pápaság Krisztus papi szolgálata ellen. Elvette Krisztustól papi szolgálatát, elválasztotta tőle az üdvösséget kereső embereket. Ezzel a tetteivel különösképpen kihívóan támadt a kis szarv a „fejedelmek Fejedelme ellen” (25. vers).

Részben a pogány Róma is beteljesítette a szóban forgó jövendölést, a kis szarv kettős jelentésének megfelelően. Közelebbről a jövendölésnek azt a részét, hogy a Seregek Fejedelme szentélye,

temploma ellen támad. I. sz. 70-ben a zsidó szabadságharc leverése nyomán a pogány Róma lerombolta a jeruzsálemi templomot. Ebben a vonatkozásban is jelentőségteljes, hogy a prófécia a szentély *helyének* az elvettetéséről beszél. A jeruzsálemi templom a támadáskor már nem volt ténylegesen Isten szentélye, azaz nem volt jelenlétének és az érvényes bűnrendezésnek a helye. Jézus, amikor halála előtt utoljára kilépett a templomból, kijelentette: „Ímé pusztán hagyaték néktek a ti házatok.” (Mt 23,38) Szavai beteljesedését természetfeletti jel is egyértelművé tette a zsidó nép számára: Jézus halálának pillanatában a kárpit – amely a templom első részét, a szenthelyet elválasztotta a szentek szentjétől, ahol Isten jelenlétének a dicsősége szokott megjelenni – fölétől az aljáig kettéhasadt (Mt 27,51). A rómaiak a korábban érvényes szentélynek már csak a helyét pusztíthatták el i. sz. 70-ben.

6 Mennyi ideig tapossa Isten szentélyét a „kis szarv”, és veszi el a papi szolgálatot a seregek Fejedelmétől?

„Hallottam egy szentet szólni, és mondta egyik szent annak, aki szólt: Meddig tart a látomás a szüntelen való szolgálatról, és a pusztító vétekről, a szentély és a sereg meddig tapostatik? Mondta nékem: Kétezer-háromszáz estéig és reggelig, azután megigazíttatik [megtisztíttatik] a szentély.” (Dn 8,13–14)

.....

.....

.....

A próféta látomásában mennyei lény tette fel a kérdést, és egy másik mennyei lény válaszolt rá – ez a tény mutatja, milyen nagy jelentőségű dologról van szó. Isten nyomatékosan rá akarta irányítani erre a próféta figyelmét, illetve a mi figyelmünket is. A

kérdés, amely elhangzott, eszünkbe juttatja a mártírok hasonló kérdését Jel 6,10-ben: „Uram, Te szent és igaz, meddig nem ítélsz még, és nem szolgáltatasz igazságot* a mi vérünkért?” Dániel lelkében is ott lehetett a kérdés, amit a mennyei lény megszólaltatott: vajon meddig tűri Isten e borzalmas pártütést, és népe taposását, szenvedését?

A válasz szerint csak 2300 nap, illetve év múlva lesz ebben változás. (Az „este és reggel” 24 órás napot jelöl a Szentírásban, aminek van sötét és világos része. Lásd 1Móz 1. fejezetében.) Az úgynevezett prófétai nap-év elvre vonatkozóan lásd Ezék 4,6-ot. Ez az elv érvényes a Szentírásban található valamennyi prófétikus, történelmi vonatkozású időmeghatározás esetében.** Dániel kétségtelenül tisztában volt azzal, hogy nem szó szerinti napokról, hanem ugyanannyi esztendőről van szó a szóban forgó kijelentésnél, hiszen ismételten hallotta megerősíteni a magyarázat során, hogy a látomás „a végső időre szól”, „sok napra való”.

További tanulmányaink teszik világossá, hogy mit jelent a szent hely megigazítása vagy megtisztítása, avagy helyreállítása, továbbá, hogy honnét kell számítani a 2300 évet és hogyan azonosítható annak végpontja.

Az e heti adomány a szociális osztály munkáját támogatja.

---

* Pontosított fordítás szerint.

** Érdemes megjegyezni, hogy a Dániel 9. fejezetében található, 70 hétre vonatkozó prófétikus időmeghatározásnál még a mai katolikus és protestáns magyarázók is elismerik a nap-év elv érvényességét. Mind az 1973-as új fordítású katolikus Biblia Dn 9,24-25-höz fűzött magyarázó jegyzetében, mind pedig az 1973-ban kiadott református Jubileumi Kommentár ehhez az igeszakaszhoz fűzött magyarázatában azt olvashatjuk, hogy itt „évhetekről” van szó. De ha ott érvényes a nap-év elv, akkor nyilván a 2300 esztendő esetében is.

FÜGGELÉK

1. A zsidó írásmagyarázat is tud arról, hogy a „kemény” vagy „kegyetlen tekintetű nép” kifejezés 5Móz 28,50-ben, illetve 5Móz 28,47–57-ig az egész igeszakasz a rómaiakra utal:

A Hertz-kommentár* például megállapítja, hogy 5Móz 28,68 a zsidó–római háború végén teljesedett be. Valóban döbbenetes ez a prófécia: „Visszavisz téged az Úr Egyiptomba hajókon, azon az úton, amelyről azt mondtam néked, hogy nem fogod azt többé meglátni! És áruljátok ott magatokat a ti ellenségeiteknek szolgálóként és szolgálóleányokul, de nem lesz, aki megvegyen.”

Joseph H. Hertz hozzáfűzött magyarázata: „A baj legmagasabb foka. Isten visszavonja a XVII. 16-ban említett tilalmat, s visszamehetnek Egyiptomba és lesüllyednek az egykori egyiptomi rabszolgaságba. Midőn a rómaiak elpusztították Jeruzsálemet, Titus és Hadrian a zsidók nagy tömegét rabszolgaságra vetette, és e rabszolgák közül sok jutott Egyiptomba. Egyiptomból elindult [egykor] »600 000 ember gyalog«, szabad harcosok fegyelmezett serege, és most visszaviszik őket rabszolgahajókban összezsúfolva. A rómaiaknak volt hajóhaduk a Földközi-tengeren: ez könnyebb és biztosabb út volt a foglyok szállítására, mint szárazföldön a sivatagon keresztül. (...) Josephus elmondja, hogy midőn Jeruzsálem elpusztításakor a római csapatok megunták az öldöklést, 97 000 fiatalabb foglyot megkíméltek. A tizenhét éven felülieket a bányákba küldték, vagy az arénában mint gladiátorok küzdöttek a vadállatokkal. A tizenhét éven aluliakat eladták rabszolgául. De a rab-

---

* Joseph H. Hertz, a Brit Birodalom főrabbija: *Mózes öt könyve és a Haftarák*, Bp., 1984.

szolgapiacon olyan sok fogoly volt, hogy még olcsó áron sem akarta senki megvenni őket. Akik megmaradtak, azokat börtönbe vetették, ahol százával és ezrével haltak éhen.”*

2. 5Móz 28,56–57 beteljesedése Jeruzsálem kiéheztetése és ostroma idején i. sz. 70-ben

„Egy Mária nevű, előkelő származású és gazdag asszony, Eleázár leánya, a Jordánon túl fekvő Bethezob faluból a nagy tömeggel együtt menekült Jeruzsálembe, és ott szenvedte végig az ostromot. Vagyonát, amelyet Peraiából magával hozott Jeruzsálembe, a zsarnokok már régen elrabolták: megmaradt ékszerait és kevés élelmiszerét, amit fel tudott még hajszolni, a cinkosaik rabolták el, akik napról napra be-berontottak a házába. Emiatt az asszonyon irtózatos elkeseredés vett erőt, és már nemegyszer megpróbálta szidalmakkal és átkozódásokkal magára uszítani a rablókat, de mivel sem haragjában, sem szánalmában egyik sem volt hajlandó megölni, és (...) az éhség már a beleit és a csontja velejét égette, de az éhségnél is jobban izzott benne a harag, végső ínségében a düh szavára hallgatott, fellázadt a természet ellen, felkapta csecsemő gyermekét, és így sikoltozott: »Szegény kisfiam, kinek tartogassalak ebben a háborúban, éhínségben és lázadásban? (...) Nos hát, légy nékem ételem, a zsarnokoknak boszszuló szellemük, az élőknek pedig rémmese, ami betetőzi a zsidók balsorsát!« Ezekkel a szavakkal megölte gyermekét, megsütötte, és felét megette. A másik felét letakarta, és félretette.

De a lázadók máris ott termettek, hogy azonnal megölik, ha nem mutatja meg, hogy mit sütött. Erre az asszony azt mondta, hogy jó darabot félretett nekik, levette a fedőt gyermeke maradványairól. Irtózat és borzalom fogta el a rablókat, és erre a látványra szinte kővé dermedtek. De Mária tovább folytatta: »Ez az én édes gyermekem, én tettem ezt. Egyetek belőle, én is ettem. Ne legyetek gyengébbek egy asszonynál, érzékenyebbek egy

---

* Joseph H. Hertz: *Mózes öt könyve és a Haftárak*, Bp., 1984. V. köt., 358. o.

anyánál! De ha istenfélők vagytok, és visszaborzadtok az én áldozatomtól, legalább az is nekem marad, amivel megkínáltalak.» (Josephus Flavius: *A zsidó háború*, Bp., Gondolat Kiadó, 1963, 419–420. o.)

3. Miért nem jelképezheti a kis szarv IV. Antiokhosz Epiphaneészt?

Isaac Newton, aki nemcsak fizikus, hanem a bibliai próféciaák kutatója és értelmezője is volt, ezt írta 1733-ban:

„A kis szarvat némelyek IV. Antiokhosz Epiphaneésszel azonosították, de ez nem helyénvaló. Antiokhosz a négy szarv egyike felett uralkodott, a kis szarv pedig egy ötödik hatalom ezek után. (...) Ez a szarv kicsi volt először, és azután rendkívül nagygyá lett. (...) Ez sem illik Antiokhoszra. (...) Az ő királysága gyenge volt, adófizetője volt Rómának, és nem tudta növelni a területét. A kis szarv kemény tekintetű király, aki csodálatosan pusztít és virágzik. (...) Antiokhoszt viszont megrettentette és kiűzte országából Egyiptom, (...) és később a zsidók is ezt tették vele. A kis szarv nem a saját ereje által erős, Antiokhoszra ez sem illik rá. A kis szarv a mennyei Seregek Fejedelme ellen, a fejedelmek Fejedelme ellen támad, ez nem Antiokhosz, hanem az antikrisztus jellemző tulajdonsága. A szentélyt 2300 napig tapossa a kis szarv, Antiokhosz nem profanizálta (szentségtelenítette meg) a jeruzsálemi templomot ugyanennyi természetes napig. A 2300 nap [illetve év] az idők végéig terjed, (...) egészen addig, míg a szentély, amely elvettetett, megtisztítatik, és ez még máig sem következett be.” (Sir Isaac Newton: *Észrevételek Dániel prófeciáiról és Szent János apokalipsziséről*, ford. Szabó-Nagy Zsuzsanna, Z. D7 Kiadó, 2012, 122–123. o.)

A 18. században még csak némelyek azonosították a kis szarvat IV. Antiokhosz Epiphaneésszel, ma viszont szinte egyeduralgó ez az értelmezés. A 16. századi nagy reformátorok nyomán a protestánsok akkoriban még leginkább a pápasággal azonosították a kis szarvat, amelyben az antikrisztusi tevékenység és magatartás prototípusát látták. Egyesek még a törökökkel is azonosí-

tották. Olykor Luther is ezt tette, noha egyébként határozottan a pápaságban látta a prófécia beteljesedését. A IV. Antiokhosz Epiphanésszal való azonosítással szórványosan lehet csak találkozni a 16. századi protestáns irodalomban. Károlyi Gáspár 1590-ben, a Vizsolyi Biblia lapszéli jegyzetében például ezt írta Dn 7,23–25 mellé: „Ezt [a kis szarvat] némelyek Julius Caesarra, némelyek a törökre, némelyek a pápára, némelyek Antiokhosz Epiphanészre magyarázzák.”

Mit jelent Dn 8,14-ben a „szentély megigazítása”?

1 Hogyan hangzik a kijelentés arra vonatkozóan, hogy mi történik a 2300 év végén?

■ „...kiderül a szenthely igazsága.” (Dn 8,14)

.....

.....

.....

A vizsolyi Bibliában olvasható, eredeti Károlyi-fordítás szerint ez a részlet így hangzik: „...**megtisztítatik** a Sanctuarium [szentély].” Az Ószövetség ókori görög fordításában, a Septuagintában is „megtisztítatik” található. Az Ellen G. White által is használt King James-fordítás így adja vissza a héber szöveget: „...the sanctuary shall be purified” = „a szentély meg fog tisztítani.” Az eredeti héber kifejezés szó szerint így fordítható: „...**megigazítatik** (nicdaq) a szentély.”

A *megigazítás* alapvető ó- és újszövetségi fogalom, büntől való szabadítást, megtisztítást, igaznak nyilvánítást, igazzá télt, helyreállítást jelent. Egyes emberekre vonatkozik elsősorban ez a kifejezés a Szentírásban, itt azonban Isten szentélyéről hangzik el, hogy „megigazítatik”. A továbbiakból értjük meg, hogy mi e kulcskifejezés tartalma a szentélyre vonatkozóan.

2 Melyik ószövetségi ünnepen történt Izráelben a szent sátor, illetve később a jeruzsálemi templom „megigazítása” vagy „megtisztítása”?

- „Szólt ismét az Úr Mózesnek: A 7. hónap 10-én engesztelés napja van, szent gyülekezések legyen néktek, alázzátok meg magatokat böjtölés és könyörgés által, (...) hogy engesztelés legyen értetek az Úr előtt, a ti Istenetek előtt. (...) Ünnepek ünnepe ez nektek.” (3Móz 23,26–32)
- „Így szerezzon engesztelést [a főpap] a szenthelynek Izráel fiait tisztátalanságai és vétkei miatt, mindenféle bűnei miatt, így cselekedjék a gyülekezet sátorával is, amely közöttük van, az ő tisztátalanságaik közepette. (...) Vegyen a bak véreből és kenje meg az oltár szarvait körös-körül, (...) így tegye tisztává, így szentelje meg az Izráel fiainak tisztátalanságaitól. (...) Mert ezen a napon engesztelés lesz értetek, hogy megtisztítson titeket, minden bűnötöktől megtisztultok az Úr előtt.” (3Móz 16,16.18–19.30)

„Évenként egyszer, a nagy engesztelési napon a főpap belépett a szentek szentjébe, hogy megtisztítsa azt. Az ott végzett szolgálat tette teljessé az egész év során végzett szertartásokat. (...) A földi szentély és szolgálatai (...) fontos és mély igazságokat tanítottak (...) az ember megváltásáért való nagy művet illetően. (...) A szent sátor és később a templom szolgálatai által naponként oktatást nyert a nép Krisztus haláláról és papi szolgálatáról. (...) Évente egyszer pedig ráirányított figyelmük a Krisztus és Sátán között folyó nagy küzdelem záró eseményére. (...) A világegyetem bűntől és bűnöstől való végső megtisztítására.” (Ellen G. White: *Pátriárkák és próféták*, 373., 376–377. o.)

3 Miért volt szüksége az ószövetségi szentélynek megigazításra vagy megtisztításra?

- „Vigye a tulkot a gyülekezet sátorának nyílásához, az Úr elé, (...) tegye kezét a tulok fejére, és ölje meg a tulkot az Úr előtt. (...) Vegyen a felkent pap a tulok véreből és vigye be azt a gyülekezet satorába. (...) Mártsa be a pap ujját a vérbe, és hintsen a vérből hétszer az Úr előtt a szent hajlék függönye elé.” (3Móz 4,4–6)
- „[Mondta Mózes Áron fiainak, Eleázárnak és Itamárnak:] Miért nem ettétek meg a bűnért való áldozatot a szenthelyen, hiszen (...) néktek adta azt az Úr a gyülekezet vétkének hordozásáért, hogy engesztelést szerezzetek az Úr előtt. Ímé nem vitetett be annak vére a szenthely belsejébe, meg kellett volna azért ennetek a szenthelyen.” (3Móz 10,17–18)
- „A Júda vétke vas tollal, gyémánt hegygel van felírva, fel van vésve szívük táblájára és oltáraik szarvaira.” (Jer 17,1)
- „[A nagy engesztelési napon a főpap] miután elvégzi a szenthelyért, a gyülekezet sátoráért és az oltárért való engesztelést, hozza elő az élő bakot! Tegye Áron mind a két kezét az élő bak fejére, és vallja meg felette Izráel fiainak minden hamisságát, minden vétkét, mindenféle bűneit, rakja azokat a bak fejére, azután küldje el egy arravaló emberrel a pusztába! Hogy vigye el magán a bak minden hamisságukat a kietlen földre, és bocsássa el a bakot a pusztában.” (3Móz 16,20–22)

Különösnek hat, hogy Isten szentélyének megigazításra, megtisztításra volt szüksége. Az ige azonban világossá teszi, hogy bár a szent sátor, illetve a későbbi jeruzsálemi templom önma-

gában igen szentséges hely volt, mégis meg kellett tisztítani „Izráel fiai mindenféle bűnei és tisztátalanságai” miatt, amelyek jelképesen oda hártattak. A szentélyre hártás háromféleképpen történhetett: a szolgálattevő pap hintett az áldozat véréből a szenthelyen a függöny felé, más esetben az oltár szarvaira kenték, avagy a templomhoz tartozó, szolgálattevő pap evett az áldozat húsából. A nagy engesztelési napon a szentélyről továbbhárított a bűn az Azázelt, azaz Sátánt jelképező bakra, amely elvitte azt a pusztába, ahol elpusztult. Ezek a jelképes szertartások mind azt fejezték ki, hogy a bűn komoly dolog. Minden törvényszegés regisztrálva van Istennél, és csak a megszabott úton szabadulhat meg a bűnös annak terhétől.

„A naponkénti szolgálat legfontosabb része az egyének javára végzett szolgálat volt. A bűnbánó bűnös a sátor ajtajához hozta áldozatát és kezeit az áldozati állat fejére téve megvallotta bűneit, ezáltal jelképesen áthárította őket az ártatlan áldozatra. Saját kezével ölte meg az áldozatot, amelynek véré a pap a szentélybe vitte, és a kárpit felé hintette, amely mögött a megszegett törvényt tartalmazó frigyláda volt. E szertartás által a bűnt jelképesen áthárították a szentélyre. Bizonyos esetekben a vért nem vitték be a szenthelyre, hanem ilyenkor a papnak kellett megennie az áldozat húsát. Mindkét szertartás a töredelmes bűnös bűnének szentélyre való áthárítását jelképezte. (...)

Az engesztelés napján két kecskebakot hoztak a szentsátor ajtajához, és sorsot vetettek rájuk, »egyik sorsot az Úrért, a másik sorsot Azázelért«. A bakot, amelyre az Úrért való sors esett, meg kellett ölniük a nép bűnéért hozott áldozatul. A főpapnak be kellett vinnie a bak véré a kárpit mögé, és rá kellett hinteni a kegyelem trónjára. (...)
[Ennek végeztével az Azázelért való, azaz Sátánt jelképező bakra helyezte Izráel bűneit a főpap.] Mindaddig, míg a bakot ily módon el nem küldték, a nép nem tekinthette ma-

gát szabadnak bűnei terhe alól. (...) Fontos igazságokat tanult meg a nép az év folyamán bemutatott bűnért való áldozatokban. Isten a bűnös helyett helyettest fogadott el, azonban az áldozat vére nem végzett teljes engesztelést a bűnért. Eszköz volt, hogy a bűnt a szentélyre hárítsák. (...) Az engesztelés napján a főpap (...) a vérrel a szentek szentjébe lépett és a törvénytáblák fölötti »kegyelem trónjára« hintette. Így tettek eleget a törvény előírásainak, mely a bűnös életét követelte. Ezután a pap mint közbenjáró magára vette a bűnöket, majd elhagyva a szentélyt, magán hordozta Izráel bűnének terhét. A sátor ajtajánál kezeit a kecskebak fejére tette, és megvallotta fölötte Izráel mindenféle bűneit. Amikor a kecskebakot a bűnökkel együtt elküldték, vele együtt úgy tekintették azokat, mint amelyektől a nép örökre megszabadult. Ilyen volt »a mennyei dolgok ábrázolatának és árnyékának szolgálata.«” (Ellen G. White: *Pátriárkák és próféták*, 373–375. o.)

4 Csakis milyen szentélyről van – illetve lehet szó kizárólagos értelemben – Dn 8,14-ben?

- „Kiirtatik a Messiás. (...) A várost és a szenthelyet pedig elpusztítja egy következő fejedelem népe, és vége lesz mintegy vízözön által...” (Dn 9,26)
- „[Jézus kijelentése, amikor halála előtt utoljára távozott a templomból:] Ímé, pusztán hagyatik néktek a ti házatok. (...) És kijöven (...) a templomból, tovább ment. Hozzá mentek tanítványai, hogy mutogassák neki a templom épületeit. Jézus pedig mondta nekik: Nem látjátok-e mindezeket? Bizony mondom néktek: Nem marad itt kő kövön, mely le nem romboltatik.” (Mt 23,38; 24,1–2)
- „Voltak ugyan az első szövetségnek is istentiszteletei, rendtartásai, (...) szenthelye. (...) Krisztus pedig megjelenvén mint a

jövendő javaknak főpapja, a nagyobb és tökéletesebb, nem kézzel csinált, azaz nem e világból való sátoron keresztül. (...) Mert nem kézzel csinált szentélybe, az igazinak csak másolatába ment be Krisztus, hanem magába a mennybe, hogy most Isten színe előtt megjelenjék érettünk.” (Zsid 9,1.11.24)

- „...megnyilatkozott Isten temploma a mennyben.” (Jel 15,19)
  - „...megnyitotta a mennyben a bizonyágtétel sátorának temploma.” (Jel 15,5)
- .....
- .....
- .....

Az ószövetségi szentély elpusztított Jézus keresztre feszítése nyomán, amint ezt előre kijelentette Isten Dániel próféta által. Jézus megerősítette e próféciaát halála előtt tett drámai bejelentésével, hogy kő kövön nem marad az egykor oly dicsőséges jeruzsálemi templom helyén. Dániel próféta azt is megjövendölte, hogy ezen a helyen „végig tart a háború, elhatározott a pusztulás”. Ezenkívül az Újszövetségben – a Zsidókhoz írt levélben és Jelenések könyvében – világos kijelentés szól arról, hogy az ószövetség temploma helyett immár az újszövetségi, mennyei templomban folyik a bűnrendezés eljárása, ahol Jézus a pap és főpap.

Említést kell tennünk arról, hogy sok keresztény és a Jézus-hívő zsidók ma is abban bíznak, hogy újra megépül a jeruzsálemi templom egykori helyén, maga a város pedig ismét Isten megváltási művének a központjává válik.

Példaként az ilyen elképzelésekre idézünk egy 1995-ben megjelent, Jézus-hívő zsidó szerző által írt könyvből: „A harmadik templom hamarosan fel fog épülni. (...) Nagy lelki megújulás fog bekövetkezni. (...) A zsidók több mint harmada arra a meggyőződésre fog jutni, (...) hogy a názáreti Jézus valóban a megígért

Messiás volt. (...) Jeruzsálem a béke városa lesz, a világ fővárosa. (...) A Messiás Jézus visszajövele után virágzó várossá fogja tenni Jeruzsálemet mint a világ középpontját. (...) Innen fogja megoldani az emebriség minden problémáját – mindazokat a problémákat, amelyeket mi, a föld lakosai az egész világtörténelem során nem tudtunk megoldani: háború, éhség, betegség, járványok, környezeti katasztrófák, szegénység, szociális igazságtalanság stb. (...) Békében fog egymással élni arab és zsidó, sőt minden nemzet.” (Roger Liebi: *Jeruzsálem, a világbéke akadálya? A zsidó templom drámája*, Bp., Ethos Kft., 1999, 112–113., 144–146. o.)

Isten külön óvást küldött az adventnép számára Ellen G. White által arra vonatkozóan, hogy tévesek az ilyen elképzelések:

„Olyanokra lettem figyelmes, akik abban a tévedésben vannak, hogy nekik a régi Jeruzsálembe kell menniük, és ott feladat vár rájuk, mielőtt az Úr eljön. Az ilyen felfogás arra alkalmas, hogy elterelje a figyelmet Isten jelenkori művétől. (...) Sátán ebben a tekintetben sok lelket nagyon megtévesztett. (...) **Láttam azt is, hogy a régi Jeruzsálem sohasem épül fel többé,** és Sátán minden erejével arra törekszik, hogy Isten gyermekeinek figyelmét most (...) ezekre a dolgokra terelje. Ezzel visszatartja őket attól, hogy figyelmüket és érdeklődésüket az Úr jelenlegi munkájába fektessék, és arra befolyásolják őket, hogy elhanyagolják az előkészületet az Úr nagy napjára.” (Ellen G. White: *Tapasztalatok és látomások*, Az egybegyűjtés ideje c. feje.)

5 Hogyan hárul „bűntéher” a mennyei szentélyre is, amit el kell onnét távolítani?

- „Annakokáért szükséges, hogy a mennyei dolgok ábrázolatai effélékkel tisztíttassanak meg, maguk a mennyei dolgok azonban ezeknél különb áldozatokkal.” (Zsid 9,23)

- „Vétkemet bevallottam néked, bűnömet el nem fedeztem. Azt mondtam: bevallom hamisságomat az Úrnak, és te elvetted rólam bűneim terhét.” (Zsolt 32,5)
  - „Másnap látta János Jézust őhozzá menni, és mondta: Ímé Istennek ama báránya, aki hordozza a világ bűneit!” (Jn 1,29)
  - „Mindnyájan mint juhok eltévelyedtünk, ki-ki a maga útjára tért, de az Úr mindnyájunk vétkét Őreá vetette. (...) Ő sokak bűnét hordozta, és a bűnösökért imádkozott!” (Ésa 53,6.12)
- .....
- .....
- .....
- .....

A mennyei szentélyre ugyanúgy bűnáthárítás történik a hívők bűnvallásai és bűnbocsánatért folyamodásai által, mint ahogy a földi szentélyre áthárították bűneiket a bűnbánó izraeliták. Ezért válik szükségessé a mennyei szentély megtisztítása is a vég idején, Jézus eljövetele előtt.

„Amiképpen Krisztus mennybe ment és megjelent Isten előtt, hogy vérével megmentse a bűnbánó hívőket, úgy hintette a pap a szentélyben a naponkénti szolgálat közben az áldozat vérért a bűnös érdekében. Miközben Krisztus vére szabaddá teszi a bűnbánó bűnöst a törvény átkától, magát a bűnt még nem törli el, hanem felírva marad az a mennyei szentélyben a végső engesztelésig. (...)

Az utolsó ítélet nagy napján megítéltetnek majd a halottak »azokból, amik a könyvekbe voltak írva cselekedeteik szerint« (Jel 20,12). Akkor Jézus Krisztus büntörölő vérének ereje kitörli majd a mennyei könyvekből a bűneiket igazán bánók vétkét. Így szabadul vagy tisztul meg

majd a szentély a bűnök feljegyzésétől. Az árnyékszolgálatban (...) a bűn eltörlésének nagy művét a nagy engesztelési nap szolgálatai jelképezték. (...)

Ahogy a végső engeszteléskor az őszinte bűnbánó bűnei kitörölnének a mennyei könyvekből, hogy soha többé emlékezés se történjék róluk, úgy vitettek el a bűnök az árnyékszolgálatban a pusztába, hogy a gyülekezet örökre megszabaduljon tőlük.

Mivel Sátántól ered a bűn – ő volt a közvetlen felbujtó minden bűn esetében –, melyek Isten fiának halálát okozták, az igazság azt követeli, hogy ő is elszenvedje a végső büntetést. Krisztusnak az emberiség megváltásáért és a világegyetem büntől való megtisztításáért végzett műve azáltal fejeződik majd be, hogy eltávolítja a bűnt a mennyei szentélyből, és Sátánra helyezi, aki a végső büntetést viseli majd.” (Ellen G. White: *Patriárkák és próféták*, 376–377. o.)

Érdemes megemlíteni, hogy a zsidó hagyomány szerint is a nagy engesztelési nap – ahogy ők nevezik: a jóm kippur – ítélezést is jelent az egyes személyek felett.

„Jóm Kippúr ünnepi rendje már az Első Szentély idejében kialakult, s nem változtattak rajta a Második Szentély idején sem. »Örök törvény« – írja a Tóra, tehát nem szabad rajta változtatni. (...) Ez a nap, amikor az élet és halál könyve nyitva van Isten előtt, és ítélete megpecsételésének félelme hatja át a gyarló halandót.” (Jólesz Károly: *Zsidó hitéleti kislexikon*, Bp., 1987, 92. o.)

„[Egy régi hagyomány szerint Kippúr idején] Isten a trónján ül, hogy megítélje a világot. Egyszerre bíró, ügyvéd, szakértő és tanú, és így nyitja meg a feljegyzések könyvét, amelyet felolvasnak, és amelyben minden ember neve megtalálható. A nagy trombita megszendül, előbb halkán, majd az angyalok azt mormolják: ez az ítélet napja.” (*Jewish Encyclopedia*, II. köt., 286. o., *Atonement* – Engesztelés szócikk; idézi Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 159. o.)

6 Mi a jelentősége annak, hogy a „kiderül az igazsága”, avagy „helyreállítatik” jelentés is benne foglaltatik a mennyei szentélyre vonatkozó kijelentésben?

- „[A kis szarv] a Seregek Fejedelméig növekedett, elvette tőle a naponkénti szolgálatot, és elvettetett az ő szentségének helye. (...) Hallottam egy szentet szólni: Meddig tart e látomás a naponkénti szolgálat és a pusztító vétek felől. A szenthely és a sereg meddig tapostatik?” (Dn 8,11–13)
- .....
- .....
- .....

Az eredeti héber kifejezés (*nicdaq*), mint erre rámutattunk, szó szerint ezt jelenti: *megigazítatik*. A megigazítás fogalmában azonban benne van a megtisztítás és a helyreállítás is. Ezt adja vissza a revideált Károlyi-fordítás úgy, hogy a 2300 év végén „kiderül a szenthely igazsága”, napvilágra jön az igazság rá vonatkozóan.

Mivel a kis szarv elfeledtette a mennyei szentélyt és Krisztus papi szolgálatát, a prófétikus kijelentés szerint helyre kell állítatnia az erről szóló bibliai tanításnak a 2300 év lejártakor. A további tanulmányok tárják fel, hogy miképpen teljesedett be ez az ígéret.

Az e heti adomány az eleki szociális otthon munkáját támogatja.

A 2300 év vége

Hogyan ismerték fel ennek az időszaknak a kezdőpontját, és azt, hogy mi történik a lejártakor? (8,26–9,23)

1 Kapott-e valamilyen útbaigazítást Dániel a 2300 év kezdőpontjára vonatkozóan?

- „Az estéről és reggelről való látomás, amely megmondott, igazság, te azonban pecsételd be a látomást, mert sok napra való.” (Dn 8,26)
- .....
- .....
- .....

Nem hangzott el semmi a 2300 év kezdő vagy záró időpontjáról. Csupán egy megerősítést kapott Dániel: a 2300 napra, illetve évre vonatkozó kijelentés „igazság”, de „bepecsételt a vég idejéig”.

Azáltal volt bepecsételt a 2300 évre vonatkozó kijelentés – több mint két évezreden át –, hogy senki sem fedezte fel, honnét kell számítani a 2300 esztendő, amely egészen az utolsó időig terjed. Annyit tudtak csak megállapítani, hogy a prófétai nap-év elv szerint esztendőknek kell venni a 2300 napot, és az utolsó időre vonatkozik a kijelentés.

Azok közül, akik erre a következtetésre jutottak, a legelsők egyike Nicolaus Cusanus (1401–1464), a neves matematikus, filozófus és a középkori egyházat megreformálni kívánó főpap volt. *Sejtések a végső napokról* című művében arról ír, hogy a napok itt éveket jelentenek, továbbá a végső időhöz vezet el a 2300 napra, illetve évre vonatkozó prófétikus időmeghatározás. „Az egyház feltámadását” vélte megvalósulni ennek az időszaknak a lejártakor. Nem tudta azonban megállapítani, honnét, milyen kezdőponttól kell számítani a 2300 évet.

A kezdőpont megtalálásához ugyanis a 8. és 9. fejezet között fennálló rejtett, de valójában szoros összefüggést kellett felismerni. A múlt század első feléig egyetlen példa sem volt arra, hogy valaki felfedezte volna a két fejezet közötti kapcsolatot. Látszólag ugyanis egymástól különböző, független kijelentéseket tartalmaznak. Így a 2300 évre vonatkozó jövendölés kezdő- és végpontja titokzatos maradt.

2 Miről szól a 9. fejezet első része?

- „Dáriusnak, az Asvérus fiának első esztendejében, aki a médiabeliek nemzetségéből való volt, aki királlyá tétetett a káldeusok országán, uralkodásának első esztendejében én, Dániel, megfigyeltem a könyvekben az esztendők számát, amelyről az Úr igéje szólt Jeremiás prófétához, hogy hetven esztendőnek kell eltelnie Jeruzsálem omladékain. Orcámat az Úr Istenhez emeltem, hogy keressem őt imádsággal, könyörgéssel, böjtöléssel, zsákban és hamuban.” (Dn 9,1–3)
- .....
- .....
- .....

A méd Dárius uralkodásának első éve i. e. 537. Tehát több mint tíz évvel azután, hogy a 8. fejezetben leírt látomást kapta, fordult Dániel Istenhez különleges könyörgéssel. Ez az idő a babiloni fogság 68. évével azonos. A babiloni fogság i. e. 605-ben kezdődött, Nabukodonozor első, Jeruzsálemet is érintő hadjáratával, amelynek nyomán az első héber foglyok, köztük Dániel is, Babilóniába kerültek. A babiloni fogság előre megjövendölt 70 esztendeje Círusz (egyedüli) uralkodásának első évében, i. e. 535-ben járt le.*

Ellen G. White így ír erről a számára adott világosság alapján: „Dániel ezt az imáját (9. fejezet) »Dáriusnak, a méd uralkodónak első esztendejében« (Dn 9,1) mondta, akinek a hadvezére, Círusz elragadta Babilóniától az egyetemes uralom jogarát. Dáriushoz – akinek uralkodását a menny értékelte – Isten elküldte Gábriel angyalt, hogy »támogassa és segítségére legyen« (Dn 11,1). Halála után – Babilon bukása után mintegy két évvel – Círusz lépett a trónra. Uralkodásának kezdete annak a hetven évnek a végét jelezte, amely akkor kezdődött, amikor Nabukodonozor az első héber csoportot hazájából, Júdából Babilonba vitte.» (*Próféták és királyok*, 346. o.)

---

* Mivel a méd Dárius személye történelmileg nem tisztázódott még teljesen, a történetírás kizárólag Círuszt említi a méd-perzsa birodalom első uralkodójaként, a babiloni birodalom feletti uralkodásának első évét pedig 538-cal, Babilon bevételének esztendejével azonosítja. Ebben az esetben azonban nincs 70 év a babiloni fogság kezdete és Círusz első éve között, amikor a Szentírás szerint a fogság véget ért azzal, hogy a nagy perzsa király kiadta nevezetes rendeletét a zsidók javára (Ezsd 1,1–4). A Biblia szerint Babilon bevételét után a médek királya, Dárius „tétetett királlyá” a főváros és környezete, a „káldeusok országa” felett (Dn 5,31; vö. 9,1), noha Círusz volt a győztes hódító vezér. Bizonyára gesztusból, társuralkodóként osztozott Círusz a meghódított területeken a méd királlyal. Círusz jellegzetes nagylelkűségével nagyon jól összeegyeztethető, hogy éppen a legfontosabb területet, Babilont és körzetét engedte át a méd királynak. A méd uralkodó azonban idősebb ember volt már (6,31), hamarosan meghalt, és ekkor Círusz lett az egyeduralkodó. A Biblia csak innen számítja Círusz első évét, aki még ebben az esztendőben kibocsátotta a zsidók hazatérésére és a jeruzsálemi templom megépítésére vonatkozó rendeletét. A 70 éves babiloni fogság tehát 605–535-ig tartott.

Dániel könyörgő imájának hátteréről és indítékairól pedig Ellen G. White a következőket írja:

„Círus seregének megjelenése Babilon falai előtt azt jelezte a zsidó népnek, hogy fogságuk vége elközelgett. Círuszt születése előtt több mint egy évszázaddal az ihletett Ige név szerint említette. Isten Lelke leíratta azt is, hogy miként kell Babilont észrevétlenül elfoglalnia és a foglyok szabadulásának utat készítenie (Ésa 45,1–3). (...) Mindez bőséges bizonyítékot szolgáltatott a zsidóknak az ésaiási prófécia szó szerinti teljesedéséről, amelyet elnyomók hirtelen bukásáról mondott. (...) Nem csak ezekre a próféciákra alapíthatták azonban a foglyok azt a reményüket, hogy hamarosan megszabadulnak. Jeremiás írásaihoz is hozzájutottak, és ezek félreérthetetlenül kinyilatkoztatták, hogy mennyi időnek kell eltelnie, mielőtt visszatérhetnek Izraelbe. »Mihelyt eltelik Babilonban a hetven esztendő – mondta ki az Úr –, meglátogatlak titeket, és betöltöm rajtatok az én jó szómat, hogy visszahozzalak titeket e helyre.« (Jer 29,10–13; vö. 25,12). Dániel és társai sokszor átolvasták ezeket és a hasonló próféciákat, amelyek körvonalazták Isten szándékát. Most pedig, amikor az események gyors pergése jelezte, hogy Isten erős kézzel munkálkodik a nemzetek között, Dániel különösen elgondolkodott az Izraelnek adott ígéreteken.

Röviddel Babilon eleste előtt (...) egy látomássorozatot kapott Dániel a birodalmak fölemelkedéséről és bukásáról. E látomás végén hallott »egy szentet szólni«, és »mondta egyik szent annak, aki szólt: Meddig tart e látomás?« (Dn 8,13). A válasz megdöbbenette: »Kétezer és háromszáz estéig és reggelig, azután kiderül a szenthely igazsága.« (Dn 8,14) Buzgón kutatta, mit jelent a látomás. Nem értette, milyen összefüggés van a Jeremiás által megjövendölt hetvenesztendős fogság és a kétezer-háromszáz év között, amelynek – a mennyei lénytől hallott kijelentés

szerint – Isten temploma megtisztítása előtt el kell telnie. (...) Izráel miatt aggódva ismét tanulmányozta Jeremiás próféciáit.” (*Próféták és királyok*, 343–345. o.)

Dániel nem ismert más, Isten által magáénak vallott szenthelyet, csak a jeruzsálemi templomot. Megrendítette és szinte kétségbe ejtette az a gondolat, hogy a jeruzsálemi templom csak 2300 év múlva, valamikor a végső időben „tisztítatik meg”, avagy „állítatik helyre”. Az Ige szól arról, mit tett Dániel lelki aggodalmában és az isteni szabadítás utáni vágyakozásában:

„A biztos próféta beszédre alapozott hittel könyörgött az Úrhoz az ígéretek gyors beteljesedéséért. (...) Dániel tudta, hogy az Izráel fogsága számára megszabott idő csakhamar lejár, de nem érezte úgy, hogy nekik semmi részük vagy tennivalójuk nincs, hiszen Isten megígérte a szabadítást. Böjtöléssel és töredelemmel kereste az Urat, megvallva saját bűnét és a nép bűneit.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 345. o.; *The Review and Herald*, 1897. február 9.)

A katolikus *Hittudományi Folyóirat* 1902. december 15-ei számában kiváló értekezés jelent meg egy katolikus pap, a kalocsai Huber Lipót tollából, ezen a címen: *A Messiás megjelenésének ideje Dániel próféta szerint*. A szerző többek között igen jól értette meg Dániel imájának lelki hátterét, illetve a próféta aggodalmának gyökerét. Ezt írja: „A méd Dárius király uralkodása első esztendejében, mely a babiloni fogság 68. esztendeje volt, történt, hogy Dániel böjtölve s vezekelve, forró imában arra kérte az Istent, ne vonná vissza ígérését, ne hosszabbítsa meg a számkivetésnek Jeremiás próféta által megjövendölt hetven esztendejét, mely már-már lepergett.” (659. o.)

Megfigyelhetjük az imában (9,4–19) a próféta gondolatmenetét. Dániel tudta, hogy a Mózes által közölt áldásígéretek (5Móz 28. fej.) ún. feltételes próféciák voltak. Az Úr világos szóval bi-

zonyságot tett népének: ha engedelmeskednek parancsolatainak, akkor az áldások teljeseznek be rajtuk, ha pedig nem, akkor utolériük őket bűnös cselekedeteik következményei, és az Úr nem védi meg őket ezektől.

Az isteni ígéretek feltételelességének tudatában számolt azzal, hogy Isten meghosszabbíthatja fogságuk idejét. Jeremiás által 70 esztendő jelentett ki az Úr. Dánielnek viszont látomásában azt mondta a mennyei szózat, hogy 2300 év múlva, csak a végső időben állítatik helyre a szenthely. Dániel attól félt, hogy ez egy újabb határozat Isten részéről, mivel nem találta teljesnek a fogságban lévő nép megtérését. Ugyanakkor a történelmi események arra mutattak, hogy Ésaías és Jeremiás jövendölése csakhamar beteljesedik, s a zsidó nép szabadulása a küszöbön van. Aggódva és reménykedve könyörgött tehát a próféta, hogy Isten „ne késedelmezzen” (19. vers), ne nyújtsa meg fogságuk idejét bűneik miatt, hanem állítsa helyre az Ő népét és templomát a Jeremiás által megmondott 70 esztendő lejártakor, nem népe igazsága, hanem az Ő nagy irgalmassága alapján.

3 Mi utal Dániel imájában arra, hogy főképpen a jeruzsálemi szentély helyreállításának esetleges késedelme okozott neki aggodalmat, ez állt buzgó könyörgése hátterében? Hogyan válaszolt Dániel aggodalmára a Gábrriel által közölt isteni kijelentés első mondata is?

- „Forduljon el a Te haragod (...) szentséges hegyedtől.” (Utalás a templomhegyre; 16. vers.)
- „Világosítsd meg orcádat a Te szentélyeden, amely elpusztított.” (Az eredeti szövegben „szentély” szerepel, egyértelműen a templomról van szó; 17. vers.)
- „Esedezésemet az Úr elé terjesztettem, (...) az én Istenem szent hegyéért.” (Dánielt különösképpen a szentély, a templom sorsa aggasztotta; 20. vers.)

- **„Ama férfiú, Gábiel, akit előbb a látomásban láttam...”**
(Ugyanaz a mennyei lény jelenik meg Dánielnek magyarázóként, aki előző látomásában is; 21. vers.)
- **„Most jöttem ki, hogy értelemre tanítsalak.”** (Azaz megértessem veled, amit eddig nem értettél; 22. vers.)
- **„Eljöttem, hogy megjelentsem, (...) vedd eszedbe azért a szózatot, és értsd meg a látomást!”** (Dániel tehát egy bizonyos „szózatot” nem értett jól, illetve értett félre, emiatt nem értette a látomást, ezt a homályt akarja most eloszlatni Gábiel; 23. vers.)
- **„Hetven hét szabatott a te népedre és szent városodra.”** (A „szabatott”-nak fordított héber szó – chátak – elsődleges jelentése: levágni, leszabni valamiből. A 70 hét tehát a korábban jelzett hosszabb, 2300 éves időszakból vágatik le; 24. vers.)

.....

.....

.....

Kétszer is szerepel a *látomás* szó ebben a szakaszban. Vajon milyen látomásról van szó? A 9. fejezetben nem olvasunk arról, hogy a próféta látomást kapott volna. A Gábiel személyével kapcsolatban tett megjegyzés (a 21. vers) is céloz arra, hogy az „előbbi”, az előző látomásról van szó.

Isten „messziről érti minden gondolatunkat”, azt a szót is érti, ami „még a nyelvünkön sincs” (Zsolt 139,2.4). Ezért Dániel imádsága esetében sem csupán a kimondott szavakra válaszolt Isten, hanem a mögöttük lévő gondolatokat, aggodalmat is értette, s ennek megfelelően adott választ a prófétának Gábiel által.

Gábiel azonnal – magyarázata kezdetén – levette a nagy lelki terhet Dánielről, amely előző látomása félreértése, illetve meg nem értése miatt nyomasztotta őt. Világosan kijelentette neki, hogy csak 70 hét, azaz a prófétai nap-év elv értelmében 490 év

„vágatott le”^{*} a vég idejéig terjedő 2300 esztendőből Jeruzsálemre és a zsidó népre vonatkozóan. Csupán a 490 évet átfogó első szakasz vonatkozik a 2300 évből a zsidó népre és Jeruzsálem városára, illetve a jeruzsálemi szentélyre. A kijelentés nem arról szól tehát, hogy Isten meghosszabbítaná a Jeremiás próféciaájában meghatározott 70 évet – biztosította Isten Dánielt, Gábrriel magyarázata által.

4 Mikor, kik ismerték fel ezt az összefüggést a 8. és 9. fejezet között, illetve ezzel együtt a 2300 év és a 9,24-ben említett 70 hét között?

- „Te pedig, Dániel, zárd be e beszédek, és pecsételd be a könyvet a végső időig: tudakozzák majd sokan, és nagyobbá lesz a tudás.” (Dn 12,4)
- .....
- .....

Főként a nagy francia forradalom és a vele kapcsolatos prófécia-
ák beteljesedése nyomán igen erőteljesen megújult a bibliai jövő-
dölések iránti érdeklődés a különböző protestáns egyházak köré-

---

* Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk még, hogy több fordításban (köztük az angol King James-féle Bibliában és az Ószövetség ókori görög fordításában, a Septuagintában) a *vágatott* vagy *szabattott le* helyett *határozatott* olvasható. Az eredeti héber szó, a *chátak* ezen az egy helyen fordul elő az Ószövetségben. A Biblián kívüli ókori héber irodalomban azonban többször előfordul, és az alapjelentése ez: *valami hosszabból levágni*. Másodlagosan viszont azt is jelentheti, hogy *határozni, leszabni, meghozni egy döntést*. Egyes fordítások tehát a másodlagos jelentést véve figyelembe fordították így a kérdéses szövegrészt: „70 hét határozatott.” A 8. és 9. fejezet közötti szoros logikai összefüggés azonban, amire az előzőekben rámutattunk, egyértelművé teszi, hogy a szó elsődleges jelentése érvényesül ezen a helyen, így a „70 hét vágatott le” a megfelelő fordítás. Először ő sem ismerte fel ugyanis, hogy i. e. 457 ősztől kell számítani a 490 évet és a 2300 évet, mivel a zsidók ősztől ősziig számították a királyok uralkodási éveit, fogságuk földjén is.

ben, Európában, Angliában, Észak-Európában, sőt a közel-keleti és ázsiai keresztény misszióterületeken is. Ekkor – egymástól függetlenül – számos igehirdető és Biblia-kutató keresztény fedezte fel Dániel 8. és 9. fejezetének belső összefüggését.

Ennek alapján valamennyien 1843/44-ben vagy 1847-ben határozták meg a prófétikus idő lejártát, attól függően, hogy mennyire pontosan tudták meghatározni történelmileg a kezdőpontot. Nagy „ébredés”, adventvárás bontakozott ki bizonyágtételük nyomán, mivel azt gondolták, Krisztus visszajövetelére mutat ez az időpont. Le Roy Edwin Froom *Atyáink prófétai hite* c. műve IV. kötetében 69 magyarázót sorol fel, akik erre az eredményre jutottak a két fejezet összefüggésének felfedezése nyomán. Most csak néhányat említünk meg név szerint a legnevezetesebbek közül: William Cuninghame angol igehirdető és Biblia-kutató, Edward Irving, az adventvárás egyik legnagyobb hatású igehirdetője Angliában, aki tízezres tömegeknek hirdette szabad ég alatt a közeli második advent üzenetét, Louis Gaussen svájci igehirdető, Josef Wolff, a zsidó-keresztény misszionárius, William Miller baptista farmer, Biblia-kutató, majd prédikátor Észak-Amerikában, az amerikai nagy adventvárás vezéralakja.

Így teljesedett be Dn 12,4 jövendölése, mely szerint a vég idején sokan kutatják majd ezt a jövendölést, és előrehaladás lesz a bibliai próféciák megértésében.

5 Mikor ér véget tehát a 2300 év? Mikor került a figyelem középpontjába az időszak lejártának ténye?

- „Láttam egy másik, erős angyalt az égből leszállni, aki felhőbe volt öltözve, és a fején szivárvány volt, az arca olyan volt, mint a Nap, a lábai mint a tűzoszlopok. A kezében egy nyitott könyvecske volt. (...)

Felemelte kezét az égre, és megesküdött arra, aki örökkön-örökké él, (...) hogy idő többé nem lesz, hanem a hetedik an-

gyal szavának napjaiban, mikor az trombitálni fog,* elvégeztetik Isten titka, amint megmondta szolgálainak, a prófétáknak.

A szózat, amelyet hallottam az égből, ismét szólt nékem, és mondta: Menj el, és vedd el azt a nyitott könyvecskét, amely a tengeren és földön álló angyal kezében van! Elmentem azért az angyalhoz, mondván néki: Add nékem a könyvecskét! Mondta nékem: Vedd el és edd meg! Megkeseríti a gyomrod, de a szádban édes lesz, mint a méz.

Elvettem azért a könyvecskét az angyal kezéből, és megettem, és íme a számban olyan édes volt, mint a méz, de mikor megettem, megkeseredett a gyomrom.«*** (Jel 10,1–2, 5–10)

.....

.....

.....

Amint említettük, a 18. század végén és a 19. században a nagy francia forradalom hatására igen megélnékült a bibliai próféciák, s ezen belül Dániel könyve jövendöléseinek kutatása protestáns körökben. A számításoknál néhány eltérés és pontatlanság előfordult ugyan, de abban egység volt, hogy úgy értelmezték: a 490 évet a 2300 esztendőből kell „levágni”, így a kezdőpont azonos.

Az észak-amerikai William Miller (1782–1849) egyike volt azoknak, akik a legprecízebb kutatómunkát végezték, és ő értette meg legjobban felismerése jelentőségét. Hosszas vívódás után, 1831-től kezdte a nyilvánosság elé tárni, hogy a 2300 esztendő 1843-ban lejár. Ezt az időpontot végül 1844-re módosította. (Először ő sem ismerte fel ugyanis, hogy i. e. 457 ősztől kell számítani a 490 évet, és így a 2300 évet is, mivel a zsidók ősztől ősziig számították a királyok uralkodási éveit, fogságuk földjén is.)

---

* Pontosított fordítás szerint.

** Pontosított fordítás szerint.

William Millerhez számos amerikai protestáns lelkész (egyes becslések szerint mintegy ötszáz) csatlakozott, amint bizonyágtétele szóban és 1836-tól írásban is mindinkább ismertté vált. Ezek a prédikátorok bekapcsolódtak a nagy felismerés hirdetésébe. Ennek nyomán nagy hatású felekezeti ébredési, adventváró mozgalom bontakozott ki az Egyesült Államokban 1840–44 között. (Egyes becslések szerint a csúcspontot jelentő 1844-es esztendőben közel egymillióan hallgatták a sátor-összejöveleteken a millerita igehirdetéseket.)

Azt azonban nem tudták pontosan meghatározni még, hogy mi történik 1844-ben. Nem értették ugyanis a „megigazítatik a szentély” meghatározást. A kis szarv támadása olyan eredményes volt a Seregek Fejedelme szentélye és papi szolgálata ellen, hogy a mennyei szentélyről, valamint Krisztus papi és főpapi szolgálatáról szóló bibliai tanítást sűrű homály takarta a protestantizmus köreiből is, ez a bibliai igazság még nem állított helyre. William Miller és igehirdető társai azt gondolták, hogy Jézus visszajövetelét jelzi a 2300 év vége, mivel a látomáshoz fűzött isteni magyarázat egyértelműen mondja, hogy „az utolsó időre szól ez a látomás” (17. vers). A számítás maga vitathatatlanul logikusnak tűnt.

Ők még komoly, őszinte, hívő protestánsok voltak, akik vágyakoztak Jézus megjelenésére. Örültek annak, hogy a prófécia szerint ennyire közel van már a boldog, végső szabadítás. A nagy öröm, valamint a számítás teljesen világos és bizonyos volta eltakarta előlük Máté 24,36 kijelentésének igazságát.

A millerita igehirdetések nyomán kibontakozott ébredési, adventváró mozgalom csúcspontja az 1844 augusztusától október 22-éig terjedő időszak volt. Tulajdonképpen közel jártak már ekkor a megoldáshoz. A mozgalom egyik igehirdetője, S. Snow ugyanis arra a következtetésre jutott, hogy a 2300 év október 22-én jár le, mivel ez volt az utolsó ítéletet jelképező nagy engesztelési nap dátuma (a 7. hónap 10. napja a zsidó időszámítás szerint) abban az esztendőben. Tehát már derengett, hogy a 2300 év lejárta valamiképpen a nagy engesztelési nappal van kapcsolatban. Az újszövetségi

szentélyről szóló bibliai tanítás teljes feltárulásának ideje azonban még nem érkezett el, és a mozgalom híveit teljességgel áthatotta a Jézus közeli dicsőséges eljövételére való ünnepélyes előkészület.

William Miller így ír erről: „Nincs nagy örömkítőrés, mintha ezt arra az időre tartogatnák, amikor az egész menny és föld együtt örvendezik majd, kibeszélhetetlen és teljes dicsőségben. Nincs kiáltás, ezt is akkorra őrzik, amikor a mennyből hangzik majd. (...) Nincsenek eltérő nézetek: mindenkinek egy a szíve-lelke.” (Idézi Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, Beteljesedett prófécia c. feje.)

Ellen White – aki már fiatalon szintén az adventmozgalom résztvevője és híve volt – így jellemzi a mozgalomnak ezt a szakaszát:

„Az apostolok napjai óta támadt vallási törekvések közül egy sem volt annyira mentes az emberi tökéletlenségektől és Sátán csalásaitól, mint az a mozgalom, amely 1844 őszén volt. (...) Akik azt remélték, hogy nemsokára szemtől szemben állnak Megváltójukkal, oly ünnepélyes boldogságot éreztek, amelyet nem lehet szavakkal kifejezni.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, Beteljesedett prófécia c. feje.)

Amikor az Úr nem jelent meg a várt időpontban, az ún. „nagy csalódás” megrázó tapasztalatát élték át a mozgalom résztvevői. Ez azonban a Szentírásban előre kijelentett csalódás volt, melyet az Úr – aki egy pillanatra sem hagyta el az őszinte hívőket – áldásukra, javukra fordított. Erről tesz bizonyosságot Jelenések könyve 10. fejezete.

Az „erős angyal” itt maga Jézus Krisztus. (Az *angyal* szó jelentése *követ, küldött*, és az Írás másutt is szól Jézusról úgy, mint a menny, az Atya követéről.*)

---

* Az Ószövetségben a szövetség *angyala*, az Úr *orcájának angyala* kifejezések egyértelműen Őrá vonatkoznak. Lásd Mal 3,1; Ésa 63,9. Ezt megerősíti az is, hogy megjelenése azonos a megdicsőült Emberfiáéval, akit János apostol Pátmosz szigetén kapott látomása elején látott (Jel 10,1-et vö. Jel 1,12–15-tel).

A „nyitott könyvecske” kétségtelenül Dániel könyve, mert egyedül Dániel könyvére vonatkozóan hangzott el ugyanilyen esküvés (Jel 10,5–6, vö. Dn 12,6–7).*

Krisztus esküje hatalmasan erősíti meg Dániel könyvecskéjének azt az üzenetét, amely a megnyílásakor feltárult: a 2300 év lejárta után nincs több prófétikus időmeghatározás, csak a megváltási terv befejező szakasza van hátra, mely a várakozás és készülés ideje Jézus adventjére, amelynek pontos dátuma ismeretlen.

János apostol isteni utasításra megvalósított jelképes cselekedete azoknak a hívőknek a tapasztalatát jelenítette meg, akik vágyakozva nyújtották ki kezüket Dániel könyve után, és üzenete feltárulásának első megízlelésekor nagy örömet éltek át: „édes volt az a szájukban, mint a méz”. A bepecsételt prófécia teljes megértéséhez azonban egy nagy csalódáson keresztül jutottak el: „megkeseredett gyomrukban a könyvecske”.**

William Miller így vallotta meg töretlen hitét a nagy csalódás után is: „Nyugodtan megvallom, hogy a pontos időmeghatározásban hibát követtem el, ezentúl azonban nem kívánom védeni azt, amit tettem. (...) Tiszta indítékokból tettem, és Isten dicsőségét szolgálta. Hiszem, hogy Isten megbocsátja hibáimat és tévedéseimet. Nem tudok szemrehányást tenni magamnak azért sem, hogy határozott időt hirdettem meggyőződéselem alapján. (...) Tekintettel nézeteim más vonatkozásaira, nem látok okot arra, hogy hitemet megváltoztassam. A 4. birodalom utáni meg-

---

* „A golyosba öltözött férfi” részéről, akiben szintén Krisztusra ismerhetünk, mivel személyleírása megegyezik az „Emberfiához hasonló” és az „erős angyal” megjelenésének leírásával Jel 1. és 10. fejezetében. Továbbá egyedül Dániel könyve „pecsételtetett be” a vég idejéig, és hangzott el felőle a prófétikus kijelentés, hogy akkor majd feltárul az értelme, vagyis „megnyitattik” (Dn 8,26; 12,4.10). A *könyvecske* elnevezés is az azonosítást erősíti, mert Dániel könyve súlyos igazságokat tartalmaz, de kis terjedelmű írás a bibliai iratgyűjteményen belül.

** Arra a kérdésre vonatkozóan, hogy miért engedte meg Isten a nagy csalódást ezeknek az őszinte hívőknek az életében, lásd Ellen G. White *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában* című könyvében A sötétségen átsugárzó fény c. fejezetet.

osztottság idején élünk, amely a véghez vezet. A próféciák, amelyeknek Krisztus eljövételét megelőzően be kell teljesedniük, oly messzemenően teljesedtek, hogy nem látok okot, ami miatt megszire kellene helyezni az Úr eljövételét.” (Le Roy Edwin Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, IV. köt., 837. o.)

6 Mikor találták meg a második kulcsot is a 2300 éves prófécia megértéséhez? Hogyan értették meg a 2300 év lejártakor megvalósuló üdvtörténeti esemény mibenlétét és jelentőségét?

- „Kétezer és háromszáz estéig és reggelig, azután megigazíttatik a szentély [avagy megtisztíttatik, helyreállíttatik, kiderül az igazsága].” (Dn 8,14)
- „A hetedik angyal is trombitált, és nagy szózatok szólaltak meg a mennyben, amelyek ezt mondták: E világ országai a mi Urunkéi és az Ő Krisztusáéi lettek, aki örökkön-örökké uralkodik. A huszonnégy vén, akik Isten előtt ülnek királyi székekben, arcra esve imádták Istent, ezt mondván: Hálát adunk néked, Uram, mindenható Isten, aki vagy, aki voltál, és aki eljövendő vagy, mert a Te nagy hatalmatad kezudhez vetted, és országlásodat elkezdted. Megharagudtak a népek, és eljött a Te haragod, és a halottak ideje, hogy megítéltesse nek, hogy jutalmat adj szolgálóidnak, a prófétáknak és a szenteknek, s akik a Te nevedet félik, kicsinyeknek és nagyoknak, és hogy elpusztítsd azokat, akik a földet pusztítják. És megnyilatkozott az Isten temploma a mennyben, és megláttatott az Ő szövetségének ládája az Ő templomában.” (Jel 11,15–19)

.....
.....

A jövendölés pontosan teljesedett. A 2300 éves időszak lejárt 1844-ben, és ugyanekkor feltárult az ó- és újszövetségi szentély

igazsága is, s ezáltal világosságot nyert a nevezetes prófétikus időszak lejártakor bekövetkező esemény mibenléte. **Arra vonatkozóan, hogy miképpen vált jól láthatóvá az, ami eddig titokzatos volt, lásd a fejezethez kapcsolódó függelék.**

A csalódásra magyarázatot kérő, kereső hívők a következőket értették Biblia-tanulmányozásuk során:

– **A „hetedik trombitaszó” a 2300 év lejártakor szólal meg, és egy egész korszakot ölel fel.**

– A mennyei szentély megtisztításának kezdete a valóságban azt jelenti, hogy Isten **„nagy hatalmát kezébe vette, és országlását megkezdte”** (17. vers). Azt jelenti, hogy megkezdte Sátán hatalma és birodalma felszámolását, előkészíti hatalomátvételét a Föld felett.

– **Eljött „a halottak ideje, hogy megítéltessenek”.** A szentély megigazítása vagy megtisztítása, amely az oda áthárított bűnök végső rendezését jelenti, értelemszerűen egy vizsgálati ítélettel kapcsolódik egybe. Ez a vizsgálat eldönti, hogy azok, akik Jézus áldozata és közbenjárása alapján bűnbocsánatért folyamodtak, mindvégig megtartották-e hitüket, erről tanúskodnak-e tetteik, és ennek alapján eltörölthetnek-e vétkeik örökre, vagy pedig vissza kell háritani rájuk bűneiket, mivel méltatlannak bizonyultak a nekik korábban adott kegyelemre. Az is értelemszerű, hogy ez a vizsgálat és ítéletkezés a meghalt nemzedékeken kezdődik, majd halad előre az utolsó nemzedék felé, amely életben éri meg Jézus dicsőséges eljövetelét. Jézus – a felmentő ítélettel együtt – részt kér megváltottai számára az újjáteremtett Föld örökségéből. Az Igét kutató hívők számára világossá vált, hogy a végső, egyetemes ítéletnek ez az első szakasza még csak „Isten háza felett” folyik (1Pt 4,17), csak azokra vonatkozik, akik valaha Isten kegyelméért folyamodtak, és így bűneik a mennyei szentélyre hárittattak.

Az e heti adomány a nyári Biblia-táborokat támogatja.

– Hozzájárulás a táborok bérleti díjaihoz és költségeihez.

FÜGGELÉK

Hogyan árasztott világosságot Isten a nagy csalódás után arra a hívők szemében titokzatosnak tűnő kifejezésre, hogy „megtisztítatik a szenthely”? Hogyan értették meg ezáltal csalódásuk okát?

Hiram Edson (1806–1882) a Port Gibson-i (New York állam) adventváró csoport vezetője volt. A helybeli metodista gyülekezet egyik vezetőjeként fogadta el az adventüzenetet 1839-ben. Farmer volt, komoly hívő, aktív a saját közösségében. A nagy csalódás előtt rendszeresen tartottak adventváró összejöveteleket a házában. Két személyt kell megemlíteni e gyülekezetből, dr. Franklin B. Hahn orvost, valamint Owen R. L. Crosier tehetséges igehirdetőt és író, akik Edsonnal szoros barátságban voltak.

1844. október 22-én többen összegyűltek Edson házában, és ünnepélyes várakozással készültek a nagy pillanatra, Krisztus megjelenésére. A csalódás mélységesen megrázta mindnyájukat. Hiram Edson így ír erről: „Vártunk Urunk eljövetelére, míg az óra éjfél ütött. A nap elmúlt, és csalódásunk bizonyossággá lett. Legdrágább reményeink és várakozásaink omlottak össze. (...) Az adventvárás egész keresztény életem leggazdagabb és legragyogóbb tapasztalata volt. (...) A Biblia tévedésnek bizonyulna? Vajon nincs Isten, sem menny, sem mennyei Jeruzsálem, sem paradicsom?” (*Life and Experience*, kézirat, 8–9. o.; idézi Le Roy Edwin Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, IV. köt., 879. o.)

Az éjfél elmúltá után, 23-án hajnalban a többség lesújtva, szomorúan távozott. A néhány visszamaradottnak Hiram Edson azt javasolta, menjenek a csűrbe, és ott imádkozzanak Istenhez világosságért, hogy megmagyarázza nekik csalódásukat. Nagyon közel jutottak Istenhez, és azzal a bizonyossággal keltek fel térdük-

ről, hogy Isten elfogadta őket, meghallgatta imájukat. Ezután elindultak Hiram Edson betakarítatlan földjein át, hogy vigasztalják a hívőket. Szótlanul, gondolkodva, egymásról szinte megfedkezve mentek. Edson hirtelen úgy érezte, mintha valaki megérintené a vállát. Ez megállásra készítette, és az égboltra pillantva ismét világosságért fohászzkodott. Előzőleg az foglalkoztatta gondolatait, hogy Jézus miért nem jelent meg október 22-én, amely az ószövetségi előkép szerinti nagy engesztelés napja.

Ekkor hirtelen világosság támadt gondolataiban. Az villant fel benne, hogy Krisztus nem kilépett a szentek szentjéből, hanem belépett oda. A szentély, amelyről Dn 8,14 beszél, nem a Föld, amely megtisztíttatik az ítélet tűzében Jézus megjelenésekor, hanem a mennyei szentély. Krisztus bement a menyegzőre, és onnét jön meg (Lk 12,36–37). Ellenállhatatlan gondolatláncolat vezette őt tovább: Dániel könyvecskéje először édes, aztán keserű (Jel 10), és ezután ismét prófétálni kell (Jel 10,11). Még Jel 11,19 is eszébe jutott: „Megnyilatkozik az Isten temploma a mennyben, és megláttatik az Ő szövetségének ládája az Ő templomában.”

Crosier megállt, és kiáltott elmaradt társának. Edson így felelt neki: „Az Úr meghallgatta reggeli imánkat, világosságot adott a csalódásra vonatkozóan!” Bizakodva mentek tovább a hívők vigasztalására. Visszajövet az emmausi tanítványok útjáról, az első tanítványok csalódásáról beszélgettek. Felfedezték a párhuzamot saját tapasztalatuk és az első tanítványok csalódása között.

Edson, Crosier és dr. Hahn ezután hónapokon át tartó Bibliatanulmányozásba kezdtek a szentély szolgálatáról, és 1845 márciusában egy saját kiadású újságban, közös tanulmányban jelentették meg felismeréseiket. A *Day-Star* című lap szerkesztője felfigyelt írásukra, és bővebb tanulmányt kért, amely 1946. február 7-én jelent meg a *Day-Star* mellékleteként. Hamarosan konferenciát tartottak Hiram Edson házában, s ezen többen részt vettek azok közül, akik a nagy csalódás után is hűek maradtak meggyőződésükhöz, hogy a 2300 év lejárt, és megőrizték a közeli második adventbe vetett reménységüket.

A Messiás megjelenésének ideje, megöletése, és Jeruzsálem sorsa

(9,24–27)

Dániel könyve tanulmányozása során a 9,23-ig jutottunk el. Ebben a tanulmányban azt ismerjük meg, milyen választ adott Isten Dániel könyörgő imájára.

1 Mennyi idő „szabatott le” a 2300 évből, amely – az isteni kijelentés szerint – még a zsidó népre és Jeruzsálem városára vonatkozott? Mi mindennek kellett beteljesednie ezen az időszakon belül?

- „Hetven hét szabatott a te népedre és szent városodra, hogy vége szakadjon a gonoszságnak és bepecsételtessék a bűn, hogy eltöröltessék a hamisság és elhozassék az örök igazság, hogy bepecsételtessék a látomás és a próféták, hogy felkenettessék a szentek szentje.” (Dn 9,24)
- .....
- .....
- .....

Idézzük a vizsolyi Bibliából Károlyi Gáspár megjegyzéseit ehhez a Biblia-vershez:

„Mintha azt mondaná [az Úr Dánielnek]: Amely népért és városért te ilyen szorgalmassággal törekszel, annak a népnek szabadulására és amaz városnak megépítésére 70 hetet rendelt Isten. De nemcsak erre, hanem a Messiás elbocsátására is rendelte ezt az időt. Mert Isten nemcsak a nép szabadulására nézve hallgatott meg téged, hanem a Messiás elbocsátása felől is. Azaz Isten nemcsak a babiloni fogságból szabadítja meg a népet, és nemcsak Jeruzsálemet építi meg, hanem a megígért Messiást is elbocsátja, aki a népet lelki fogságából szabadítja meg, és lelki várost épít. Mivelhogy azt mondja, hogy Isten mindezekre hetven hetet rendelt, meg kell látnunk, mennyi időt tesz ez. A Szentírásban kétféle hét van. Az első rendbeli hetek nap-szám szerint való hetek, melyek hét napból állnak. (...) A másodrendbeli hetek esztendőszám szerint való hetek, melyek hét esztendőből állnak (3Móz 25,8). Az angyal azért nem napok, hanem esztendők hetéről szól, melyek mindenestől 490 esztendőt tesznek, mert $70 \times 7 = 490$. Azért azt mondja az angyal, hogy a nép hazamenetelére, a város és a templom megépülésére és a Messiás elbocsátására (halálára és feltámadására) 490 esztendőt rendelt Isten. A rabság és Isten haragja 70 esztendeig volt, az Ő kegyelmességét azonban hétszerte nagyobbra terjeszti Isten, tudniillik hétszer hetven esztendőre.”

Az előbbieken már idézett Huber Lipót ilyen érveket sorakoztat fel amellet, hogy 70 hét esetében évhetekről van szó, a napok kétségtelenül esztendőket jelentenek:

„Hogy e jövődölsben a hetek alatt nem közönséges (7 napos) hetek, hanem a régi zsidóknál az időszámításnál szintén használt évhetek, vagyis hét esztendőből álló időszakok értendők, abban a régi zsidó értelmezők egyetértettek, s ebből kezdettől fogva megegyeztek velük a keresztény írásmagyarázók. (...) S hogy csakis e hagyományos felfogás felel meg a jövődöt kinyilatkoztató Isten szándékának s a jövődöls szövegének, az kitűnik először is a jövődöls céljából. Gábrriel ugyan is vigasztalni akarta Dánielt és népét, pedig ugyancsak sovány

vigasz, ha szavainak értelme az lett volna, hogy Jeruzsálem, leendő felépítése után, csak hetven közönséges hetet, tehát alig két esztendő fog megérni újabb – s végleges – lerombolásáig. Hogy évhetek értendők, kitűnik abból is, mert képtelenség, hogy a város hét közönséges hét, azaz 49 nap alatt felépüljön, s egyáltalában lehetetlen, hogy az e jóslatban előre hirdetett sok és nagy esemény mind oly rövid idő (490 nap) alatt végbe-menjen, amekkorát a hetven hét, hétnapos hetek feltevése mellett nyújt. Tehát sem Gábrriel angyal, sem Dániel próféta nem érthetett e jóslatban a hetek alatt közönséges heteket.” (A Messiás megjelenésének ideje Dániel próféta szerint, *Hittudományi Folyóirat*, 1902. december 15., 662–663. o.)*

Négy döntő jelentőségű eseménynek kell megtörténnie a 490 esztendőn belül a jövődőlés szerint:

a) **„Vége szakad a gonoszságnak, és bepecsételtetik a bűn.”**

Az ószövetségi választott nép bűneinek pohara betelik, kegyelemidejük lezárul. (A *bepecsételés* héber fogalma nemcsak megerősítést jelenthet, hanem lezárást is, amint egyébként a magyar fogalom is.)

„Tanuljuk meg innét, a 70 hétből, hogy miben áll Isten nagy türelme: Nem siet Isten az Ő igaz ítéletének véghezvitelével, hanem gyakran hosszú időt hagy az embereknek a megtérésre, mielőtt teljességgel kiöntené haragját az emberekre. Amiképpen megtetszik ez a zsidó nép példájából, akiknek 490 eszten-

---

* Jacques Doukhan a következő, 10. fejezet 2. versére hívja fel a figyelmet, amely szintén bizonyosság arra, hogy Dániel biztos volt abban: a mennyei kijelentésben említett 70 hét évhétként értelmezendő. A mi magyar fordításunk nem jelzi, de a szóban forgó részlet eredetiben szó szerint így hangzik: „Három hétig, napok.” „Amikor a háromhetes böjtről tétetik említés, a próféta ráérez a közelebbi meghatározás szükségességére, arra, hogy jeleznie kell: itt napok száma szerinti hetekről van szó (2. vers). Az egész Bibliában ez az egyetlen szakasz, amely ilyen kifejezést használ, s e műgond bizonyára a kétféle hét közötti különbségtételt szolgálja. A böjti hetek nyilván napok szerintiek, míg a nagy idő felett átívelő prófétikus hetven hét esztendő szerinti heteket jelöl.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 179–180. o.)

dőt engedett Isten a megtérésre és a bűnbánattartásra, mielőtt teljességgel számkivetésre küldte volna őket, amelyben mind ez óráig is vannak.” (Kecskeméti Alexis János: *Dániel próféta könyvének magyarázata – 1621*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1974, 537. o.)

b) **„Elfedeztetik* a bűn és elhozatik az örök igazság.”** Egyértelműen a Messiás eljövetelére vonatkozik ez a meghatározás. A Messiás küldetése kettős volt:

– „Elfedező áldozattá” kellett lennie, hogy megszabadítson minket bűneink büntetésétől, a „bűn zsoldja a halál” törvénytől (Rm 6,23), illetve magától a bűntől is.

– El kellett hoznia az „örök igazságot” ebbe a világba a saját személyében. Emberré válása által, szeplőtlenül igaz élete és tanításai által Jézus kinyilatkoztatta az „örök igazságot”. Az „elhozassék” (vagy behozassék) ige utal arra, hogy valahonnét kívülről érkezik világunkba a megtestesült igazság (vö. Gal 4,4). Az *örök* megjelölés kapcsolódik hozzá, ami érzékelteti, hogy isteni személy által jön el világunkba ez az igazság. Jelentősége van annak is, hogy szorosan összekapcsolódik e két fogalom: „elfedeztessék a bűn és elhozassék az örök igazság”. Jézus azért által valósíthatta meg bűneink elfedezését, hogy Ő maga a tökéletes igazság megtestesítője volt földi, emberi életében is. Azért halhatott meg a bűnösök helyett, mert önmagáért nem kellett meghalnia. Dániel könyvének ez a tömör kijelentése a

---

* Pontosított fordítás szerint. Az eredeti szövegben a *kippér* szó található. Az *eltöröltetik* fordítás félrevezető lehet. A bűnök eltörlése nem a Messiás első eljövetelkor történik, hanem csak a vég idején, a 2300 év lejáta után, a Messiás mennyei szentélyben végzett főpapi szolgálata által. Gyakran *engesztelő áldozatnak*, *engesztelésnek* is értelmezik a különböző fordítások a *káfar* igét, annak különböző alakjait. Ez azonban egyrészt nem pontos visszaadása a héber szónak, másrészt pedig szintén súlyos félreértésre adhat okot, mivel azt sugallja, mintha Jézusnak az Atyát kellett volna kiengesztelnie, az Ő jóakarát kellett volna megnyernie a bűnös emberiség iránt. Istent azonban a bűnnel szemben nem lehet, a bűnössel szemben viszont nem kell engesztelni, mert szánja és megmenteni kívánja. Az embernek van szüksége „befedezésre” a törvény igazságos ítéletével szemben, a szeretetből történt, önkéntes helyettes áldozat által (vö. Rm 3,24–25).

Messiásról, hogy általa elfedztetik a bűn és elhozzatik az örök igazság, az egyik legszebb és legtömörebb messiási ígért.

c) **„Bepecsételtetik a látomás és a próféták.”** A Messiás eljövételével hiánytalanul beteljesedik sok-sok ószövetségi messiási jövendölés. Ez hitelesíti a próféták küldetését, illetve a prófétai írásokat, amint az Ige mondja: „Isten valamennyi ígértete Őbenne lett igenné, Őbenne lett Ámenné.” (2Kor 1,20)

Bepecsételtetik a 70 hét eseményei által a „látomás” is. Immár harmadszor történik említés a „látomásról” ebben a fejezetben, holott ezúttal nem kapott látomást Dániel. Csakis az „előbbi látomásról”, a 8. fejezetben olvasható, Dánielnek sok töprengést és gondot okozó látomásról lehet szó, amelyre a 21. vers konkrétan utal is. (Ez újabb bizonyosság a 8. és 9. fejezet összetartozásáról.) A 70 hét, illetve a 490 év a 2300 éves nagyobb időszak része. Amikor a kisebb időszakra vonatkozóan megjövendölt sorsdöntő események – a Messiás eljövele, és mindaz, ami vele kapcsolatos – beteljesednek, akkor ez az egész látomást is hitelesíti, bepecsételi. Meggyőz bennünket arról, hogy a 2300 évre vonatkozó kinyilatkoztatás is „igazság” (8,26), noha számunkra láthatatlan, mennyei történésre vonatkozik.

d) **„Felkenettetik a szentek szentje.”** Magyarázók sokasága gondolta úgy, hogy a Messiás felkenetésére utal ez a jövendölés, amely Jézus keresztségekor történt, azáltal, hogy a Szentlélek alászállt reá, és megnyugodott rajta. Ezzel szemben fontolóra kell venni a következőket:

– A mennyei szózat egy mondatban felsorolja itt, hogy mi mindennek kell megtörténnie a zsidó népre és Jeruzsálemre szabott, végső kegyelemidőn belül. Ebben a felsorolásban szólt már a Messiás eljövételéről mindent magában foglaló, pontos meghatározással („hogy elfedztessék a hamisság, és elhozzassék az örök igazság”). Nem valószínű, hogy miután közben már más témát említett („a próféták és a látomás bepecsételése”), még egyszer visszatérne a jövendölés a Messiás eljövételére.

– A „szentek szentje” kifejezés több mint 40-szer fordul elő az Ószövetségben, és egyetlenegyszer sem vonatkozik személyre, hanem minden esetben a szentéllyel van kapcsolatban. A legszentségesebb dolgokat jelöli a templommal kapcsolatban, mindenekfelett a templom legbelső részét, az ún. szentek szentjét: 2Móz 26,33–34. A Károlyi-fordítású Bibliában is nagybetűvel van írva a Szentek Szentje, ami tanúsítja, hogy Károlyi és a későbbi kiadók is Krisztusra vonatkoztatták a kifejezést. A héber szövegben viszont csak egyféle betű létezik, nincs külön nagy- és kisbetű, így a nagybetűvel írás fordítói értelmezés.

Nem a Messiás felkenetéséről van szó itt, hanem valamely új „szentek szentje” felkenéséről. A „felkenés” ismerős fogalom a templommal kapcsolatban. Az első, pusztai szent sátort is felkenéssel avatták fel ünnepélyesen, azután kezdődtek meg benne a szolgálatok (lásd: 2Móz 40,1–2.9). Az olaj a Szentlélek jelképe (lásd: Zak 4,1–6). A szentély felkenése azt jelképezte, hogy ettől fogva Isten jelenléte tölti be és szenteli meg a templomot. Emlékezzünk arra, hogy Jézus halála pillanatában kettéhasadt a szentek szentje kárpitja a jeruzsálemi templomban, jelezve, hogy valósággá lett Jézus kijelentése: „Pusztán hagyatik néktek a ti házatok.” (Mt 23,38) Isten jelenléte távozott ekkor a jeruzsálemi templomból, illetve a szentek szentjéből, ahol Isten jelképes trónja volt, a frigyláda felett, a kerubok között.

Jézus – az isteni közbenjáró, aki pap és főpap is – mennybe-menetele után megkezdte szolgálatát a mennyei szentélyben: Zsid 8,1–2; 9,24. Olyan horderejű esemény volt ez, hogy méltó helye van a 70 hét legfőbb történéseinek felsorolásában.

Ez a kijelentés ismét kapcsolatot teremt az előző, 8. fejezet látomásával. Itt mutat rá a Gábrriel által adott kiegészítő magyarázat arra a szentélyre, amelyben „a Seregek Fejedelme” végzi naponkénti szolgálatát, arra a szentélyre, amelynek igazságát az antikrisztusi hatalom földre tapossa, az idők végén azonban mégis „megtisztíttatik és visszaállíttatik jogaiba” (8,11–14).

2 Milyen időpontot jelöl meg a prófécia a 490 év (és egyben a 2300 év) kiindulópontjául?

- „Tudd meg azért és vedd eszedbe: A Jeruzsálem újjáépíttetése felől való szózat keletkezésétől...” (Dn 9,25)
- .....
- .....
- .....

A meghatározás világos: a Jeruzsálem újjáépítése felől való szózat „kimenetelétől”, azaz keletkezésétől, hatályba lépésétől kell számítani a 70 hetet, illetve a 2300 évet is, amelyből ez az időszak „levágatott”.

Három királyi rendelet született a babiloni fogság után, amelyek a fogoly nép hazatérését, és templomuk, városuk felépítését engedélyezték, illetve támogatták: i. e. 536/535-ben Círusz rendelete, i. e. 520-ban (Nagy) Dárius rendelete, i. e. 457-ben Artaxerxész Longimanus rendelete.

Sok magyarázó (köztük Károlyi Gáspár is) számította a 490 évet Círusz rendeletétől, mivel ez volt az első és legnevezetesebb rendelet. A szöveg pontos megfigyelése azonban bizonyosságot ad arra vonatkozóan, hogy melyik rendeletre utalt az isteni kijelentés. Arról a rendeletről van szó, amelynek nyomán maga Jeruzsálem városa, „az utcák és a városfalak” épülnek fel, mégpedig „viszontagságos időben”. Olyan precíz meghatározás ez, hogy nem lehet eltévedni. Az első két rendelet csak a templom felépítésére vonatkozott. A harmadik vonatkozott magának a városnak a megépítésére, és ez történt „viszontagságos időben”, amint erről Ezsdrás–Nehémiás könyve tudósít. A városfalak megépítése azért volt fontos lépés a helyreállítás munkájában, mert enélkül nem lehetett benépesíteni, fővárossá tenni Jeruzsálemet. A kerítetlen város nem volt biztonságos.

A harmadik rendelet utáni városépítésnél kezdettől fogva mindig tartott a háborús viszontagság. Az építkezés vezetője – Nehémiás – ezt írja könyvében e viszontagságokról: Neh 4,17–18.21.23.

A harmadik rendelettel teljes lett Júda nemzeti restaurációja (helyreállítása). Nemcsak fővárosukat állíthatták helyre – a városfalak megépítésével és a város benépesítésével (7. fejezet) –, hanem önkormányzatot is kaptak a birodalomban. Az írástudó Ezsdrás – aki a rendelet kiadatásában közreműködött – királyi meghatalmazást kapott a hazatértek társadalmának bizonyos mértékű megszervezésére (Ezsdr 7,25), a segítségére jövő Nehémiás pedig már helytartói megbízatást kapott a perzsa királytól (Neh 10,1).

Artaxerxész Longimanus i. e. 457-ben kiadott rendelete volt a zsidóság újonnan szervezett nemzeti és vallási életének tényleges kezdőpontja a babiloni fogság után. A régi próféciamagyarázók közül is többen felismerték, hogy Artaxerxész rendelete az a királyi „szózat” vagy rendelet, amelytől a Dániel könyve 9. fejezetében megjelölt időtávolságokat számítani kell.

Isaac Newtont (1642–1727) idézzük: „Itt egy hetet hét esztendővel számítva 490 esztendőt kell venni, attól az időtől, amikor a szétszórt zsidók újból egy néppé és egy várossá váltak, amikor ismét visszatértek a politikához. (...) Ez Artaxerxész Longimanus uralmának hetedik évében történt, amikor Ezsdrás a zsidóság egy csoportjával visszatért a fogságból, és újból felélesztette a zsidók Isten-imádását. A király rendelete következtében minden ország-részben magisztrátusokat létesítettek, hogy megítéljék és kormányozzák a népet Isten és a király törvényeinek megfelelően (Ezsdr 7,25). A fogságból csupán két visszatérés történt, a zorobábeli és az ezsdrási. A Zorobábel-féle alatt csak azt a parancsot kapták, hogy építsenek egy templomot, az Ezsdrás-félénél viszont először alkottak politikai testületet vagy várost saját kormányzásuk alatt.” (*Daniel and the Apocalypse* c. művéből idézi Le Roy Edwin Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, II., Washington, 1948, 662–663. o.)

Artaxerxész uralkodása 7. évének 1. hónapjában jelent meg a rendelet, ez i. e. 457 ősze (Ezsdr 7,7). Vita tárgyát képezte egy ideig, hogy milyen időszámítást használtak a zsidók, köztük Ezsdrás is a fogságban az uralkodók uralkodási éveinek meghatározásánál. Ókori dokumentumok alapján bizonyossá vált, hogy ősztől, polgári év kezdetétől a vallási év 7. hónapjától (október) számolták a királyok uralkodási éveit számkivetésük földjén is. Ezt figyelembe véve Artaxerxész 7. évének 1. hónapja i. e. 457 ősziére esik.

3 Milyen időszakokra osztja a prófécia a 70 évhetet, milyen történések kapcsolódnak az egyes időszakokhoz? Hogyan teljesedett be a történelemben az a jövendölés, hogy a Messiás „7+62 hét múlva”, vagyis Artaxerxész rendelete után 483 esztendővel jelenik meg?

- „Tudd meg azért és vedd eszedbe: A Jeruzsálem újjraépíttetése felől való szózat keletkezésétől a Messiás fejedelemig hét hét és hatvankét hét van, és újra megépíttetnek az utcák meg a városfalak, mégpedig viszontagságos időkben. (...) És egy héten át sokakkal megerősíti a szövetséget.” (Dn 9,25.27)
- .....
- .....
- .....

Amikor azt mondja a jövendölés, hogy 7 hét és 62 hét, azaz 483 év van a Messiás fejedelemig, igazolva láthatjuk előző következtetésünket, hogy az „elfedeztessék a bűn és elhozassék az örök igazság” részlet a Messiás megjelenésére vonatkozik, mert a következő mondatban már egészen nyíltan szól a prófécia a Messiás fejedelem érkezéséről.

Blaise Pascal, a 17. századi természettudós és gondolkodó, aki komoly figyelmet szentelt a bibliai próféciaáknak, a következőket írja: „A Jeruzsálem újraképzése felől való szózat keletkezésétől a Messiás fejedelemig hét hét és hatvankét hét van. (A zsidók a számokat részekre szokták osztani, s mindig a kisebbiket tették előre.) E hét meg hatvankettő tehát hatvankilencet jelent: (a hetvenből így fennmaradt a hetvenedik, vagyis az az utolsó hét esztendő), és újra megépítetnek az utcák és a városfalak, mégpedig viszontagságos időkben. A hatvankét hét után pedig (amelyek az első hétre következnek) kiirtatik a Messiás, és senkije sem lesz. Krisztust tehát a hatvankilenc hét elteltével ölik meg, vagyis az utolsó héten.” (*Gondolatok*, 722. töredék.)

Az előbbiekben is idézett Huber Lipót írja: „Gábrriel az eddig csak általánosságban mondottakat bővebben fejti ki, és pontosabban adja elő, s részletezve a 70 évhetet, felosztja azokat: 7, 62 és 1 évhétre. Az első időszakban újra felépül a lerombolt Jeruzsálem, a második végén – mely az utolsó előkészület ideje a Messiás fogadására – fellép a Messiás. (...) A harmadik időszakban (...) megöletik a Messiás.” (I. m., 664–665. o.)

Ha i. e. 457 októberétől 483 évet számolunk, akkor átjutunk az időszámítás utáni időbe. A 483 évből kivonva a 457-et tudjuk meg, hogy időszámításunk után hányban kell megjelennie a Messiás fejedelemnek. A kivonás eredménye: i. sz. 26. Figyelembe kell venni azonban, hogy i. e. 457 ősztől (Ezsd 7,7) kell számolni a 483 évet, így az már i. e. 27-ben jár le.

„A rendelet, amellyel Artaxerxész Longimanus a Jeruzsálem helyreállítására és felépítésére kiadott rendeleteket kiegészítette, i. e. 457 őszen lépett hatályba. Innen kiindulva a 483 év i. sz. 27 őszeig nyúlik. A prófécia szerint ez az időszak a Messiásig, a Felkentig tart. Jézus i. sz. 27-ben – keresztségekor – a Szentlélek kenetét nyerte, és nem sokkal ez után megkezdte szolgálatát. Ekkor kinyilatkoztatta, hogy »betölt az idő« (Mk 1,15).” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 435. o.)

„Tudjad azért és jegyezd meg: Azon ige (rendelet, engedély) kihirdetésétől, hogy ismét felépíttessék (a babiloniak által lerombolt) Jeruzsálem, Krisztusig, a fejedelemig, nem születéséig, hanem nyilvános fellépéséig, midőn megkereszteltetvén, mennyei Atyjának szózata által ünnepélyesen Messiásnak, Krisztusnak, Felkentnek nyilvánított, (...) hét hét (hét évhét, vagyis 49 esztendő lesz, mely alatt visszaállítatik, azaz teljesen felépül s megerősíttetik Jeruzsálem)* és (e visszaállítás befejezésétől a Messiás fellépéséig) hatvankét hét (tehát $7+62=69$ évhét, vagyis $49+434=483$ esztendő) lesz.” (Huber Lipót, i. m., 665. o.)

Indokolt, hogy ezt az időt – i. sz. 27-et, Keresztelő János fellépése és Jézus keresztsége esztendejét – adta meg a jövődőlés a Messiás fejedelem megjelenése időpontjaként, ugyanis:

– A Messiás név jelentése: „felkent”, Isten Lelkével teljes.** A megjelölt prófétikus időben történt Jézus keresztsége, amikor a Szentlélek „alászállt reá és megnyugodott rajta” galamb jelképében. Ez nyilvánította Jézust – látható módon – Messiássá (Mt 3,17; Mk 1,20; Lk 1,21–22). Jézus i. sz. 27-ben jelent meg népe előtt „Messiás fejedelemként”.

– Keresztelő János ebben az évben kezdte meg üzenethirdetését, és ébresztette fel a Messiás-várást a nép széles köreiben. Éppen Dániel idézett prófécija alapján hirdethette megingathatatlan bizonyossággal azt, hogy a Messiás közvetlenül „őutána jön”,

---

* Az 1 hét, azaz 49 esztendő i. e. 408-ban jár le, i. e. 457-től számítva. Nincs történelmi adat arra, hogy ekkor fejeződött be Jeruzsálem teljes újjáépítése. A prófécia nem is tesz hangsúlyt erre. Az egy hét, illetve a városfalak és az utcák megépítése csak abból a szempontból van megemlítve, hogy a nemzeti lét, illetve Jeruzsálem városa teljes helyreállításra benne foglaltatik a 490 éves kegyelemidőben. Isten valóban új kezdetet biztosít, új lehetőséget nyit a választott nép számára. Az időtartam mindenesetre reális. Ennyi idő alatt valóban végbemehetett a szinte pusztasággá lett főváros újjáépítése.

** Vö. Zak 4,2–6. Az olaj, amely az olajfából a szenthely lámpásainak olajtartójába ömlött, a Szentlelket jelképezte. Izráelben a prófétákat, a papokat és a királyokat úgy iktatták be szolgálatukba, hogy „felkenték” őket, azaz olajat tölthettek a fejükre, ami azt jelképezte, hogy csak a Szentlélek velük lakozása, állandó segítségével képesítheti őket szolgálatukra.

hogy „elközelített az Isten országa”. Bár Jézus születésekor is felismerték néhányan a messiási ígéret teljesedését, az egész nép figyelve i. sz. 27-ben irányítottatott rá hathatósan erre az előfutár próféta, Keresztelő János által.

– Jézus nem úgy jelent meg a nép körében, hogy önmagát ajánlotta volna. Isten prófétát támasztott Keresztelő János személyében, aki bemutatta Jézust a népnek Isten megbízásából. Félreértéketlen, világos szavakkal és ünnepélyes módon történt ez a bemutatás a Jordán partjára sereglett emberek előtt, akik az ország minden részéből jöttek (lásd Jn 1,29–34). I. sz. 27-ben történt tehát Jézus bemutatása Messiásként a népnek, Isten prófétája által.

– Keresztelő Jánoson kívül az Atya is bizonyoságot tett Jézusról keresztségekor, ami – bár kevesen értették a szótat – a legmagasabb rendű hitelesítés és bemutatás volt.

– Keresztése után Jézus nem tért vissza többé Názáretbe, hanem elhívta tanítványait, és megkezdte messiási szolgálatát. I. sz. 27 tehát Jézus nyilvános munkájának a kezdete is.

Az időpont kérdésének lezárásaként emlékezzünk arra, hogy Lukács 3,23 szerint Jézus „mintegy harmincesztendő volt”, amikor megkeresztelkedett és tanítani kezdett. Ő azonban i. e. 4. elejénél korábban nem születhetett, mert Nagy Heródes ekkor halt meg.* I. sz. 27-ben tehát valóban mintegy harmincesztendő volt.

---

* „Időszámításunk, amely »Krisztus születése után« számlálja az éveket, nem pontos, mert a keresztény korszak kezdő éve nem esik egybe Krisztus születésének esztendejével. A különbség egy számítási hibából adódott, amely egy római apát, Dionysius Exiguus nevéhez fűződik (meghalt i. sz. 540–560 között). Ő ugyanis a naptárban, amelyben akkor Diocletianus 248. évét írták, Urunk Jézus Krisztus 532. évét vette, mert méltóbbnak tartotta, hogy »az évek folyását Krisztus megtestesülésétől« számláljuk, és nem olyan ember után, aki »inkább zsarnok volt, mint császár.« (Gerhard Kroll: *Jézus nyomában*, Bp., Szent István Társulat, 1982, 9. o.) Dionysius Exiguus azonban nem tudta jól meghatározni Krisztus születésének esztendejét, amit a keresztény időszámítás kiindulópontjának akart tenni. Időszámítása általánosan elterjedté vált, és a benne rejlő hiba javítatlanul maradt a mai napig. Josephus Flavius i. sz. 1. századi zsidó történetíró nyomán tudjuk, hogy Nagy Heródes i. e. 4. áprilisában halt meg. Jézus nem születhetett ezt követően, hanem csakis előtte.

Mindezek ismeretében jobban látjuk Jézus alábbi kijelentésének az értelmét és horderejét: „Betölt az idő, és elközelített az Isten országa.” (Mk 1,15) Világossá válik az is, hogy azoknak, akik Jézus születése idején „várták a váltságot”, vagyis számoltak azzal, hogy a Messiás eljövetele közel van (Lk 2,38), konkrét alapjuk volt ehhez. Milyen döbbenetes viszont e prófétikus beteljesedés ismeretében Izráel közönye, elsősorban a vallásos vezetőréteg!

Meg kell emlékeznünk arról is, hogy a *Messiás fejedelem* megjelenés egyedülálló és jelentőségteljes Dániel könyvének ezen a helyén. Egyrészt jelkép és szimbólum nélkül, nyíltan, félreérthetetlenül van szó a Messiásról. Másrészt Dániel könyvében ismételtelen szó esik a „a fejedelmek Fejedelméről, Mihály fejedelemről”. Kézenfekvő, hogy e fejedelmek azonosak a „Messiás fejedelemmel”.

4 Hogyan szól a jövendölés a továbbiakban a Messiás fejedelem erőszakos haláláról?

- **„A hatvankét hét után* pedig kiirtatik a Messiás, és senkije sem lesz. (...) A hét közepén** véget vet a véres áldozatnak és az ételáldozatnak.”** (Dn 9,26–27)
- .....
- .....

Mindenekelőtt az ragadhatja meg a figyelmünket, hogy a jövendölés félreérthetetlenül kijelenti: a Messiás erőszakos halált hal. A héber ige jelentése: *kivágatik, kitépetik, megöletik*. Ugyanolyan félreérthetetlen kifejezés ez, mint ahogyan a Messiás fejedelemről is nyíltan, néven nevezve szól a jövendölés. Mennyire feledésbe merülhetnek Isten Igéjének legvilágosabb kijelentései

---

* Pontosított fordítás szerint.

** Pontosított fordítás szerint.

is! Mennyire elhomályosíthatják a bevett, általánosan elterjedt emberi értelmezések még az ilyen abszolút egyértelmű isteni ki nyilatkoztatást is! Jézus tanítványai sem tudták felfogni, amikor Mesterük arról szólt nekik, hogy meg fogják ölni. Dániel könyvének ez az egészen nyílt kijelentése sem jutott eszükbe.

A „múlva” szócska a 26. versben helyesen fordítva: „után”. Tehát nem pontosan a 7+62 hét, azaz a 483 esztendő lejártakor történik a Messiás kiirtása, hanem ezután az idő „után”. A pontos időt a 27. vers adja meg, amely kétségtelenül Jézus helyettes áldozati halálára utal azzal a megfogalmazással, hogy a Messiás **„a hét közepén véget vet az áldozatoknak”. Beteljesíti az előképeket, és ezáltal érvényteleníti is őket.** Gondoljunk a templomkárpit kettéhasadására, amely jelezte, hogy Isten jelenléte eltávozott a templomból, ezért a továbbiakban az itt folyó áldozati szertartások értelmetlenek (Mt 27,50–51). Az a hét, amelynek a közepén ez történik, nyilván csak a 7+62 hét után visszamaradt egy hét, a 70. évhét lehet. Ez annyit jelent, hogy három és fél évvel a Messiás fellépése után következik be a Messiás áldozati halála. János evangéliumából tudjuk, hogy pontosan ennyi ideig tartott Jézus nyilvános tanító szolgálata. Az evangélista említi ugyanis a nagy ünnepeket, amelyekre Jézus felment Jeruzsálembe, és ezek alapján meg lehet állapítani, hogy Jézus nyilvános működése három és fél évig tartott. **Jézus i. sz. 31-ben szenvedett kereszthalált.**

Drámai tömörséggel, megrendítő egyszerűséggel és pontossággal szól a jövendölés a Messiás halálának körülményeiről is: „Kiirtatik a Messiás, és senkije sem lesz.”

„Senkije sem lesz” – ezzel nemcsak arra utal a jövendölés, hogy tanítványai szétfutnak a Messiás elfogatásakor, s nemcsak Péter fájdalmas tagadását és Júdás árulását foglalja magában, hanem még arra is utal, hogy a Messiás nem csupán emberektől elhagyottan hal meg, hanem az Atya is magára hagyja Őt. A Megváltónak a teljes elhagyatottságot és reménytelenséget, a „külső sötétség” (Mt 22,13) gyötrelmeit kellett átélnie. Meggrázóan teljesedett be ez a jövendölés, amikor Jézus felkiáltott a kereszten: „Én Istenem, én Is-

tenem, miért hagytál el engem?” (Mt 27,46; vö. Zsolt 22,2) Egy másik fontos ószövetségi jövendölés is a teljes elhagyatottság megrendítő valóságáról szól a Messiás halálával kapcsolatban: „A gyalázat megtörte szívemet, vártam részvételre, de hiába, vigasztalókra, de nem találtam.” (Zsolt 69,21) Jézus halálának egyedülálló tragikumára, főként Istentől való elhagyatottságára utal tehát a „senkije sem lesz” prófétikus kifejezés.

Jacques Doukhan tanulságosan összegzi, miképpen szól a Messiásról Dániel könyve 7., 8. és 9. fejezete: „Dániel könyve 7. fejezetében a Messiás király volt, »Emberfia«, aki elnyeri a világ feletti uralmat. Dániel könyve 8. fejezetében a Messiás pap volt, aki a végső jom kippur, nagy engesztelési nap idején teljesít szolgálatot. A 9. fejezetben a Messiás elfedező áldozat. Visszafelé haladtunk, ekképpen követve a jellegzetes héber ok-okozati gondolkodásmódot. A Messiás halála hozza mozgásba a megváltás művét (9. fejezet). Majd ugyanezen áldozat alapján a Messiás közbenjár a mennyei szentélyben, és megnyeri a pert önmagáért és értünk (8. fejezet). Végül eljön az Ő országa hatalomátvételének ideje (7. fejezet).” (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 191–192. o.)

5 Mi történik Jeruzsálem városával és a templommal a Messiás „kiirtása” következtében?

- „A várost és a szentélyt elpusztítja egy következő fejedelem népe, vége lesz mintegy vízözön által, és végig tart a háború, elhatározottat a pusztulás.”* (Dn 9,26)
- .....
- .....

---

* Pontosított fordítás szerint.

Négy fontos tényt jövendöl meg ez a tömör, pontos kijelentés:

a) Utal arra, hogy a város és a szenthely pusztulása a Messiás „kiirtásának” következménye lesz. Azzal fejezi ki ezt, hogy közvetlenül a Messiás megölése után, ahhoz szorosan kapcsolódva szól a város és a templom sorsáról.

Emlékezzünk arra, hogy a Golgota felé haladva Jézus elsiratta Jeruzsálemet, mert tudta, mi lesz az egyenes következménye személye és bizonyágtétele elvetésének: Lk 19,41–44. Már a korai keresztény időkben is általános volt az a meggyőződés, hogy Jeruzsálem pusztulásában Dánielnek ez a jövendőlése teljesedett be.

Egy 4. századi szír nyelvű keresztény műből idézzük: „Nincs többé köztük sem király, sem pap, sem próféta, sem húsvéti bárány, amiképpen Dániel jövendölte róluk [a zsidókról]: »Hatvan-két hét elmúltával megölik a Felkentet, elpusztul a szentség városa, s pusztaság lesz, míg be nem teljesül az ítélet«, vagyis az örökkévalóságig.” (*A törzsek származásáról, avagy a kincsesbarlang*, Bp., 1985, 79–80. o.)

b) „Egy következő fejedelem népe” pusztítja el a várost és a templomot. A héber szövegben nincs határozott névelő a fejedelem előtt, tehát így helyes fordítani: „egy következő fejedelem”. A prófétikus szavak pontosan beteljesedtek. Egy emberöltőn belül Jézus halála után, a zsidó–római háború (66–73) során, i. sz. 70-ben eljött a megjövendölt „fejedelem”, Titus, Vespasianus császár fia Jeruzsálem ellen. Pontosán határozza meg rangját a prófécia: több volt, mint hadvezér, a császár fia, a leendő császár volt.

A templomot azonban mégsem ő pusztította el, sőt akarata ellenére semmisült meg a csodálatos építmény. A prófécia e tekintetben is igen pontosan fogalmazott: a „fejedelem népe”, azaz a hadserege fogja elpusztítani a szentélyt. Olyan történetírói leírás áll rendelkezésünkre erről, amely szemtanú átélőtől származik. Josephus Flavius *A zsidó háború* című műve hiteles, hatalmas tanúságtétel a megrendítő prófétikus ítélet beteljesedéséről. Valóban azt mondhatjuk, hogy a jövendölés minden részlete betű szerint beteljesedett. (Lásd a fejezethez kapcsolt függelékben.)

c) A templom és a város pusztulása ily módon következik be: „Vége lesz mintegy vízözön által.” Josephus Flavius művéből idézünk annak bemutatására, mennyire teljes volt a város pusztulása: „Mintha tövétől a tetejéig izzott volna a templomhegy, a tűz szinte beburkolta: de a lángtengernél is bővebben áradt a vérpatak, és az áldozatok szinte többen voltak, mint a gyilkosok. A halottaktól látni sem lehetett a földet, a katonák hulláhegyeken át üldözték a lázadókat. (...) A háborúban ejtett hadifoglyok száma 97 000 volt. Az ostrom alatt 1 100 000 ember pusztult el. (...) Titus elpusztította a várost. (...) Sem a város régisége, sem roppant gazdagsága, sem a zsidó nép elterjedése az egész világon, sem az itt tartott istentiszteletek nagy híre nem tudta megmenteni a várost a pusztulástól. Így végződött Jeruzsálem ostroma.” (*A zsidó háború*, Bp., 1963, 427., 441–444. o.)

d) A templom további sorsáról is szól a jövendölés: „Végig tart a háború, elhatároztatott a pusztulás.”

Gondoljunk az iszlám hódításokra, a középkori kereszties háborúkra, és a 20–21. századi közel-keleti háborúra zsidók és palesztinok között. Jeruzsálem a mai napig kilátástalan harcok színtere. A templom helyén egy iszlám mecset áll. A zsidóságon belüli cionista mozgalom nyomán zsidó állam jött ugyan létre ezen a területen, és Jeruzsálem óvárosa ehhez az államhoz tartozik, sőt a fővárosává is lett, békesség és biztonság azonban egyáltalán nincs. A prófécia szerint nem is lesz.

A Jeruzsálem és a templom sorsára vonatkozó jövendölést egy megrendítő idézettel zárjuk, amely bizonyosság e prófécia meggyőző ereje mellett. Egy zsidó rabbi, Marokkói Sámuel 1075-ben (tíz évvel azelőtt, hogy keresztény hitre tért volna) a következőket írta egyik társának, rabbi Izsáknak: „Úgy vélem, én uram, hogy már beteljesedett, amit Dániel 9. fejezetében ír, ahol azt mondja: »A hatvankét hét után megöletik a Messiás, s akkor eljön egy nép a jövendő fejedelmével, és feldúlja a várost, a szentélyt elpusztítja és elátkozzák azt, s megszűnik az áldozat és bevégeződik az örökké tartó pusztítás.« Kétségtelen, én uram, hogy

a végleges pusztulás az a számkivetés, melyben vagyunk, s aminek már ezer esztendeje. És az Isten világosan mondja a próféta által, hogy örökké tartó lesz a pusztulás a Messiás meggyilkolása után, amilyen is valóban a mi pusztulásunk azóta, hogy Jézus megöletett, s nem is fenyegetett minket Isten másért örökké tartó pusztulással, mint a Messiás meggyilkolása miatt. (...) Bizony, uram, én nem találok kibúvót ama jóslat alól, mert a tények azt bizonyítják, hogy miután a (város) újból való felépítésétől elmúlt hatvankét hét, azon (hét) évek után – ami 434 esztendő, akkor öletett meg Jézus atyáink által, és ezután jött el a vezér (fejedelem), tudniillik Titus és a római nép, és cselekedett velünk ama jóslat szerint, s ma ennek már ezer és több esztendeje, s mi nem kevésbé Isten haragjában vagyunk, s mégis remélünk Őbenne.» (Idézi Huber Lipót, i. m., 673. o.)

6 Milyen vigasztaló ígéreteket foglal magában még e súlyos kijelentéseket tartalmazó jövendölés is?

- „Egy héten át sokakkal megerősíti a szövetséget, de a hét közepén véget vet a véres áldozatnak és az ételáldozatnak, és a templomban pusztító utálatosság lesz, míg a végső megsemmisülés, ami elhatároztatott, a pusztítóra szakad.”* (Dn 9,27)

.....

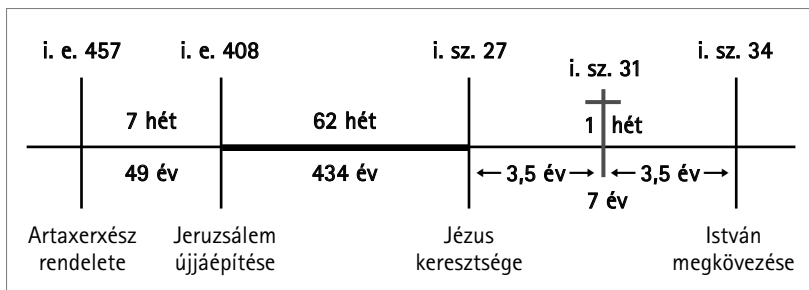
.....

„A jövendölés komor igéi közé Gábriel most vigasztalókat sző. Megjövendöli ugyanis, hogy a Messiás az utolsó évhétben új szövetséget köt, és (...) sokakat (...) fog megnyerni, tudniillik részint saját, részint apostolainak működése által.” (Huber Lipót, i. m., 676. o.)

---

* Pontosított fordítás szerint.

„Az angyal ezt is mondta: »Egy héten (hét éven) át sokak-
kal megerősíti a szövetséget.« A Megváltó szolgálata megkez-
dése után hét évig az evangéliumot különösen a zsidóknak
kellett prédikálni. Három és fél évig Krisztus maga prédikálta,
majd az apostolok. I. sz. 31 tavaszán Krisztus, az igazi áldozat
feláldozta önmagát a Golgotán. Ekkor a templomban kettéha-
sadt a kárpit, jelezve, hogy az áldozati szolgálat szentsége és
jelentősége megszűnt. Elérkezett a földi áldozat lezárulásának
ideje. Az egy hét (hét év) i. sz. 34-ben ért véget. Ekkor, István
megkövezésével, a zsidók végleg elvetették az evangéliumot.
Ez a tettük volt döntésük pecsétje. A tanítványok, akiket az
üldözés szétszórt, »széjjeljártak, hirdetve az Igét« (Ap csel
8,4). Nem sokkal ezután Saul, az üldöző megtért, és Pállá,
a pogányok apostolává lett.” (Ellen G. White: *Jézus élete*, 233. o.)

Dániel megértette, hogy népe mégsem semmisül meg egészen, és nem hiúsulnak meg Isten tervei a választott néppel. Lesz egy hívő maradék a Messiás „kiirtása” idején is. A város és a szenthely a maga sorsára jut ugyan, mégis „sokan” lesznek a zsidó nép között, akikkel a Messiás nem felbontja, hanem megerősíti a szövetséget. Emlékezzünk az utolsó vacsorára, ahol Jézus „új szövetség” kötött tanítványaival (Mt 26,27–28). A „sokak” kifejezéssel kapcsolatban pedig gondoljunk azokra az ezrekre, akik a Jézus feltámadása utáni három és fél év alatt, az apostolok igehirdetése nyomán elfogadták Jézust Megváltójuknak (Ap csel 2,42.47; 4,4;

5,14; 6,7). A *megeősíti* szó sokatmondó. Tanúsítja, hogy az ószövetség nem volt eleve kudarcra ítélve. Felbontás nélkül, „megeősítéssel” ment volna át egy új szövetségbe, ha a választott nép nem megtagadja, hanem elfogadja Messiását. Amit megtett az Úr „sokakkal”, azt örömet megtette volna mindnyájukkal.

Vigasztalás az is, hogy itt ismét elhangzik: a „pusztító utálatosság” végső megsemmisítése bizonyos. A mi Bibliánkban található fordítást helyesbíteni kell: „A szárny alatt a templom orma, illetve a templom értendő, (...) s az eredeti szöveg e részlete így olvassandó: És a templomban utálatosságok, pusztulás lesz.” (Huber Lipót, i. m., 660–661. o.)

A *szárnynak* fordított szó a templom ormát, illetve átvitt értelemben magát a templomot is jelenti.* Ezt megeősíti két ókori fordítás: Theodotioné és Jeromosé a Vulgatában. Mindkét fordításban ezt olvassuk: „és a templomban”. Mindenekfelett pedig maga Jézus értelmezte így a szöveget, amikor így hivatkozott rá: „Mikor azért látjátok, hogy a pusztító utálatosság, amelyről Dániel próféta szólt, ott áll a szent helyen...” (Mt 24,15)

Az *utálatosság* a pogányságot jelölő jellegzetes kifejezés a Szentírásban (lásd 5Móz 18,9–12 stb.). Az eredeti szövegben ugyanaz a héber kifejezés szerepel itt, amely 11,31-ben és 12,11-ben is, és ez a fordítása: „pusztító utálatosság”. Így lehetne tehát a legjobban visszaadni a héber szöveget: „És a templom ormán pusztító utálatosság lesz.” Mintegy pogány „lobogó” alá kerül Isten temploma. Kettős prófécia ez. Vonatkozik egyrészt arra, hogy miután a Messias „véget vet az áldozatnak”, és a jeruzsálemi templom megszű-

---

* Jézus megkísértésében azt olvassuk, hogy a „templom tetejére” vitte Őt a kísértő (Mt 4,5). Az eredeti görög szöveg szó szerint így hangzik: „És vitte őt a templom szárnyára.” Valószínűleg azért jelöli itt a *szárny*, illetve az *orum* kifejezéssel a templomot, mert az a kép van a szövegben, hogy a templom ormán jelenik meg a pusztító utálatosság, vagyis pogány jelvényt tűznek ki Isten templomára. Sokat mond ez a szemléletes megfogalmazás, mert emlékeztet a rómaiak törekvésére, hogy a római sas jelvényt kitűzzék a jeruzsálemi templomra.

nik Isten temploma lenni, elfoglalja azt a „pusztító utálatosság”. Jézus magyarázata szerint az ellenállhatatlan erejű, kegyetlen római hadseregre utalt elsődlegesen ez a jövendölés, amely benyomult a jeruzsálemi templomba, és megsemmisítette (Mt 24,15; vö. Lk 21,20). A prófécianak azonban másodlagos jelentése is van, hiszen a pusztító utálatosság a vég idejéig a templomban lesz. Kétségtelen, hogy az átvitt értelmű „templomra”, Isten újszövetségi egyházára is vonatkozik a jövendölés, arra is utal, hogy oda is betör a „pusztító utálatosság”, sőt kítűzi jelvényét az egyház felett.

Először tehát a pogány Róma teljesítette be ezt a próféciát a jeruzsálemi templom szó szerinti elfoglalásával, majd pedig a pápai Róma, Isten átvitt értelmű templomának bevételeivel. A pápaság megvalósította az ókori pogány vallásosság és szellemiség, valamint a pogány Római Birodalom világhatalmi eszméje és törekvése átültetését a keresztény egyházba. Ezenkívül ugyanolyan harcot folytat Isten hívő népe ellen, mint az ókori pogány Róma a zsidók, majd a keresztények ellen. Dn 8,13-ban egyértelmű, hogy a „pusztító bűn” a pápaságra is vonatkozik, amely a Seregek Fejedelme papi szolgálata és szentélye ellen támad. Logikus következtetés, hogy a „pusztító utálatosság” 9,27-ben is vonatkozik a pápai Rómára is. 2Thess 2,4 jövendölése szerint a „törvénytaposó bűn embere beül Isten templomába”, amivel lényegében ugyanazt mondja, hogy „a templomban pusztító utálatosság lesz”.

Eddig is azt láthattuk, hogy a Dánielnek adott prófétikus ki nyilatkoztatások és magyarázatok végén mindig ott volt az isteni szabadítás ígérete. A 9. fejezetben adott isteni kijelentés is azzal zárul, hogy az antikrisztusi hatalom félelmetes, hosszú uralmát isteni közbeavatkozás szünteti meg: „ami elhatározott, kitöltetik a pusztítóra”. Örökre, teljesen meg fogja semmisíteni a vég idején, Jézus dicsőséges visszajövelekor.

Az e heti adomány a szekszárdi Comenius Általános Iskolát támogatja.

FÜGGELÉK

A jeruzsálemi templom pusztulása i. sz. 70-ben

„Titusznak az volt a véleménye, hogy ha a zsidók továbbra is védekeznek a templomból, akkor sem szabad az emberek helyett élettelen tárgyakon kitölteni bosszújukat, és ilyen pompás épületet odadobni martalékul a lángoknak, mert csak a rómaiak károsodnak így, hiszen a templom, ha megmarad, ékessége lesz az egész birodalomnak. (...) De Isten már régebben azt a sorsot mérte a templomra, hogy tűz pusztítsa el, és az idők forgásában most el is érkezett a végzetes nap. (...)

Egy katona, anélkül, hogy parancsra várt volna, vagy megmondta volna cselekedetének súlyos következményeit, mintegy felsőbb sugallatra csóvát ragadott, egyik bajtársa felemelte, ő pedig az aranyajtón át – amely a templomot övező lakóházak északi bejárata volt – bedobta a templom belsejébe. (...)

Gyors futár jelentette a dolgot Titusznak. Ez éppen a csata fáradalmait pihente ki sátrában. Most felugrott, és úgy, ahogy volt, a templomhoz rohant, hogy gátat vessen a tűznek, nyomában a tiszték és a megriadt légió. (...) A Caesar kiáltozással és kézmozdulatokkal akarta értésükre adni a harcolóknak, hogy oltsák el a tüzet, de ezek nem hallották kiáltozását, mert túlharsogta a többiek még hangosabb ordítóása (...). Mikor a templom közelébe érkeztek, úgy tettek, mintha nem hallanák a fővezér parancsait, és odakiáltottak az elől állóknak, hogy dobjanak még tüzes csóvát a templomra. (...)

Amikor a Caesar semmiképpen sem tudta megfékezni őrjöngő katonái dühét, és a lángok egyre tovább harapódtak, tábor-

nokaival bement a szentélybe és megtekintette a belsejét. Sokkal káprázatosabb volt, mint ahogy az idegenek híresztelték. (...) Mivel a tűz a legbelső helyiségekbe még nem kapott bele, hanem csupán a templomhoz épített lakosztályokat pusztította, joggal hihette, hogy magát az épületet még meg lehet menteni. Tehát kisietett, és nemcsak személyesen buzdította a katonákat az oltásra, hanem a testőrségben szolgáló Liberalis századosnak parancsot adott, hogy akik ellenkeznek, azokat botozza meg. De az elkese- redés, a zsidógyűlölet és az általános harci düh erősebbnek bizonyult, mint a Caesar tekintélye és a félelem a büntetéstől. (...)

Mialatt tehát a Caesar kisietett, hogy katonáit megfékezze, az egyik katona azok közül, akik behatoltak a templom belsejébe, a sötétben tűzcsóvát tett az egyik ajtószárny alá, s mikor most a templom belsejéből hirtelen felcsapott a láng, a tiszték a fővezérrel együtt visszavonultak, és már senki sem próbálta a templom körül sürgő-forgó katonákat visszatartani a további gyűjtogatástól. Így égett le a templom Titus akarata ellenére.” (Josephus Flavius: *A zsidó háború*, Bp., 1963, 423–426. o.)

Kinyilatkoztatás a nagy küzdelemről és Mihály fejedelemről

(10. fejezet)

1 Mikor kapta Dániel az itt közölt kinyilatkoztatást? Miről szól és milyen időre vonatkozik a látomás?

- „Círusnak, Perzsia királyának harmadik esztendejében egy ige jelentetett meg Dánielnek, aki Baltazárnak neveztetik. Igaz az ige, és nagy küzdelemről szól. Figyelt az igére és megértette a látomást.* (...)

Jöttem pedig, hogy tudodra adjam, ami népedre az utolsó időkben következik, mert a látomás azokra a napokra szól.”
(Dn 10,1.14)

.....
.....
.....

Círus harmadik éve: i. e. 533/32. Ekkor közölt Isten utoljára kinyilatkoztatást Dániellel. Könyvének 10–12. fejezete tartalmazza

---

* Pontosított fordítás szerint.

a látomásokban látottak és hallottak lejegyzését. Azt írja a próféta, hogy „ige jelentetett meg néki”. Ezúttal ugyanis főként kijelentéseket hallott, a látomás állapotában, nem pedig jelképes ábrázolásokat és történeket szemlélt. Látomása elején és végén azonban egy fenséges mennyei lény jelent meg neki.

A 10–12. fejezet tehát egy összefüggő prófétikus kinyilatkoztatás. A 12. fejezet végén utalás történik a próféta idős korára, illetve arra, hogy ennek a kinyilatkoztatásnak az átadása után hamarosan lezárul élete, prófétai szolgálata.

Megerősítő és a kinyilatkoztatás jelentőségét hangsúlyozó kijelentést találunk mindjárt a bevezető mondatban: „igaz az ige” (vö. 8,26). Ez a megjegyzés arra ösztönöz minket, hogy nagy figyelmet szenteljünk Dn 10–12. fejezete tanulmányozásának.

A kinyilatkoztatott ige „nagy küzdelemről” (avagy háborúról) szól – ezt Dániel mindjárt a látomásáról szóló beszámoló elején közli. A jó és a gonosz erőinek nagy ütközete zajlott éppen akkor is, amikor Dániel ezt a látomást kapta, válaszul könyörgő imájára. Mindvégig ez a kinyilatkoztatás nézőpontja, a mennyei és démoni erők harca.

A 2. és 8. fejezetben közölt kinyilatkoztatáshoz hasonlóan itt is kijelenti a mennyei követ Dánielnek, hogy a látomás „az utolsó időre szól”. Azt a következtetést vonhatjuk le ebből, hogy az utolsó napokban különösen nagy küzdelem bontakozik ki az Úr seregei és Sátán tábora között, mennyei és földi résztvevőkkel. Isten különleges kinyilatkoztatásokat ajándékoz nekünk, hogy előre felkészítsen erre a nagy küzdelemre.

„[A Dániel 10–12. fejezetében foglaltakat] az ihletés számkra jegyeztette fel, akikhez a világ vége elérkezett.” (Ellen G.White: *The Review and Herald*, 1881. február 8.).

Igen fontos az a közelebbi meghatározás is, mely szerint arról szól a látomás, „ami a te népedre következik azokban a napokban”. Isten nem általában a történelemről, a jövő politikai

mozgalmairól és csatározásairól akar tájékoztatni minket. Ő csakis a megváltási terv történelmi megvalósulásáról, az e körül folyó nagy küzdelemről, a hívő népét érintő eseményekről ad nekünk létfontosságú kijelentéseket. Mélységes lelki tanításokat is közöl velünk ezáltal a megváltás titkait illetően. Ezért e próféciák helyes alapelvek szerinti tanulmányozása messze többet nyújt a jövő titkainak megismerésénél.

A 14. vers értelemszerűen a 11–12. fejezetben írtak egészére vonatkozik. Akkor értjük csak helyesen ezeket a fejezeteket, ha általuk az tárul fel előttünk, ami *Isten hívő népére vonatkozik* az utolsó időben. Aki ettől a nézőponttól eltér az értelmezés során, és valamilyen történelmi vagy politikai spekulációt bont ki a jövendölésből, az tévúton jár. Azért fontos ezt hangsúlyozni, mert a 11. fejezettel kapcsolatban sok, Isten népe sorsától teljesen független, furcsa elmélet és magyarázat látott napvilágot.

Máskor (például 8,26) azt hangsúlyozta a próféta, hogy nem értette a látomást. Most viszont azt írja, hogy „figyelt az ígére, és megértette a látomást”. Arra következtethetünk ebből, hogy a bevezető látomás és a kijelentett íge közötti összefüggést értette meg. Amikor hallotta az ígét a „nagy küzdelemről”, megértette, hogy miért látta először a dicsőséges mennyei lényt, és hallotta a másik mennyei lényt szólni „Mihály fejedelem” beavatkozásáról a történelmi folyamatokba. Ha a próféta megértette ezt, akkor bizonyára megérthetjük mi is. Azt várja tőlünk Isten, hogy kutassuk a végidőben élő hívő népnek szóló kinyilatkoztatásokat.

A „te néped” meghatározás az utolsó időben már nem vonatkozhat a zsidó népre, hanem a mindenkori hívő népről, illetve az utolsó idők hívő maradékáról van szó (Jel 12,17). (Előzőleg már szó volt arról, hogy a 70 hét, a 490 esztendő lejártával a választott nép megbízatása véget ér, nem lesznek többé Isten szövetséges népe, noha közülük „sokakkal megerősíti a szövetséget az Úr” – vö. 9,24.27).

2 Milyen előzménye volt annak, hogy Dániel ezt a kinyilatkoztatást kapta?

- „Azokban a napokban én, Dániel, bánkódtam három egész héttig. Kívánatos ételt nem ettem, hús és bor nem ment az én számba, és sohasem kentem meg magamat, míg el nem telt az egész három hét.” (Dn 10,2–3)
- .....
- .....

A próféta nem teljes böjtöt tartott, hanem olyan böjtöt, amelyet egyrészt mindaddig folytathatott, amíg a különleges könyörgés szükségességét érezte, másrészt pedig eközben napi feladatait is el tudta végezni. (Valószínű, hogy a király szolgálatában volt még ebben az időben is. Erre utalhat a 7. vers, amely szerint más férfiak kíséretében volt a Hiddekel folyó partján.)

A próféta csak a legszükségesebb ételmet vette magához. Nem fogyasztott semmi kívánatos ételt, nem evett húst, nem ivott bort. (A bornak fordított „jajin” héber szó pontos jelentése: *megsűrűsödött gyümölcsnedv*, főként *szőlőlé*, amely egyaránt lehet erjedetlen, vagy erjedt. Nem következtethetünk tehát arra, hogy Dániel szeszest italt fogyasztott volna. Emlékezzünk rá, hogy a király asztalának borával sem akarta „megfertőztetni” magát – 1,8.)

Miért bánkódott Dániel, miért érezte szükségesnek a kitarító böjtölést és könyörgést? A perzsa királyt, Círuszt Sátán megpróbálta a saját tervei szolgálatába állítani. Nem nézte tétlenül, hogy Dániel bizonyágtétele nyomán „felindította az Úr” Círusz lelkét (Ezsdr 1,1), és kiadta a zsidók hazatérésére és a jeruzsálemi templom megépítésére vonatkozó rendeletet. Ezsdrás könyvében ezt olvassuk: „Igyekezett e tartomány népe [a samaritánusok] megkötni Júda népének kezeit, elrémíteni őket az építéstől, és felbérelni ellenük tanácsosokat, hogy semmivé tegyék szándékukat Círusznak, Perzsia királyának egész idejében, Dárius perzsa király

uralkodásáig.” (4,4–5) Sátán ösztönzése állt a samaritánusok ellenségeskedése mögött. Tanácsosokat fizettek le, hogy áskálódjanak Júda népe ellen, és a jóindulat helyett gyanakvást ébresszenek Círusz lelkében a zsidók iránt. Ez a veszélyes támadás éreztetette hatását, és arra készítette Dánielt, hogy imaküzdelmet folytasson Isten műve és népe érdekében.

„Sátán arra akarta rávenni a médó–perzsa birodalom legmagasabb méltóságait, hogy vonják meg jóakarukat Isten népétől. Eközben angyalok munkálkodtak a száműzöttekért. Az egész menny figyelemmel kísérte ezt a küzdelmet. Dániel próféta írásaiból valamelyes képet kapunk a hatalmas harcról, amely a jó és gonosz erők között folyt.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 354–355. o.)

A fogság idején sok veszélyhelyzetet élt át a próféta, amely népét és saját életét, illetve Isten művét érintette. Bizonyára nehéz volt idős korában átélnie egy újabb válságot, amely a nagyszerű remények és az eddig elért eredmények romba döntésével fenyegetett.

3 Hol, milyen körülmények között kapta Dániel a látomást? Ki volt az a fenséges mennyei lény, aki látomása kezdetén megjelent?

- „Az első hónap huszonnegyedik napján, ímé a nagy folyóvíz, azaz a Hiddekel partján voltam. Felemeltem szemeimet, és láttam, ímé egy férfi, gyorsba öltözve, dereka ufázi arannyal övezve, teste, mint a társiskő, tekintete, mint a villám, szemei, mint a tűzláng,* karjai és lábatája, mint az izzó érc színe, beszédének szava, mint a sokaság zúgása. Egyedül én, Dániel

---

* Pontosított fordítás szerint.

láttam e látomást, a férfiak pedig, akik velem voltak, nem átták a látomást, hanem nagy rettenés szállt reájuk, elfutottak, hogy elrejtőzzenek. Egyedül hagyattam, és láttam ezt a nagy látomást. Semmi erő sem maradt bennem, dicsőségem romlottsággá fordult át bennem,* odalett minden erőm. Hallottam az ő beszédének szavát, és mikor hallottam, ájultan orcámra estem, orcámmal a földre.” (Dn 10,4–9)

.....

.....

A Hiddekel a Tigris folyó másik neve. A nagy folyó partján volt a próféta, amikor hirtelen látomás állapotába helyeztetett. Kísérői nem láttak semmit, de valami rendkívülit érzékeltek. Nagy félelem lepte meg őket, s elmenekültek a helyszínről. Pontosan így írja le Pál apostol is damaszkuszi úti élményét, illetve azt, hogy miként hatott a vele lévőkre a látomás (Ap csel 22,9).

Próbáljuk magunk elé képzelni a leírás alapján azt a valakit, akit a próféta látott. Gyolcsba volt öltözve: ez arra a papi öltözékre emlékeztetett, amelyet a főpapok viseltek a nagy engesztelési napon (3Móz 16,4.23). Egész alakja fénylett, tekintete olyan volt, mint a villám, a szeme tűzlángként világított, kezei és lábai izzó érhez hasonlónak tündek. A szava volt a legmegrendítőbb: olyan volt, „mint a sokaság zúgása”. Ezzel teljesen megegyező leírást ad János apostol arról a mennyei lényről, aki Pátmosz szigetén jelent meg neki, és rábízta a Jelenések könyvében foglalt kinyilatkoztatásokat. Az apostol mennyei dicsőségében is felismerte benne az Emberfiát, azaz szeretett Mesterét, Jézus Krisztust. A fenséges Lény meg is erősítette az apostol meggyőződését, amikor úgy mutatkozott be, hogy Ő az „élő, aki pedig halott volt” (Jel 1,12–18). Egyértelmű és bizonyos tehát az azonosítás.

---

* Pontosított fordítás szerint.

„Nem kisebb személy jelent meg Dánielnek, mint Isten Fia. (...) A mi Urunk egy másik mennyei küldöttel jelent meg Dánielnek, hogy tanítást adjon neki azokról, amik az utolsó napokban lesznek. Értünk, akikhez az idők vége érkezett, adatott Dánielnek ez az ismeret, és jegyeztetett fel ihletés által.” (Ellen G. White, *The Review and Herald*, 1881. február 8.)

Tudta-e vajon Dániel, hogy akit lát, az maga az eljövendő Mesiás fejedelem? Sejtette. Amikor később hivatkozás történt „Mihályra, a nagy fejedelemre”, megtudta, hogy Ő a hívók oltalmazója, a körülöttük és értük folyó küzdelem láthatatlan vezére. Így értette meg „az ige által a látomást”.

A fenséges mennyei Lény eltűnt, amikor a próféta erejét vesztette. Ezután egy másik mennyei lény – bizonyára Gábriel – erősítette meg a prófétát, és beszélt vele tovább. A hallott kinyilatkoztatás után tudhatta már Dániel, hogy miért láttatta meg vele Isten a hatalmas mennyei Fejedelmet. Megértette, ilyen mennyei Fenség áll Isten népe mellett. Bármilyen súlyos küzdelmeket szenved tehát a földön az egyház, bármilyen gyengének és kiszolgáltatottnak tűnik sokszor, bizonyosan győzelemre jut. Ésaiás könyvében az egyik legszebb vigasztaló ige így hangzik: „Ne félj, férgecske Jákób, maroknyi Izrael, én megsegítelek.” (41,14)

Figyelemre méltó az is, hogy miként hatott Dánielre ez a látomás. Nemcsak fizikai ereje hagyta el, hanem „dicsősége romlottsággá fordult át benne”.^{*} A kinyilatkoztatásnak ehhez a részletéhez a következő megjegyzést fűzi Ellen G. White:

„Dániel próféta az igazi megszentelődés példája volt. Hosszú élete során sok nemes lelkű szolgálatot végzett a Mesterért. »Kedvelt, szeretett férfi« volt a menny előtt (Dn 10,11). Ez a megbecsült próféta mégsem tartotta magát tisz-

* Pontosított fordítás szerint.

tának és szentnek. Azonosult Izráel vétkezőivel, amikor Isten előtt így könyörgött a népért: »Nem a mi igazságunkban, hanem a Te nagy irgalmasságodban bízva terjesztjük eléd a mi esedezéseinket. (...) Vétkeztünk, gonoszul cselekedtünk!« A próféta ezt is mondja: »Szóltam és imádkoztam, vallást tettem az én bűnömről, és az én népemnek, az Izráelnek bűnéről.« Később, amikor Isten Fia megjelent, hogy eligazítást adjon neki, Dániel így szól: »Dicsőségem romlottsággá lett bennem, és semmi erő sem maradt bennem.« (Dn 9,18.15.20; 10,8)” (*A nagy küzdelem/Korszakok nyomában, Újkori ébredések c. fej.*)

4 Hogyan erősítette meg Dánielt egy mennyei lény, és tárta fel az összefüggést a próféta kitartó imádsága és a látomás között?

- „Ekkor egy kéz illetett engem, felsegített térdeimre és tenyereimre. Ezt mondta nékem: Dániel, kedvelt* férfiú! Értsd meg a beszédeket, amelyeket szólok néked! Állj helyedre, mert most hozzád küldettem! Amikor e szót szóltam neked, felálltam reszketve. Ekkor mondta nékem:

Ne félj, Dániel, mert az első naptól fogva, hogy szívedet adtad megértésre és megalázkodásra** a te Istened előtt, meghallgattak a te beszédeid, és én a te beszédeid miatt jöttem. De Perzsiának fejedelme ellenem állt huszonegy napig.” (Dn 10,11–13)

.....

.....

---

* Pontosított fordítás szerint.

** Pontosított fordítás szerint.

Milyen sokatmondó a mennyei lény kijelentése: „Hozzád küldtettem, a te beszédeid [imáid] miatt jöttem.” Lehetséges, hogy ilyen nagy dolgok történnek halandó, földi ember imájára? Isten rendelkezik a mennyben, és segítséget küld az embernek? Lehetséges, hogy egy emberi lény imádsága miatt mennyei erők mozdulnak meg?

Dániel tapasztalata tanúskodik arról, hogy ez valóság. Csakis olyan imádságra érkezik azonban ilyen válasz, amilyen Dánielé is volt, melyet a mennyei követ így jellemzett: „Szívedet adta megértésre és megalázkodásra a te Istened előtt.” Így szól az ígélet másutt is a Szentírásban: „Megtaláltok engem, mivelhogy teljes szívetekből kerestek engem.” (Jer 29,13)

Érdekes ez a kettős meghatározás: Dániel „szívét adta megértésre és megalázkodásra Isten előtt”. Nem a saját kívánságának vagy elgondolásának teljesítését kérte Istentől, hanem Isten szándékát akarta megérteni, és azzal együttműködni. Azt kérte, hogy Isten tanítsa és vezesse őt az adott válsághelyzetben, mert teljességgel Istenre bíz mindent, az Úr akarata szerint kíván viselkedni és cselekedni. A „megalázkodásra” kifejezés bizonyára arra utal, hogy Dániel ezúttal is önvizsgálatot tartott, és Isten irgalmáért, bűnbocsánatért esedezve tárta könyörgését Isten elé, amint korábban is tette (lásd 9,1–19-ben). A böjt a könyörgő lelki megerősítésére és a könyörgés nyomatékosságára szolgál. A szívbeli megalázkodást azonban nem helyettesíti.* A következő idézet rámutat az őszinte megalázkodás mibenlétére és jelentőségére:

„Olyan Istenünk van, akinek a füle nincs zárva kéréseink előtt. S ha próbára tesszük szavát, az Úr tiszteletben fogja tartani hitünket. Azt akarja, hogy összes célunk az Ő céljával fonódjon össze. Akkor kockázat nélkül meg tud áldani

---

* Fontos a *sanyargatás* szó helyesbitése a fordításban. Nem az önsanyargatás az, ami kiváltja Isten cselekedetét, hanem az ember „megalázkodása”.

minket, mivel nem magunknak tulajdonítjuk a dicsőséget az áldás elnyerésekor, hanem Istennek. (...) Isten nem mindig felel imánkra, amikor első ízben hívjuk Őt. Ha ezt tenné, akkor biztosra vennénk, hogy jogot formálhatunk a ránk árasztott összes áldásra, szívünk megvizsgálása helyett, hogy vajon melengetünk-e gonoszságot, vagy bűnbe merültünk-e. Akkor hanyagul megfeledkeznénk arról, hogy Tőle függünk és az Ő segítségére van szükségünk. [Példa erre Illés esete:] Illés megalázta magát, míg olyan lelkiállapotba került, hogy többé nem tulajdonított magának dicsőséget. Az Úr ezzel a feltétellel hallgatja meg imánkat. (...) A szolga hatszor tért vissza, hatszor mondta: »Nem látszik semmi, nincs felhő, nincs jele esőnek.« A próféta mégsem adta fel, nem csüggedt. Végigtekintett életén, hogy hol mulasztotta el Isten tiszteletét, bevallotta bűnét. Így gyötörte lelkét Isten előtt, miközben figyelt valami jelre, hogy imája meghallgatásra talált. Amint Illés a szívét vizsgálta, egyre kevesebbnek és kevesebbnek látta önmagát mind a saját szemében, mind Isten szemében. Úgy látta, hogy ő semmi, és Isten a minden. Amikor eljutott oda, hogy önmagát semminek tartotta, és egyedül a Megváltóba kapaszkodott, a válasz megérkezett. A szolga előállt, és így szólt: »Íme kicsiny felhő jelent meg a tenger felől, tenyérnyi nagyságú.«” (Ellen G. White, *The Review and Herald*, 1913. március 27.)

„Sátán állandóan arra törekszik, hogy Isten szándékai megghiúsuljanak. Isten szolgálói csak akkor tudják előbbre vinni művét, ha megalázzák magukat az Úr előtt. Az eredmény érdekében soha ne támaszkodjunk saját erőfeszítéseinkre vagy külső tényezőkre. (...) A menny leghatalmasabb angyalai vannak kijelölve arra a feladatra, hogy teljesítsék a kérélmeket, amelyek Isten ügye előrehaladásáért szállnak az Úrhoz. (...) Napról napra folyik a küzdelem a jó és a gonosz között. Miért nem veszik komolyan ennek a harcnak a

hevességét azok, akiknek sok alkalmuk és lehetőségük volt? (...) Nem értettük meg igazán, milyen harc folyik az Istenhez hű és az ellene fellázadt angyalok között. Imádkoznunk kell úgy, ahogyan Dániel tette, hogy a mennyei fejedelemségek bölcsessége és hatalma őrizzen bennünket. Mint szolgáló lelkek küldettek el az angyalok azok szolgálatára, akik örökölni fogják az üdvösséget (Zsid 1,14). Testvéreim, imádkozzatok úgy, mint soha azelőtt!” (Ellen G. White, 201. levél, 1899.)

A perzsa király három hétig ellenállt a mennyei befolyásnak, mert démonok igyekeztek hatást gyakorolni rá, és törekvésük eredményesnek bizonyult. „Gábrriel három héten át tusakodott a sötétség hatalmaival – akik Círuszt befolyásolni akarták –, hogy megghiúsítsa szándékaikat.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 355. o.)

Hányszor lehet így a mi esetünkben is, amikor valakiért, vagy Isten ügyéért imádkozunk? Talán hosszabb idő óta szívből, kitaratóan könyörgünk, de semmi jelét nem látjuk a meghallgatásnak. Ennek ellenére lehetséges, hogy „az első naptól fogva” meghallgattatott az imádságunk. Imánk „miatt” mennyei erők kezdtek munkába, hogy hassanak emberszívekre, erőszak nélkül. Küzdenek velük és értük. A legmegfelelőbb bizonyosságokkal és készletekkel veszik körül őket annak érdekében, hogy végül szabad választásukkal elforduljanak a rossztól, és engedjenek az igazságnak. Mindenkor sértetlen marad azok döntési szabadsága, akikért imádkozunk. Ennél fogva ellene is állhatnak Isten akaratának, mert Ő soha nem alkalmaz kényszert értelmes teremtményeivel szemben.

Sokszor az ellenállást érezzük mi is, amikor imameghallgatást várnánk, és elkeseredünk, feladjuk a reményt, abbahagyjuk az imádságot. Nem számolunk azzal, hogy a démonok is harcba szállnak azért, akiért küzdünk, és éppen az imádságban való kitarításunk biztosít erkölcsi alapot ahhoz, hogy a menny erői tovább küzdjenek, és visszaszorítsák a sötétség hatalmait.

5 Ki avatkozott bele végül a küzdelembe? Hogyan nyert Dániel ismét megerősítést?

- „Mihály, a fő fejedelmek közül az első,* eljött segítségemre, és én ott maradtam a perzsa királyoknál. (...) Ismét illetett engem az emberhez hasonló, és megerősített. Ezt mondta: Ne félj, te szeretett [kedvelt] férfiú, békesség néked, légy erős, igen erős! Mikor szólt velem, megerősödtem, és mondtam: Szóljon az én uram, mert megerősítettél engem.” (Dn 10,13/b.18–19)

A Mihály név a héber *Mi-ká-él* név magyaros átírása. Szó szerinti jelentése: „Ki olyan, mint Isten?” Ötször fordul elő a Szentírásban ez a név. Ezenkívül még négy helyen: Dn 10,21; 12,1; Júd 9; Jel 12,7. Az öt ige hely összehasonlítása egyértelművé teszi, hogy minden esetben Krisztusról van szó. Érdekes, hogy csak akkor nevezi Krisztust ezen a néven az Írás, amikor a Sátánnal vívott harcáról szól. Ebben a harcban valóban az a tét, hogy „ki olyan, mint Isten?” (vö. Ésa 14,14).

Júd 9-ben *arkangyalnak* nevezi Mihályt az Írás. Az *arkh-angelosz* görög szó jelentése: *angyalok fejedelme*. Nem azt jelenti tehát az arkangyal megjelölés, hogy Krisztus angyal, tehát teremt-

---

* Helyesbítésre szorult „az egyike az előkelő fejedelmeknek” fordítás. „A 13. vers egy felsőfokú nyelvtani alak segítségével még azt is sejteti, hogy Ő az »első fejedelmek lelegeje« (szó szerinti fordítás). Az *ahad* szót, amit rendszerint az *egy* tőszámmal fordítunk, az *első* sorszámmal jelentésben is használják.” (Jacques Doukhan, i. m., 202. o.)

mény lenne, még ha magasrendű teremtmény is. Dániel könyve 8. fejezetében azzal a megnevezésével találkoztunk, hogy Ő a „seregek Fejedelme”. A Szentírás az angyalseregek vezéréként mutatja be Mihályt, azaz Krisztust (Jel 12,17). Mihály azonban nemcsak az angyalseregek vezére, hanem a megváltásra vágyakozó emberek, a hívő nép fejedelme is. A mennyei követ ezt mondta róla: Ő „a ti fejedelmetek” (20,21), „aki a te néped fiáiért áll” (12,1). A mennyei lények így ismerik Krisztust. Kérdés, hogy mennyire ismerjük mi, emberek Fejedelmünk értünk végzett szolgálatát, és azt mennyire becsüljük meg?

Dániel könyve 10. fejezetének látomása igen fontos kinyilatkoztatás mindazok számára, akik Dániel népéhez, azaz Krisztus hívő gyülekezetéhez tartoznak, mert bemutatja Krisztust mennyei dicsőségében. Jézus fenséges, rendkívüli hatalmat sugárzó megjelenése, amely itt élénk tárul, eszünkbe juttatja kijelentését, amelyet feltámadása után tett tanítványainak: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön.” (Mt 28,18) Ugyancsak emlékeztetünkbe idézi Jelenések könyvéből azt a megállapítást, hogy Jézus „a föld királyainak fejedelme” (1,5).

Az „ott maradtam a perzsa királyoknál” kifejezésnek ez az értelme: „győztesen ott maradtam”. Ismét a mennyei befolyás lett tehát meghatározó a perzsa fejedelemlél. Nem tudunk és nem mondhatunk semmi konkrétat arról, miként avatkozott bele Krisztus annak idején a perzsa fejedelem körül folyó küzdelembe. Talán átvette a közvetlen irányítást, vagy közvetlenül Ő maga cselekedett valamiképpen? Ez titok marad számunkra, amíg Isten országában további kinyilatkoztatást nem nyerünk. Tény azonban, hogy közbelépése a mennyei akarat győzelmét eredményezte a nagy válságban.

Dániel próféta – idős kora miatt, de valószínűleg azért is, mert újra harcról, háborúról hallott – ismét erejét veszítette, még szólni sem tudott (10,15–17). Akkor a mennyei követ érintette őt, szelíd, szeretetteljes szóval bátorította, majd ismét

érintette. Ekkor a próféta megerősödött, és kifejezte készségét, hogy vállalja a mennyei küldetés teljesítését.

Dániel próféta leírása a látomás állapotáról bizonyos ismeretet nyújt nekünk a számunkra egyébként titokzatos prófétikus látomásról. Isten bizonyára természeti törvények alkalmazásával helyezte a kinyilatkoztatás átvételére alkalmas állapotba a prófétákat. Ezeket a törvényszerűségeket azonban mi nem ismerjük. Dániel is csupán a jelenség külső leírását adja:

a) A látomás különleges fizikai állapot voltára mutat az a tény, hogy a próféta nem lélegzett a látomás alatt (17. vers).

b) A látomás állapotában fizikai erővesztést és megnémulást élt át, de nem öntudatvesztést. Világos értelemmel érzékelt mindent, ami történt, s értelmesen felelt a mennyei lénynek. Tudatában volt üzenetközvetítői feladatának is, és vállalta azt.

c) Látomásában mennyei lény segítette felállni, majd két ízben is érintette és bátorította őt. Feloldotta némaságát, és megerősítette fizikailag. A mennyei lény szavára – „légy erős, bizony erős” – a próféta azonnal fizikai erőt nyert. Készen állt, hogy feladatát teljesítse. Így szólt a mennyei lényhez: „Szóljon az én uram, mert megerősítettél engem!”

Pál apostol azt írja a látomás állapotáról, hogy ő is „elragadtattott a harmadik égig – ha testben-e, ha testen kívül, nem tudja, az Isten tudja – és hallott kimondhatatlan beszédekkel, amit nem szabad az embernek kibeszélnie” (2Kor 12,2–4). Ő sem tudott tehát közelebbi magyarázattal szolgálni a látomás állapotáról, amelynek a megadott időben részese volt.

Közös vonásként figyelhető meg, hogy mindazok a földi emberek, akik valamilyen módon és mértékig megláthatták a menny dicsőségét, mélyen átérték saját gyengeségüket és méltatlanságukat a látomás során. Dánielt „szeretett, kedves férfiúnak” nevezte a mennyei szózat, ami azt jelentette, hogy Isten előtt igaz életet élt. Mégis – Ésaías prófétához hasonlóan (6. fej.) – „tisztátalannak és elveszettnek” érezte magát Isten dicsősége közelségében.

6 Milyen összefüggés van a földi hatalmasok befolyásolására irányuló mennyei küzdelem és a történelem változásai között? Mit mondott a mennyei követ a Dánielre bízott kinyilatkoztatások forrásáról?

- „Mondta nekem: Tudod-e, miért jöttem hozzád? Most visszatérek, hogy küzdjek a perzsa fejedelemmel,* és ha én kimegyek, ímé Görögország fejedelme jön elő! Megjelentem néked, ami fel van jegyezve az igazság írásában, és senki sincs, aki énvelem tartana ezek ellenében, hanem csak Mihály, a ti fejedelmetek.” (Dn 10,15–21)
- .....
- .....
- .....

Az angyal elmondta Dánielnek, hogy tovább fog küzdeni a perzsa fejedelemmel.** Kétségtelenül arra utalt, hogy a gonosz erők ellenségeskedése nem szűnt meg, és a mennyei erők tevékenységére a továbbiakban is szükség lesz (vö. Ezsd 4,4–5). Isten angyalának küzdelme a perzsa fejedelemmel eredményes volt:

„Az ellenség erői féken tartattak Círusz uralkodásának egész idejében, és fia, Kambüszész kb. hét és fél évig tartó uralkodása alatt is.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 355. o.)

„Ha én kimegyek – folytatta az angyal –, Görögország fejedelme jön elő.” Megdöbbentő kinyilatkoztatás ez a mondat. Olyan, mintha elhúznák a függönyt a történelem kulisszái elől.

---

* Pontosított fordítás szerint.

** Ez a helyes fordítás. A héber szövegben az *im* prepozíció található itt.

Bizonyára csak akkor hagyta el őrhelyét a mennyei követ a perzsa udvarban, azaz szüntette be a perzsa uralkodók jóra készte-téséért vívott küzdelmét, amikor a visszautasítás és a megkemé-nyedés egyértelművé vált, amikor eltűntek az erkölcsi értékek, és a hatalmon lévők elfajulása megállíthatatlanná vált. Mihelyt Isten hatalmas angyala visszavonul – hangzott a prófécia –, a go-nosz erők veszik át az ellenőrzést, elszabadulnak az emberek szívében rejlő gonosz indulatok, szenvedélyek, és a birodalom összeomlik. Ennek következményeként „nem lesz erő” a biro-dalomban (Dn 8,7) arra, hogy ellenálljon a világtörténelem szín-padán megjelenő új vetélytársnak. Drámai változás következik: Görögország jön elő. Érdekes, hogy Görögország „fejedelmét” említi, nem egyszerűen csak Görögországot. Ebben az esetben valóban igen fontos tényező volt a király személye, a világhódí-tó Nagy Sándor hadvezéri képessége és ambíciója.

Micsoda összefüggések vannak a történelem meglepő fordu-latai és eseményei mögött! Sokkal nagyobb jelentősége van a természetfeletti erők harcának a látható történések mögött, mint gondoljuk. Ebbe nyújt bepillantást Dániel könyve. Milyen jó tudni, hogy a Mindenható Isten küldöttei tevékenyen részt vesznek az ember megmentéséért folyó „nagy küzdelemben”.

Ennek a kinyilatkoztatásnak az ismeretében értjük meg az apostoli felhívást: „Intelek azért mindenekelőtt, hogy tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések, hálaadások királyo-kért és mind a méltóságban levőkért, hogy csendes és nyugodal-mas életet éljünk, teljes istenfélelemmel és tisztességgel. Mert ez jó és kedves dolog a mi megtartó Istenünk előtt, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és az igazság ismeretére el-jusson.” (1Tim 2,1–4)

Dániel könyve 10. fejezete alapján megérthetjük, miért „jó és kedves dolog ez Istennél”. Amint Dániel imája befolyásolta a történelmet, és azt eredményezte, hogy maga Krisztus is beavatkozott a történésekbe isteni hatalmával, ugyanígy a mi hívő imádságunk is a mennyei erők tevékenységének nyit utat.

Különleges kifejezést találunk a fejezet utolsó versében: „az igazság írása”. Létezik talán valamilyen rögzített dokumentuma a megváltási tervnek? Nincs erről közelebbi kinyilatkoztatás azon kívül, hogy Jelenések könyve is szól jelképesen egy bizonyos „hétpecsétetes könyv”-ről (Jel 5. fej.). Annyi bizonyos csupán, hogy Isten tervei a legkisebb részletekig menően, tökéletesen kidolgozottak, továbbá az Ő előre ismerésén alapulnak, amely az egyéni szabad döntésekre és a pszichikai-történelmi törvényszerűségekre is kiterjed. Ezért amit az Ige erről kijelent nekünk, az „igazság”. Milyen kegyelem és megtiszteltetés, hogy Isten bepillantást enged az „igazság írásába” a bibliai próféciaik által!

Különös kinyilatkoztatás ez a kijelentés is: „Senki sincs, aki énvelem tartana ezek ellenében, hanem csak Mihály, a ti fejedelmek.” Talán az emberi szövetségesek gyengeségére és állhatatlanságára utal itt az ige, holott az egész nagy harc a mi megmentésünkért folyik. Bizonyos, hogy sokkal több „Dánielre” lenne szükség, akik hittel teljes könyörgéssel segítségül hívják a mennyei erőket, és kitartóan támogatják Isten követéinek küzdelmét.

---

*Az e heti adomány a Sola Scriptura Teológiai Főiskolát támogatja.
- Hozzájárulás a közösség által fenntartott főiskola működési költségeihez.*

FÜGGELÉK

A két tábor között dúló harc

„Ha lelki látásunk jobb lenne, látnánk bánattól lesújtott, megterhelt és megkísértett embereket, akik roskadoznak, mint a kévékkel megrakott szekér. Csüggedten várnak a halálra. Látnánk, hogy angyalok sietnek segítségükre, visszaszorítják az őket körülvevő gonosz sereget, és lábukat biztos alapra helyezik. **A két tábor közötti harc éppen olyan valóságos, mint amelyet a világ seregei vívnak.** A lelki küzdelem kimenetelétől emberek örök sorsa függ.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 11. o.)

Egyértelmű biztatásokat találunk a Szentírásban arra vonatkozóan, hogy fontos a kitartás az imádságban: 2Móz 17,10–12; Lk 18,1–8. Elgondolkoztatók a következő idézetek:

„Ugyan mit gondolsz, minek volt eddig olyan nagy hatása, mi gátolta és akadályozta volna meg ellenségeink tervét, öldöklését és felkelését, amellyel az ördög el akart nyomni minket az evangéliummal együtt, ha a mi oldalunkon nem állt volna vasfalként néhány igaz ember imádsága? (...) Az imádsággal megbirkózunk velük és az ördöggel, ha ugyan kitartunk, és nem lankadunk meg!” (Luther Márton: *Nagy Káté*, III. rész)

„Kérdeztem az angyalt, hogy miért nincs több hit és erő Izráelben? Így felelt: »Ti nagyon hamar elengeditek a Mindenható kezét. Szálljon fel fohászotok Isten királyi székéhez, és tartsatok ki erős hitben! Az ígéretek bizonyosak. Higgyétek, hogy elnyeritek mindazt, amikért könyörögtök, s akkor meglesznek néktek!«” (Ellen G. White: *Tapasztalatok és látomások*, 36. o.)

„Sátán elmegy hatalma végső határáig, hogy nyugtalanítsa, kísértse és félrevezesse Isten népét. Aki Urunk elé mert állni, meg

merte Őt kísérteni, és kötekedni merészelt vele, aki felvihette Őt a templom tetejére és a magas hegyre, gyakorolni fogja hatalmát ezen a nemzedéken. Láttam a gonosz angyalokat versengeni az emberekért, és Isten angyalait, amint küzdöttek a sátáni sereg ellen. A harc elkeseredett volt. Gonosz angyalok árasztották mérgező befolyásukat, és szorosán körülvették az embereket, hogy besötétítsék értelmüket. A szent angyalok aggódva őrködtek, és várták, hogy visszaverhessék Sátán seregét. De nem a jó angyalok feladata, hogy az emberek akarata ellenére cselekedjenek. Ha az emberek behódolnak az ellenségnek, és nem feszítik meg erejüket, hogy ellenálljanak, akkor Isten angyalai alig tehetnek többet, mint hogy megállítsák Sátán seregét, amíg a veszedelemben forgók nagyobb világosságot kapnak, amely felrázza őket, hogy a mennyhez forduljanak segítségért.

Ha Sátán látja, hogy valaki kisiklik a kezéből, a végsőig megfeszíti erejét, hogy megtartsa magának. Amikor valaki rádöbben a veszélyre, és nyomorultságát érezve Jézushoz fordul segítségért, Sátán megijed, hogy veszíteni fog. Tartalék erőket hív angyalai közül, körülveszik a szerencsétlen embert, sötét falat emelnek körülötte, hogy a menny világossága ne juthasson el hozzá. Ha azonban az, aki veszélyben forog, kitart, és tehetetlenségében Krisztus érdemeire támaszkodik, Megváltónk a hit buzgó imájára különleges erejű angyalsereget küld ennek az embernek a megmentésére. Sátán képtelen elviselni, ha hatalmas ellenfeléhez könnyölgünk, fél és remeg Krisztus ereje és fensége előtt. A buzgó ima hallatán Sátán egész serege reszket. Sátán mind nagyobb sereget hív a harcba, hogy elérje célját. De amikor korlátlan hatalmú angyalok jönnek a menny fegyverzetével a gyengülő, üldözött ember segítségére, akkor Sátán és serege visszavonul. Jól tudják ilyenkor, hogy elvesztették a csatát. Sátán önkéntes alattvalói kintartóak, és egyetlen célra törnek. Bár egymást is gyűlölik és küzdenek egymással, mégis minden alkalmat megragadnak közös céljuk elérése érdekében. Sátán hatalmának azonban határt szab a menny Parancsnoka.” (Ellen G. White: *Bizonyságtételek* I., 322–346. o.)

Isten népének helyzete az „északi és a déli király” harca közepette

(11. fejezet)

Az előző próféciáknál a vázlatosság, a tömör, átfogó ábrázolás volt jellemző. A 11. fejezetben pedig egészen kinagyított, aprólékos részletekkel is találkozunk. Az ember elámul: ilyen részletekig menően tartalmazza „az igazság írása” a bekövetkezendőket? Emlékezzünk arra, hogy Jézus első adventjével kapcsolatban is előre megírtak például olyan kis mozzanatok, hogy megfeszítésekor „megosztoznak ruháin és köntösére sorsot vetnek” (Zsolt 22,19; vö. Jn 19,23–24). A szabad akaratot soha nem kényszerítő, de mindent előre ismerő, és ennek alapján mindent előre eltervező Isten bölcsessége felfoghatatlanul csodálatos számunkra.

A 11. fejezet tanulmányozásánál nem szabad elfeledkezni a 10. fejezet 14. verséről, amely kimondja, hogy miről szól ez az utolsó, legrészletesebb kinyilatkoztatás, amelyet Isten Dánielnek adott: „Jöttem pedig, hogy tudodra adjam, ami a te népedre az utolsó időkben következik: mert a látomás azokra a napokra szól.” (10,14) Az „utolsó idő” kifejezés kettős értelmű a Szentírásban, tágabb értelme szerint azonban az első advent időszaka is „utolsó idő” már (lásd Zsid 1,1 stb.), szűkebb értelme szerint csak a második adventet megelőző végidő korszaka számít „utolsó időnek”. (A 2., 7. és 8. fejezetben kifejezetten a végső, természetfeletti isteni beavatkozás előtti időről szólt a kijelentés úgy, mint „utolsó napok-

ról” vagy „a vég idejéről”). Valószínűleg itt kettős értelmű a kifejezés. Egyrészt tehát Dániel szó szerinti népe, a zsidó nép babiloni fogság utáni további sorsáról szól a látomás, kegyelmi idejük utolsó idejében, a Jézus első eljövetele előtti időszakban. Az ún. intertestamentális korról* sehol másutt nem szól a Szentírás. Másrészt Dániel hitbéli értelemben vett népéről, a hívő, maradék egyházzal lesz szó a Jézus visszajövetele előtti korszakban, a szűkebb értelemben vett „utolsó napokban”. A 11. fejezet utolsó részében szerepel a „vég ideje” kifejezés (40. vers). A 12. fejezet első részében is félreérthetetlenül a végső isteni közbelépésről lesz szó.

Úgy tűnik, olyan jellegű kettős prófécia ez a kijelentés, mint Jézus Olajfák hegyén mondott nagy prófétikus beszéde, amelyben a Jeruzsálem pusztulását megelőző események a világ vége előjeleinek az előképei. Itt azok a harcok válnak az Isten népe körül folyó, illetve őket érintő küzdelem előképévé, amelyek az úgynevezett intertestamentális korban a zsidó nép körül folytak.

Ellen G. White ezt írta a múlt század elején:

„A háborúság szelleme kavargja fel a világot. Dániel próféta könyve 11. fejezetének jövendölése hamarosan eléri teljes beteljesülését. Nemsokára itt lesznek a zűrzavarnak azok a jelenetei, amelyekről a próféciák szólnak.” (*Bizonyságtételek*, IX. köt., 14. o.)

A 2., a 7. és a 8–9. fejezet kijelentései egyre bővülő és mind konkrétabb módon tettek bizonyosságot a végidő utolsó, küzdelmes szakaszáról, amely megelőzi az isteni beavatkozást. Úgy tűnik, a 11–12. fejezet a csúcsponton áll a sorozatban, mert itt tárul eléink ez az időszak a legjobban kinagyítva. Egészen közről szemlélhetjük azokat a súlyos harcokat, amelyek Isten népe sorsát érintik. E prófécia értelme azonban a mai napig még nem tá-

---

* Az ó- és újtestamentumi korszak közötti idő. Körülbelül i. e. 400-tól, az utolsó ószövetségi irat, Malakiás könyve keletkezéséig Jézusig terjed ez az időszak.

rult fel olyan egyértelmű világossággal, mint az előző fejezeteké. Dn 12,4 beteljesedése fokozatosnak tűnik. Mivel a 11–12. fejezet tartalmazza a legközelebbi leírást arról, ami Isten népére „az utolsó napokban következik”, törvényszerű, hogy a könyvnek ez a része világosodik meg utoljára. Az az Isten, aki ajándékkal adta ezeket a kijelentéseket népének, és aki kijelenti, hogy „a vég idején az értelmesek érteni fogják” e könyv próféciait (Dn 12,10), bizonyára feltárja majd ezeknek az igéknek a teljes értelmét a maga idejében, a Szentlélek által.

Ha a Szentlélek ad világosságot, akkor ennek két jellegzetesége van: egyrészt egyértelmű és nyilvánvaló lesz minden, másrészt sokak előtt tárul fel ugyanaz az értelem. Az idők folyamán sok emberi értelmezést terjesztettek elő a 11. fejezetről. Akkor járunk el helyesen, ha óvatosak vagyunk a magyarázatban, és a biztos támpontokat ragadjuk meg. (Olyan jellegzetes kifejezésekre és részletekre kell odafigyelnünk, amelyek másutt is előfordulnak Dániel könyvében, vagy újszövetségi visszahivatkozást ismerünk velük kapcsolatban.) A helyes magyarázatnak összhangban kell lenni ezekkel.

A fejezetet tanulmányozva a következő szerkezet megállapítása látszik helyesnek:

5–13. vers: A polemaidák és Szeleukidák egymás elleni küzdelme, amely a zsidó nép sorsát is igen megnehezítette.

14. vers: Döntő, átfogó kijelentés a zsidó nép sorsáról, annak kapcsán, hogy III. Antiokhosz idején (azon a ponton, ameddig a 13. vers vezet) ők is beleelegyedtek a két hellén királyság viszályába.

15–22. vers: A szent föld további sorsáról számol be. Szól a rómaiak megjelenéséről és tevékenységéről, egészen Krisztus haláláig.

23–45. vers: Ez a szakasz már nem azonosítható pontosan, csak annyi bizonyos, hogy itt is Isten népe sorsáról és a végidőről van szó, amikor szintén két király harca határozza meg a történéseket.

1 Honnét indítja a bekövetkezendők felvázolását a prófécia?

- „[A kinyilatkoztatásokat közlő angyal így szól Dánielhez:] **Én is a méd Dárius első esztendejében mellette álltam, hogy őt támogassam és segítségére legyek. Most igazságot jelentek néked: Ímé, még három király támad Perzsiában, és a negyedik meggazdagodik nagy gazdagsággal mindenki felett, és mikor hatalomhoz jut az ő gazdagsága által, mindent megmozdít Görögország ellen.**” (Dn 11,1–2)

.....

.....

A hatalom birtokosai körül – akiknek a döntései néptömegek sorsát befolyásolják – sokszor különösen kiélezett a mennyei és a démoni erők küzdelme. Kész együttműködni velük a menny, de Sátán is szüntelenül ostromolja és a maga eszközeivé akarja tenni őket. A Dániel könyve 6. fejezetében leírtak tanúsítják, hogy a méd Dárius királyt nyitottság és fogékonyság jellemezte a próféta által közvetített isteni világosság iránt. Sátán itt sem tétlenkedett, mindent megtett azért, hogy ellentétes irányban befolyásolja a királyt. A mennyei erők azonban győzedelmeskedtek: a rendelet, amellyel a király bizonyosságot tett birodalma népeinek az „élő és szabadító Istenről, aki jeleket és csodákat cselekszik a földön, és akinek az uralma örökkévaló” (6,26–27), az igazság nagy diadala és magvetése volt a pogány népek körében.

A mennyei befolyás hatékonyan érvényesült a következő uralkodó, Círus esetében is, ő adta ki az engedélyt a zsidók hazatérésére és a templomépítésre (Ezsdr 11,1). Az előző, 10. fejezet azonban éppen arról szólt, hogy ezután volt olyan időszak, amikor ő is tartósan ellenállt a mennyei befolyásnak. Végül mégis ennek engedett. A láthatatlan mennyei ügyvivő munkálkodása érzékelhető volt utódai életében is. A „még három királyt” nem a méd

Dáriustól, hanem a kinyilatkoztatás idejétől számítja a jövődőlés. Dániel Círusz 3. évében kapta a látomást, tehát innét számítva, Círusz után még három uralkodó következik a negyedikig.*

A három király, akik Círusz után következtek: Kambüszész (530–522), az ál-Smerdis (522) és I. Dárius (522–486). A negyedik, Xerxész (486–465) – aki Ahasvérus néven szerepel Eszter könyvében – rendkívüli gazdagságáról és hatalmáról volt nevezetes (lásd Eszt 1,4.6–7). A roppant gazdagság és hatalom kísértette őt egy olyan vállalkozásra, amely meghatározóan hatott a történelem további menetére.

Tömör meghatározás a 2. versnek az a részlete, miszerint ő „mindent megmozdít Görögország ellen”. A héber szöveg ket-tős értelmű. Így is fordítható: „Felriasztja [felrázza] az egész Görögországot.” A kijelentés mindkét értelmében beteljesedett: Xerxész élete fő vállalkozásaként indult Görögország ellen, hogy apja, I. Dárius eredménytelen hódítási próbálkozását sikerre vigye. Hérodotosz fantasztikus adatokat közöl hadereje nagyságáról és a hadi előkészületekről. Valóban „mindent megmozdított” a siker érdekében. (Lásd a fejezethez kapcsolódó függelék.)

Mindezek ellenére megsemmisítő vereséget szenvedett. Hadjáratával viszont beteljesítette a prófécia másik értelmét: „felrázta az egész Görögországot”. A perzsa támadás súlyos veszélye egységbe kovácsolta az egymással folytonosan háborúzó görög városállamokat. A perzsákkal szembeni honvédő harcokban kialakult egység pedig nemsokára egy új, erős makedón–görög állam létrejöttében öltött testet. Már Nagy Sándor apja, II. Fülöp idején megfogant a bosszúhadjárat terve: „A korinthuszi kongresszus, amelyen a görögök a történelemben először egyeztek meg ügyeik közös irányításában, i. e. 337 elején zajlott le. II. Fülöp ugyanebben az évben egy másik konferenciát is összehívott,

---

* Egyes magyarázók a méd Dáriustól számítják a három királyt. A negyedik így is Xerxész, mert kihagyják a rövid ideig uralkodó, trónbitorló ál-Smerdist.

és előterjesztette újabb tervét: a görögök indítsanak szent háborút a perzsák ellen. Bosszulják meg, hogy Xerxész meggyalázta a görög templomokat, szabadítsák fel a kis-ázsiai görögöket a perzsa iga alól.” (Vojtech Zamarovský: *A görög csoda*, Bp., Madách Kiadó, 1980, 277. o.)

Nagy Sándor hadjáratát a perzsa birodalom ellen szintén nagymértékben a visszafizetés eszméje ösztökelte. A gyönyörű perzsa fővárost, Perszeopoliszt is azért gyújtották fel a hódító görögök, hogy bosszút álljanak Athén felgyújtásáért, amit Xerxész rendelt el Görögország elleni hadjárata során. Így tehát Xerxész valóban felriasztotta birodalma ellen az új, hódító világhatalmat, Görögországot. Csak az előre ismerő és végtelenül bölcs Isten jelenthette ki mindezt annyira pontosan Dánielnek, mintegy kétszáz esztendővel a megvalósulást megelőzően.

2 Ki az „erős király”, aki Görögország élére áll, és mi lesz a birodalom sorsa utána?

- „Támad egy erős király, aki uralkodik nagy hatalommal, és tettszése szerint cselekszik. De alighogy támadt, megrontatik az ő országa, és elosztatik az égnek négy tája szerint, de nem száll az ő maradékaira, és nem az ő hatalma szerint, amellyel ő uralkodott, mert szétszaggattatik az ő birodalma, és másoknak adatik ezeken kívül.” (Dn 11,3–4)

.....

Görögország „felriasztása” nyomán „támad egy erős király” – mondja a prófécia. Kétségtelen, hogy ez Nagy Sándorra vonatkozik. A prófécia első része még nagyon tömör, csakúgy, mint a 2., 7. és 8. fejezet prófétikus vázlatai. Látóterén kívül esnek a Xerxész utáni perzsa királyok, akik alatt állandósult a hanyatlás, no-

ha a Perzsa Birodalom az utolsó pillanatig gazdag és erős maradt. A kinyilatkoztatás rövid, pontos, találó összefoglalással mutatja be mindjárt ezután Nagy Sándor és birodalma további sorsát, a négy utódállam kialakulását. (Az itt leírtakat vö. a négy fejjel és a négy tekintélyes szarvval Dn 7,6-ban és 8,8-ban, valamint a 8,21–22-ben található magyarázattal; a négy utódállamra vonatkozóan lásd még a VII. tanulmány 5. kérdéséhez fűzött megjegyzést is.) Az előző próféciaák kijelentései kiegészülnek még azzal a megállapítással, hogy a négy utódállamban nem Nagy Sándor „maradékai” uralkodnak majd, hanem „mások ezeken kívül”. Ez a jövődőlés a következőképpen teljesedett be:

„Milyen sorsra jutott Nagy Sándor családja? (...) Roxané (Nagy Sándor első felesége) meggyilkoltatta Sándor második feleségét, Sztateirát i. e. 312-ben. Olümpiasz (Nagy Sándor anyja) meggyilkoltatta Sándor mostohatestvérét, Philipposz Arrhidaroszt (mintegy száz előkelő hívével együtt), i. e. 315-ben Kasszandrosz gyilkoltatta meg Olümpiaszt. I. e. 310-ben Kasszandrosz megölette Roxanét és a kis Alexandroszt is. I. e. 309-ben Polüszperkhón meggyilkoltatta Sándor szeretőjét, Barszinát, és Sándor törvénytelen fiát, Héraklészt. Nem egészen tizenhárom évvel Nagy Sándor tizenhárom esztendei uralma után már senki sem élt utódai és közeli rokonai közül. Mindannyian gyilkosok áldozatai lettek.” (Vojtech Zamarovský, i. m., 300. o.)

Milyen tévedhetetlen pontossággal és biztonsággal jelentette ki mindezt előre az isteni jövődőlés! Ésaiai könyve igéi jutnak eszünkbe, amelyek rámutatnak arra, hogy a prófétikus jövődöléseknek az élő és mindenekfelett bölcs Isten előtti meghajlásra kell késztetniük bennünket: „Emlékezzetek meg a messze régi dolgokról, hogy én vagyok Isten, és nincs hozzám hasonlatos, aki megjelentem kezdettől fogva a véget, és előre azokat, amik még meg nem történtek. (...) Hallgassatok rám, ti kemény szívűek, akik távol vagytok az igazságtól!” (Ésa 46,9–12)

A négy utódállam közül kettőnek az ütközőpontjába került Palesztina. Tőle délre volt az Egyiptomban létesített hellén ki-

ráltság, a Ptolemaiosz-dinasztia uralmával. Tőle Északra volt a Szíria, Mezopotámia és Irán területét magában foglaló másik hellén állam, a Szeleukida-dinasztia uralmával. A két királyság szinte szüntelenül háborúzott egymással, és a kicsiny Júda hol az egyik, hol a másik uralma alá került. Eközben sokat szenvedett mindkettőtől, területe sokszor lett hadszíntér.

3 Hogyan mutatja be ezután a prófécia két nagyhatalom-má lett hellén királyság ide-oda hullámzó, szüntelen harcát, és a közöttük őrlődő kicsiny Júdát?

- „Elhatalmasodik a déli király, de az ő vezérei közül is egyik, ez hatalmat vesz rajta és uralkodik, nagy uralkodás lesz az ő uralkodása. Esztendők múlva szövetkeznek, és a déli király leánya az északi királyhoz megy, hogy békéltessen, de a kar erejét meg nem tarthatja, és ő sem áll meg, sem az ő karja, hanem kiszolgáltatják őt és kíséreit és nemzőjét, és azt, aki őt egy ideig gyámolította.

De támad helyébe az ő gyökerének csemetéje közül, aki a had ellen jön majd, és tör az északi király erősségeire, azokat megszállja, beveszi. Azoknak isteneit is bálványaikkal és drága arany- és ezüstedényeikkel együtt fogságba viszi Egyiptomba, és néhány esztendeig erősebb lesz, mint az északi király.

Ez ugyan bemegy a déli király országába, de visszatér az ő földjére. De fiai fegyverkeznek, nagy sereget gyűjtenek, hirtelen jön és beözönlik, átmegy és visszatér, és hadakoznak mind az ő erősségéig. Felháborodik a déli király, kimegy és megütközik vele, az északi királlyal. Az nagy sokaságot állít fel, de ez a sokaság ennek a kezébe adatik. Amint a sokaság elfogatott, felfuvalkodik a szíve, sok ezret letipor, mégsem lesz hatalmas. Mert az északi király visszatér, és az előbbinél nagyobb sokaságot állít, néhány esztendő múlva nagy sereggel és nagy készlettel jön bizony.” (Dn 11,5–13)

Ennél az igeszakasznál már az események aprólékos részletezése jellemző. Mély hatást tesz az emberre, hogy még a kis mozzanatokat is precízen meghatározta a jövődőlés. Mindezek beteljesedtek.

E szakasz nyomán még inkább megértjük Dn 8,23 kijelentését, mely szerint „betelik a gonoszsága” Nagy Sándor birodalma utódállamainak, a diadokhoszoknak (az örökösöknek). Főként az egyiptomi Ptolemaida uralkodók (Nagy Sándor hadvezére, Ptolemaiosz utódai) és a Szeleukida uralkodók (Nagy Sándor hadvezére, Szeleukosz utódai) mérhetetlen nyomorúságot zúdítottak a népekre örökös háborúzáikkal. Csaknem folyamatosan harctérre tették Júda területét is, amely éppen országaik között helyezkedett el.

Josephus Flavius írja: „Midőn Nagy Antiokhosz uralkodott Ázsiában, a zsidók és Coelesyria lakói sokat szenvedtek, mert egyre-másra pusztította országukat az ellenség. Ugyanis abban a háborúban, amelyet az említett király Ptolemaiosz Philopator és fia, Ptolemaiosz Epiphanész ellen viselt, rengeteg csapás érte őket, akár győzött a király, akár nem, úgyhogy olyanok voltak, mint a viharban hánykódó hajó, amelyet minden oldalról hullámok ostromolnak. A zsidók Antiokhosz szerencséje és szerencsétlensége között őrlődtek.” (*A zsidók története*, Bp., 1980, 296. o.) (A történetek részletesebb magyarázatát lásd a függelékben.)

Valószínű, hogy ennek a szakasznak több a jelentősége annál, mint hogy lenyűgöző módon tanúskodik az isteni előre ismerésről. Emlékezzünk arra, hogy Dn 10,14 szerint arról szól ez a Dánielnek adott utolsó kinyilatkoztatás, ami Isten népére „az utolsó időben következik”. Lehetséges, hogy ezek az események előké-

pei a végidő utolsó szakasza történéseinek, amelyek Isten népére is nehéz napokat hoznak. (Talán ilyen lesz az a viszály, amiről Jézus előre szólt, hogy az Ő eljövetele előtt „nemzet támad nemzet ellen, és ország ország ellen... Hallotok háborúkról és zendülésekről” – Mt 24,6–8; Lk 21,9–11. A lényeg akkor is az értelmetlen, sok áldozattal járó rivalizálás lesz nagyhatalmak között, csak sűrítettebben, rövidebb, tragikus időszakon belül? Ellen G. White e tanulmány bevezetésében idézett bizonyágtétele „zűrzavarról” szól a Jézus eljövetelét megelőző kritikus időszakban.)

4 Milyen fontos kijelentést tesz ezek után a prófécia a zsidó nép sorsának további alakulásáról?

- „Azokban az időkben sokan támadnak a déli király ellen. A te néped erőszakos fiai is felkelnek, hogy beteljesítsék a látomást, de elhullanak.” (Dn 11,14)

.....

.....

.....

A 13. versre utal vissza az „azokban az időkben” megjelölés, tehát III. (Nagy) Antiokhosz Egyiptom elleni újabb hadjáratának az időszakáról van szó. „Sokan támadnak a déli király ellen.” A kiskorú egyiptomi uralkodó ellenében az ország, illetve az uralkodóház minden ellensége igyekezett kihasználni az alkalmat. Ehhez csatlakoztak a zsidók is. Elsődlegesen erre vonatkozik a 14. vers második része: „A te néped erőszakos fiai is felkelnek.” Egyiptom részéről egy Szkopasz nevű hadvezér harcolt Nagy Antiokhoszsal. Először sikere volt, de végül, i. e. 198-ban megsemmisítő vereséget szenvedett Antiokhosztól. A zsidók, akik eddig a Ptolemaidák birodalmához tartoztak, most szintén

belefolytak a vizályaiba, azt remélve, hogy valami jót nyernek ezzel a maguk számára. Átálltak Antiokhoszhoz, sőt vele harcoltak Szkopasz ellen:

„Nem sokkal utóbb Antiokhosz megverte Szkopaszt a Jordán forrásainál, s hadseregének jó részét elpusztította. Mikor ennek következményeként Antiokhosz azokat a coeesyriai városokat, amelyeket Szkopasz elfoglalt, valamint Samáriát hatalmába kerítette, a zsidók önként meghódoltak néki, bebocsátották városukba, hadseregét és elefántjait ellátták élelmiszerrel, és lelkesen segítettek neki a jeruzsálemi várban maradt Szkopasz-féle helyőrség megostromlásában.” (Josephus Flavius: *A zsidók története*, Bp., 1980, 296. o.)

Miért minősíti viselkedésüket az Ige így: „a te néped erőszakos fiai is felkelnek”? A babiloni fogság után Isten további életlehetőséget biztosított a zsidó népnek. Újrakezdhatték nemzeti életüket, megépült a templomuk, folytak az istentiszteletek. Még bizonyos önkormányzatot is élvezhettek a Perzsa Birodalmon belül. Megszűntek ugyan büszke, független királyság lenni, és csak Júda területe volt az övék (Samária, Galilea nem tartozott hozzájuk többé). A fogság alatti és utáni próféták (Ezékiel, Aggeus, Zakariás) mindennek ellenére a virágzás ígéreteit tárták eléjük, az Úr szövetsége iránti engedelmesség, a lelki megújulás és a folytonos lelki növekedés előfeltételével.

A Ptolemaioszok uralma alatt a zsidók adófizetők voltak, de gyakorolhatták hitüket. (Az ószövetségi iratok görög nyelvre fordítását is egy Ptolemaida uralkodó, Ptolemaiosz Filadelfosz rendelte meg az alexandriai könyvtár számára i. e. 250 körül.) „A Ptolemaioszok szelíd kormányzata nem kényszerített egyetlen népet sem az elgörögösöedésre.” (Hahn István: *A zsidó nép története*, Bp., Makabi Kiadó, 1996, 39. o.)

A vezető réteg azonban Nagy Antiokhosz hadi szerencséje idején politikai játszmába kezdett, hogy előnyökhöz jusson erőszakos, emberi módon. Hamarosan kiderült, hogy a zsidók rossz lapra tettek, amikor beleelegyedtek az északi és a déli király harcába, és átálltak a Szeleukidák oldalára. Az utóbbiak uralma

ugyanis sokkal rosszabbnak bizonyult, mint a Ptolemaidáké volt. A III. Antiokhosz után következő uralkodó, IV. Antiokhosz Epifanész durva, erőszakos hellenizálásba kezdett, aminek következményeként kirobbant az úgynevezett makkabeus felkelés.

A legtöbb magyarázó nem lát többet a 14. versben ennél a konkrét vonatkozásnál. Elgondolkoztató azonban a 14. vers vége „hogy beteljesítsék a látomást, de elhullanak” (pontosabb fordítás szerint: *megbotlanak, elesnek*). Milyen látomásra utal itt az ige? Bizonyára arra a 9. fejezetben foglalt kijelentésre, hogy a 490 év kegyelemidő azzal zárul, hogy „bepecsételtetik a bűn” (9,24), azaz a bűnök pohara betelik, és az ószövetségi nép megszűnik választott nép lenni a továbbiakban, Isten új népre ruházza át megbízatásukat. (Mt 21,43 vö. 1Pt 2,9–10). Úgy tűnik, a makkabeus felkeléstől kezdve követte a zsidó nép meghatározó többsége – élén a papi vezetőkkel – azt a magatartást, ami végül nemzeti létük és városuk pusztulásához vezetett. Ennek a magatartásnak ez volt a lényege: nem tudták elfogadni, hogy bűneik, illetve a megtérésre buzdító prófétai üzenetek megvetése miatt veszítették el nemzeti nagyságukat. Ebből következően Istenre hivatkozva, de Isten nélkül, erőszakos emberi eszközökkel akarták visszaszerezni az egykori dicsőséget.

Úgy tűnik, hogy a 14. vers rövid, tömör megállapítása a zsidó nép „erőszakos fiairól” és arról, hogy ezek elesnek, az úgynevezett makkabeus korszakra is vonatkozik, ami végül abba torkollott, hogy Júdát bekebelezte a Római Birodalom, és minden eddiginél keményebb iga alá kerültek, végül pedig nemcsak a függetlenségüket veszítették el teljesen, hanem szentélyüket és országukat is. Különös is lenne, ha Dániel könyve 11. fejezete, amely áthidalja az úgynevezett intertestamentális kort, nem szólna a makkabeus felkelésről, valamint annak további következményeiről, hiszen ezek meghatározó történések voltak ebben a korszakban.

A makkabeus szabadságharc a zsidók büszkesége a mai napig, mert ennek eredményeként rövid időre (i. e. 164–i. e. 63-ig) visszaszerezték nemzeti függetlenségüket, zsidó királyságot állított-

tak fel. Ehhez kapcsolódik nagy ünnepük, a hanuka is.* A prófécia azonban nem a nemzeti öntudat és büszkeség nézőpontjából ítéli meg a történeteket. Más szempontja van: arra világít rá, hogy Isten útján, Istenre támaszkodva, vagy pedig emberi úton, erőszakos eszközökkel értek el sikereket.

A makkabeus felkelés és a makkabeus korszak rövid ismertetését lásd a tanulmányhoz tartozó függelékben!

Két történetírói jellemzést idézünk még erről a korszakról:

Az első, zsidó történetíró tollából való idézet azzal kapcsolatos, hogy a makkabeus hadvezérek először főpapokká lettek, majd később királyokká. Annak ellenére történt ez, hogy az Ószövetség időszakában Isten szigorúan megtiltotta a hadviselő világi vezetés és a papi tiszt összekapcsolását. Továbbá a makkabeusok családja dávidi származású sem volt, hogy a dávidi királyság folytatói lehettek volna. Isten előre kijelentette: a dávidi királyság evilági értelemben véget ér a babiloni fogság előtt, és nem is állítatik helyre. Isten fogja csak majd „felemelni”, helyreállítani – nem szó szerinti, hanem lelki értelemben – a Messiás által (Ám 9,11–12; Ésa 9,6–7).

„A makkabeusok szabadságharcosokként indultak el, és uralkodókká lettek, királyok voltak, akik koruk minden más uralkodójához hasonlóan hódító politikát folytattak. A makkabeus, vagy ahogy ők magukat nevezték, hasmoneus királyok – I. Jochanan Hyrkanos (i. e. 134–104), I. Juda Aristobulos (104–103) és Alexander Jannaj (103–76) – uralma az alig szűnő hódító háborúk korszaka. A babiloni száműzetésből való hazatérés után csak Je-

---

* A *hanuka* szó jelentése: *avatás*. „Annak emlékére tartják ezt az ünnepet, hogy a Makkabeusok a szír hódítóktól i. e. 175-ben visszafoglalták a szentélyt. A pogányok a szentélyt megszenteltelenítették, a győztesek ismét felavatták (innen az ünnep neve), a régi istentiszteleti rendet helyreállították. Erre a célra [a legenda szerint] egyetlen napra elegendő szent olajat találtak, de ez csoda folytán elégnék bizonyult nyolc napig. Ennek felidézésére gyűjtanak az ünnep minden estéjén gyertyát vagy olajmécseset, az első napon egy, majd naponként egyre több lánggal.” (Jólesz Károly: *Zsidó hitéleti kislexikon*, Bp., 1987, 75. o.)

ruzsálem és környéke volt zsidó kézen, most kemény harcok árán zsidó birtok lett mindaz a föld, amelyen egykor Dávid uralkodott. »Dántól Beér Seváig« terjedt ki Alexander Jannaj hatalma. Zsidó birtok lett a Jordán mindkét partja, és zsidó kikötők szegélyezték a Földközi-tenger keleti partvidékét. Jochanan Hyrkanos legyőzte és meghódította a zsidó nép déli szomszédját, az edomitákat is, és erőszakkal zsidó népre térítette őket. A zsidók történetében ez az egyetlen példa az erőszakos térítésre.” (Hahn István: *A zsidó nép története*, i. m., 44–45. o.)

„Ezek a királyok nagyon elvtelen jelleműek voltak, utánozták a kis hellenista uralkodókat. (...) Janneusz például teljes vandálnak mutatkozott. (...) Senki sem volt méltatlanabb nála.” (Frederick F. Bruce: *New Testament History*, New York, 1969, 6. o.)

Úgy tűnik, a prófécia a 14. versben olvasható egyetlen tömör, szomorú mondattal – „A te néped erőszakos fiai is felkelnek, hogy beteljesítsék a látomást, de megbotlanak és elesnek” – foglalja össze a zsidó nép történetét a babiloni fogság utáni kegyelemidő utolsó két évszázadában.

5 Hogyan vázolja a 15–22. vers Júda népének történetét a rómaiak beavatkozásától Jézusig?

- „Eljön észak királya, töltést emel és beveszi az erősített várost, és délnek seregei meg nem állnak, sem az ő válogatott népe; semmi erő nem tud ellene állni. Az, aki reátört, a maga tetszése szerint cselekszik, és senki sem lesz, aki ellene álljon. Megállapodik a dicső földön, és megsemmisül kezétől.

Azután maga elé tűzi, hogy érvényesítse hatalmát a déli király országában.* Békés szándékot mutat, leányasszonyt ad néki feleségül, hogy romlását okozza, de az nem áll meg és nem tart

---

* Pontosított fordítás szerint.

vele. Fordítja arcát ezután a szigetekre, és sokat elfoglal, de gyalázatosságának véget vet egy vezér, megfizet néki gyalázatosságáért. Fordítja arcát ezután a maga országának erősségeire, de meghanyatlik, elesik és nem találta többé.

Ennek helyébe jön az, aki adószedőt jártat végig az ország dicső földjén, de rövid idő múlva elpusztul, noha nem haraggal, sem viadalban. Ennek helyébe egy utálatos áll, akire nem tesz az ország ékességét, hanem alattomban jön, hízelkedéssel jut az országhoz. A beözönlő seregek elárasztatnak az ő orcája előtt, és megtöretnek, még egy szövetséges fejedelem is.” (Dn 11,15–22)

.....

.....

.....

A 15. versben új szereplő jelenik meg északi királyként. A Szeleukida Birodalmat ugyanis megalázták a rómaiak. Josephus Flavius így ír erről: „[IV. Antiokhosz Epiphanész i. e. 176–161] elhátározta, hogy hadjáratot indít Egyiptom ellen. (...) Ptolemaiosz gyermekeit, mivel még kicsinyek voltak és nem gondolhattak ellenállásra, nem vette komolyan. Tehát nagy sereggel (...) elfoglalta Egyiptomot, s miután Memphis környékére érkezett, (...) megindult Alexandria [a főváros] ellen. (...) Hamarosan nemcsak Alexandria alól, hanem egész Egyiptomból ki kellett vonulnia, mert a rómaiak kitiltották az országból.” (*A zsidók története*, XII/5, Bp., Európa Könyvkiadó, 1980, 312–313. o.)

A rómaiak hatalmának valóban „nem tudott ellenállni semmilyen erő”. A 16. vers utal arra, hogy a „dicső földre”, az egykori ígéret földjére, Júda országába is bevonul a római hadvezér, Pompeius, és azt római provinciává teszi. Ez i. e. 63-ban történt. A királyságért egymással vetélkedő makkabeus testvérpár egyengette ehhez az utat. Zsidó történetíró tollából idézzük:

„Pompeius római hadvezér (...) legyőzte az utolsó Szeleukida királyt, és az egykori hatalmas birodalom roncsait Szíria provincia néven a Római Birodalomhoz csatolta. Ezzel azonban Pompeius Erec Jiszráel határán állt, és semmi hajlandóságot sem mutatott arra, hogy itt megálljon. A zsidó ügyekbe való beavatkozáshoz azonban ürügyre volt szükség. Ezt (...) H. Hyrkanos és II. Arisztobulosz szolgáltatták, akik (...) nem tudtak a trónöröklésen megegyezni, sőt már polgárháborúra is sor került. Végül is – megbocsáthatatlan rövidlátással – az akkor éppen Damaszkuszban tartózkodó Pompeiust kérték fel döntőbírónak. Pompeius a gyenge akaratú Hyrkanosznak ítélte a trónt, amikor pedig Arisztobulosz és hívei ezt a kijelölést nem ismerték el, fegyverrel sietett védence segítségére. Erec Jiszráelben első ízben jelentek meg a római légiónok, és aki vezette őket, nem volt más, mint Mattiszjáhunak, a szabadság kihívójának dédunokája. I. e. 63-ban három havi ostrom után Pompeius elfoglalta Jeruzsálemet. (...) II. Hyrkanos (i. e. 63–40) róma védnöksége alatt a zsidó nép királya lett. (...) De „Pompeius Hyrkanos mellé, annak régi tanácsadóját, a zsidó vallású, de nem zsidó (edomita) származású Antipatert gondnoknak nevezte ki. (...) Antipater a gyenge uralkodóval szemben csakhamar minden hatalmat kezébe ragadott, és minden tekintetben kiszolgált a rómaiakat. (...) Egymást követték a fellelések, de minden hiába volt Rómával és Róma kiszolgálóival szemben. Antipater és fia, Heródes minden megmozdulást vérbefojtott.” (Hahn István, i. m., 50–51. o.)

A 17–19. vers ezután arról szól, hogy Róma minként kebelezte be ezután teljesen Egyiptomot is, az itt emlegetett leányasszony Kleopátra, az egyiptomi uralkodó leánya, aki később királynővé lett, továbbá Julius Caesarral való kapcsolatáról van még szó.

A 20. vers Augustus császárra utalhat, aki a három római vezér – Pompeius, Julius Caesar és Antonius – hatalmi versengéséből győztesen került ki és császári címet vett fel. Ő „jártatott” végig adószedőt Júda földjén is (Lk 2,1–5).

A 21–22. vers úgy tűnik, Augustus utódjára, Tiberius császárra utal, aki nagyon népszerűtlen volt, viszont sok eredményes hadjáratot indított. Az Újszövetségben is említés történik róla: Lk 3,1. Az ő uralkodása idején volt a római hatalom képviselője Júdeában Pontius Pilátus helytartó. Ő hagyta jóvá Jézus halálos ítéletét. Úgy tűnik, a 22. vers utolsó része – „megtöretik a szövetség fejedelme” – Jézus halálára utal. A „szövetség fejedelme” (nagid börit) ugyanis nemigen vonatkoztatható másra. Így logikus is, hogy az ún. intertestamentális kor történéseit illetően elvezet a prófécia egészen Jézusig.

6 Hogyan értelmezhető a prófécia utolsó szakasza, a 23–45. vers?

Ebből a hosszú igeszakaszból csak azokat a részleteket emeljük ki, amelyek másutt is szerepelnek Dániel könyvében, illetve a Szentírás prófétikus kijelentéseiben, így bizonyos támpontot jelentenek, ha a prófécia teljes és bizonyos értelme még nem is tárult fel:

- „Dühöng a szent szövetség ellen, (...) ügyel azokra, akik elhagyják a szent szövetséget. (...) megfertőztetik a szent helyet, (...) megszüntetik a mindennapi áldozatot, és felteszik a pusztító utálatosságot. Akik gonoszul cselekszenek a szövetség ellen, azokat hitszegésre csábítja hízelkedésekkel.” (Dn 11,30–32, vö. Dn 8,13; 12,11)
- „Az Istenét ismerő nép felbátorodik és cselekszik, a nép értelmesei sokakat oktatnak, de hullanak fegyver és tűz miatt, fogság és rablás miatt napokig. Miután elhullanak, megsegítettnek kicsiny segítséggel, és sokan csatlakoznak hozzájuk képmutató beszédekkel. És elhullanak az értelmeseik közül is, hogy megpróbáltassanak, megtisztíttassanak és megfehéříttessenek a vég idejéig, mert a rendelt idő még hátra van.” (Dn 11,32–35, vö. Dn 12,10)

- „A király a maga tetszése szerint cselekszik, és felfuvalkodik, felmagasztalja magát minden Isten felett, az istenek Istene ellen is vakmerően szól, és szerencsés lesz, mígnem betelik a harag, mert ami elhatározott, az végre is hajtatik. (...) Mindennek fölébe magasztalja magát.” (Dn 11,36–37, vö. 7,25; 8,24–25; 9,27; 2Thess 2,4)
- „A vég idején összetűz vele a déli király, és mint a forgósél, úgy megy rá az északi király. (...) Líbiabeliek és szerencsének is lesznek kíséretében.” (Dn 11,40.44, vö. Ezék 38,5.9.16)
- „Felvonja az ő sátorpalotáját a tengerek és a dicső szent hegy között, és a végére jut, senki sem segít rajta.” (Dn 11,45, vö. Jel 17,15; 7,26; 8,25; 9,27)

.....

.....

.....

A „napenkénti szolgálat elvétele” és a „pusztító utálatosság” felállítása a szenthelyen a „kis szarv” tevékenysége Dániel könyve 8–9. fejezetében. Emlékezhetünk arra is, hogy a „kis szarv” a pogány és a pápai Rómát jelenti a 8. fejezetben.

A 36. vers értelmezése a legeggyértelműbb. Pál apostol ezt az igét idézi 2Thess 2,4-ben „a bűn embere, avagy a veszedelem fia” jellemzésénél, aki „szakadást, hitehagyást” valósít meg „Isten templomában”. De ismétli Dániel könyve 7. és 8. fejezetének a kis szarvra vonatkozó jellegzetes meghatározásait is.

Ezt a hosszú szakaszt sokan és sokféleképpen magyarázták, de egyik sem tűnik teljességgel meggyőzőnek, bizonyosnak. „Szívünkben kell forgatni” (Lk 1,19; 2,51) ezeket a prófétikus kijelentéseket, de úgy tűnik, várnunk kell arra, hogy a beteljesedésük küszöbén Isten teljesen világossá tegye jelentésüket hívő népe számára. Csak kérdésként lehet megkockáztatni: Vajon nem úgy van-e, hogy a 22. versig az ószövetségi nép történetének az utol-

só, nagyon küzdelmes, viszontagságos történetéről van szó, itt pedig az újszövetségi hívő egyház utolsó szorongatott korszakáról, és az előbbi előképe az utóbbinak bizonyos vonatkozásokban? Feltűnő, hogy a 11. fejezetnek ebben a második szakaszában ilyen kifejezéseket is találunk: „a vég még bizonyos időre elmarad” (27. vers), „a rendelt idő még hátra van” (35. vers), „a vég idején” (40. vers). Hasonlít ez ahhoz, ahogyan Jézus nagy prófétikus beszédében (Mt 24. fejezet) szó van a vég bizonyos halasztásáról, majd pedig kétségtelen elérézéséről: „Meg ne rémüljete, mert mindezeknek meg kell lenniük, de még ez nem itt a vég” (Mt 24,6), „nem jön mindjárt a vég” (Lk 21,9), „akkor jön el a vég” (Mt 24,14).

Különös szembesülni azzal, hogy találunk Dániel könyvében még olyan prófétikus kijelentéseket, amelyeknek az értelme még ezután kell, hogy feltáruljon! Bizonyosan meg fog történni ez arra az időre, amikor Isten népének erre feltétlenül szüksége lesz. Ne feledkezzünk el arról, amit a látomás elején Dániel hallott: „Jöttem, hogy tudtadra adjam, ami a te népedre az utolsó időkben következik, mert a látomás azokra a napokra szól” (Dn 10,14). Jézus felhívása (Mt 24,15) alapján is bizonyosak lehetünk abban, hogy végül mindent meg fogunk érteni Dániel próféciaiából. Ezt erősíti meg Dn 12,10 ígérete is, hogy a vég idején „az értelmesekek érteni fogják” mindazt, amit ez a könyv tartalmaz.

Az e heti adomány az eleki szociális otthon munkáját támogatja.

FÜGGELÉK

Xerxész hadjárata Görögország ellen

„Xerxész, akit leginkább a fényűző udvari élet érdekelt, és paloták építésével, emlékművek állításával foglalkozott legszívesebben, nem törekedett a háborúk folytatására. (...) A befolyásolható uralkodó a háborús párt és az athéni száműzöttek nyomásának engedve, szándéka ellenére apja politikájának folytatása mellett döntött, és mozgásba hozta a Dareiosz kovácsolta csodálatos hadi gépezetet. Seregét negyvenhat nép alkotta, és huszonkilenc vezér irányította. Mind a huszonkilenc perzsa volt, mert a médek és a babilóniaiak nem kerülhettek ilyen magas posztra.” (Roman Ghirshman: *Az ókori Irán*, Bp., Gondolat Kiadó, 1985, 170. o.)

„Minden általunk ismert sereg között ez volt a leghatalmasabb, úgyhogy ehhez a vállalkozáshoz nem hasonlítható sem Dareiosz szkütha hadjárata, sem [semmi más]. (...) Mindezek a háborúk, meg a többi is, együtt sem fogható ehhez az egyhez. Mert van-e népe Ázsiának, amelyet Xerxész nem vezetett volna Hellász ellen? Hol az a víz – leszámítva az egészen nagy folyamokat –, amellyel szomját olthatta volna ez a hatalmas tömeg? Volt nép, amely a hajókat szolgáltatta, volt, amelyiket a gyalogos seregbe osztottak be, a harmadik a lovasságot alkotta, a negyedik a lószállító hajókat adta. (...) Sokukat a hidakhoz szükséges nagy hajók megépítésével bízták meg, ismét mások élelmiszert és hajókat szolgáltattak.” (Hérodotosz: *A görög-perzsa háború*, Bp., Európa Kiadó, 1989, 469. o.)

Nagy Sándor hadjárata a perzsa birodalom ellen

„Sándor aztán előlről és hátulról egyszerre támadt a perzsákra. (...) Hamarabb jelent meg Perszeopolisz előtt, mintsem a város vé-

dői felkészülhettek volna a harcra, viharként tört be a városba. Kezébe került Perzsia büszkesége, az Akhaimenida királyok fővárosa. (...) A győzelem ünneplésekor a görögök a beszámíthatatlanságig leítették magukat: éjszaka aztán lerombolták a királyi palotát, amely azóta is romokban hever. Irán legmeszeszerűbb romjai ezek, s láttukra senki sem bírja leküzdeni ámulatát. (...)

A hivatalos magyarázat szerint Sándor állítólag megfontoltan, józan mérlegelés után gyűjtötte fel a palotát, hogy így álljon bosszút, amiért Xerxész elpusztította a görög városokat: a palota megsemmisülésének kellett jelképeznie a Perzsa Birodalom megsemmisülését. Diodórosz viszont azt állítja, hogy Sándor ezt részegségében cselekedte, mikor nem volt ura magának. Az esemény szemtanúja, Kleitarkhosz történetíró szerint a palota felgyújtását egy Thaisz nevű athéni hetéra, Ptolemaiosz szeretője javasolta, hogy így bosszulják meg az Akropolisz és az Agora feladását. Plutarkhosz még megjegyzi: Thaisz ezt azért javasolta, »hogy híre keljen a világban, hogy a Sándort kísérő nők sokkal kegyetlenebbül megbüntették Görögországért a perzsákat, mint a tengeri vagy a szárazföldi seregek parancsnokai«. Bárhogy történt is, az Akhaimenidák büszke és csodálatos székhelye lángokban zuhant a földre.” (Vojtech Zamarovský, i. m., 285–286. o.)

A Ptolemaidák és Szeleukidák harcának részletezése Dn 11,5–13-ban

5. vers: A déli király: I. Ptolemaiosz (mellékneve: Szótér = Megmentő), aki i. e. 323-ban alapította meg Egyiptomban a hellén birodalom első utódállamát, Alexandria fővárossal. Júda ehhez a királysághoz tartozott egészen i. e. 198-ig. Júda a 70 éves babiloni fogság után újra benépesült zsidó lakossággal, de nem nyerte vissza teljes függetlenségét, hanem csak önkormányzatot kapott a Perzsa Birodalmon belül Artaxerxész Longimanus i. e. 457-ben kiadott rendelete nyomán. Nagy Sándor alatt ugyanebben az állapotban maradtak, majd a Ptolemaioszok uralma alá kerültek.

„Elhatalmasodik vezérei közül az egyik” – ez I. Szeleukosz (mellékneve: Nikátor = Győző), Nagy Sándor másik hadvezére, aki mielőtt kialakította és megszilárdította volna királyságát (i. e. 312-ben), Ptolemaioszhoz csatlakozott egy ideig és parancsnoksága alá rendelte magát, hogy közös erővel győzzenek le egy másik versenytársat, Demetrioszt, Antigonosz fiát.

„Nagy uralkodás lesz az ő uralkodása.” Területileg a Szeleukidák birodalma volt a legnagyobb. „Alexandrosz utódai közül a nagy hódító eszméihez Szeleukosz állt a legközelebb. (...) Fiára hatalmas kiterjedésű és az általános vélemény szerint harmincmillió lelket számláló birodalmat hagyott. (...) A Szeleukidák mindent megtettek, hogy megvalósítsák azt, ami elődeiknek egyszer sem sikerült: a birodalom népeinek és civilizációinak sokfélesége ellenére egységes államot akartak teremteni. Ezt azonban nekik sem sikerült elérniük. (...) A Szeleukidák között is voltak olyan uralkodók, akik, mint III. Antiokhosz, sokat fáradoztak, sőt bámulatra méltó erőfeszítéseket tettek azért, hogy talpra állítsák a birodalmat. De ők sem tudták megállítani (...) az irániak lassú, de folyton erősödő eszmélését és Róma növekvő erejét, amely már az i. e. 2. században gyógyíthatatlanul megsebezte a birodalmat.” (Roman Ghirshman: *Médek, perzsák, pártusok*, Bp., 1985, 196–198. o.)

„A Szeleukidák uralma, amely dicstelenül ért véget, nem kezdődött rosszul. Nagy reményeket ébresztett, és a bevándorlók olyan áradatát csábította be Görögországból, amely méretében a nagy gyarmatosításra emlékeztetett. A Szeleukidák több várost alapítottak, mint a többi diadokhosz együttvéve, s a városok lakosságának – a görög hagyományokhoz híven – függetlenséget biztosítottak: utakat, kikötőket, hidakat, erődöket építettek.” (Vojtech Zamarovský, i. m., 296. o.)

6. vers: A Ptolemaidák és Szeleukidák birodalma között szüntelen ellentét és harci állapot volt, mígnem – 35 évvel I. Szeleukosz halála után – a két ország szövetséget kötött egymással egy házasság által. II. Antiokhosz (mellékneve Theosz, az Isten) feleségül vette Berenikét, II. Ptolemaiosz Philadelphosz leányát, és

emiatt elbocsátotta első feleségét, Laodikét, akinek fia megszűnt trónörökös lenni. De Antiokhosz mégis visszahívta később Laodikét, aki viszont megölette Berenikét, és annak Antiokhosztól született fiát, valamint Egyiptomból vele jött kíséretét, és magát Antiokhoszt is megmérgezte. (A *nemzőjét* szó helyesen értelmezve: „nemzettjét”, azaz a fiát. A vers az új protestáns fordítás szerint: „A déli király lánya hozzámegy az északi királyhoz a jó viszony érdekében. De ezzel nem tudja megtartani hatalmát. Nem marad meg sem a király, sem a gyermeke. Az asszony pedig áldozatul esik kíséretével és fiával és azzal együtt, aki támogatta őt abban az időben.”)

7–8. vers: Az előbbi eseményt természetesen megfizetés követte. Bereniké apja, II. Ptolemaiosz éppen ebben az időben meghalt, de az új uralkodó, III. Ptolemaiosz (mellékneve: Euergetész = Jóltevő), Bereniké testvére („gyökerének sarjadéka” = apja fia) büntető hadjáratra indult II. Szeleukosz Kallinikosz ellen (aki az új Szeleukida uralkodó volt mint II. Antiokhosz Theosz és Laodike fia). Vállalkozása eredményes volt. Egy i. e. 239/38-ból való ókori okirat III. Ptolemaioszt dicsérve külön megemlékezik arról, hogy hadjárata során visszaszerezte mindazokat a kultusztárgyakat (istenszobrokat és templomi edényeket), amelyeket korábban a perzsák elvittek Egyiptomból. Visszavitte ezeket Egyiptomba, és visszaállította eredeti helyükre.

9–10. vers: II. Szeleukosz Kallinikosz ellenhadjárattal próbálkozott, hogy visszaszerezze elvesztett tekintélyét és az elragadott zsákmányt, de vereséget szenvedett, és vissza kellett vonulnia. Halála után azonban fiai – III. Szeleukosz (Kerannosz) és III. (Nagy) Antiokhosz – szerveztek visszavágó hadjáratot Egyiptom ellen, ahol akkor már IV. Ptolemaiosz (Philopator) uralkodott. A két testvér közül az előbbi meghalt, és III. Antiokhosz folytatta a harcot. Ezért folytatódik egyes számban a prófétikus leírás. Egészen Bafiaig nyomult előre, amely egy erődítmény Egyiptom határán.

11–12. vers: IV. Ptolemaiosz nagy felháborodással indult Antiokhosz ellen, személyesen vezette hadseregét. Antiokhosz való-

ban „nagy sokasággal vonult ellene”. Polybius ókori történetíró szerint 62 000 gyalogossal, 6000 lovassal és 102 elefánttal. Ptolemaiosz azonban fényes győzelmet aratott felette az ütközetben (raphiai csata, i. e. 217), „kezébe adatott” Antiokhosz nagy sokasága. Az előbbi történetíró szerint 10 000 gyalogos és 300 lovas esett el seregéből, és 4000-en estek hadifogságba. Ptolemaiosz azonban visszavonult, és nem használta ki győzelmét.

13. vers: III. Antiokhosz vereséget szenvedett Egyiptommal szemben, de eredményes hódító volt Kelet felé. Megszilárdította birodalmát. Amikor ellenfele, IV. Ptolemaiosz és felesége is rejtélyes körülmények között meghaltak (i. e. 203-ban), és fiuk, a mindössze ötéves V. Ptolemaiosz Epiphanész került a trónra, azonnal hadjáratra indult Egyiptom ellen, hogy előző kudarcát győzelemre váltsa.

A makkabeus felkelés és a makkabeus korszak rövid ismertetése

Josephus Flavius a következőket írja a makkabeus felkelés ki-robbanásáról:

„[IV. Antiokhosz Epiphanész] megtiltotta a mindennapi áldozatokat (...) [a templomi] oltár helyén a király más oltárt emelt, ezen sertéseket vágott és így mutatott be áldozatokat. (...) Kényszerítette a zsidókat, hogy abbahagyják Istenük tisztetét és az ő isteneit imádják. (...) Megtiltotta nekik, hogy gyermekeiket körülmételjék, (...) s hogy a népet parancsai teljesítésére kényszerítse, felügyelőket nevezett ki.

Ez idő tájt Modin júdeai faluban lakott egy Matatiás nevű ember, János fia, aki Simon fia volt, aki Hásmon fia volt. (...) Mata-tiás [i. e. 167-ben] megtagadta az áldozatot, és kijelentette, hogy ha más családok akár félelemből, akár meghunyászkodásból teljesítik Antiokhosz parancsait, ő fiaival együtt sohasem lesz hajlandó hűtlenül elpártolni atyái istenétől. Alighogy ezt kimondta, előlépett egy zsidó, és bemutatta az áldozatot a király parancsa

szerint. Matatiás ennek láttára haragra gerjedt, fiaival együtt kardot rántott, megölte a zsidót ott az idegen oltárnál, meggyilkolta Apelles királytisztviselőt is, aki amazt az áldozatra kényszerítette, megölt még néhány katonát, és felkiáltott: »Mindaz, aki buzgódik az ősi törvényért és Isten tiszteletéért!«

[Matatiás oktatta a hozzá csatlakozott felkelőket], hogy Sabbat napon is kell harcolniuk, mert ha ezt nem teszik meg, csak azért, hogy megtartsák a törvényt, akkor önmaguk ellenségei lesznek, és az ellenség mindig ezen a napon fogja megtámadni őket. (...) Matatiás nagy sereget gyűjtött maga köré, elpusztította a bálványoltárokat, és ha egy hitehagyottat kézre kerített, kivégeztette. (...) Azután a még körül nem metélt fiúkat körülmetéltette, és elűzte a királyi tisztviselőket. [Egy év múlva] a fővezérségben fia, Júdás, másik nevén Makkabeus [jelentése: pöröly] lett az utóda, a 146. évben. Mivel testvérei és a többiek is mind lelkesen támogatták, kikergette az ellenséget az országból, honfitársai közül pedig azokat, akik az ősi törvényeket megszegették, kivégeztette...” (A zsidók története, XII/5–6. Európa Könyvkiadó, 1980, 314–319. o.)

A Makkabeus-szabadságharc egy ideig sikeres volt. Kivívták függetlenségüket a gyengülő, rómaiak által visszaszorított, pártusok által támadott és trónviszályoktól dúlt Szeleukida királysággal szemben. Simon (Júdás Makkabeus testvére és utóda) idején (i. e. 143) örökös főpapnak nevezték ki a család leszármazottait, az ún. Hasmoneus-dinasztia tagjait. (A főpap a nemzet polgári vezetője is volt ebben az időben, ő szedte például az adókat is a két hellén királyság uralkodóinak.) Simon fia, Jochanán Hyrkanos (i. e. 134–104) lerohanta és területéhez csatolta Idumeát, Samáriát és Galilea egy részét. Fia – Alexander Janneusz (i. e. 103–76) – felvette a király címet. Janneusz két fia – II. Hyrkanos és Aristobulus – polgárháborút vívtak egymással a trónért, és mindketten a római hadvezérhez, Pompeiushoz fordultak segítségért, aki gyorsan be is avatkozott.

Ennek eredménye az lett, hogy Pompeius i. e. 63-ban elfoglalta Palesztinát, és római provinciává tette a Hasmoneus- királyság

egész területét. II. Hyrkanos tanácsadója volt az idumeus (edomita) Antipater, aki ügyesen egyengette az utat családjá számára a hatalomhoz. Fia, Nagy Heródes meg is kapta a tetrarcha (negyedes fejedelem) címet a rómaiaktól, és ezáltal a gyűlölt, megvetett edomita lett királlyá a zsidó nép fölött. Az „erőszakos fiak” ezután Heródes és a rómaiak ellen lázongtak szüntelen. Ez a történelmi szakasz már jobban ismert, részben az evangéliumokból, részben pedig Josephus Flavius *A zsidó háború* c. művéből.

„Mihály, a nagy fejedelem” lezárja a „nagy küzdelmet”

(12. fejezet)

1 Milyen – szinte felfoghatatlan horderejű – ígérettel kezdődik a 12. fejezet?

- „Abban az időben felkél Mihály, a nagy fejedelem, aki a te néped fiaiért áll, mert nyomorúságos idő lesz, amilyen nem volt attól fogva, hogy nép kezdett lenni, mind ez ideig. Abban az időben megszabadul a te néped, aki csak beírva található a könyvben.” (Dn 12,1)
- .....
- .....
- .....

A 11. fejezet utolsó szakaszában arról volt szó, hogy milyen események követik majd egymást a vég idején. „Abban az időben kel fel Mihály, a nagy Fejedelem.” (A *Mihály* név jelentésére, valamint arra vonatkozóan, hogy kit takar ez a név, lásd a XI. tanulmány 5. kérdésénél írtakat.)

„Az utolsó látomás száguldó eseményekről jövendöl. Ennek az utolsó történésnek a hallatlan hevesége már a fejezet első igéjéből is kihallható: »felkél« (amad) – a héber ige harci mozdulatra utal. (...) A győzelem annál fényesebb, mivel a szorultság

és a reménytelenség háttérén rajzolódik ki, olyan szenvedés hátterén, »amilyen nem volt attól fogva, hogy nép kezdett lenni, mind ez ideig«.» (Jacques Doukhan: *Titkok megfjtése*, Bp., Élet és Egészség Kiadó, 2004, 228. o.)

Mire utal a „nyomorúságos idő” kifejezés, és kiket érint ez a nyomorúság különösképpen? Következtetni lehet abból, hogy az a Mihály fejedelem kel fel szabadításra, aki „az ő népe fiaiért áll”, valamint abból, hogy a jövődőlés ezt mondja: „abban az időben megszabadul a te néped”. Ők vannak tehát a legnagyobb veszélyben a nyomorúságos időben.

Jézus szó szerint hivatkozott Dániel könyvének erre a kijelentésére, amikor nagy prófétikus beszédében ezt mondta: „Akkor nagy nyomorúság lesz, amilyen nem volt a világ kezdete óta mind ez ideig, és nem is lesz soha. És ha azok a napok meg nem rövidíttetnének, egyetlen ember sem menekülhetne meg, de a választottakért megrövidíttetnek majd azok a napok.” (Mt 24,21–22) Jézus még jobban aláhúzza, hogy valóban olyan nyomorúságos idő lesz, amely a mindvégig rettenetes emberi történelem folyamán még sohasem volt. Totális pusztulást idézne elő ez a nyomorúság, egy ember sem maradna életben, ha a Szabadító közbe nem lépne.

„Nemsokára itt van a »nyomorúságos idő, (...) amilyen még nem volt«. (...) Sokszor a várható bajt nagyobbban látjuk, mint amilyen a valóságban lesz. De nem ez a helyzet az előttünk álló veszéllyel. A legéletszerűbb ábrázolás sem tükrözi, milyen súlyos lesz a megpróbáltatás.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, Nyomorúságos idő c. feje.)

Az „aki csak beírva találta a könyvben” részlet a „preadvent” (Jézus második eljövételét megelőző) ítélet valóságáról tanúskodik. A könyv nyilvánvalóan „az élet könyve”, amelyből egyes nevek kitöröltnak, mások pedig benne maradnak a Jézus adventjét megelőző mennyei ítélet során. Jézus kijelenti: „Aki

győz, az fehér ruhákba öltözik, nem törölöm ki annak nevét az élet könyvéből, és vallást teszek annak nevére az én Atyám előtt és az Ő angyalai előtt.” (Jel 3,5) Akik beírva maradnak, dicsőséges szabadulásban részesülnek.

Az ígéret határozott: „Megszabadul a te néped.” Hasonlóképpen szól a nyomorúságos idő minden képzeletet felülmúló válságáról, egybecseng ez a Jeremiás által közölt próféciával: „Félelemnek, rettentésnek szavát hallottuk, és nincs békesség. Kérdjétek csak meg, lássátok meg, ha szül-e a férfi? Miért látom minden férfi kezét az ágyékán, mintegy gyermekszülőét, miért változtak orcáik fakósárgává? Jaj, mert nagy az a nap, annyira, hogy nincs hozzá hasonló! Háborúság ideje az Jákobon, de megszabadul abból!” (Jer 30,5–7)

Jeremiás, Dániel és Jézus kijelentése tartalmat megegyező. Nagy nyomatékot ad a végső isteni szabadítás reménységének az a tény, hogy háromszoros az ígéret.

2 Milyen feltámadásról van szó a 2. versben? Kik fognak megdicsőülni ekkor?

- „Sokan azok közül, akik alusznak a föld porában, felszerkennek, némelyek örök életre, némelyek pedig gyalázatra és örökkévaló utálatosságra. Az értelmesek – akik sokakat az igazságra vezetnek – fénylenek, mint az égnek fényessége, miként a csillagok, örökkön-örökké.” (Dn 12,2–3)
- .....
- .....
- .....

A válasz megtalálásához tanulmányozzuk a következő igéket: János 5,28–29; Jel 20,5–6; Mk 14,61–62; Jel 1,7. Nem lehet itt szó

sem az első, sem a második feltámadásról, sem az igazak, sem a kárhozottak tömeges feltámadásáról, mert azokat ezer év távolság választja el egymástól az Írás szerint, továbbá ez a feltámadás nem Jézus dicsőséges megjelenésekor, hanem már a „felkelésekor”, kevéssel azt megelőzően történik.

A „sokan azok közül” kifejezésen alapszik a „részleges feltámadás” elnevezés. Ezen az igehelyen kívül Mk 14,60–62 és Jel 1,7 szól még a részleges feltámadásról. Be kell teljesednie annak, amit Jézus mondott Kajafás főpapnak az elítéltetése előtti kihallgatás során: „A főpap odaállva a középre, megkérdezte Jézust: Semmit sem felelsz? Miféle bizonytságot tesznek ezek ellened? Ő pedig hallgatott, semmit sem felelt. Ismét megkérdezte őt a főpap: Te vagy-e a Krisztus, az áldott Isten Fia? Jézus ekkor mondta: Én vagyok. Meglátjátok majd az Emberfiát ülni a hatalom jobbján, és eljönni az ég felhőivel.” (Mk 14,60–62)

Jel 1,7 szerint azok is meglátják Jézust közeledni, jönni az ég felhőiben, akik átszegezték Őt. Ez összhangban van azzal, amit Jézus a főpapnak mondott. Ez pedig ahhoz a következtetéshez vezet, hogy Jézus ellenségei közül többen feltámadnak az Ő eljövetelekor egy részleges feltámadásban, elkülönítve az első feltámadástól.

Figyelembe kell venni azt is, hogy egyfajta részleges feltámadás történt Jézus halála pillanatában is: „sok elhunyt szent teste feltámadt” (Mt 27,52). Úgy tűnik, Isten igazságszolgáltatásának része, kívánalma ez, hogy Jézus legádázabb ellenségeinek találkozniuk kell Ővele dicsőséges megjelenésekor.

„Sírok nyílnak meg, és »sokan azok közül, akik alusznak a föld porában, felszerkennek, némelyek örök életre, némelyek pedig gyalázatra és örökkévaló utálatosságra« (Dn 12,2). Azok, akik a harmadik angyal üzenetébe vetett hittel haltak meg, megdicsőülten jönnek elő sírjukból, hogy meghallják, amikor Isten békeszövetséget köt törvénye megtartóival. Azok is, »akik Őt átszegezték« (Jel 1,7), akik gúnyolódtak

és nevettek Krisztus haláltusáján, és akik a leghevesebben támadták igazságát és népét, feltámadnak, hogy meglássák Krisztus dicsőségét és a hűségesek megdicsőítését.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 566–567. o.)

A halottak állapotának pontos és megnyugtató meghatározása így hangzik az idézett 2. versben: „alusznak a föld porában”.

Soroljunk fel olyan igéket az Szentírásból, amelyek szerint a halottak „alusznak”:

.....

.....

.....

Soroljunk fel olyan igéket, amelyek szerint a halottak „porrá” lesznek, „a föld porában nyugszanak”:

.....

.....

.....

Akkor az „értelmesek fénylenek, mint az égnek fényessége” – olvasható a 3. versben. Dn 11,33-ban is említés történt már az „értelmesekről”. Hasonlítsuk össze a két igét!

Jézus Dn 12,3-at idézte a búza és a konkoly példázatához fűzött magyarázatában. A „világ végén” – mondta –, amikor Isten angyalai szétválasztják egymástól a búzát meg a konkolyt, és a búzát Isten csűrűbe takarítják, „az igazak fényleni fognak, mint a Nap az ő Atyjuk országában” (Mt 13,43). Nem lehet alkalmasabb, szebb hasonlattal érzékeltetni a megváltottak kifejezhetetlen örömét, mint hogy úgy ragyognak majd az örömtől, ahogyan a Nap és az égtestek fénylenek az égbolton.

3 Milyen ígéretet tartalmaz a 4. vers?

- „Te pedig, Dániel, zárd be e beszédek, és pecsételd be a könyvet a végső időig. Keresztül-kasul átkutatják* majd sokan, és nagyobbá lesz a tudás.” (Dn 12,4)

.....

.....

.....

Egyesek úgy értelmezték a múltban a „nagyobbá lesz a tudás” részletet, mint ami a természettudományos és technikai tudás növekedésére vonatkozik a vég idején. Ezt a magyarázatot helyesbíteni kell, mert a szövegösszefüggés figyelembevétele abszolút szabály a Szentírás értelmezésénél. Ettől egyetlen esetben sem szabad eltérni! Ennek alapján nyilvánvaló, hogy itt a prófétikus tudás növekedéséről van szó. Nagy kiváltságunk, hogy ma már a megnövekedett ismeret világosságában járhatunk. Sok áldást nyertünk hitbeli atyáink által, akik át- meg át- tanulmányozták a Szentírást, és ezen belül Dániel próféciáit is.

„A földi történelem lezárulásához közeledve hatalmasan megnövekszik az ismeret Krisztusról a rá vonatkozó próféciák megértése által.” (Ellen G. White, 176. kézirat, 1899)

Nekünk is „keresztül-kasul” kell kutatnunk Dániel könyvét ahhoz, hogy igazán megértsük és másoknak is tanúskodni tudjunk a benne foglaltakról.

---

* A *tudakozzák* fordított héber kifejezés elsődleges, szemléletes jelentése: *ide-oda futkosnak*, azaz *keresztül-kasul*, *át- meg átkutatják*.

4 Ki jelent meg ezután ismét a próféta látomásában, és hogyan erősítette meg a közölt kinyilatkoztatások igazságát?

- „Széttékintettem én, Dániel, és ímé másik kettő állt ott, egyik a folyóvíz partján innét, a másik túl a folyóvíz partján. Mondta az egyik a gyolcsba öltözött férfiúnak, aki a folyóvíz felett volt: Mikor lesz végük e csodadolgoknak? Ekkor hallottam a gyolcsba öltözött férfiút, aki a folyóvíz felett volt, hogy felemelte jobb kezét és bal kezét az ég felé, és megesküdött az örökké élőre, hogy egy évig, két évig, fél évig,* amikor befejezik a szent nép erejének megtörését,** mindezek elvégeztetnek.” (Dn 12,5–7)
- .....
- .....
- .....

A kijelentéssorozat végén a próféta „széttékintett”. Úgy tűnik, mindeddig teljességgel lekötötték figyelmét a hallottak. Amint mintegy felocsúdik a koncentrált figyelem állapotából, meglát két mennyei lényt a Hiddekel két partján. Egyikük feltette az újból megjelenő „gyolcsba öltözött férfinak” (vö. Dn 10,5–7) azt a kérdést, amely minden bizonnyal Dániel elméjében is ott volt: „Mikor lesz végük e csodadolgoknak?” (A „gyolcsba öltözött férfi” azonosítására vonatkozóan lásd a XI. tanulmány 3. kérdésénél írtakat.)

Dániel bizonyára ámulva és megrendülten figyelte, hogy a mennyei lény a kérdésre válaszolva mindkét kezét ünnepélyesen felemeli az ég felé, és esküvéssel megerősített választ ad.

---

* Pontosított fordítás szerint.

** Pontosított fordítás szerint.

Embereknél nem nagy dolog az eskü – vagyis könnyedén esküsznek, (akár hamisan is) – mondja Zsid 6,16. De mekkora súlya van Isten esküjének! Milyen nagy horderejű, mennyire bizonyos kijelentés az, amelyre Krisztus megesküszik, két kezével, az örökkön-örökké élő Atyára hivatkozva, és mintegy a föld felett állva (vö. Jel 10,5)! Isten akkor lép közbe esküvéssel – olvashatjuk Zsid 6,17-ben –, amikor az „Ő végzése változhatatlan voltát akarja megmutatni az ígéret örököseinek”.

Az isteni esküvés erejével bizonyos tehát, hogy az 1260 év lejártá utáni időben beteljesülnek a megjövendőlt „csodadolgok”. (Arra vonatkozóan, hogy mit jelent az esküvésben szereplő 3,5 év, avagy 1260 napos időszak, lásd az V. tanulmányban a Dn 7,25-höz kapcsolódó magyarázatot, valamint e tanulmány függelékét.) A 2300 esztendő is lejárt már, és ennek a beteljesülését is esküvéssel erősítette meg Jézus (lásd Jel 10,1–7).

Krisztus Jel 10,7-ben foglalt esküvése értelmében ezeknél több időmeghatározást nem fog kapni Isten népe. Helytelen és veszélyes bármiféle számíthatás vagy spekuláció a végidő Jézus által kijelölt határain túl. Nem kaptunk kinyilatkoztatást sem a vasárnapotörvény, sem a késői eső, sem Jézus dicsőséges megjelenése pontos idejére vonatkozóan. Egyedül az a magatartás helyes, amiről Jézus így szólt: „Figyeljete, vigyázzatok és imádkozzatok, mert nem tudjátok, mikor jön el az az idő.” (Mk 13,33)

„Újra és újra figyelmeztetést kaptam az időmeghatározást illetően. Isten népe számára többé soha nem lesz időn alapuló üzenet. Sem a Szentlélek kitöltésének, sem Krisztus eljövételének a pontos idejét nem fogjuk megtudni. (...)

Senki nem képes annak megjövendölésére, hogy az [Krisztus visszajövetele] pontosan mikor lesz, mert »arról a napról és óráról senki sem tud«. Soha nem mondhatjátok azt, hogy egy, kettő vagy öt év múlva fog jönni, ugyanakkor későbbre se toljátok eljövetelét, azt állítva, hogy talán tíz vagy húsz év múlva sem fog eljönni. (...) Nem tudok időt

mondani, hogy mikor történik meg a Szentlélek kitöltetése, amikor a hatalmas angyal lejön a mennyből és egyesül a harmadik angyallal a munka befejezésére a földön. Üzenetem az, hogy egyedül akkor vagyunk biztonságban, ha felkészülünk a mennyből jövő felüdülés idejére azáltal, hogy lámpáinkat égve tartjuk.” (*Szemelvények Ellen G. White írásaiból*, I. köt., Bp., Advent Kiadó, 1999, 179., 181., 183. o.)

Elménkben és szívünkben tartjuk-e szüntelen Krisztus ünneplésű esküvéseit? Beíratott-e az elménkbe és a szívünkbe a megerősített végzés az utolsó idő elérkeztéről? Úgy élünk-e, úgy készülünk-e a végre, a vég csodadolgaira, mint akik mindenkor szem előtt tartjuk ezeket a kijelentéseket? Kétségtelenül mélyen benne járunk már a végidőben, sőt a megjövendölt, kegyelemből való „késedelem” (Mt 25,5; 2Pt 3,9) idején élünk! Nagyon közel kell lennünk tehát már a „csodadolgok” megvalósulásához!

A 7. vers utolsó része így hangzik pontosabb, érthetőbb fordításban: „amikor befejezik a szent nép erejének megtörését”. Isten népe hosszú üldöztetésének megszűnése, a középkori üldöző egyházi hatalom erejének megroppanása a 18. század végén, a végidő kezdetének meghatározó eseménye. Ekkor kellett megalapozódnia annak a mozgalomnak, amely elvégzi majd a végső nagy evangéliumhirdetés munkáját, ami olyan fontos, hogy csak ezután, ennek nyomán jöhet el a vég (Mt 24,14).

5 Milyen párbeszéd zajlott le ezután „a gyolcsba öltözött férfi” és Dániel között? Milyen fontos kijelentések hangzottak el ennek során?

- „Én pedig hallottam ezt, de nem értettem, és mondtam: Uram, mi lesz ezeknek a vége? Ekkor mondta: Menj el, Dániel, mert be vannak zárva és pecsételve e beszédek a vég idejéig. Megtisztulnak, megfehérednek és megpróbáltatnak sokan, a bűnösök

pedig bűnben maradnak, és a bűnt cselekvők közül* senki sem érti, de az értelmesek értik. Az időtől fogva, hogy elvétetik a mindennapi áldozat, és feltéttetik a pusztító utálatosság, ezerkétszáz és kilencven nap lesz. Boldog, aki várja és megéri az ezerháromszáz és harmincöt napot.«” (Dn 12,8–12)

.....

.....

.....

Dániel nem értette, nem érthette teljesen az esküvéssel tett kijelentést, csak rendkívüli jelentőségét érzékelte. Szinte kétségbe ejtette, hogy nem tudja felfogni az oly fontos válasz értelmét. Ez bátorságot adott neki ahhoz, hogy tisztelettel és sóvárgó vágyakozással megszólítsa a fenséges Lényt, és további, világosabb magyarázatot kérjen tőle.

Válaszának első részében, a Dániellel közölt próféciaik vég idejéig „bepecsételt” voltát erősítette meg Krisztus (9. vers). Mivel a Dániel által közölt igék főképpen a vég idejére vonatkoznak, nyilvánvaló, hogy csak a vég idején lehet teljesen megérteni őket, felfogni jelentőségüket.

A megértés tekintetében nagy kiváltságunk van Dániel prófétához képest is. A végidő nemzedékeire érvényesek Jézus kijelentései: „A ti zemeitek boldogok, hogy látnak, és a ti füleitek, hogy hallanak. Mert bizony mondom néktek, hogy sok próféta és igaz kívánta volna látni, amiket ti láttok, és nem látták, és hallani, amiket ti hallotok, és nem hallották.” (Mt 13,16–17)

Jézus kijelentése szerint e próféciaik megértése nem egyszerűen értelmi képességek kérdése. Csak azok érthetik meg, akik „megtisztulnak, megfehérednek és megpróbáltatnak”. A végidő

---

* Pontosított fordítás szerint.

egész korszakára vonatkozik ez, és különösképpen a legutolsó nemzedékre. Bátorító az az ígéret, hogy „sokan” fognak megtisztulni, és ezek az „értelmesek” megértik majd a bepecsételt kijelentéseket is.

Dániel könyvének időszerűsége folyvást növekszik a végidő korszakán belül. Ezzel együtt növekednie kell kutató igyekezetüknek is, mert Dániel könyvének megértése az idők végéig nem teljesen befejezett. A beteljesedéssel párhuzamosan mind jobban feltárul a benne foglalt kijelentések igaza. E próféciáira vonatkozóan állandóan a fülünkbe kell csengnie Jézus felhívásának: „Aki olvassa, értse meg!” (Jn 14,29)

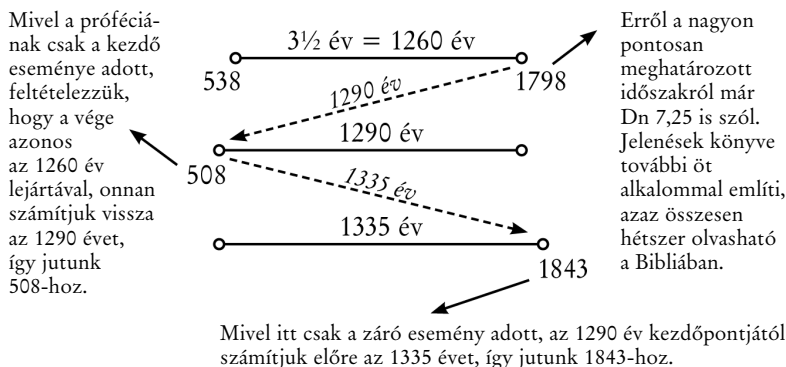
Az „értelmeseket” négy dolog jellemzi Dániel könyve 11. és 12. fejezete szerint:

- „ismerik” Istent (11,33)
- „megtisztulnak, megfehérednek, megpróbáltatnak” (12,10)
- „értik” a kinyilatkoztatott próféciákat (12,10)
- „sokakat az igazságra vezetnek” (12,2)

Akiknél a négy fő jellemző közül csak az első van meg, azokat Sátán könnyen tévútra vezetheti, megtörténhet, hogy saját, spekulatív értelmezéseik foglyává lesznek, és befolyásuk sem lesz megszentelő.

A próféta azt a választ kapta az időt közelebről tudakoló kérdésére, hogy a végső dolgok teljesebb ismerete az utolsó nemzedékeknek van fenntartva. Ugyanakkor a gyolcsba öltözött férfi mégsem utasította el egészen a próféta további magyarázatra irányuló kérését. Két időmeghatározással egészítette ki az előzőleg esküvéssel megerősített időmeghatározást. Ez a két időszak érzékelhetően az esküvéssel megerősített alapvető időmeghatározáshoz kapcsolódik (7. vers). Erre mutat az a tény, hogy az egyiknek csak a kezdő, a másíknak pedig csak a záró eseményét határozza meg Jézus. Ebből következően nem önálló időmeghatározások ezek. A prófétai nap-év elv (Ezék 4,6/b) ugyanúgy érvényes ezeknél a kiegészítő meghatározásoknál, mint a három és fél évnél.

Így ábrázolhatjuk a Dániel könyve 12. fejezetében adott három időmeghatározás egymáshoz való viszonyát:

Történt-e olyan esemény ezekben az időpontokban, amely megfelel Dn 12,11–12 kijelentésének?

„A naponkénti szolgálat elvétele és a pusztító utálatosság” kifejezés a római egyház mint hatalmi intézmény jelölésére szolgáló meghatározás a Szentírásban. Valóban történt 508-ban egy olyan esemény, amely a pápai intézmény alapkövetételének tekinthető. A római katolikus hitre térő első barbár király, Klodvig döntő győzelmet aratott az ariánus (eretnek keresztény irányzatú, és Róma püspökével szemben ellenségesen viselkedő) nyugati gótok felett. „Klodvig [507-ben] (...) kivonult II. Alarik nyugati gót király ellen. (...) Fegyverét diadal kísérte, maga a gót király, II. Alarik is elesett a döntő ütközetben, s a nyugati gótok területe a Loire és a Pireneusok között Klodvig birtokába jut.” (Félegyházi József: *Az egyház a korai középkorban*, Bp., Szent István Társulat, 1967, 132. o.)

Ami a következő évben, 508-ban történt, kapcsolatban volt Klodvig győzelmével. A történetíró a következőképpen ismerteti és értékeli ezt az eseményt: „Az sem jelentéktelen a frank császárság 300 év múlva bekövetkező kialakulására, hogy a bizánci császár, Anastasius a nyugati gótokon aratott győzelem után a birodalom »tiszteletbeli konzuljának« címét és jelvényét küldte

meg Klodvignak, aki azokat nagy ünnepélyességgel öltötte magára a tours-i Szent Márton-bazilikában. Ezzel a gall római őslakosság szemében uralma császári hitelesítésben részesült, s benne a »romanitást« törvényesen folytatódottnak látták.” (Félegyházi József, i. m., 133. o.) Az említett események azért fontosak a próféciaák beteljesedése szempontjából, mert a frankok tették világi hatalommá Róma püspökét a 8. században, az ő területi adományozásuk révén jött létre az egyházi állam 756-ban. A frank király a Római Birodalom törvényes folytatója és képviselője volt Nyugaton, a keletrómai császár által 508-ban neki adományozott cím és jelvény által. A pogány Római Birodalom a frankok közvetítésével ruházta át világi hatalmát Nyugaton a pápaságra. (Emlékezzünk arra, hogy Dániel könyve próféciaiban mindig érvényesül az a nézőpont, hogy a pápai Róma a pogány Róma jogutóda, hagyományának és hatalmának továbbvivő örököse.)

Ennek ismeretében érthetjük meg igazán az 1798-ban történt esemény jelentőségét: azok a frankok, illetve franciák fosztották meg világi hatalmától a pápaságot az 1260 esztendő időszak végén, akik egykor ezt a hatalmat neki adományozták, a pogány Római Birodalom világi, politikai hatalmának képviselőiként.

Az 1335 év lejártá 1843-hoz vezetett. Erről az időről azt mondja a prófétikus kijelentés, hogy „boldog, aki várja és megéri”. Az 1843-as esztendő a Dn 12,4 teljesedéseként feltárult 2300 éves prófécia nyomán kialakult nagy ébredési mozgalom, adventvároskozás boldog időszaka volt, elsősorban Észak-Amerikában. Amint megértették a 8. és 9. fejezet összefüggését, illetve ezzel együtt a 2300 nap és a 70 hét egymáshoz való viszonyát, eljutottak az 1843-as évhez. Akik hitték, hogy Jézus hamarosan megjelenik és hozza a végső szabadulást, valóban boldogok voltak. Ez volt az az időszak, amikor a Dániel megnyitott könyvecskéjéből nyert ismeret „édes volt a szájukban, mint a méz” (Jel 10,9–10). (Csak az 1843-as év végén ismerték fel, hogy az ősztől ősziig számítandó évek miatt bizonyos időeltolódás keletkezik, így a 2300 év ténylegesen 1844 ősziig terjed.)

„Azok, akik elfogadták az üzenetet, kimondhatatlan vágyakozással várták Megváltójuk jövetelét. (...) Nyugodt szívvel gyönyörködtek az Istennel való áldott közösségben. Ez záloga volt annak a békességnek, amelyben Isten dicső országában lesz részük. Akik ilyen reménységgel és bizalommal várták, nem tudják elfelejteni a várakozás drága óráit. (...) Nem volt kétely, sem kérdés. (...) Abban az időben olyan volt a hit, amely az imára választ nyer. (...) Mint a szomjas földre hulló záporosó, úgy szállt alá a kegyelem Lelke a buzgó könyörgőkre. Akik azt remélték, hogy nemsokára szemtől szemben állnak Megváltójukkal, olyan ünnepélyes boldogságot éreztek, amelyet nem lehetett szavakkal kifejezni.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem*, 1985-ös kiadás, 332–333., 359–360. o.)

A Jézus által adott két kiegészítő időmeghatározás a következő okokból fontos tehát:

– Az első megmagyarázza az 1260 év végét jelző esemény hátterét, általa megértjük, mi a jelentősége annak, hogy éppen Franciaország szüntette meg a pápaság világhatalmát 1798-ban.

– A második összekapcsolja a végidő korszaka idői meghatározására vonatkozó két fontos időszakot, az 1260 évet és a 2300 évet.

6 Milyen üzenettel búcsúzott hűséges szolgájától Krisztus e látomás végén?

- „Te pedig, Dániel, menj el a vég felé, és majd nyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén.” (Dn 12,13)

.....

.....

.....

Mintha csak azt mondta volna a dicsőséges, mennyei Fejedelem: Dániel, te most térj nyugovóra, de a napok végén – amire vonatkozóan oly sok jövendölést közvetítettél – te is felkelsz, feltámadsz majd, és látni fogod azokat a csodadolgokat, melyeknek a teljes megértésére olyannyira vágyakoznál most.

Nemcsak Dánielnek szólt azonban ez az ige, hanem minden hívő embert segít abban, hogy miként tekintsen a halálra, amely még az Isten igéi és ígéretei iránti bizalom esetén sem olyan könnyen feldolgozható.

Összegezzük, mit mond ez az egyszerű, de minden lényegeset tartalmazó ige a halálról:

„**Vég**” – földi életünk szempontjából; elszakít mindentől, ami addig körülvett, és az „én”, a tudat, az élet is kialszik.

„**Nyugvás**” – „alvás a föld porában” (Dn 12,3).

„**Felkelsz a sorsodra**” – a végső, egyetemes ítélet, közelebről a preadvent ítélet meghatározza kinek-kinek a „sorsát”; akik felmentő ítéletben részesülnek, azok dicsőséges feltámadásban részesülnek.

„**A napok végén**” – a jelen történelem végén, Jézus Krisztus dicsőséges visszajövetelekor.

---

*Az e heti adomány az Útjelző Alapítvány által fenntartott
internetes televízió működését támogatja.*

IGÉK MINDEN NAPRA

Január

1. szerda	Jsir 3,22-23	
2. csütörtök	Zsolt 33,10-11	
3. péntek	Zsolt 20, 8-9	Napnyugta: 16:03
4. szombat	Hós 10,12	
5. vasárnap	Ef 4,14-15	
6. hétfő	2Kor 3,18	
7. kedd	Zsolt 119,11	
8. szerda	Zsolt 19,8-9	
9. csütörtök	Jn 4,14	
10. péntek	Ésa 50,4-5	Napnyugta: 16:11
11. szombat	Gal 6,14	
12. vasárnap	1Kor 3,6; 8	
13. hétfő	Jak 1,5	
14. kedd	Zsolt 91,9-10	
15. szerda	Jel 22,8-9	
16. csütörtök	Jel 7,13-14	
17. péntek	Jel 3,20	Napnyugta: 16:20
18. szombat	Mt 11,29-30	
19. vasárnap	Ef 5,27	
20. hétfő	Apcs 3,19-20	
21. kedd	2Jn 8	
22. szerda	Sof 2,3	
23. csütörtök	4Móz 11,29	
24. péntek	Zsolt 51,13-14	Napnyugta: 16:30
25. szombat	Jn 6,47	
26. vasárnap	Apcs 4,31	
27. hétfő	Préd 5,1-2	
28. kedd	Gal 6,7-9	
29. szerda	Zsolt 42,6	
30. csütörtök	Zsolt 37,3	
31. péntek	Tit 2,7-8	Napnyugta: 16:41

IGÉK MINDEN NAPRA

Február

1. szombat	Fil 2,5-7	
2. vasárnap	1Pét 2,24	
3. hétfő	Ésa 45,24-25	
4. kedd	Jn 6,37	
5. szerda	1Pét 4,15	
6. csütörtök	Péld 4,18	
7. péntek	Hós 6,1	Napnyugta: 16:52
8. szombat	Péld 28,13	
9. vasárnap	Ámós 5,14-15	
10. hétfő	Lk 20,17-18	
11. kedd	Zsolt 63,2-3	
12. szerda	1Jn 4,16	
13. csütörtök	1Kor 1,30	
14. péntek	Jn 3,17	Napnyugta: 17:03
15. szombat	Zsolt 119,162	
16. vasárnap	1Jn 5,4	
17. hétfő	Zsolt 62,2-3	
18. kedd	Zsolt 146, 1-2	
19. szerda	Jób 37,20	
20. csütörtök	Zsolt 30,3	
21. péntek	1Pt 1,7-9	Napnyugta: 17:14
22. szombat	Rm 8,14	
23. vasárnap	1Kor 15,58	
24. hétfő	1Kir 19,12-13	
25. kedd	Ésa 61,10	
26. szerda	Péld 24,11-12	
27. csütörtök	Mt 18,11; 14	
28. péntek	Zsolt 27,5	Napnyugta: 17:25
29. szombat	Zsolt 34,9	

A reggeli igéket az *Istenünk beszéde mindörökre megmarad*
című könyvből idéztük.

IGÉK MINDEN NAPRA

Március

1. vasárnap	Zsolt 78,7-8	
2. hétfő	Zsolt 112,6-7	
3. kedd	Gal 1,10	
4. szerda	Zsolt 118,5-6	
5. csütörtök	Lk 21,28	
6. péntek	Mk 16,15	Napnyugta: 17:35
7. szombat	Lk 14,13-14	
8. vasárnap	Jn 15,19	
9. hétfő	1Jn 1,8-9	
10. kedd	1Pt 4,17-18	
11. szerda	2Pt 3,14	
12. csütörtök	1Pt 5,8-9	
13. péntek	Mik 6,8	Napnyugta: 17:46
14. szombat	Apcs 10,34-35	
15. vasárnap	Péld 16,8 ; 11	
16. hétfő	Kol 3,23-24	
17. kedd	Jn 14,16-17	
18. szerda	Jn 15,10	
19. csütörtök	Ésa 43,21	
20. péntek	3Móz 20,7-8	Napnyugta: 17:56
21. szombat	1Kor 3,9-10	
22. vasárnap	Fil 3,9	
23. hétfő	1Thessz 5,21-22	
24. kedd	3Móz 19,16; 18	
25. szerda	2Pt 3, 13-14	
26. csütörtök	Ef 3,19	
27. péntek	1Thessz 5,11	Napnyugta: 18:06
28. szombat	2Móz 25,2 ; 36,4	
29. vasárnap	Lk 6,38	
30. hétfő	Jak 2,8-9	
31. kedd	Zsolt 119,133	